

JUGOSLOVENSKI PREGLJED

*INFORMATIVNO DOKUMENTARNI
PRIRUČNIK O JUGOSLAVIJI*

MART 1960

3

JUGOSLOVENSKI PREGLED

GODINA IV
Mart 1960

Urednički odbor

Predsjednik NIKOLA MINČEV; *članovi*: dr JOŽE BRILEJ, BOŽIDAR ĐUROVIĆ, dr PAVLE KOVAČ, LJUBICA MIHIĆ, ANTE NOVAK, VOJO RAKIĆ, STANA TOMAŠEVIĆ, dr TONE VRATUŠA

Glavni urednik BOŽIDAR ĐUROVIĆ

Izdavač

PUBLICISTIČKO-IZDAVAČKI ZAVOD »JUGOSLAVIJA«, BEOGRAD, Terazije 31

SADRŽAJ

DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE

Opšta politika Saveznog izvršnog veća i njena ostvarenja u 1959	93—107
Organizacija i rad Saveznog izvršnog veća u 1959.....	107—109
Republičke narodne skupštine.....*	110—111
Savezno izvršno veće	111—112

POLITIČKE I DRUŠTVENE ORGANIZACIJE

Aktivnost Narodne omladine Jugoslavije.....	113—117
Jugoslovenska liga za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda	117—118

SOCIJALNA POLITIKA I NARODNO ZDRAVLJE

Prava i zaštita bivših boraca	119—123
Zaštita dece i omladine.....	124

KULTURA

Učeničke zadruge u osnovnoj školi	125—128
Festival jugoslovenskog dokumentarnog i kratkometražnog filma	128

FIZIČKA KULTURA I NARODNA TEHNIKA

Državna prvenstva u 1959	129—132
--------------------------------	---------

SPOLJNA POLITIKA

Bilateralni odnosi u 1959.....	133—134
Jugoslavija i Austrija.....	135—138
Poseta potpredsednika SIV-a Mijalka Todorovića Grčkoj	138—139
Poseta ministra inostranih poslova Republike Austrije dr Bruna Krajskog.....	139—140

OPŠTA POLITIKA SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA I NJENA OSTVARENJA U 1959¹

Izvršavajući zakone i druge odluke Savezne narodne skupštine i pokrećući zakonske i druge inicijative, Savezno izvršno veće je i u 1959 godini, u saradnji sa drugim političkim i društvenim faktorima, iniciralo akcije i mere koje su imale za cilj dalju izgradnju socijalističkog sistema i jačanje ekonomske snage zemlje i nezavisnog položaja Jugoslavije u svetu. U vezi s tim značajno je istaći sledeće:

Prvo, dalja izgradnja sistema naše socijalističke demokratije, a naročito dalje učvršćivanje i razrada mehanizma društvenog samoupravljanja, uz stalno jačanje materijalne baze organa samoupravljanja i komune, bili su omogućeni, u prvom redu, novim značajnim uspesima na području porasta proizvodnih snaga i proizvodnje, kao što su, s druge strane, postojećim formama društvenog i komunalnog samoupravljanja stvarani povoljni uslovi za takav ekonomski razvitak na bazi zainteresovanosti proizvođača. U 1959 godini naročita pažnja bila je poklonjena, i učinjen je znatan korak napred, na području unutrašnje raspodele preduzeća, kao i na području opštedruštvene raspodele, što predstavlja i ubuduće jedan od najvažnijih zadataka na putu ostvarivanja istinski socijalističkih odnosa u našoj zemlji.

Drugo, formulisane i sprovođenje ekonomske politike najbržeg mogućeg razvika proizvodnih snaga na liniji dalje industrijalizacije zemlje i daljeg proširivanja moderne, krupne socijalističke poljoprivrede, odvijalo se uporedo sa razvijanjem takvih odnosa u proizvodnji koji doprinose stalnom podizanju životnog standarda radnih ljudi i sa daljim uspesima na porastu proizvodnosti rada. Može se reći da je protekla godina na svim ovim područjima donela značajan napredak. Na području socijalističkog preobražaja sela i poljoprivredne proizvodnje ona znači skok kojim je prevaziđeno dosadašnje zaostajanje poljoprivredne proizvodnje i koji je, zajedno sa stalnim, brzim porastom industrijske proizvodnje, odlučujuće doprineo činjenici da ćemo petogodišnji plan 1957—1961 završiti već ove, tj. 1960 godine. Postoje svi uslovi da se ovakav proces nastavi istim tempom i u narednom periodu, razume se, uz odgovarajuće mere i dalje zalaganje svih faktora za normalan razvitak i što bolje korišćenje postojećih kapaciteta, i uz odgovarajuće intenzivno povezivanje jugoslovenske sa svetskom privredom.

Treće, dinamičan razvitak privrede i vrlo brzi tempo u opštem preobražaju zemlje zahtevali su da se u prošloj godini preduzmu intenzivnije mere za stvaranje kadrova i organizaciju rada, a naročito na onim područjima koja su u ranijem periodu morala biti, iz raznih razloga, u izvesnom smislu zapostavljena (zdravstvo, prosveta, komunalne delatnosti). I pored uspeha koji su na tim područjima postignuti, treba i u narednom periodu uložiti napore za ubrzano obrazovanje kadrova kroz odgovarajući sistem školskog i vanškolskog obrazovanja, zatim napore u stanbenoj izgradnji, zdravstvu i školstvu.

Četvrto, opšte poboljšanje međunarodne situacije i povoljnije perspektive za uspešno rešavanje otvorenih pitanja putem pregovora, pokazuju da politika aktivne miroljubive koegzistencije koju Jugoslavija čitavo vreme dosledno sprovodi, sve više postaje prevladajući princip u međunarodnim odnosima. Prema tome, Savezno izvršno veće je i u 1959 godini, polazeći od tih istih principa, sprovođilo i potsticalo međunarodnu saradnju na principima ravnopravnosti, uzajamnog poštovanja i nemešanja u unutrašnje poslove.

Nema sumnje da je sve to doprinelo da se međunarodni položaj Jugoslavije još više učvrsti, da se krug prijatelja naše zemlje koji se bore za iste ili slične ciljeve još više proširi. Zato će Savezno izvršno veće, rešeno da, u okviru naših mogućnosti, i dalje doprinosi učvršćivanju mira i prijateljske saradnje u svetu, i ubuduće u međunarodnim odnosima produžiti dosadašnju politiku, koja uživa jednodušnu podršku svih radnih ljudi naše zemlje.

DRUŠTVENO-POLITIČKI I PRIVREDNI SISTEM

Rad na izgradnji društvenog sistema u 1959 godini bio je usmeren u prvom redu na dalje unutrašnje usklađivanje tog sistema.

Nastavljen je proces učvršćivanja opštine kao osnovne društveno-ekonomske zajednice u našem sistemu. Zakonom o budžetima i finansiranju samostalnih ustanova komune su dobile stabilniju ekonomsku osnovu i veću samostalnost u oblasti finansiranja potreba državnih organa i društvenog standarda, a političkoteritorijalnim izmenama u NR Srbiji izvršeno je dalje usklađivanje političkoteritorijalne podele sa principima komunalnog uređenja formulisanim u Opštem zakonu o uređenju opština i srezova iz 1955 godine.

U cilju potpunijeg obezbeđenja opštedruštvenih interesa u raspolaganju društvenim sredstvima i jačanja sistema društvenog samoupravljanja, donesen je Zakon o društvenom knjigovodstvu, koji je dao osnovu za nove odnose u oblasti finansijskog poslovanja.

Razvoj socijalističkih društvenih odnosa u oblasti poljoprivrede zahtevao je da se na novu osnovu postave i odnosi u iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta. Ne dirajući u privatnu svojinu individualnih poljoprivrednih proizvođača, Zakon o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta je ustanovio određene obaveze u skladu sa društvenim karakterom poljoprivredne proizvodnje, kada su za takvu proizvodnju stvoreni materijalni uslovi.

Uvođenjem zdravstvenog osiguranja za individualne poljoprivredne proizvođače stvorena je osnova za opšte zdravstveno osiguranje.

Preciznijim utvrđivanjem i obezbeđenjem stanarskog prava, priznavanjem lične svojine na porodičnim zgradama i pojedinim stanovima i novim ekonomskim odnosima koji osiguravaju stabilnu stanbenu izgradnju i zainteresovanost građana, zadruga i privrednih i drugih društvenih organizacija u stanbenoj izgradnji, — zakonima su učvršćeni novi, socijalistički društveni odnosi u stanbenoj oblasti.

U toku 1959 godine, donošenjem Zakona o rudarstvu, učinjen je krupan korak napred u oblasti rudarstva. Tim zakonom su regulisani odnosi u raspolaganju rudnim blagom i odnosi privrednih organizacija u toj oblasti postavljeni na nove osnove.

Osnovne norme o odnosima osnovnih faktora u pomorskom transportu, a takođe i o imovinsko-pravnim odnosima koji nastaju iz ovih poslova, reguliše Zakon o ugovorima o iskorišćavanju pomorskih brodova.

I. Na području *komunalnog sistema*, u 1959 godini glavna je pažnja bila poklonjena daljem usklađivanju veličine područja opština i srezova i stabilizaciji njihove ekonomske osnove.

Dosadašnje iskustvo u razvoju komunalnog sistema pokazalo je da opštine kao osnovne društveno-ekonomske zajednice nije moguće razvijati ako one same nisu sposobne da samostalno razvijaju svoju privredu i materijalne uslove za društveni standard.

Može se reći da je teritorijalnim izmenama koje su izvršene u toku 1959 godine postignuto stanje koje na sadašnjem stepenu razvika našeg komunalnog sistema uglavnom zadovoljava. U daljem razvoju komunalnog uređenja punu pažnju treba pokloniti odnosu opština — srez, u cilju punog ostvarenja principa prema kome opština treba da bude osnovna društveno-ekonomska zajednica proizvođača i okvir osnovne društvene raspodele, dok bi se uloga sreza kao zajednice komuna svodila na vršenje poslova za koje bi ga opštine na osnovu slobodnog dogovora ovlatile.

¹ Iz Izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1959 godinu.

Na dan 1 januara 1960 godine na teritoriji Jugoslavije bilo je ukupno 836 opština i 75 srezova.

Novim propisima o budžetima opštini je garantovan jedinstven udeo u svim zajedničkim budžetskim prihodima koji se ostvaruju na njenom području, udeo koji je, nezavisno od prihoda koje fakultativno utvrđuje sama opština, dovoljan da najvećem broju komuna osigura dosadašnja ili veća sredstva. Veću stabilnost imaće i dotacije, koje i dalje treba davati manje razvijenim opštinama radi zadovoljenja potrebnog obima opšte potrošnje na njihovom području. Na taj način sve opštine imaće određenu perspektivu razvika i veće interesovanje za razvijanje opštih i mobilisanje posebnih izvora sopstvenih prihoda.

Zakon o budžetima i finansiranju samostalnih ustanova doveo je celokupan finansijski mehanizam u sklad sa društveno-ekonomskim odnosima opština. On usklađuje odnose javnih službi i sistem društvenog upravljanja u njima sa komunalnim uređenjem. Ali, ni ovim zakonom nisu mogla biti rešena sva pitanja, što nalaže da ove probleme treba i dalje razrađivati.

Za jačanje komunalne samouprave od značaja je i odredba Saveznog društvenog plana za 1960 godinu o ukidanju obaveznosti formiranja najvećeg dela fondova osnovanih saveznim propisima, odnosno obaveznosti korišćenja pojedinih prihoda društvenih investicionih fondova za određene namene. O korišćenju odgovarajućih sredstava za pojedine namene odlučivaće obuduće samostalno političko-teritorijalne jedinice koje su upravljale ovim fondovima. Na taj način će i komune slobodnije i prema svojim konkretnim prilikama utvrđivati prioritete potrebe koje će raspoloživim sredstvima moći zadovoljiti.

Zakonom o stanbenim zajednicama postavljeni su odgovarajući okviri za rad stanbenih zajednica kao samoupravnih organa građana u gradskim centrima. Zadatke iste vrste na selu počeli su da vrše uspešno mesni odbori. Stalni porast ličnih dohoda građana stvara i materijalne preduslove za brži razvitak stanbenih zajednica i mesnih odbora u narednom periodu.

U 1959 godini je rađeno i na poboljšanju organizacije i poslovanja upravnih organa u narodnim odborima, kao jednog od neophodnih elemenata za jačanje komunalnog sistema. U tom cilju Savezno izvršno veće je u martu donelo Zaključke o opštim načelima za organizaciju i poslovanje organa uprave narodnih odbora. U skladu sa tim principima, republičke narodne skupštine donele su posebne zakone na osnovu kojih se pristupilo radu na reorganizaciji upravnih organa narodnih odbora. Dosadašnja iskustva već pokazuju sledeće osnovne rezultate ove reorganizacije:

- narodni odbori su posvetili znatnu pažnju funkcionisanju uprave i učinili je efikasnijom i bližom građanima, naročito osnivanjem posebnih službi koje služe neposredno građanima (prijemne kancelarije, služba pravne pomoći, komisije za molbe i žalbe, itd.); niz službi koje po svom karakteru ne spadaju u upravu osamostaljene su i postavljene na principe društvenog samoupravljanja;

- porast uprave više je usklađen sa potrebama i uprava je organizaciono postala jednostavnija, tako da je obezbeđeno bolje rukovođenje poslovima uprave;

- organizovan je niz kurseva i seminara za izgradnju stručnih kadrova u upravi opštinskih narodnih odbora; to će uticati da se, uporedo sa iskustvima koja se stiču u neposrednoj praksi, doprinese jačanju i poboljšanju rada uprave uopšte.

II. U sistemu društvenog samoupravljanja nije bilo u toku 1959 godine bitnih izmena.

U 1959 godini, izuzetno od načela po kome se izbori za organe radničkog samoupravljanja vrše na početku svake godine, nisu vršeni izbori radničkih saveta, pošto je radničkim savetima izabranim u 1958 godini, zakonom produžen mandat još za godinu dana. U 1959 godini nisu vršeni ni izbori organa zemljoradničkih zadruga. U toku prošle godine došlo je i do osnivanja radničkih saveta u

pogonima u znatno širem razmeru. Na području upravljanja zemljoradničkim zadrugama donete su mere kojima su samoupravna prava u zadrugama i njenim samostalnim pogonima usklađena sa pravima radnika u industriji. Sve ove mere su doprinele daljem jačanju sistema radničkog samoupravljanja.

Značajan doprinos u jačanju društvenog samoupravljanja u oblasti javnih službi pretstavlja donošenje novog Zakona o budžetima i finansiranju samostalnih ustanova. Ovaj zakon, u svojoj suštini, omogućuje razne sisteme finansiranja samostalnih ustanova i vrlo raznoliku inicijativu u toj oblasti. Osnovno je, međutim, to da će, prema ovom zakonu, prihod javnih službi ubuduće zavisiti od njihove sopstvene delatnosti ili će one biti finansirane iz posebnih društvenih fondova. I u slučaju kad se finansiraju iz budžeta, organi društvenog samoupravljanja tih ustanova samostalnije će raspolagati svojim prihodima, koji se budžetom samo globalno određuju. Kad samostalno stvaraju prihode dovoljne za finansiranje njihove aktivnosti, ove ustanove mogu formirati svoje fondove i deliti ostvareni dohodak na sličan način kao i samostalne privredne organizacije. Time je i društvenom upravljanju u oblasti javnih službi data adekvatnija materijalna osnova, a organima upravljanja u tim ustanovama šire mogućnosti za razvijanje i unapređivanje odgovarajućih službi.

Za izgradnju sistema društvenog samoupravljanja u oblasti javnih službi od značaja su i neki drugi zakoni. Tako je donošenjem Opšteg zakona o zaštiti spomenika kulture učinjen dalji napredak u prenošenju najvećeg broja poslova zaštite kulturnog nasleđa na društvene službe. Organi zaštite sada su prvi put organi područne službe, koja deluje u saradnji sa svim zainteresovanim organima i organizacijama. Izmenama Osnovnog zakona o izdavačkim preduzećima uspostavljen je skladniji odnos između organa društvenog upravljanja i radničkog samoupravljanja u njima.

Primena Opšteg zakona o školstvu već je dala vidne rezultate ne samo sa aspekta sistema školstva i njegovog mesta i odnosa prema društvenoj zajednici, nego, isto tako, i na području društvenog upravljanja školama. Saveti za prosvetu narodnih odbora, republički saveti, kao i školski odbori, organizovani na načelima tog zakona, svojim radom u novim, širim sastavima pokazali su se kao aktivniji faktor upravljanja na području škola i u daljem sprovođenju školske reforme. Republički zakoni sa ovog područja, u nizu svojih rešenja, dalje su usavršili ovaj sistem, demokratizovali ga i funkcionalno uskladili.

Zakonom o stanbenim odnosima proširena su ovlašćenja organa samoupravljanja, skupa stanara i kućnih saveta, i to kako u pogledu upravljanja stanbenim zgradama, tako i u pogledu njihovih imovinskopravnih odnosa. Pored toga, u svetlu stanbene reforme, a naročito ekonomskih odnosa u korišćenju stanova, kućni saveti, kao organi upravljanja oslobođeni od administrativnog uticaja ranijih stanbenih uprava, postaju i ekonomski faktor u toj oblasti.

III. U 1959 godini nastavljena je dalja razrada i razvijanje *privrednog sistema*. Međutim, promene koje su u toku 1959 godine izvršene nisu zadirale u njegove osnovne postavke i principe koji su ranije utvrđeni. Ove promene su vršene u cilju da se doprinese daljem razvijanju socijalističkih odnosa, stvaranju povoljnijih uslova za poslovanje privrednih organizacija i za povećavanje produktivnosti rada.

U tom pravcu pojačana su prava radnih kolektiva u raspolaganju čistim prihodom i u određivanju osnova za lične dohotke radnika, ukinuta su i ograničenja u pogledu korišćenja sredstava ostvarenih u toku godine za isplatu akontacija do završnog računa, prošireno je pravo korišćenja rezervnog fonda za isplatu ličnih dohoda po tarifnom pravilniku u slučaju da sredstva ostvarenog čistog prihoda nisu dovoljna, proširena su prava privrednih organizacija u korišćenju sredstava amortizacije i izvršene su odgovarajuće izmene u instrumentima raspodele dohotka kod pojedinih organa odnosno grupa privrednih organizacija u pravcu otklanjanja smetnji za brži razvoj proizvodnje i produktivnosti.

Sprovedenim izmenama u propisima o minimalnim ličnim dohocima uspostavljeni su pravilniji odnosi između pojedinih preduzeća i delatnosti, čime je dat doprinos uspostavljanju skladnijih odnosa u formiranju ličnih dohodaka između preduzeća u pojedinim delatnostima, kao i odnosa između privrednih organizacija i zajednice.

Pored toga, i niz drugih izmena izvršenih u 1959 godini stvara povoljnije opšte uslove za poslovanje privrednih organizacija i za skladniji privredni razvoj, te na taj način takođe predstavlja osnovu za dalje jačanje radničkog samoupravljanja i razvijanje sistema u pravcu sve slobodnijih socijalističkih odnosa (ukidanje najvećeg dela t.zv. međufaznog poreza na promet, promene cena električne energije i transportnih usluga, propisi o stanbenim odnosima, finansiranju stanbene izgradnje, o stanbenim zadrugama, poslovnim zgradama i prostorijama, svojini na delovima zgrada, stanbenim zajednicama — kojima su odnosi i u ovoj oblasti potpuno usklađeni s ostalim odnosima privrednog sistema, itd.).

Uspostavljanjem normalnih ekonomskih odnosa u stanbenoj privredi data je potrebna ekonomska baza za učvršćivanje društvenog samoupravljanja i za razvoj socijalističkih odnosa formulisanih u stanbenim zakonima donetim na aprilskom zasjedanju Savezne narodne skupštine.

Bolje opšte uslove za poslovanje celokupne privrede osiguravaju takođe i novi propisi o društvenom knjigovodstvu, koji su doneseni u protekloj godini. Zakonom o društvenom knjigovodstvu uspostavlja se posebna služba evidencije formiranja, raspodele i upotrebe društvenih sredstava i utvrđuju osnovni principi sistema te evidencije, kao i društvene kontrole na tom području.

Služba društvenog knjigovodstva organizovana je kao samostalna služba u okviru Narodne banke i ima jedinstveni sistem evidencije i kontrole. Ona je obavezna da ukazuje na uočene pojave i da obezbeđuje odgovarajućim organima političko-teritorijalnih jedinica podatke koji se odnose na prihode i rashode budžeta i fondova, kao i određene zbirne podatke, analize i izveštaje koji se odnose na finansisko poslovanje korisnika društvene imovine. Organi Službe društvenog knjigovodstva vrše svoje funkcije isključivo na osnovu zakonskih propisa. Na taj način Služba društvenog knjigovodstva osigurava veću zakonitost u poslovanju sa društvenim sredstvima, a time i veću sigurnost u privređivanju, i obezbeđuje potrebne elemente za planiranje i za tekuću privrednu politiku kako privrednih organizacija, tako i društvenih organa koji vrše privredne funkcije. Pravilno funkcionisanje ove službe obezbeđuje dalji razvitak samoupravljanja i samoupravnih organa u ostvarivanju njihovih prava.

Ubrzanju modernizacije poljoprivrede i boljem korišćenju velikih društvenih ulaganja znatno će doprineti Zakon o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta. Ovim zakonom se, kao što je poznato, predviđa društvena kontrola korišćenja zemljišta, jer se pošlo sa stanovišta da je iskorišćavanje poljoprivrednog zemljišta od opštedruštvenog interesa, bez obzira u čijoj se svojini zemljište nalazi. Zakon u prvom redu predviđa obaveznu obradu zemljišta i gajenje kultura na način koji najbolje odgovara prirodnim, ekonomskim i tehničkim uslovima. Na područjima melioracionih sistema i tamo gde su izvršena ulaganja u savremena tehnička sredstva i gde ima dovoljno kapaciteta za sprovedenje višeg stepena agrotehnike i zootehnike, predviđena je mogućnost da narodni odbori propišu obaveznu primenu odgovarajuće agrotehnike. Osnovni preduslov za donošenje ovakvih odluka narodnih odbora je da postoje odgovarajuća materijalna sredstva — dovoljno mehanizacije — i drugi uslovi za razvoj krupne moderne poljoprivrede. S obzirom da će se ti uslovi stvarati i razvijati postepeno i različito u raznim krajevima, a i u istom kraju u raznim područjima, primena zakona omogućuje odgovarajući tempo u procesu modernizacije poljoprivrede i razviku socijalističkih odnosa na selu.

Ovim zakonom regulisana su i pitanja u vezi sa arondacijom, zaštitom zemljišta od erozije, uređenjem bujica, kao i pitanje zakupa zemljišta.

Cilj svih ovih mera je, u prvom redu, da se zemlja maksimalno obradi prema stvarnim mogućnostima. S druge strane, ove mere će doprineti usmeravanju i individualnih poljoprivrednih proizvođača na modernu proizvodnju u saradnji sa socijalističkim poljoprivrednim organizacijama.

I pored pozitivnih rezultata ostvarenih u dosadašnjem sprovođenju usvojenog privrednog sistema i privredne politike, kao i izvršenih poboljšanja i izmena u mehanizmu privređivanja, Savezno izvršno veće, prateći dejstvo sistema i pojedinih njegovih instrumenata, ne smatra da su sva usvojena rešenja najpovoljnija i konačna. Činjenica da stalan razvoj privrede i novih proizvodnih odnosa dovodi do razvijanja i novih oblika koji se u praksi stalno moraju proveravati i usklađivati, istakla je potrebu da se u svetlu dosadašnjih iskustava i rezultata pristupi detaljnijem proučavanju dejstva sistema i njegovih osnovnih instrumenata, kao i nekih drugih problema. Rad na ovim pitanjima treba da se sprovede u toku 1960 godine, pogotovu što u toku ove godine treba pripremiti i doneti naredni perspektivni plan za period 1961—1965 godinu. Dalje dopune i ispravke u sistemu i zauzimanje stava o nekim drugim pitanjima, treba da doprinesu uspešnjoj realizaciji zadataka narednog petogodišnjeg plana.

U vezi s tim, u toku je proučavanje i obrada niza pitanja sa područja privrednog sistema i politike na kojima će u toku 1960 godine raditi Savezno izvršno veće i njegovi organi. Program rada na ovim pitanjima obuhvata uglavnom sledeće:

1. Razmatranje stanja i odnosa između privrednih oblasti, grana i grupa privrednih organizacija u cilju sagledavanja dejstva sadašnjeg sistema raspodele dohotka i ocene dosadašnjih iskustava u primeni sistema; analiza pojedinih instrumenata raspodele, naprimer, poreza na promet, kamate, zemljarine, doprinosa iz dohotka, paušalnog obračuna obaveza, raznih olakšica i dr., kao i raspodele u celini; analiza minimalnih ličnih dohodaka u cilju ispitivanja mogućnosti i uslova njihovog utvrđivanja u novoj osnovi kako bi se otklonile slabosti u načinu njihovog dosadašnjeg utvrđivanja.

U okviru raspodele ukupnog prihoda privrednih organizacija, razmotrilo bi se pitanje sredstava preduzeća i uslova za njihovu reprodukciju po granama i grupacijama preduzeća iste odnosno srodne delatnosti. Ova analiza obuhvatila bi osnovna sredstva (zajedno sa kreditima za osnovna sredstva), obrtna sredstva, rezervne fondove i sredstva zajedničke potrošnje. Iz ove analize treba da proizađu i predlozi za kvalitativne i kvantitativne izmene odnosa i instrumenata raspodele u celini, a i za delatnosti koje iziskuju specifična rešenja, kao što su elektroprivreda, šumarstvo i dr.

2. Na osnovu pregleda formiranja investicionih sredstava u društvenim fondovima i fondovima preduzeća i pregleda njihovog korišćenja po delatnostima, po načinu ulaganja (sopstvena ulaganja, krediti, depoziti) i po strukturi ulaganja, treba analizirati koliko odnosi u osnovnoj raspodeli ovih sredstava odgovaraju opštim proporcijama i konkretnim planovima privrednog razvoja. U vezi s tim, vrši se analiza o tome u kojoj se meri putem zajedničkog finansiranja (odnosno participacija) može uticati na ulaganja decentralizovanih sredstava, odnosno koliko se usmeravanje ulaganja decentralizovanih sredstava ostvaruje ekonomskim sredstvima i kakvi se problemi pritom pojavljuju.

3. Na bazi ocene stanja kredita i uslova njihovog sticanja i vraćanja po pojedinim privrednim oblastima ili užim grupacijama (i to odvojeno za dugoročne i kratkoročne kredite), proučiće se koliko dosadašnji metodi i uslovi kreditiranja obezbeđuju pravilan raspored društvenih sredstava po pojedinim delatnostima i područjima, odnosno efikasnost ulaganja ovih sredstava. Kod sticanja kredita naročito će se razmotriti pojedini odnosi koji opredeljuju izbor kredita (kao što su kamatne stope, rokovi vraćanja, participacije, garancije i sl.), a kod vraćanja zajmova proučiće se anuiteti i njihov odnos prema amortizaciji i kamati na fond osnovnih sredstava. U vezi s pitanjem kreditiranja razmotriće se i organizacija banaka.

4. Posebno se ističu: neki problemi saobraćaja, a naročito željeznica, materijalnih ulaganja i organizacije na željeznici i uvođenja takvog sistema nagrađivanja koje potstiče na povećanje produktivnosti i ekonomičnosti poslovanja; sistem finansiranja izgradnje i održavanja puteva i režim korišćenja putnog fonda; pitanje specijalizacije, kooperacije, poslovnog i stručnog udruživanja u privredi; problem fondova za unapređivanje proizvodnje pojedinih privrednih oblasti i grana; problem regresa, dotacija i drugih olakšica koje se daju privrednim organizacijama, kako u pogledu visine tih sredstava, tako i u pogledu njihovog dejstva, uloge i mesta u privrednom sistemu; pitanje organizacije rada i načina finansiranja naučnoistraživačke delatnosti, naročito one od neposrednog značaja za modernu tehnologiju i proizvodnju; sistem obrazovanja kadrova u privredi; pitanje metoda finansiranja razvoja privredno nedovoljno razvijenih područja, itd.

5. Treba razmotriti aktuelne probleme u vezi sa spolnom trgovinom, kao što su devizni režim i sistem spoljne trgovine, i u tom okviru nastaviti rad na iznalaženju boljih rešenja u toj oblasti.

6. U cilju pronalaženja takvog mehanizma koji bi na osnovu određenih kriterijuma omogućavao ubrzanje razvika proizvodnih snaga tamo gde su one iz objektivnih razloga u zaostatku, treba nastaviti razradu problema pomoći zajednice nerazvijenim područjima.

IV. Iako naš društveno-ekonomski i politički sistem već ima svoje jasne društveno-ekonomske i pravne osnove, neophodno je da se i dalje radi na njegovom izgrađivanju u svim oblastima društvenih odnosa.

Prvi zadatak koji se postavlja na toj liniji jeste temeljita revizija sada važećih ustavnih propisa. Komisija koja je u tom cilju obrazovana 1958 godine intenzivno radi na pripremanju materijala za odgovarajuće mere. Radovi na razradi problema ustavnih veća u završnoj su fazi.

Veoma aktuelno je pitanje donošenja jednog kompletnog zakona o našem komunalnom uređenju koji bi zamenio dosadašnje zakone o narodnim odborima, kao i donošenje zakona o privrednim organizacijama u kome bi se dalje razradili u prvom redu oblici upravljanja u privredi.

Tu je i problem daljeg rada na raspodeli ukupnog prihoda u preduzeću na osnovu što stimulativnijeg sistema nagrađivanja i odnosa između privrednih organizacija i zajednice. S tim u vezi je i problem sistema formiranja fondova i sistema finansiranja investicija. Vrlo važno pitanje pretstavlja, kao što je već istaknuto, organizacija banaka i kreditni sistem, a naročito devizni sistem.

U oblasti t. zv. javnih službi još uvek kao osnovni princip postoji nagrađivanje na osnovu stručne sprege i godina službe, a ne prema stvarnom radnom doprinosu, kao što je to u privredi. Neophodno je učiniti nove napore da se i u celokupnom službeničkom sistemu ostvari stimulativni sistem nagrađivanja. Takođe je potrebno dalje razvijati proces deatizacije u javnim službama, kao i proces učvršćivanja društvenog upravljanja u njima.

Kao jedan od neposrednih zadataka u 1960 godini postavlja se i organizovanje i sređivanje odnosa u oblasti zdravstvene zaštite. Iako je zdravstvena zaštita kod nas doživela snažan napredak kako u materijalnom, tako i u stručnom pogledu, ipak su društveni i ekonomski odnosi u ovoj oblasti još uvek nedovoljno sređeni. Slično je stanje i sa socijalnom osiguranjem, kao i uopšte u oblasti finansiranja zdravstvene službe. Zato je neophodno da se u 1960 godini zakonskim propisom regulišu odnosi u ovoj oblasti na opštim principima, a istovremeno nađe i rešenje za materijalnu bazu i omoguću najšira inicijativa za dalji razvitak ove službe.

Svim ovim i drugim pitanjima u vezi sa daljom izgradnjom našeg političkog i privrednog sistema Savezno izvršno veće posvetiće u narednom periodu svu dužnu pažnju i predložiti još u toku godine Saveznoj narodnoj skupštini odgovarajuće mere.

UNUTRAŠNJA POLITIKA

1. Politika Saveznog izvršnog veća na liniji dalje izgradnje *komunalne samouprave*, kao i daljeg jačanja i proširivanja materijalne baze organa samoupravljanja i komunala, značajno se odrazila i na politički život u zemlji. Takav razvitak potsticao je još snažniji razmah socijalističkih društvenih snaga u svim oblastima društvenog života. U tim nastojanjima još više je došla do izražaja individualna i kolektivna inicijativa građana u pravcu svestranijeg i što potpunijeg korišćenja i ostvarivanja Ustavom i zakonima garantovanih ličnih, političkih, socijalnih, ekonomskih i drugih prava, a time i u pravcu njihovog svestranijeg uticaja na celokupnost društvenih odnosa u našem razvitku. U takvom procesu kretanja neminovno su se još snažnije ispoljili poštovanje slobode ličnosti i misli, slobode verskih i drugih uverenja i dalje razvijanje demokratskih prava građana.

Za potpunije i pravilnije obaveštavanje građana o lakšem i bržem korišćenju redovnih mogućnosti u ostvarivanju njihovih prava i interesa, Savezno izvršno veće je početkom 1959 godine preporučilo izvršnim većima narodnih republika da se preduzmu odgovarajuće organizacione i druge mere kod narodnih odbora i drugih organa i ustanova kod kojih se građani najviše obraćaju svojim molbama i zahtevima. U tom pravcu su već preduzete i konkretne mere za bolju organizaciju i unapređenje rada pojedinih službi sa strankama, zatim mere za osnivanje biroa za molbe i žalbe u narodnim odborima, kao i službe pravne pomoći i pravnih savetovališta kod narodnih odbora i odgovarajućih organa i društveno-političkih organizacija.

Osnivanjem Komisije za pretstavke i pritužbe Saveznog izvršnog veća, čiji je zadatak da razmatra probleme u vezi sa pretstavkama i pritužbama koje Saveznom izvršnom veću i drugim saveznim organima upućuju građani, ustanove i organizacije, i da predlaže Saveznom izvršnom veću i drugim nadležnim organima mere za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i za rešavanje problema koji proističu iz pretstavki i pritužbi, omogućeno je da se efikasnije rešavaju ona pitanja koja se postavljaju i u ovakvim oblicima inicijative građana.

2. Politika Saveznog izvršnog veća u odnosima sa *verskim zajednicama* bila je i u 1959 godini rukovodena doslednim sprovođenjem ustavnih načela o slobodi savesti i veroispovesti, na bazi odvojenosti crkve od države i ravnopravnog položaja svih verskih zajednica. Takav principijelan stav u rešavanju i konkretnih pitanja koja su proizlazila iz ovih odnosa, u značajnoj meri je doprineo daljem unapređenju normalnih odnosa crkve i države. To je imalo pozitivnog odraza i kod verskih zajednica, naročito u pogledu boljeg shvatanja i lakšeg određivanja njihovog mesta i položaja u državi. Vredno je pritom istaći da je i kod Rimokatoličke crkve u Jugoslaviji došlo do jačeg izražaja shvatanje o potrebi i korisnosti održavanja normalnih odnosa sa državom, sa sve više izraženom tendencijom da svoje delovanje razvija u okviru Ustava i Zakona o pravnom položaju verskih zajednica. Stoga su se, u odnosu na ranije godine, poboljšali odnosi i sa ovom verskom zajednicom.

Pored ostalog, i neke odluke o životu verskih zajednica, naročito Pravoslavne crkve i Islamske verske zajednice, pozitivno su delovale na odnose sa državom. Iako je reč o unutarcrkvenim pitanjima, ipak je kroz njih došlo do izražaja i nastojanje ovih verskih zajednica da nađu takva rešenja koja su od obostrane koristi. Tako je sređivanjem odnosa između Srpske i Makedonske pravoslavne crkve udovoljeno želji vernika i sveštenika u Makedoniji da uspešno rešenje nacionalnog pitanja nađe odraz i na području verske delatnosti. Islamska verska zajednica, izmenom svoga ustava, uklonila je zastarelu i komplikovanu organizaciju i uprostila poslovanje svojih organa, sa jače izraženim principom demokratičnosti unutar organa i odnosa u ovoj verskoj zajednici, što pruža više mogućnosti za uspešno rešavanje, naročito sa lokalnim organima vlasti, konkretnih pitanja od obostranog interesa.

Sa Rimokatoličkom crkvom u Jugoslaviji uspostavljeni su u protekloj godini normalniji odnosi nego što su bili ranije, i pored nastojanja reakcionarnih krugova i pojedinaca da otežaju i onemoguće pozitivan razvoj u procesu normalizacije odnosa Rimokatoličke crkve sa državom. Za poslednje dve godine skoro celokupni episkopat Jugoslavije bio je na referisanju kod vrhovnog poglavara Rimokatoličke crkve. Ukoliko u ovoj verskoj zajednici izražene pozitivne tendencije za održavanje normalnih odnosa sa državom budu i dalje dolazile do izražaja, utoliko će proces pozitivnog razvoja normalizacije odnosa Rimokatoličke crkve sa državom dati još bolje rezultate. Savezno izvršno veće će i dalje davati punu podršku takvom procesu razvoja u ovim odnosima.

Da bi se pitanja koja proizilaze iz odnosa sa verskim zajednicama i dalje što pravilnije sagledavala u okviru ustavnih načela i načela Zakona o pravnom položaju verskih zajednica, Savezno izvršno veće je preporučilo izvršnim većima narodnih republika preduzimanje odgovarajućih mera u pogledu pružanja pomoći nadležnim državnim organima, naročito u srezovima i opštinama, za obezbeđenje što pravilnije primene propisa i što potpunije zakonitosti u rešavanju konkretnih pitanja u ovoj oblasti društvenog života.

Kontakti i povremena razmena mišljenja predstavnika organa vlasti i verskih zajednica, naročito prilikom rešavanja konkretnih pitanja, kako u okviru Federacije i republika, tako i u okviru narodnih odbora, pokazali su se vrlo korisnim.

Kao i ranije, i u toku 1959 godine rešavana su pitanja dotacije verskim zajednicama ili pojedinim njihovim ustanovama, održavanja crkvenih objekata kao kulturno-istorijskih spomenika, sklapanja ugovora o socijalnom osiguranju sveštenika, davanja su odobrenja, a kada je bilo potrebno, i materijalne pomoći, za podizanje odnosno popravak crkava, itd. Pored toga, Savezno izvršno veće je nastojalo da izade u susret i izvesnim drugim željama i zahtevima pojedinih verskih zajednica.

Savezno izvršno veće je pružalo materijalnu pomoć verskim zajednicama i za razvijanje njihovih odnosa sa verskim zajednicama u inostranstvu. Tako je u 1959 godini delegacija Pravoslavne crkve na čelu sa Patrijarhom posetila neke zemlje Bliskog i Srednjeg Istoka: Ujedinjenu Arapsku Republiku, Liban, Jordan, Tursku, Grčku, a predstavnici Islamske verske zajednice Sirije posetili su našu zemlju kao gosti Islamske verske zajednice u Jugoslaviji. Ove su se međusobne posete pozitivno odrazile, jer su vršene sa crkvama onih zemalja sa kojima Jugoslavija ima prijateljske odnose. I protestantske verske zajednice održavale su veze sa srodnim crkvama u inostranstvu.

3. U oblasti sudstva, javnog tužništva, javnog pravobranilaštva i pravosudne uprave nastavljeno je rešavanje opštih problema koji su, u cilju efikasnijeg ostvarivanja i zaštite prava građana, organizacija i ustanova, bili predmet razmatranja i napora Saveznog izvršnog veća u ranijim godinama.

U protekloj godini pažnja je u prvom redu usmeravana na pitanja dalje izgradnje pravosudnog sistema u skladu sa sadašnjim potrebama i uslovima opšteg razvitka našeg društvenog sistema. U tom pravcu rad se odvijao u prvom redu na potpunijem pravosudnog zakonodavstva i na preduzimanju drugih mera za stvaranje što boljih uslova rada sudova i drugih pravosudnih organa. Tako je dovršena izrada zakona iz oblasti materijalnog i procesnog krivičnog prava, koje je Savezna narodna skupština u toku protekle godine prihvatila, a u pripremi se nalaze propisi o privrednim prestupima, sudskim taknama, vanparničnom i izvršnom postupku.

S obzirom da se, pored donošenja novih pravosudnih zakona, ukazuje potreba i za odgovarajuće izmene u postojećim zakonima, naročito u Zakonu o sudovima, Zakonu o parničnom postupku i Zakoniku o krivičnom postupku, već je preduzeto proučavanje našeg sudskog sistema i sudskog procesnog prava sa gledišta novih uslova razvitka našeg društva i njegovih potreba.

U nizu drugih mera koje su u protekloj godini preduzimane za poboljšanje uslova rada pravosudnih organa, značajno mesto zauzima donošenje Zakona o privremenom dopunskom finansiranju izgradnje sudskih zgrada, kojim se obezbeđuju znatna materijalna sredstva za smeštaj i opremu sudova i javnog tužništva. Treba očekivati da će se tim putem sadašnje prilično teško stanje smeštaja sudova i javnog tužništva znatno brže otkloniti.

Polazeći od činjenice da povećanje kadrova i proširivanje mreže sudova samo delimično rešava problem nagomilavanja sudskih sporova, svestrano se proučavaju i traže nove mere za rešenje ovog problema. U tom pravcu se naročito proučava pitanje osnivanja mirovnih veća i uspostavljanja organizovane pravne službe u komunama, čime bi se delovalo da se mnogi sporovi rešavaju van-sudskim putem. Pored toga, ima se u vidu i činjenica da poseban problem predstavljaju privredni sporovi, koji se stalno povećavaju, u prvom redu usled sve brojnijeg neizvršavanja ili odugovlačenja ispunjavanja obaveza između privrednih organizacija.

PRIVREDNA POLITIKA

I. Politika koju je u oblasti privrede sprovodilo Savezno izvršno veće u toku 1959 godine zasnivala se na osnovnim ekonomsko-političkim ciljevima Perspektivnog plana privrednog razvoja Jugoslavije za period 1957—1961 godine i zadacima Saveznog društvenog plana za 1959 godinu. Na toj osnovi su politika i sve mere koje je Savezno izvršno veće preduzimalo u oblasti privrede u protekloj godini, bili usmereni na stvaranje što povoljnijih uslova za dalji porast proizvodnje i nacionalnog dohotka u svim privrednim oblastima, za podizanje produktivnosti rada, a u skladu s tim i za povećanje lične potrošnje i životnog standarda, za proširenje spolnotrgovinske razmene i smanjenje deficita platnog bilansa, za povećanje ulaganja u objekte društvenog standarda, zatim na nastavljavanje politike pomaganja privredno nedovoljno razvijenih područja, na dalje usavršavanje sistema raspodele dohotka i nagradivanja, kao i na dalje poboljšanje metoda rada privrednih organizacija.

U cilju ostvarenja ovih ekonomsko-političkih zadataka preduzimane su odgovarajuće mere u svim oblastima privrede, i to:

1. U cilju izvršavanja planom postavljenih proizvodnih zadataka u svim privrednim oblastima, pored investicija i drugim merama stvarani su odgovarajući uslovi za što potpunije snabdevanje proizvodnje reprodukcijom materijala i za obezbeđenje što normalnijeg plasmana proizvedene robe. Pritom je naročita pažnja bila poklonjena stvaranju što povoljnijih uslova za normalno poslovanje privrednih organizacija i postizanje što povoljnijih privrednih rezultata. U tom cilju sprovedene su i odgovarajuće mere u oblasti cena i poreza, koje su imale pozitivno dejstvo.

U industriji Savezno izvršno veće je potsticalo uvođenje savremenih metoda organizacije proizvodnje, razvijanje specijalizacije, kooperacije, tehničke saradnje, šire proizvodno povezivanje privrednih organizacija, itd.

U oblasti poljoprivrede nastavljena je politika jačanja tehničke baze socijalističkih poljoprivrednih organizacija, proširenja primene savremenih tehničkih mera i proizvodne kooperacije sa individualnim poljoprivrednim proizvođačima. Naročita pažnja poklonjena je merama za dalji razvoj stočarstva i za rešavanje problema koji prističu iz povećanja poljoprivredne proizvodnje (prihvatanje, smeštaj i prerada poljoprivrednih proizvoda, itd.). Takođe se pristupilo rešavanju problema šumarstva.

2. Politika povećanja potrošnje i standarda, uz očuvanje stabilnosti tržišta, ostvarivana je nastojanjima za povećanje proizvodnje i potpunije snabdevanje tržišta, regulisanjem tržišta, cena i usklađivanjem robno-novčanih odnosa, kao i poboljšanjem materijalne osnove trgovine, ugostiteljstva i turizma. Porast privredne aktivnosti, a u vezi s tim i porast kupovnih fondova i tražnje, koja je rasla tokom cele protekle godine, doveli su do

pojave defektivnosti nekih proizvoda na tržištu, a naročito na tržištu građevinskih materijala. Radi otklanjanja tih pojava i popune robnih zaliha, pored aktivnosti usmerene na povećavanje ukupnih robnih fondova iz domaće proizvodnje i uvoza, na poboljšavanje kvaliteta i proširivanje asortimana proizvoda, šire se koristio mehanizam tržišnih rezervi, putem kojih su povremeno vršene odgovarajuće intervencije na tržištu. Rađeno je takođe i na pitanjima organizacije i režima prometa pojedinih proizvoda, a naročito na pitanju poboljšanja snabdevanja gradova i industrijskih centara, kao i na razvijanju trajnijih odnosa između proizvodnje i potrošnje.

3. Na bazi rezultata i iskustava dosadašnjeg privrednog razvoja, u okviru rada na programima tekućeg i perspektivnog privrednog razvoja razmatrani su u toku godine problemi razvoja pojedinih privrednih grana, kao, naprimer, elektroprivrede, uglja, nafte, crne metalurgije, nemetala, metalske industrije, hemiske industrije, industrije građevinskog materijala, drvene industrije, industrije celuloze, tekstilne industrije, prehranbene industrije, voćarstva i vinogradarstva, šumarstva, saobraćaja itd., i donete odgovarajuće odluke. U tom pogledu naročito pažnju zahtevaju u narednom periodu problemi tehničke pomoći u industriji, pitanje proizvodnje građevinskog materijala, pitanje hemiske i, naročito, farmaceutske industrije.

4. U sprovođenju politike pomaganja bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih područja stvarali su se uslovi, iznalazili metodi i obezbeđivala odgovarajuća materijalna sredstva, kojima će se, pri sadašnjim materijalnim uslovima i u okviru našeg sistema privređivanja, osigurati što brži privredni razvoj ovih područja.

5. U ostvarivanju zadataka proširivanja privrednih odnosa sa inostranstvom, naročito povećanja izvoza i smanjenja deficita platnog bilansa, naša politika u oblasti spoljne trgovine i privrednih odnosa sa inostranstvom težila je da iznađe nove oblike i metode privredne saradnje radi povećanja robne razmene, da stvori i razvije privredne odnose sa pojedinim zemljama i privrednim područjima u svetu na dugoročnijoj osnovi. U tom smislu, uz nastojanje da se održe i prošire privredni odnosi sa našim tradicionalnim tržištima, činjeni su dalji napori u pravcu proširivanja robne razmene sa novim tržištima, naročito sa tržištima Azije, Afrike i Latinske Amerike. U iznalaženju mogućnosti povećanja robne razmene sa ovim tržištima naša nastojanja bila su praćena naporima za proširenje ekonomsko-tehničke pomoći i saradnje, zaključenjem raznih kreditnih aranžmana i preduzimanjem izgradnje izvesnih kompletnih postrojenja i objekata, kako bi se doprinelo razvoju privrednih odnosa na dugoročnijoj osnovi.

II. Sprovođenje usvojene privredne politike dovelo je u 1959 godini do daljeg uspona čitave privrede i snažnog porasta privredne aktivnosti. Ostvareni rezultati ogledaju se u visokom porastu proizvodnje u svim privrednim oblastima, a naročito u industriji i poljoprivredi, u porastu nacionalnog dohotka, u proširenju spolnotrgovinske razmene i smanjenju deficita u platnom bilansu, u povećanju lične i svih vidova opšte potrošnje. U pogledu povećanja produktivnosti rada, u celini su ostvareni povoljni rezultati. Na bazi porasta proizvodnje u svim privrednim oblastima, a naročito u poljoprivredi, u 1959 godini je povećan nacionalni dohodak (računato po istim cenama) za oko 19% u odnosu na prethodnu godinu, dok je Društvenim planom bilo predviđeno povećanje od 11,7%. Na taj način u periodu od 1957—1959 godine ostvareno je povećanje nacionalnog dohotka po prosečnoj godišnjoj stopi od 13,9%, dok je Perspektivnim planom za period 1957—61 godine bio predviđen porast po stopi od 9,1%. Kao rezultat porasta proizvodnje društvenog sektora u 1959 godini je došlo do daljeg smanjenja učešća individualnih proizvođača u stvaranju ukupnog nacionalnog dohotka, što se odnosi uglavnom na poljoprivredu i zanatstvo. Postignuto je dalje usklađivanje odnosa između pojedinih oblasti privrede u stvaranju nacionalnog dohotka. Za razliku od prethodnih godina, kada je porast nacionalnog dohotka bio uglavnom rezultat porasta industrijske pro-

izvodnje, u periodu izvršavanja tekućeg petogodišnjeg plana, kao i ove godine, povećanje nacionalnog dohotka proizlazi iz skladnijeg razvoja svih privrednih oblasti.

Industrijska proizvodnja povećana je u odnosu na 1958 godinu za 13%, dok je planom bio predviđen porast od 11%. Na taj način, i u 1959 godini nastavljena je tendencija ispoljena u prethodnim godinama — da se industrijska proizvodnja ostvaruje po stopi većoj od one koja je predviđena petogodišnjim planom. Porast industrijske proizvodnje ostvaren je u 1959 godini u svim granama, izuzev u industriji duvana. Prema podacima o strukturi industrijske proizvodnje, proizvodnja sredstava rada povećana je za 17%, proizvodnja potrošne robe za 15%, dok je proizvodnja reprodukcionog materijala povećana za 11%, tj. ispod prosečnog povećanja industrijske proizvodnje.

U *poljoprivrednoj proizvodnji* ostvareni su u 1959 godini dosad najbolji rezultati, čime su postignuti i premašeni proizvodni zadaci postavljeni ne samo Društvenim planom za 1959 godinu, već i Perspektivnim planom privrednog razvoja za 1959—61 godinu. Ovi rezultati su naročito veliki u oblasti ratarske proizvodnje, a pogotovu u proizvodnji žitarica i industrijskog bilja. Proizvodnja pšenice, raži i kukuruza u 1959 godini veća je u odnosu na prethodnu godinu za oko 69%, šećerne repe za 64% i sunco-kreta za 43%. Proizvodnja ratarstva veća je u 1959 godini za oko 52% u odnosu na 1958 godinu, voćarstva za oko 55%, stočarstva za oko 7% i domaće prerade poljoprivrednih proizvoda za oko 2%. Jedino je proizvodnja vinogradarstva u odnosu na prethodnu godinu bila manja, za oko 21%, iako je proizvodnja vinogradarstva na socijalističkim poljoprivrednim organizacijama povećana. Krupan rezultat ostvaren je u 1959 godini daljim porastom stočnog fonda i njegovim kvalitetnim poboljšanjem. Ukupan broj govedi povećan je za 5,5%, ovaca za 2%, svinja za 10% i živine za 10%. U okviru ovog porasta brže je rastao stočni fond kod društvenih gazdinstava, kod kojih je broj govedi porastao za 74%, svinja za 26%, a živine za 21%, dok je broj ovaca smanjen za 8%, a konja za 20%. Proizvodnja glavnih stočarskih proizvoda, mesa, mleka i vune, ostvarena je na nivou koji je približan nivou predviđenom za 1961 godinu. Sve ovo je omogućilo da se u 1959 godini domaćom proizvodnjom zadovolje potrebe u pšenici, masti, pa i šećeru, i da se prestane sa uvozom osnovnih prehranbenih proizvoda.

Sa rezultatima postignutim u oblasti poljoprivredne proizvodnje do kraja 1959 godine znatno su smanjene disproporcije između poljoprivrede i ostalih privrednih oblasti.

Ostvareni uspesi u oblasti poljoprivredne proizvodnje rezultat su pojačane krupne, socijalističke poljoprivredne proizvodnje, povećanih ulaganja u poljoprivredu, dejstva raznih mera sprovedenih u pravcu boljeg snabdevanja i unapređivanja poljoprivrede, povećane materijalne zainteresovanosti proizvođača i proizvođačkih organizacija i povoljnih vremenskih uslova.

U 1959 godini znatno je prošireno delovanje socijalističkih poljoprivrednih organizacija i znatno je povećana njihova tehnička baza; visokom agrotehnikom obuhvaćene su znatno veće površine i proširena je primena savremenih tehničkih sredstava u proizvodnji kako na socijalističkim poljoprivrednim organizacijama, tako i kod individualnih proizvođača, putem raznih oblika proizvodne saradnje poljoprivrednih organizacija. Kooperacija je danas već prerasla u opšti način poljoprivredne proizvodnje, naročito u proizvodnji žitarica. Postignuti rezultati u proizvodnji žitarica putem kooperacije doprineli su proširenju kooperacije i u stočarstvu, naročito u tovu svinja i govedi.

Kao rezultat uspeha socijalističke politike na selu, poljuljan je u osnovi monopol privatnog vlasništva u poljoprivredi, a savremeni način obrade zemlje, koji je preko krupnih socijalističkih poljoprivrednih organizacija prodro na selo, sve više zamenjuje zaostali način proizvodnje. U 1959 godini preko 70% tržišnih viškova u žitodnim rejonima je sa poljoprivrednih dobara i iz socijalističke kooperacije.

Međutim, postignuti uspjesi u razvoju poljoprivredne proizvodnje zaoštrili su neke probleme, u prvom redu problem kapaciteta za preradu i smještaj povećane proizvodnje. Rešavanju ovih pitanja poklonjena je u toku prošle godine velika pažnja, ali u narednom periodu treba još više raditi na usklađivanju obima proizvodnje sa mogućnostima prihvatanja, smještaja, transporta, prerade i dorade poljoprivrednih proizvoda, s obzirom na činjenicu da od rešavanja ovih pitanja u velikoj meri zavisi dalji razvoj poljoprivredne proizvodnje. Dalji razvoj poljoprivrede zahteva takođe da se u sve većoj meri poklanja pažnja sniženju troškova proizvodnje, kako radi boljeg snabdevanja domaće potrošnje, tako i radi stvaranja povoljnijih uslova za plasman na spoljna tržišta.

Obim građevinske proizvodnje, računato po vrednosti, povećan je za oko 23%, a po efektivnim radnim časovima za oko 12% u odnosu na 1958. godinu. U građevinarstvu su tokom 1959. godine, mada kod manjeg broja uglavnom većih preduzeća, počele da dolaze do izražaja ranije preduzimane mere za uvođenje savremenijih metoda građenja i modernizacije proizvodnje. Međutim, to još uvek predstavlja samo početak, tako da glavni problemi građevinarstva u osnovi i dalje postoje. To se naročito odnosi na mehanizaciju gradnje, primenu građevinskih standarda i na zanatske radove. Pored toga, 1959. godine, zbog povećanog obima građenja, naročito šireg obima stambene izgradnje, brže izvođenje radova ometao je nedostatak izvesnih građevinskih materijala na tržištu. Iz toga razloga, uporedo sa merama za dalje unapređivanje građevinarstva, u narednom periodu nužno je u većoj meri pokloniti pažnju razvoju industrije građevinskih materijala.

U oblasti *saobraćaja*, kao rezultat porasta prevoza u svim saobraćajnim granama, ukupan obim prevoza veći je u 1959. godini za oko 11% nego u prethodnoj godini. U okviru ovog porasta, najveće povećanje prevoza ostvareno je u drumskom, vazdušnom i pomorskom saobraćaju, mada je i stopa porasta železničkog saobraćaja veća nego prethodne godine. Povećanje prevoza robe iznosi u železničkom saobraćaju 6%, u pomorskom 15%, u rečnom 21%, u vazdušnom 33%, a u drumskom 34%. Povećan je i prevoz putnika, ali je stopa porasta manja nego prethodne godine. Na ovakvo kretanje saobraćaja uticao je porast opšte privredne aktivnosti, naročito porast industrijske i poljoprivredne proizvodnje i porast međunarodne robne razmene.

Povećana ulaganja u saobraćaj bila su u 1959. godini usmerena na nabavku novih vozničkih i plovničkih objekata, kao i na izgradnju novih, nastavak započetih i rekonstrukciju postojećih saobraćajnica, pri čemu je težište bilo na drumskoj mreži. Kao rezultat porasta kapaciteta naše trgovačke mornarice, učešće domaće flote u spoljnotrgovinskim prevozima robe povećano je od 38% u 1956. na 53% u 1959. godini. U ovom periodu kapaciteti teretnih brodova povećani su za oko 94%, a putničkih za oko 27%. Ukupni kapaciteti trgovačke mornarice, ne računajući brodove ispod 100 BRT, iznosili su krajem 1959. godine 570.000 BRT.

Na porast drumskog saobraćaja uticala su i povećana ulaganja. Ukupna ulaganja za izgradnju puteva u 1959. godini su više nego udvostručena u odnosu na 1957. godinu. Za poslednje tri godine izgrađeno je i modernizovano 2.064 km puteva, od čega oko 780 km otpada na puteve magistralne mreže, dok su kapaciteti javnog drumskog saobraćaja u 1959. godini veći za 68% u odnosu na 1956. godinu. U ovom periodu broj kamiona veći je za 10.273, a broj autobusa za oko 2.000. Broj automobila u ovom periodu povećan je za oko 25.000, a broj motocikla za oko 39.000.

U cilju stvaranja povoljnih uslova za razvoj saobraćaja, pored povećanih ulaganja, preduzimane su tokom godine i razne druge mere. Pored izmene putničkih tarifa u železničkom, pomorskom, rečnom i vazdušnom saobraćaju, kao i PTT tarifa, koje su stupile na snagu početkom 1959. godine, tokom godine izvršene su izmene i u železničkim robnim tarifama, koje su stupile na snagu početkom 1960. godine. Pored toga, radi sređivanja finansijske situacije u železničkom saobraćaju, u 1959. godini odobreno je iz

privrednih rezervi Federacije železničkim transportnim preduzećima 15,5 milijardi dinara bez obaveze vraćanja.

Međutim, i pored povećanih ulaganja i drugih mera, mnoge teškoće u oblasti saobraćaja još uvek nisu otklonjene. To se izražava u nedovoljnom kvalitetu i neblagovremenom izvršavanju pojedinih saobraćajnih usluga, u neskladu između potreba i mogućnosti njihovog zadovoljenja, što se naročito ispoljavalo kod železnica i u prometu preko luka. Zbog toga i u prošloj godini potrebe privrede povremeno nisu mogle biti podmirene. Iz ovih razloga u Društvenom planu za 1960. godinu predviđene su dalje mere za povećanje kapaciteta saobraćaja, naročito za povećanje voznog i plovnog parka. I pored izvršenih promena u nivou tarifa, potrebno je i u narednom periodu dalje raditi na uspostavljanju pravilnijih odnosa u tarifnim stavovima, kako u okviru pojedinih saobraćajnih grana, tako i na daljem uspostavljanju pravilnijih odnosa u tarifama između pojedinih vidova saobraćaja.

Obim proizvodnje i usluga zanatstva povećan je za 15,2% u odnosu na prethodnu godinu, dok je planom bilo predviđeno povećanje od 7,8%. Pritom je vrednost proizvodnje i usluga društvenog zanatstva povećana za oko 19%, a privatnog zanatstva za oko 8%. Međutim, i pored ovih uspeha koje pokazuje zanatstvo kao celina, treba istaći da ono, a naročito uslužno zanatstvo, još uvek ne podmiruje potrebe, tako da se postignuti rezultati i promene u odnosima ne mogu smatrati zadovoljavajućim. Zbog toga je ubuduće potrebno poklanjati veću pažnju razvoju ovih delatnosti, na čemu se naročito moraju u većoj meri angažovati lokalni organi. U tom cilju nužna su veća ulaganja narodnih odbora u razvijanje zanatstva, osnivanje modernih uslužnih radionica, kao i samostalnih organizacija, ili radionica uz industrijska građevinska ili trgovinska preduzeća. U razvijanju uslužnog zanatstva treba da dođe do izražaja i veća inicijativa građana, naročito preko stambenih zajednica.

Promet trgovine na malo porastao je u odnosu na prethodnu godinu za 17%. U isto vreme promet ugostiteljskih usluga bio je veći za 15%, promet domaćih turista za 13%, a inostranih za 36%, što je dovelo do povećanja deviznog priliva u 1959. godini za oko 30% u odnosu na prethodnu godinu. Pored povećanja prometa, tokom prošle godine došlo je do daljeg sređivanja i poboljšanja u radu privrednih organizacija u oblasti robnog prometa, ali još uvek, a naročito na sektoru prometa poljoprivrednih proizvoda, postoje izvesne slabosti koje je daljim radom odgovarajućih faktora potrebno otklanjati.

U 1959. godini *ukupna zaposlenost* je porasla za oko 190.000 lica, odnosno za 7% prema prethodnoj godini. Iako je porast uposlenosti bio u 1959. godini ispod stope porasta u prethodnoj godini (kada je iznosio oko 200.000, odnosno 8%), broj novoupisanih prevazilazi porast aktivnog stanovništva. Time je i u 1959. godini nastavljen proces izmene strukture stanovništva u pravcu apsolutnog i relativnog smanjenja poljoprivrednog i povećanja nepoljoprivrednog stanovništva.

Od ukupnog povećanja zaposlenosti, na porast uposlenih u društvenom sektoru privrede u 1959. godini otpada oko 157.000 lica, što je za oko 7% više nego u 1958. godini. Od toga na porast zaposlenih u industriji otpada 63.639 lica. Time je broj zaposlenih u privredi veći za oko 32.000 lica iznad broja koji je bio predviđen planom.

S obzirom da je ukupna proizvodnja (bez poljoprivrede) porasla za 13%, pri porastu zaposlenosti od 7% *produktivnost rada* je u 1959. godini porasla za oko 5%, što u kretanju produktivnosti predstavlja bolji rezultat nego prethodne godine. Kretanje produktivnosti različito je po pojedinim privrednim oblastima i granama. Tako, pri porastu produktivnosti u industriji za 5%, produktivnost u elektroindustriji je porasla za 10%, u industriji nafte za 11%, u crnoj metalurgiji, hemiskoj, drvnjoj i industriji kože i obuće od 8—9%, u metalskoj industriji, proizvodnji uglja, proizvodnji i preradi nemetala 6—7%, itd.

Međutim, i pored ovog porasta, ne možemo biti zadovoljni kretanjem produktivnosti kako u celini, tako i po pojedinim privrednim oblastima i granama. U tom pogledu znatne rezerve još nisu iskorišćene.

U cilju stvaranja povoljnijih uslova za povećanje proizvodnje i produktivnosti rada, u okviru drugih mera, pored donošenja novih tarifnih pravilnika i izmena u minimalnim ličnim dohocima, izmena u propisima o posebnom učešću preduzeća u dohotku i drugih mera na liniji uspostavljanja pravilnijih odnosa između zajednice i privrednih organizacija i jačanja materijalne osnove radničkog samoupravljanja, naročita pažnja poklonjena je merama i akcijama usmerenim na uvođenje stimulativnijih oblika nagrađivanja. Povećan je broj privrednih organizacija koje primenjuju ove oblike nagrađivanja i pojačana je akcija za njegovo proširivanje i dalje usavršavanje.

Preduziman je niz mera u oblasti *stručnog obrazovanja kadrova* u privredi. U tom cilju doneti su posebni propisi o centrima za stručno obrazovanje kadrova i izvršene su izmene u propisima o doprinosu fondovima za kadrove u privredi, čime je pojačana materijalna baza privrednih organizacija za uspešnije razvijanje aktivnosti na polju stručnog usavršavanja i obrazovanja radnika, a u pripremi su i druge mere koje će Savezno izvršno veće uskoro predložiti Saveznoj narodnoj skupštini.

I pored težih i složenijih uslova do kojih je došlo u razvijanju robne razmene i privrednih odnosa u svetu, zadaci naše privredne politike u oblasti *međunarodnih privrednih odnosa* u osnovi su sa uspehom izvršavani, iako rezultati u razviku proizvodnje nisu bili dovoljno iskorišćeni za još veći porast izvoza.

Na kretanje izvoza nepovoljno su delovale povećane potrebe unutrašnjeg tržišta i neke slabosti u izvozu poljoprivrednih proizvoda. To se u prvom redu odnosi na kretanje izvoza kukuruza i stoke, usled preterane orijentacije na investicije u stočarstvo, koje je angažovalo znatne izvozne viškove kukuruza i stoke. Zbog toga je izvoz poljoprivrednih proizvoda bio manji za oko 30% u odnosu na plan, a za 6,3 milijarde u odnosu na prethodnu godinu. Nasuprot tome, izvoz industrijskih proizvoda bio je po vrednosti veći za oko 12 milijardi dinara, ili za 12%, a po obimu za oko 16 milijardi, ili za 16%, u odnosu na prethodnu godinu.

Ukupan izvoz je u 1959 godini po vrednosti veći za 5,2 milijarde dinara, ili za oko 4%, u odnosu na prethodnu godinu, mada je fizički obim izvoza morao da bude znatno veći, usled smanjenja cena naših izvoznih proizvoda na inostranom tržištu za oko 6% u proseku. Pozitivnu pojavu u kretanju izvoza u celini predstavlja činjenica da je u 1959 godini nastavljen proces izmene strukture izvoza u pravcu jačanja učešća proizvoda višeg stepena obrade u odnosu na neprerađene proizvode.

Ukupan uvoz ostvaren je u visini od 205,5 milijardi dinara i nalazi se uglavnom na nivou prethodne godine, a manji je za oko 9 milijardi dinara od predviđenog programa. Iako je snabdevanje za potrebe proizvodnje i lične potrošnje iz domaće proizvodnje i uvoza poboljšano, do smanjenja ukupnog uvoza u odnosu na predviđeni program došlo je uglavnom usled izmenjenih domaćih potreba i nižih cena na svetskom tržištu za veći broj sirovina, poluproizvoda i finalnih proizvoda.

Korišćenje inostranih sredstava bilo je u 1959 godini manje i iznosilo je oko 15% od ukupnih rashoda platnog bilansa, prema 17% u 1958 i 23% u 1957 godini, što predstavlja pozitivnu pojavu u razvoju naše spolnotrgovinske razmene, mada je to delom rezultat manjeg uvoza opreme, što se mora uzeti kao nepovoljna okolnost.

Postignut je dalji uspeh u regionalnom rasporedu naše spoljne trgovine. Naš robni promet sa tradicionalnim tržištima ostao je u 1959 godini u ranijim proporcijama, uz izvesno smanjenje učešća evropskih zemalja u našoj ukupnoj robnoj razmeni. Robna razmena sa zemljama Azije, Afrike i Latinske Amerike povećala se u 1959 godini za oko 25% u odnosu na prethodnu godinu, a time se

povećalo i njihovo učešće u našoj ukupnoj robnoj razmeni na oko 13,2% prema 9,4% u prethodnoj godini. Učešće zemalja Severne Amerike ostalo je nepromenjeno.

Kao rezultat ovakvog kretanja robne razmene, ukupan deficit u platnom bilansu smanjen je u 1959 godini za oko 5 milijardi dinara, dok je deficit u tekućem bilansu ostao uglavnom na nivou 1958 godine. U istom periodu nerobni devizni priliv povećan je za 3,2 milijarde dinara.

U cilju stvaranja što povoljnijih uslova za razvoj robne razmene i privredne saradnje sa inostranstvom, pored promena koje su tokom godine vršene u spolnotrgovinskom i deviznom sistemu i u organizaciji spoljne trgovine, formiran je u Saveznom izvršnom veću Odbor za ekonomske odnose sa inostranstvom, čiji je zadatak da na široj osnovi razmatra ove probleme i predlaže odgovarajuća rešenja u cilju daljeg razvijanja i unapređivanja robne razmene i privredne saradnje sa inostranstvom.

U *opštoj raspodeli nacionalnog dohotka* u 1959 godini karakterističan je visok porast svih vidova potrošnje, a naročito investicija u osnovna sredstva. Lična potrošnja porasla je za 18%, opšta potrošnja za 14%, a investicije u osnovna sredstva za 29%. Iako se u celini ovaj porast potrošnje pokriva povećanim ukupnim nacionalnim dohtkom, u kretanju pojedinih vidova potrošnje koji se zasnivaju na sredstvima društvenog dela privrede, naročito kod investicija u osnovna sredstva, došlo je do porasta potrošnje, koja nije bila dovoljno uskladena sa postojećim materijalnim mogućnostima. Ovakvo stanje, i pored pozitivnog dejstva koje je porast investicione delatnosti imao na razvijanje privredne delatnosti, imao je izvesnih negativnih posledica na kretanje zaliha i tržišta, što se ispoljilo u oskudici izvesnih investicionih materijala na tržištu.

a) *Ukupne investicije u osnovna sredstva* iznosile su u 1959 godini oko 700 milijardi dinara i veće su za oko 156 milijardi, ili za 29%, u odnosu na 1958 godinu. Pritom su investicije iz sredstava Federacije veće za 44%, investicije narodnih republika i narodnih odbora za 32%, a privrednih organizacija za oko 10%.

Na ovakav porast investicija uticali su, pored porasta investicionih sredstava Federacije predviđenih planom, korišćenje privrednih rezervi, prekoračenje investicija u poljoprivredi i kod ostalih grana.

U strukturi investicija došlo je u 1959 godini do daljeg smanjenja učešća industrijskih investicija (i pored njihovog apsolutnog porasta), a do značajnijeg porasta učešća poljoprivrednih investicija.

Ovakva kretanja u oblasti investicione potrošnje nameću potrebu da se pažljivo razmotre problemi priliva i utroška investicionih sredstava, pitanje strukture investicija unutar Opšteg investicionog fonda i uopšte mehanizam finansiranja investicija, kao i dejstva koje ovakvo stanje izaziva na tržištu.

b) U 1959 godini sa uspehom su izvršeni i premašeni zadaci u oblasti *lične potrošnje i standarda stanovništva*.

Ukupni novčani prihodi stanovništva bili su u 1959 godini za oko 18% veći u odnosu na prethodnu godinu. Pritom je platni fond bio veći za 23%, prihodi po osnovu socijalnih davanja za 18%, a prihodi od prodaje poljoprivrednih proizvoda za oko 10%. S obzirom da su nerobni izdaci stanovništva bili u celini veći za oko 20%, ukupni kupovni fondovi stanovništva bili su za oko 17% iznad njihovog nivoa u 1958 godini. Pored toga, kupovni fondovi uvećani su i porastom potrošačkih kredita u 1959 godini za oko 21 milijardu dinara.

Kao rezultat porasta novčanih prihoda i kupovnih fondova stanovništva, došlo je u 1959 godini do porasta ukupne potrošnje stanovništva za 14,5% u odnosu na prethodnu godinu. Kada se porast novčanih prihoda stanovništva koriguje porastom troškova života, proizlazi da su realne plate po stanovniku povećane u proseku za oko 13%, dok je planom bio predviđen njihov porast za oko 5%. Sa porastom realnih primanja stanovništva u 1959 godini njihov nivo za prve tri godine petogodišnjeg plana dostigao je oko 93% od predviđenog porasta prosečnih realnih plata za period 1957—61 godine.

Kupovna snaga radnika i službenika povećala se kroz porast ličnih dohodaka i zaposlenosti, kao i kroz potrošačke kredite. Udeo ličnih dohodaka zaposlenih u ukupnom dohotku društvene privrede povećan je od 27% u 1958 na 31% u 1959 godini, što je delom rezultat izmena u instrumentima raspodele i povećanja sredstava koja ostaju na raspolaganju privrednim organizacijama.

Tržišnu situaciju u 1959 godini karakterisao je visok nivo tražnje i ukupne potrošnje, tako da je, i pored značajnog povećanja obima industrijske proizvodnje i porasta uvoza, utrošeno gotovo celokupno povećanje robnih fondova. Ovakvo stanje uticalo je na kretanje zaliha, tako da je njihov porast bio blaži nego prethodne godine. Naime, zalihe u industriji i trgovini povećane su u 1959 godini za 5%, dok su one u prethodnoj godini porasle za 22%. Pored toga, u toku godine dolazilo je do opadanja zaliha nekih proizvoda. Pored povremene jače nestašice nekih investicionih materijala, dolazilo je i do pojave nedovoljne snabdevenosti u nekim vrstama robe lične potrošnje (kućni nameštaj, električni aparati za domaćinstvo, razni proizvodi metalne galanterije, neke vrste tekstila, papira i dečje obuće). Nasuprot tome, snabdevenost tržišta poljoprivrednim proizvodima, usled veće poljoprivredne proizvodnje i bolje organizacije snabdevanja gradova, bila je u celini bolja nego prethodne godine. Izvesne teškoće u snabdevanju gradova govedim mesom i porast njegovih cena, do koga je došlo uglavnom usled zaostajanja u razvoju govedarstva i porasta potrošnje usled većih novčanih prihoda stanovništva, treba da se otklone u narednom periodu već preduzetim i drugim merama za razvoj stočarstva i povećanje proizvodnje mesa.

I pored visoke tražnje i porasta potrošnje, cene industrijskih proizvoda bile su uglavnom stabilne, dok su cene poljoprivrednih proizvoda u proseku bile veće za oko 3%, a cene usluga za oko 4% u odnosu na prethodnu godinu. Na taj način, opšti nivo cena i troškova života bio je u 1959 godini za oko 2% veći u odnosu na prethodnu godinu.

c) *Obrtna sredstva* privrede povećana su u 1959 godini za 247 milijardi dinara. Ovakav značajan porast obrtnih sredstava ima svoga osnova u povećanoj privrednoj aktivnosti, a naročito u poljoprivredi, kod koje je ostvaren i najveći porast obrtnih sredstava, usled povećanih potreba ulaganja u proizvodnju i intenzivniju obradu zemlje uz sve širu primenu savremenih agrotehničkih mera. Međutim, jedan deo ovih sredstava upotrebljen je na dodatno kreditiranje investicija i potrošnje, kao što je slučaj sa socijalnim osiguranjem, čije dugovanje krajem 1959 godine iznosi oko 30 milijardi dinara. Pored toga, visoki krediti imali su i neka druga negativna dejstva. Oni su omogućili zadržavanje tržišnih viškova kod proizvođača, što je doprinelo smanjenju ponude. To se ispoljilo naročito kod kukuruza. Sve ovo ukazuje na potrebu da se pitanje kreditiranja detaljnije razmotri, radi preduzimanja odgovarajućih mera kojima bi se obezbedilo da se kreditni mehanizam koristi u većoj meri kao instrument privredne politike, usmeravanja privrede i regulisanja tržišta.

d) *Ukupni prihodi iz društvene privrede* i od stanovništva veći su od realizacije u prethodnoj godini i od predviđanja u planu za 1959 godinu. Pored povećane privredne aktivnosti i porasta nacionalnog dohotka, ovakvom stanju doprinela je i poboljšana disciplina u izvršavanju finansijskih obaveza prema zajednici. Prihodi od privrede veći su za oko 166 milijardi dinara, ili za oko 16% u odnosu na 1958 godinu, dok su prihodi od stanovništva u celini veći za oko 19 milijardi, ili za 17%, pri čemu su značajnije porasli fakultativni prihodi od stanovništva.

Ukupni *budžetski rashodi* iznosili su u 1959 godini 573,4 milijarde dinara i veći su za oko 67 milijardi, ili za oko 13%, u odnosu na izvršenje budžetskih rashoda u prethodnoj godini. U okviru ovoga povećanja rashodi saveznog budžeta (bez dotacije narodnim republikama) povećani su za oko 37 milijardi, ili za oko 13%, dok su prihodi povećani za 93,3 milijarde dinara, ili za 34%. U toku 1959 godine u finansiranju budžetskih rashoda Fede-

racije postojala je puna usklađenost između ostvarivanja prihoda i izvršavanja rashoda, dok je u 1958 godini savezni budžet bio završen sa deficitom od oko 56 milijardi dinara.

Budžetski rashodi narodnih republika i narodnih odbora veći su za oko 30 milijardi, odnosno za oko 14% u odnosu na prethodnu godinu. Njihovi ukupni budžetski prihodi veći su za oko 14 milijardi dinara od ostvarenih rashoda. Ovaj višak prihoda najvećim delom izdvojen je u 6% budžetsku rezervu.

Kod Opšteg investicionog fonda priliv sredstava bio je manji u odnosu na prethodnu godinu, dok je utrošak bio veći, tako da se kod ovog fonda na kraju godine pokazuje manjak oko 40 milijardi dinara.

Fondovi socijalnog osiguranja pokazuju višak rashoda nad prihodima u iznosu od oko 10 milijardi dinara. Ovaj deficit nastao je usled toga što su rashodi izvršeni u znatno većem iznosu od planiranih, tako da ih ni povećani prihodi nisu mogli pokriti.

Posmatrani u celini povoljni rezultati u razvoju privrede u toku 1959 godine istakli su i neke probleme na čijem rešavanju je u 1960 godini potrebno angažovanje Saveznog izvršnog veća i Savezne narodne skupštine, kako bi se donela odgovarajuća rešenja u cilju osiguranja daljeg privrednog napretka i očuvanja stabilnosti tržišta. To se u prvom redu odnosi na pitanja potrošnje, naročito investicione, pitanja kredita, spoljne trgovine, tržišta poljoprivrednih proizvoda, i druga pitanja.

SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Stanbeno-komunalna pitanja. Rad na pripremanju zakona i drugih akata iz stanbene oblasti, kojima su regulisana pitanja stanbenih odnosa i stanbene privrede, pretstavljao je jednu od značajnijih aktivnosti Saveznog izvršnog veća u protekloj godini.

Opšti zakon o stanbenim zajednicama, Zakon o stanbenim odnosima, Zakon o poslovnim zgradama i prostorijama, Zakon o svojini na delovima zgrada, Zakon o stanbenim zadrugama, doneti na aprilskom zasedanju Savezne narodne skupštine, kao i Zakon o finansiranju stanbene izgradnje i drugi propisi, doneti na novembarskom zasedanju Savezne narodne skupštine, zajedno sa Zakonom o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta, donetim krajem 1958 godine, kao i donošenje propisa za sprovođenje i razradu osnovnih principa sadržanih u ovim zakonima, znače celovito uobličavanje i regulisanje sistema stanbenih odnosa i stanbene privrede saglasno našem društveno-političkom i ekonomskom razviku.

Regulisanjem svojinskih i drugih odnosa u oblasti stanovanja, uklanjanjem administrativnih metoda upravljanja i uvođenjem ekonomskih odnosa, stanbena izgradnja i stanbena potrošnja usklađuju se sa porastom produktivnosti rada i razvitkom proizvodnih snaga, te se, zahvaljujući opštem privrednom razvoju i razvoju komunalnog sistema, i u ovoj oblasti društvenog i privrednog života stvaraju uslovi razvijanja najšire inicijative građana, privrednih organizacija i komuna.

Uvođenje ekonomskih principa u izgradnji i raspodeli stanova i davanje prava narodnim odborima opština da ih oni primene prema svojim uslovima, daje im mogućnost da usklade stanbenu politiku sa opštim privrednim razvojem komuna u cilju daljeg podizanja životnog standarda građana i razvoja organa društvenog upravljanja u stanbenoj oblasti.

Mere koje se preduzimaju za unapređenje građevinarstva i proizvodnju građevinskog materijala, kao i uticaj koji će imati stanbena reforma na organizaciju gradjenja, uz istovremeno razvijanje inicijative komuna, privrednih organizacija i građana, treba da u narednim godinama doprinesu značajnom poboljšanju uslova stanovanja, što je i osnovni cilj ovih reformi.

Dok je u oblasti stanbene politike učinjen odlučujući korak u pravcu dovršenja sistema, oseća se potreba za regulisanjem niza pitanja u komunalnoj politici. Iako je Savezno izvršno veće problemima komunalnih službi poklanjalo naročitu pažnju u 1959 godini, iako su porasla

sredstva uložena u komunalne investicije, one još daleko zaostaju za potrebama naraslih gradova. Stoga će Savezno izvršno veće posebno da razmotri pitanje sistema i daljih smernica komunalne izgradnje.

Isto tako, biće potrebno regulisati probleme urbanizma i regionalnog planiranja, koji sa promenom strukture stanovništva, rastućom stanbenom izgradnjom i proširenjem gradova postaju sve aktuelniji.

Savezno izvršno veće donelo je više propisa kojima se pružaju pogodnosti servisima i ustanovama stanbenih zajednica, analogno pogodnostima koje imaju domaćinstva, da bi se omogućilo porodicama da što više poslova iz svojih individualnih domaćinstava prenesu na stanbene zajednice.

Usmeravanje komuna da preko stanbenih zajednica rešavaju pitanja uslova života i stanovanja radnih ljudi, kao što su pitanja uređenja naselja, stvaranja uslužnih servisa za pomoć kućnim savetima u održavanju stanbenih zgrada, servisa za pomoć domaćinstvima i servisa za društvenu ishranu, a naročito na organizovanje ustanova i najšire društvene brige za decu i omladinu i rešavanje drugih socijalnih problema, uz razvijanje inicijative i materijalno učešće samih građana, — doprinelo je da stanbene zajednice, uporedo sa porastom ličnih dohodaka i porastom društvene potrošnje, rešavaju sva pitanja koja proističu iz potreba građana na njihovoj teritoriji. Već razvijenu inicijativu građana trebalo bi i dalje podržati, kako bi u okviru stanbenih zajednica oni sami mobilisali i svoja sredstva za rešavanje ovih problema komunalne i socijalne politike, koja traži njihovo puno učešće i odlučivanje, što treba da dovede do bržeg poboljšanja njihovih životnih uslova.

Mesni odbori su u toku prošle godine još više razvili inicijativu da, samodoprinosom građana, sami ili uz pomoć komuna, rešavaju niz pitanja iz života svoga naselja (izgradnja puteva, elektrifikacija sela, dovođenje vode, podizanje škola, itd.). Dosadašnja iskustva pokazuju da njih treba i dalje osnivati tako da budu što bliže građanima i da preuzmu na sebe rešavanje svih zadataka koji proističu iz svakodnevnih potreba radnih ljudi.

Socijalna zaštita. Problemi iz oblasti socijalne zaštite rešavani su uporedo sa nastojanjima Saveznog izvršnog veća na poboljšanju uslova života radnog čoveka i na podizanju njegovog životnog standarda.

U pogledu pojedinih kategorija lica kojima je potrebna posebna zaštita, nastavljena je i u protekloj godini politika čiji je cilj sveobuhvatnije zbrinjavanje kako u materijalnom, tako i u zakonskom vidu tih kategorija lica. U tom cilju izrađeni su zakonski propisi koji upotpunjavaju sistem zaštite i poboljšavaju materijalni položaj ratnih vojnih invalida i bivših boraca. Takođe su preduzete mere za potpunije rešavanje pitanja rehabilitacije, zapošljavanja, stanovanja i lečenja ratnih vojnih invalida i boraca.

Tako su Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o ratnim vojnim invalidima povećane lične invalidnine u proseku za 53% i invalidima dato pravo na materijalno obezbeđenje za vreme rehabilitacije koja proističe iz Zakona o invalidskom osiguranju. Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o penziskom osiguranju regulisano je da minimalna plata učesnika Narodnooslobodilačke borbe do 15 maja 1943 godine bude u visini plate službenika X platnog razreda, bez obzira na njihove kvalifikacije.

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o mirnodopskim vojnim invalidima povoljno je rešio problem sticanja invalidskih prava na osnovu bolesti zadobivene u JNA za vreme mira. Pored toga, Uredbom o invalidskom dodatku ublaženi su uslovi za ostvarivanje invalidskog dodatka članova porodica palih boraca i umrlih invalida. Istom uredbom je poboljšana i položaj dece palih boraca koja se nalaze na školovanju.

Savezno izvršno veće je omogućilo Savezu boraca i Savezu ratnih vojnih invalida da osnuju zajedničke fondove za stanbenu izgradnju i za izgradnju ustanova za zdravstvenu zaštitu ratnih vojnih invalida i bivših boraca, kao i njihovih porodica. Pored toga, osnovane su 4 zdravstvene

ustanove za lečenje invalida i boraca, pri čemu je Savezno izvršno veće dalo doprinos od 368.000.000 dinara.

Predlaganjem nekih dopunskih mera u Zakonu o invalidskom osiguranju i Opštem zakonu o školstvu, Savezno izvršno veće je stvorilo povoljne uslove za šire i plansko zahvatanje problema školovanja i osposobljavanja defektne dece, kao i profesionalne rehabilitacije invalidnih i defektnih odraslih lica. Razrada ovih zakonskih propisa donetih u 1959 godini, doprineće da rehabilitacija i zapošljavanje defektnih lica postanu jedan od najvažnijih vidova u zaštiti tih lica.

Socijalno osiguranje. U 1959 godini zabeležen je dalji porast udela osiguranih radnika i službenika u ukupnom broju stanovništva. Broj osiguranih lica dostigao je 8,45 miliona, ili oko 46% stanovništva. U poslednjih pet godina zabeležen je prosečan porast osiguranih lica od 7% godišnje.

U ostvarivanju zdravstvenog osiguranja postignut je u toku 1959 godine znatan napredak. To je rezultat, u prvom redu, ulaganja znatnih sredstava u zdravstvene ustanove i porasta kadrova, naročito u poslednjih pet godina, kao i organizacionih mera u oblasti zdravstvene zaštite. Te mere su preduzete, pored ostalog, i pod uticajem ograničenja privatne lekarske prakse u većem delu zemlje. I pored toga, ocenjuje se da je porast troškova zdravstvene zaštite osiguranika brži od postignutih rezultata. Tako je u odnosu na 1958 godinu zabeležen porast troškova zdravstvenog osiguranja po osiguraniku za 21%, a u celini za 28,5%.

Da bi se postigao napredak u zdravstvenoj zaštiti osiguranika i brže otklonile dosadašnje slabosti, potrebno je da se služba socijalnog osiguranja i zdravstvena služba čvršće postave na principe materijalne zainteresovanosti zdravstvenih radnika i samih osiguranika, a takođe i zainteresovanosti komuna i privrednih organizacija za unapređenje zdravstvene zaštite i racionalnu upotrebu fondova zdravstvenog osiguranja.

Donošenjem saveznog Zakona o ustanovljenju zdravstvenog osiguranja poljoprivrednih proizvođača data je osnova da se zdravstvena zaštita poljoprivrednih proizvođača postavi na nove osnove i razvije u skladu sa materijalnim mogućnostima u pojedinim narodnim republikama, srezovima i opštinama, sa perspektivom da do kraja 1960 godine sve poljoprivredno stanovništvo bude obuhvaćeno osnovnim zdravstvenim osiguranjem na osnovu zakona koje će doneti narodne republike.

U cilju obuhvatanja socijalnim osiguranjem i drugih kategorija stanovništva, koje dosad njime nisu bile obuhvaćene, nastavljen je rad na pripremama za socijalno osiguranje zanatlija.

Ugovori o socijalnom osiguranju advokata i sveštenika Srpske pravoslavne crkve usklađeni su 1959 godine sa odredbama novog Zakona o invalidskom osiguranju. Pretstoji usklađivanje i ostalih ugovora s ovim zakonom. Zaključeni su novi ugovori o socijalnom osiguranju filmskih radnika i sveštenika Saveza starokatoličkih crkava FNRJ.

Savezno izvršno veće donelo je u toku godine veći broj propisa za sprovođenje Zakona o invalidskom osiguranju, a neki se još pripremaju. Organi socijalnog osiguranja, državni organi, zdravstvene ustanove, privredne i druge organizacije razvile su aktivnost na sprovođenju u život najvažnijih odredaba novog zakona, na osnovu kojih se obezbeđuje rehabilitacija i zapošljavanje lica kod kojih je nastupio invaliditet. Primenom novog zakona znatno se poboljšao položaj uživalaca invalidskih penzija. Invalidske penzije povećale su se u 1959 godini za 14%.

Primena novog sistema penziskog osiguranja dovela je do daljeg poboljšanja položaja ličnih i porodičnih penzionera. Od početka sprovođenja Zakona o penziskom osiguranju, tj. od 1 januara 1958 godine, povećale su se lične penzije za oko 38%, a porodične za oko 40%. Manje izmene u Zakonu o penziskom osiguranju izvršene su u toku 1959 godine radi usklađivanja penzija sa platama, odnosno sa povećanjem stanarina, kao i zbog regulisanja položaja učesnika u Narodnooslobodilačkoj borbi — onih koji su u radnom odnosu, kao i onih koji su u penziji.

Broj penzionera i u 1959 godini rastao je ravnomerno: broj ličnih penzionera dostigao je 152 hiljade, ili za 13,3% više nego u 1958, a broj porodičnih 163 hiljade, ili za 6,2% više.

U sistemu dodataka na decu nisu u 1959 godini vršene nikakve izmene. Porast korisnika bio je 1959 godine nešto brži od porasta broja osiguranika. Pretpostavlja se da je to posledica većih promena u imovinskim odnosima osiguranika, usled čega stiču pravo na dodatak i oni koji zbog vlasništva nad zemljišnim posedom to pravo nisu ranije uživali, kao i većeg upošljavanja kvalifikovanih radnika, koji stiču pravo na dodatak bez prethodnog staža. U toku godine organi Saveznog izvršnog veća vršili su ispitivanja radi pripreme izmena u sistemu dodataka na decu, kojima je cilj da sistem prilagode promenama u imovinskim odnosima i da ga dovedu u sklad s opštom zaštitom dece i porodice.

Zdravstvena zaštita. U oblasti zdravstvene zaštite Savezno izvršno veće je u toku 1959 godine poklonilo naročitu pažnju pitanju proširivanja zdravstvene zaštite, problemima poboljšanja organizacije zdravstvene službe, usavršavanju sistema finansiranja zdravstvenih ustanova i saniranju materijalnog poslovanja bolničkih ustanova, problemima izgradnje i usavršavanja medicinskih kadrova, rešavanju nekih osnovnih zdravstvenih problema, kao i pitanjima dalje izgradnje naučnoistraživačkih i drugih zdravstvenih ustanova od opštedruštvenog značaja.

U toku ove godine, u vezi sa donošenjem Zakona o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih proizvođača, preduzete su značajne organizacione i druge mere u cilju osposobljavanja zdravstvene službe i zdravstvenih ustanova za izvršavanje proširenih zadataka na zaštiti zdravlja poljoprivrednih proizvođača.

U vezi sa nastojanjima da se poboljša sistem organizacije zdravstvene službe i zdravstvene zaštite uopšte, Savezno izvršno veće i njegovi organi, pored drugih mera, radili su na izradi Zakona o zdravstvenoj zaštiti, kojim treba da se regulišu osnovna pitanja organizacije zdravstvene službe, zdravstvene zaštite i rada na unapređivanju zdravstvenog stanja naroda. Na ovom planu značajne su i mere preduzete u narodnim republikama u cilju regulisanja privatne profesionalne delatnosti lekara i drugih zdravstvenih radnika. Ove mere, koje su dosad sprovedene u svim narodnim republikama, izuzev NR Bosne i Hercegovine i NR Crne Gore, pozitivno su se odrazile na dalja nastojanja narodnih odbora u pravcu razvijanja mreže zdravstvenih ustanova i poboljšavanja rada zdravstvene službe. U narednom periodu prethodno je u vezi s tim važni zadaci, koji se odnose na donošenje i razradu Zakona o zdravstvenoj zaštiti, kao i rad na uklanjanju nekih negativnih posledica koje su se pojavile u vezi s pitanjem regulisanja privatne profesionalne delatnosti lekara, a naročito u vezi s pitanjem mogućnosti da osiguranici i građani mogu angažovati lekara po slobodnom izboru.

Problemu izgradnje i usavršavanja medicinskih kadrova poklonjena je naročita pažnja. Doneseni su propisi o sistemu izgradnje i usavršavanja medicinskih kadrova. Ovim propisima regulisan je niz pitanja u vezi s nagrađivanjem zdravstvenog osoblja, specijalizacijom medicinskih kadrova, itd. Pored toga, traženi su i putevi za najpogodniji sistem plaćanja zdravstvenog osoblja, naročito lekara, s obzirom na specifičan položaj ovih radnika i na dosadašnji neadekvatan način njihovog nagrađivanja. Ovo pitanje je od velikog značaja za organizaciju i rad zdravstvene službe i zdravstvenih ustanova, pa se zato i u narednom periodu moraju uložiti napore za pronalaženje boljih i stimulativnijih oblika nagrađivanja ovih kadrova.

U pogledu opšte investicione izgradnje u zdravstvu, kao i u pogledu razvoja mreže zdravstvenih ustanova, Savezno izvršno veće smatra da, i pored znatnih uspeha i napretka koji je već postignut, u narednom periodu treba obezbediti povoljne materijalne i druge uslove za njihov još brži razvitak.

PROSVETA I KULTURA

U daljem sprovođenju reforme školstva značajan korak predstavlja završetak rada Zajedničke komisije Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća za reorganizaciju visokog školstva. Komisija je predložila niz mera i konkretnih rešenja kojima će se ubuduće delovanje viših i visokih škola, fakulteta i umetničkih akademija uskladiti sa potrebama našeg društva i njegovim daljim razvitkom.

Principi koje je dao Opšti zakon o školstvu razrađuje se u saveznim opštim zakonima o stručnim i višim stručnim školama i o školama za obrazovanje nastavnika. U skladu sa određenim intencijama ovog zakona, u narodnim republikama pripremljeni su, a delom već i doneti, sledeći republički zakoni: o osnovnoj školi, o gimnaziji, o prosvetno-pedagoškoj službi, o specijalnim školama i o organizaciji škola za pripadnike nacionalnih manjina.

U toku školske 1958/59 godine postignuti su značajni uspesi i u daljem razvitku osnovnog školstva.

U proteklom periodu Savezno izvršno veće delovalo je na daljem poboljšavanju materijalne baze školstva. U tom delovanju poseban značaj ima Odluka Saveznog izvršnog veća o zajedničkom finansiranju investicija za fakultete koji daju kadrove za privredu. Ovaj način finansiranja već je pokazao rezultate, tako da je započeto građenje oko 40 objekata za fakultete koji će se zajednički finansirati iz sredstava Federacije i sredstava narodnih republika. Predviđa se da će se u ovu svrhu u 1960 godini iz sredstava Federacije dati preko dve milijarde dinara, dok je u 1959 godini iz istih izvora utrošeno 1.140.000.000 dinara.

Svojom participacijom u izdacima za udžbenike škola nacionalnih manjina, Savezno izvršno veće pomoglo je brži razvoj ove delatnosti, i u kvantitativnom i u kvalitativnom smislu, i time doprinelo ostvarenju zakonima utvrđenih jednakih prava i mogućnosti školovanja pripadnika nacionalnih manjina na maternjem jeziku.

U domenu kulturnog života Savezno izvršno veće pomoglo je da se poboljšaju materijalne mogućnosti odgovarajućih ustanova i dodelilo je, pored sredstava za investicije u tu granu kulturne delatnosti, jednokratnu pomoć od 200 miliona dinara kao deo troškova za izvođenje programa televizijskih stanica.

U cilju sređivanja stanja stipendiranja, Savezno izvršno veće donelo je nove propise o načinu isplate stipendija, kojima se obezbeđuje potpunija evidencija stipendista i poboljšavaju mogućnosti za skladnije povezivanje davalaca stipendija sa pojedinim školama i fakultetima u cilju obostroganog uticanja na bolji uspeh stipendista i na brže obrazovanje stručnih kadrova.

Savezno izvršno veće razmatralo je materijalno stanje ustanova u oblasti prosvetnog rada i ocenilo taj položaj nezadovoljavajućim, naročito u odnosu na zadatke koji tim ustanovama, kao i celoj društvenoj zajednici, prethodno je u narednom periodu u pogledu izgrađivanja stručnih kadrova i poboljšavanja kvalifikacione strukture aktivnog stanovništva. Veće je s tim u vezi zaključilo da treba nastojati ne samo da se ukupna društvena davanja u ovoj oblasti povećaju, nego i da se nađu adekvatnija rešenja i način finansiranja prosvetnih ustanova — posebni fondovi, koji će ove ustanove učiniti manje zavisnim od budžeta političko-teritorijalnih jedinica. Na taj način ostvarila bi se i punija ekonomska osnova društvenog samoupravljanja u ovoj oblasti, i uslovi za njegovo svestranije usavršavanje i efikasnije delovanje.

NARODNA ODBRANA

Dosledno miroljubivoj politici, sve snage naše zemlje orijentisane su prvenstveno na izgradnju zemlje i na podizanje životnog standarda radnih ljudi. U okviru toga oružane snage Federativne Narodne Republike Jugoslavije organizuju se za odbranu zemlje na osnovama koje su u skladu sa našim ekonomskim i drugim mogućnostima.

Preduzimajući dalje mere za jačanje narodne odbrane, Savezno izvršno veće je u 1959 godini nastojalo da se učešće

u nacionalnom dohotku troškova u vojne svrhe i dalje smanji. U 1959 godini troškovi za narodnu odbranu predviđeni u saveznom budžetu iznosili su 9,51% nacionalnog dohotka, dok su u 1958 godini iznosili 9,59%. Predračun rashoda Državnog sekretarijata za poslove narodne odbrane za 1960 godinu iznosi 8,58% nacionalnog dohotka, što je za 0,93% manje u odnosu na 1959 godinu. Ovo smanjenje rashoda za narodnu odbranu postignuto je i pored toga što Armija ne dobija više inostranu pomoć u opremi, te je oprema za Jugoslovensku narodnu armiju nabavljena iz sopstvenih sredstava. Pored toga, godišnji predračuni troškova za narodnu odbranu, pa i predračun za 1959 godinu, sadrže velike iznose koji se ne troše za čisto vojne potrebe. Oni sadrže i iznose koji se troše za izgradnju porodičnih stanova aktivnih vojnih lica, za izgradnju puteva koji imaju i privredni značaj, za dotacije društvenim organizacijama značajnim za narodnu odbranu, i slično. Ta činjenica pokazuje da su efektivni troškovi za Jugoslovensku narodnu armiju znatno manji nego što se pokazuju u predračunima, te je, prema tome, i opterećenje nacionalnog dohotka stvarnim troškovima za narodnu odbranu manje.

Naša ratna veština zasniva se na takvim koncepcijama koje obezbeđuju odgovarajuću efikasnost i u slučaju ako budu upotrebljena savremena tehnička sredstva. Pritom se svestrano koriste iskustva iz Narodnooslobodilačkog rata, u kome je naoružani narod pobeđonosno završio rat protiv nekoliko puta jačeg i tehnički nesavršenog bolje opremljenog agresora.

SPOLJNA POLITIKA I MEĐUNARODNI ODNOSI

Opšta spoljnopolićka aktivnost. Razvoj međunarodnih odnosa u toku 1959 godine predstavlja snažnu afirmaciju politike aktivne i miroljubive koegzistencije, koju je socijalistićka Jugoslavija dosledno primenivala u čitavoj svojoj spoljnopolićkoj delatnosti. Kao i ranijih godina, spoljna politika Saveznog izvršnog veća zasnivala se na ulaganju daljih napora za obezbeđenje nezavisnog i slobodnog socijalistićkog razvitka naše zemlje, na rešenosti da se razvije svestrana saradnja sa svim zemljama na osnovu uzajamnog poštovanja, nezavisnosti, ravnopravnosti i nemešanja u unutrašnje stvari, kao i na stalnom nastojanju, u okviru Ujedinjenih nacija i van njih, da se učvrsti mir, eliminiše zategnutost u međunarodnim odnosima, prevaziđe blokovska podvojenost i ostvare sporazumna rešenja otvorenih međunarodnih problema.

Znaćajni rezultati koje je Jugoslavija postigla u svojoj spoljnopolićkoj aktivnosti zasnivaju se na jednodušnoj podršci koju su takvoj politici pružili naši narodi, na krupnim rezultatima ostvarenim u našem privrednom i društveno-politićkom razvitku, koji su pobudili interesovanje gotovo svuda u inostranstvu, na pravilnom shvatanju osnovnih tendencija i snaga današnje epohe, na realistićkom ocenjivanju i prilaženju promenama do kojih je dolazilo u razvoju međunarodne situacije i na principijelnom, dosledno konstruktivnom i nezavisnom zauzimanju stavova u našim međunarodnim akcijama.

Polazeći od tih principa, Savezno izvršno veće je sa zadovoljstvom moglo da konstatuje da su se, naroćito u toku protekle godine, sve snažnije manifestovale ideje da je aktivna miroljubiva koegzistencija između država razlićitih društvenih sistema jedina alternativa za postepeno i progresivno savlađivanje međunarodnih sporova i da politika s pozicije sile, odnosno rata — kao poslednje konsekvence takve politike, ne samo što ne može biti sredstvo za rešavanje problema, već, u uslovima postojanja i daljeg razvijanja sredstava za masovno uništavanje, ugrožava i sudbinu čitavog čovećanstva. Dalji vanredan uspon nauke i uspešno lansiranje kosmićkih raketa još više povećava neizvesnost za budućnost čovećanstva ako bi se ta nova vanredna dostignuća koristila za jaćanje vojnih potencijala blokova, a ne za podizanje materijalnog i duhovnog nivoa savremenog sveta.

Iz tih razloga, sasvim je prirodno što je naša zemlja sa zadovoljstvom pozdravila obnavljanje kontakta između

odgovornih državnika velikih sila, do kojih je došlo još tokom prve polovine 1959 godine. Te posete, kao i razmena nota između velikih sila o pitanju Nemaćke i Berlina, iznošenje raznih predloga od strane vlada, politićkih partija i istaknutih politićara, razna savetovanja itd., do kojih je došlo u toku prve polovine protekle godine, ukazivali su, prema oceni Saveznog izvršnog veća, da i sam poćetak diskusije između Istoka i Zapada povoljno deluje na ublažavanje suprotnosti i na pozitivno kretanje u međunarodnim odnosima uopšte. U tom svetlu Savezno izvršno veće je pozitivno ocenilo i konferenciju ministara inostranih poslova u Ženevi, koja je otklanjajući krizu u vezi sa nemaćkim pitanjem, omogućila da se bolje upoznaju stavovi i jedne i druge strane. Razmatranje nemaćkog problema i situacije u vezi sa Berlinom, do koga je došlo na ovoj konferenciji i u pismenoj razmeni mišljenja između predstavnika velikih sila, još jednom je potvrdilo ispravnost ocene da se rešavanje ovog krupnog međunarodnog problema ne može ostvariti politikom nametanja stavova i pokućajima jednostrane izmene status quo-a, već putem strpljivih pregovora u cilju pronalaženja prihvatljivih rešenja, koja nužno moraju imati u vidu činjenicu postojanja dveju nemaćkih država. Ovi pregovori su takođe pokazali realnost našeg mišljenja da rešenje problema ujedinjenja Nemaćke treba prepustiti samim Nemcima, tj. da se oni sami postepeno sporazumevaju o saradnji i oblicima ujedinjenja. Što se tiće pitanja mirovnog ugovora sa Nemaćkom, koje je bilo pokrenuto poćetkom 1959 i na samoj konferenciji ministara inostranih poslova, Jugoslavija je smatrala opravdanim i potrebnim da istakne svoju neposrednu zainteresovanost i pravo na ućešće u razmatranju ovog pitanja, kao žrtva hitlerovske agresije i kao zemlja koja se dosledno zalaže za sporazumno rešavanje otvorenih međunarodnih problema.

Savezno izvršno veće je sa zadovoljstvom pozdravilo sporazum između SSSR-a i SAD o razmeni poseta najodgovornijih predstavnika dveju zemalja kao i rezultate posete pretsednika sovjetske vlade Hruščova Sjedinjenim Državama Amerike, ukazućući da te posete i neposredna razmena mišljenja mogu predstavljati prekretnicu u opštem razvoju međunarodnih odnosa. Poseta premijera Hruščova Sjedinjenim Državama Amerike, prilikom koje je došlo do međusobnog upoznavanja gledišta i stavova, pokazala se kao opravdan poduhvat, obeležavajući sama po sebi osetan napredak u pravcu smirivanja u svetu i postepeno likvidiranje atmosfere hladnog rata. U tom pogledu naroćito je povoljno delovala kako proklamovana načelna saglasnost rukovodilaca dveju najvećih sila da međunarodne probleme treba rešavati ne oslanjanjem na silu već na miroljubivi način putem pregovora, tako i naglasak koji su stavili u svojim razgovorima na hitnu potrebu rešavanja problema razoružanja. Ti načelni sporazumi omogućavaju da se efikasnije suzbiju pokućaji održavanja metoda hladnog rata, koji nastoje i dalje da održe odrećeni, još uvek jaki i uticajni krugovi. Pored toga, ovi načelni sporazumi omogućili su da se utvrdi sastanak četiri sile na vrhu, maja 1960 godine.

Susrete i neposrednu razmenu mišljenja između odgovornih državnika raznih zemalja, a naroćito onih sa razlićitim društvenim sistemima, Savezno izvršno veće smatra veoma korisnim za bolje razumevanje, jaćanje poverenja i stvaranje povoljnije atmosfere, pa je zato izrazilo uverenje da pretstojećea konferencija na vrhu može doprineti stvari mira ako dovede do postepenih sporazuma o pitanjima koja se neposredno tiću samih ućesnika i ako se striktno poštuju interesi drugih naroda i zemalja i njihovo pravo da uzmu neposrednog ućesća u razmatranju pitanja u kojima su neposredno zainteresovani. Naša zemlja je smatrala za potrebno da ukaže da se trajno učvrćenje mira i široka međunarodna saradnja mogu ostvariti samo primenom koegzistencije između svih država, a ne grupa ili blokova država. U tom pogledu, u današnjim uslovima, uloga i mesto zemalja koje se kao i Jugoslavija nalaze van blokova, dobijaju još veći znaćaj u borbi za učvrćenje mira i međunarodne saradnje.

I u toku 1959 godine Savezno izvršno veće je poklonilo punu pažnju problemima razoružanja. Ono je pozdravilo sporazum četiri velike sile za obnavljanje pregovora o razoružanju, smatrajući da ovaj postupak može dovesti do približavanja stavova i do ostvarenja bar delimičnog sporazuma na tom polju. I kao što je trka u naoružanju sa svoje strane negativno delovala na odnose između Zapada i Istoka, tako i sporazum za obnavljanje pregovora o razoružanju pretstavlja ohrabrujući faktor u pravcu obustavljanja ove trke. Ravnoteža u naoružanju se stabilizovala tako da je teško očekivati suštinske promene. U takvim uslovima produženje trke u naoružanju ostaje ne samo kao faktor daljeg zaoštravanja nego i besmisleno.

Jugoslavija smatra da je opšte, postepeno, uravnoteženo i kontrolisano razoružanje u današnjim uslovima neophodan i dostižan cilj, ali da treba pokazati mnogo strpljenja i dobre volje da bi se ono ostvarilo u doglednoj budućnosti. Predlog sovjetske vlade o potpunom razoružanju, koji je izneo premijer Hruščov na XIV Zasedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, Savezno izvršno veće je, u skladu sa politikom koju je i u prethodnom periodu vodila naša zemlja, pozdravilo kao ozbiljan doprinos naporima za iznalaženje korenitog i trajnog rešenja. Savezno izvršno veće takođe smatra da bi i pre pristupanja merama za potpuno razoružanje bilo korisno preduzeti i odvojene mere za rešavanje onih pitanja gde uslovi dozvoljavaju da se bez odlaganja preduzmu. Ovde se u prvom redu misli na definitivno obustavljanje nuklearnih eksperimenata, stvaranje određenih zona ograničenog naoružanja, odvajanje dela vojnih budžeta za pomoć nerazvijenim zemljama, jednostrano smanjenje vojnih efekta, predaju dela fisionog materijala odgovarajućem međunarodnom organu, i t. sl. Jugoslavija smatra da su Ujedinjene nacije, kao univerzalna organizacija, onaj međunarodni organ koji je, s obzirom na prirodu problema, u krajnjoj instanci, permanentno nadležan i najkvalifikovaniji za raspravljanje i efikasno rešavanje problema razoružanja.

Jugoslavija je s naročito pažnjom pratila konferenciju tri sile u Ženevi za obustavljanje nuklearnih i termonuklearnih probnih eksplozija, ističući odgovornost atomskih sila pred čitavim svetom za postizanje sporazuma u tom pogledu. Činjenica da u toku protekle godine, mada o tome nije zaključen nikakav zajednički sporazum, nije izvršena nijedna probna eksplozija, pokazuje da je rešenje ovog pitanja moguće i da bi postizanje zajedničkog sporazuma bilo od velikog značaja i kao jedna od uvodnih mera na putu razoružanja i kao neophodan korak ka bezbednosti čitavog sveta. Rukovođena svojim načelnim stavovima, Jugoslavija i dalje negativno ocenjuje zadržavanje vojnih baza na tuđim teritorijama i instaliranje raketnih baza, bez obzira da li je reč o stvaranju takvih baza u susjednim zemljama ili u ostalim delovima sveta. Naročito treba podvući štetno dejstvo takvih mera u uslovima popuštanja međunarodne zategnutosti.

Napori Ujedinjenih nacija za potiskivanje hladnog rata i dalje smirivanje u svetu, snažno su se manifestovali na XIV Zasedanju Generalne skupštine. Za razliku od prethodnih godina, ovo zasedanje je proteklo pretežno u znaku spremnosti na sporazumevanje i toleranciju. Može se konstatovati da, sem retkih izuzetaka, nije bilo delegacije koja bi se otvoreno suprotstavljala politici koegzistencije, što očigledno potvrđuje da takva politika i u praksi stiče sve veću prevagu nad politikom hladnog rata.

Broj članica Ujedinjenih nacija iz godine u godinu se povećava, a pojava novih nezavisnih država doprinosi daljem jačanju principa nezavisnosti i ravnopravne međunarodne saradnje. Jedino takva politika je u stanju da stvori objektivne uslove za uspostavljanje naprednih društvenih odnosa i nezavisan privredni i politički razvitak u tim zemljama, bez čega je teško zamisliti obezbeđenje mira u svetu. O ovoj činjenici danas moraju da vode računa i velike sile, jer sve veći broj zemalja uvida celishodnost politike aktivne koegzistencije. Svako udaljavanje od ovih

principa pretstavlja obnovu hladnog rata, što se tako jasno manifestovalo i na samom Zasedanju Generalne skupštine pokušajima da se na stari način tretiraju pitanja Laosa, pretstavnštva NR Kine u Ujedinjenim nacijama, izbora jednog člana u Savet bezbednosti i takozvano mađarsko pitanje.

Zbog svega toga je i bilo moguće da na XIV Zasedanju Generalne skupštine centralno mesto zauzmu tri osnovna problema, koji su od izuzetnog interesa i za većinu članica Ujedinjenih nacija i za učvršćivanje mira i dalji pozitivan razvoj međunarodnih odnosa: razoružanje, ekonomski razvoj nedovoljno razvijenih zemalja i pomoć narodima kolonijalnih područja na putu ka nezavisnosti. Savezno izvršno veće je u punoj meri i aktivno podržavalo sve akcije i predloge usmerene ka konstruktivnom rešavanju ovih najvažnijih međunarodnih problema.

Jugoslavija je u 1959 godini podržavala sve napore koji su bili usmereni ka obacivanju metoda hladnog rata i ka rešavanju otvorenih problema. U vezi s tim, Savezno izvršno veće je, kao i ranijih godina, obraćalo veliku pažnju na lokalna žarišta sukoba u pojedinim delovima sveta smatrajući ih opasnim ne samo po narode u tim područjima, nego i po opšti mir, i ukazivalo na nužnost i mogućnost rešavanja tih sukoba putem pregovora i uzajamnih ustupaka, bez mešanja spolja. Time su bili rukovođeni stavovi koje je naša zemlja zauzimala prilikom zaoštrene situacije na Srednjem Istoku u vezi sa događajima u Iraku uproleće 1959, zatim prilikom situacije koja je nastala na indisko-kineskoj granici uleto i ujesen 1959, sukoba u pojedinim područjima Latinske Amerike, situacije u Laosu, itd. Opšte poboljšanje međunarodne atmosfere i popuštanje zategnutosti svakako su uticali da se ovi sukobi zadrže u lokalnim razmerama.

Proces oslobađanja još uvek zavisnih naroda i učvršćivanja međunarodnog položaja novih nezavisnih država na području Afrike i Azije razvijao se punom snagom i u toku 1959 godine. Ovaj proces došao je naročito do izražaja na području Afrike, kako u nastojanjima da se stabilizuje nezavisnost i saradnja slobodnih afričkih zemalja, tako i u borbi još uvek podjarmljenih naroda za izvojevanje svoje nezavisnosti. Alžirsko pitanje ušlo je u novu fazu. S obzirom da je Francuska priznala pravo alžirskog naroda na samoopredeljenje, još više je istaknuta potreba pregovora za primenu tog principa. Događaji u Njasi, Kongu i mnogim drugim područjima Afrike, pokazali su da su afrički narodi čvrsto rešeni da ostvare svoja elementarna prava. Krajem godine Kamerun je proglasio nezavisnost, pa je svečanostima koje su održane tim povodom prisustvovala i delegacija Saveznog izvršnog veća. Imajući puno razumevanje za te procese na području dosadašnjih kolonijalnih poseda, i ukazujući podršku nacionalnooslobodilačkim pokretima, Savezno izvršno veće želi da posebno istakne i pozdravi činjenicu da će u toku 1960 godine veći broj, u prvom redu afričkih naroda, među njima Nigerija, Somalija, Togo, Kongo i drugi, ostvariti svoje težnje za nezavisnošću.

Opšte popuštanje u međunarodnim okvirima imalo je izvesnog pozitivnog odraza i na područje Balkana. Pokrenute su i razne inicijative za unapređenje regionalne balkanske saradnje. Jugoslavija je godinama ulagala napore i davala više predloga za ostvarenje i učvršćenje dobrih susedskih odnosa i međubalkanske saradnje, i podržavala je sve pozitivne inicijative koje su imale za cilj sređivanje prilika na Balkanu i razvijanje saradnje među balkanskim zemljama. U tom pogledu naša zemlja je pozitivno ocenila i predloge za ostvarenje »mirne zone« na Balkanu. U isto vreme ona je istakla da je pre svega potrebno dosledno zalaganje za poboljšanje bilateralnih odnosa između balkanskih država, čime će se stvoriti najbolji uslovi za opštu regionalnu saradnju. Prema jugoslovenskom mišljenju, ti odnosi treba da obuhvate saradnju kako na ekonomskom, kulturnom i tehničkom polju, tako i na političkom planu, čime bi se omogućilo zbližavanje balkanskih zemalja i njihovo bolje međusobno razumevanje. Savezno izvršno veće ulagaće i dalje nesmanjene napore za poboljšanje odnosa sa svim susedima.

Imajući u vidu korisnost razvijanja kontakta i neposredne razmene mišljenja između odgovornih državnika, Savezno izvršno veće je u svojoj spoljnopoličkoj delatnosti nastavilo takvu praksu i u toku protekle godine. Naročito korisne rezultate je dala poseta potpredsednika Tita nekim aziskim i afričkim zemljama krajem 1958 i početkom 1959 godine, kao i poseta potpredsednika Saveznog izvršnog veća Edvarda Kardelja skandinavskim zemljama uproleće 1959 godine. Takođe su pružile obostrano korisne rezultate posete jugoslovenske Misije dobre volje zemljama Latinske Amerike, Azije i Afrike, kao i zvanične posete pojedinih članova Saveznog izvršnog veća i naših parlamentarnih, privrednih, kulturnih, naučnih i drugih delegacija raznim zemljama u svetu. S druge strane, Jugoslaviju su tokom protekle godine posetili etiopijski car Haile Selasije, potpredsednik vlade Kambodže Norodom Sihanuk, potpredsednik grčke vlade Kanelopulos, potpredsednik vlade i ministar inostranih poslova Avganistana Naim, kao i veći broj odgovornih članova vlada i raznih delegacija iz većeg broja zemalja.

Pored neposrednih kontakata i razmene mišljenja, nastavljeni su i pismeni kontakti potpredsednika Tita sa rukovodiocima prijateljskih zemalja i konsultovanja putem redovnih diplomatskih kanala sa nizom zemalja, što doprinosi daljem jačanju međusobnih odnosa i predstavlja stalan doprinos primeni i učvršćivanju politike koegzistencije u međunarodnim odnosima. Savezno izvršno veće smatra da i ubuduće treba nastaviti korisnu praksu neposrednih kontakata i razmene mišljenja, koja je i u interesu naše zemlje i u interesu mira i međunarodne saradnje.

Positivan razvoj međunarodnih odnosa još više je istakao značaj i ulogu zemalja koje se nalaze van blokova. Te zemlje su svojom aktivnošću bitno doprinele široj afirmaciji politike nezavisnosti u međunarodnim odnosima. Mnoge zemlje Azije i Afrike zasnovala su na takvoj orijentaciji i svoje planove privrednog razvoja i savladivanja nasleđene ekonomske zaostalosti, i na osnovu toga postigle su i svoje prve uspehe. Jugoslavija je davala punu podršku takvoj pozitivnoj aktivnosti zemalja Azije i Afrike, i sa svoje strane će i dalje ulagati napore da sa njima razvija što svestraniju i potpuniju saradnju kako na planu bilateralnih odnosa, tako i na širem međunarodnom planu.

Međunarodni privredni odnosi. U protekloj godini došlo je do daljih promena u međunarodnim ekonomsko-političkim odnosima.

Popuštanje međunarodne zategnutosti je pozitivno uticalo na proširivanje ekonomske saradnje u svetu i postavilo potrebu smanjivanja i ukidanja ograničenja u međunarodnoj razmeni dobara. U toku prošle godine došlo je do izvesnog proširenja ekonomskih veza i obnavljanja robne razmene između pojedinih zemalja Istoka i Zapada. U novostvorenoj konstelaciji poseban značaj imalo je uključivanje nerazvijenih zemalja u međunarodne ekonomske odnose i rešavanje problema njihovog ekonomskog razvitka. Kao posledica recesije u 1957 i polovinom 1958 godine, došlo je do pada cena sirovina i prehrambenih proizvoda, čime su u prvom redu pogođene privrede nerazvijenih zemalja.

Ispoljene su dalje tendencije za razvoj regionalne privredne integracije u pojedinim delovima sveta. Ovaj proces došao je do izražaja u zapadnoevropskom regionu. Pored Evropske ekonomske zajednice (ekonomske unije šest zemalja), pred kraj prošle godine formirana je još jedna ekonomska grupacija u okviru Zapadne Evrope — Evropska asocijacija slobodne trgovine. Kao rezultat daljeg privrednog razvoja zapadnoevropskih zemalja i jačanja međusobne ekonomske saradnje, došlo je do liberalizacije robne razmene i nevidljivih transakcija i zavođenja spoljne konvertibilnosti valuta. Sličan proces pojačane multilateralne saradnje u oblasti robne razmene i punije ekonomske integracije začeo je i u ostalim regionima sveta (Latinska Amerika, Azija, Afrika, arapske zemlje). U posebnim oblicima, došlo je do dubljeg povezivanja privreda i u zemljama Istočne Evrope, a naročito kroz aktivnost Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć.

Formiranje integracionih grupacija vodi zaoštravanju konkurencije na svetskom tržištu i izvesnom skretanju tradicionalnih tokova u razmeni robâ, što u prvom redu pogađa privrede nerazvijenih zemalja i deluje ustvari protivno prirodnom procesu povezivanja privrede na širem svetskom planu.

Sve je to uticalo na dalje pogoršavanje nesklada između privredno razvijenih i nerazvijenih zemalja. Zato je u toku protekle godine na mnogim međunarodnim forumima, a najviše u okviru Ujedinjenih nacija, još više isticala potreba i neophodnost da se, pored bilateralnih, preduzmu i određene kolektivne mere u cilju rešavanja ovih problema. Kao rezultat aktivnosti koje su u tom pogledu preduzimate na međunarodnom planu, u toku protekle godine preduzete su izvesne mere za obezbeđenje finansijskih sredstava za razvoj nedovoljno razvijenih zemalja u svetu. U tom cilju, u okviru Ujedinjenih nacija, obezbeđena su izvesna, mada vrlo skromna, finansijska sredstva. Osnovane su i neke institucije koje imaju zadatak da finansiraju razvoj nedovoljno razvijenih zemalja. Naša zemlja se i u toku prošle godine dosledno zalagala u pravcu rešavanja ovih pitanja.

U takvim opštim uslovima, pred našu politiku u oblasti međunarodnih ekonomskih odnosa postavljali su se još obimniji i složeniji zadaci koje je trebalo rešavati da bi se ostvarili postavljeni ciljevi daljeg proširivanja naše robne razmene i ekonomske saradnje sa inostranstvom. U ostvarenju ovih zadataka naša nastojanja išla su za tim da se iznalaze takvi oblici i načini međunarodne privredne saradnje koji odgovaraju izmenjenim uslovima u svetu. U tom cilju, s jedne strane, išlo se za tim da se učvrste naše postojeće privredne veze sa tradicionalnim tržištima i da se, radi njihovog unapređivanja, pored postojećih oblika robne razmene, razvijaju i razni oblici kooperacije. Uoporedo s tim ulagani su i naponi za proširivanje sistema liberalizacije za naš izvoz, kao i sistema multilateralizma u međusobnim plaćanjima. S druge strane, nastojanja Saveznog izvršnog veća išla su za tim da se jedan deo naše robne razmene usmeri na nova tržišta, naročito tržišta Azije, Afrike i Latinske Amerike, sa kojima se perspektivno stvaraju sve povoljniji uslovi za plasman naše robe i za snabdevanje raznim proizvodima za naše potrebe. U tom cilju, pored napora za povećanje robne razmene, ulagani su i posebni naponi za postavljanje čvrstih temelja dugoročne ekonomske saradnje gde god je to bilo moguće, kao i za proširivanje ekonomsko-tehničke pomoći i saradnje. U cilju olakšanja plasmana pojedinih vrsta robâ, a naročito opreme, kao i u cilju stvaranja uslova za trajnije privredne veze zaključen je veći broj kreditnih aranžmana sa zemljama Azije i Afrike u vezi sa ugovorima za izgradnju izvesnih kompletnih postrojenja. Ovi kreditni aranžmani, koji odgovaraju sadašnjim mogućnostima naše zemlje, mada skromni po obimu, predstavljaju značajan doprinos stvaranju uslova za razvoj trajnijih privrednih odnosa i potpomaganju ovih privredno nedovoljno razvijenih zemalja.

Kao rezultat napora koji su u ovom pogledu preduzimani, u toku 1959 godine došlo je do daljeg proširenja naše spoljnotrgovinske razmene i ekonomske saradnje sa inostranstvom. Pritom je značajno da se trgovina sa tradicionalnim tržištima u osnovi zadržala na svom dosadašnjem nivou — uz izvesno relativno smanjenje učešća evropskih zemalja u ukupnom volumenu robne razmene, dok je znatno povećano učešće zemalja Azije, Afrike i Latinske Amerike. Učešće Severne Amerike ostalo je nepromenjeno.

Pored aktivnosti na razvijanju ekonomskih odnosa sa pojedinim zemljama na bilateralnoj osnovi, u toku protekle godine naša zemlja učestvovala je i u radu izvesnih međunarodnih privrednih organizacija. Pored saradnje u okviru Ujedinjenih nacija i njenih specijalizovanih agencija i ustanova, naša saradnja razvijala se i kroz Organizaciju za evropsku ekonomsku saradnju (OEEC), gde smo, u svojstvu posmatrača, tražili nove mogućnosti i oblike unapređivanja naših privrednih odnosa. Krajem

prošle godine, na zasjedanju koje je održano u Tokiju, naša zemlja primljena je za pridružnog člana GATT-a.

U našoj politici razvijanja ekonomske saradnje sa pojedinim zemljama i regionima, nastojali smo da uspostavimo saradnju i sa Organizacijom za uzajamnu ekonomsku pomoć (SEV), u čiji sastav ulaze zemlje Istočne Evrope, smatrajući da bi to bilo u interesu kako Jugoslavije, tako i ostalih zemalja. Krajem 1959 godine tražili smo status posmatrača. Međutim, na ovaj naš zahtev dosad nismo dobili pozitivan odgovor.

Diplomatsko-konzularni odnosi. Jugoslavija je i u toku 1959 godine stalno i dosledno nastojala da razvije i unapredi svoje odnose sa svim zemljama, bez obzira na razlike u društveno-političkim sistemima, i da ostvari obostrano korisnu bilateralnu saradnju. Znatno su se i svestrano razvili naši odnosi sa zemljama Azije, Afrike i Latinske Amerike, naročito sa onima koje su pod imenom pozitivne neutralnosti zastupale politiku sličnu našoj politici aktivne

koegzistencije. Širinu naše spoljnopolitičke aktivnosti i veza najbolje ilustruje činjenica da FNRJ danas ima diplomatske odnose sa 69 zemalja.

U toku 1959 godine uspostavljeni su diplomatski odnosi sa Filipinima, Gvinejom, Haitima, Liberijom i Nepalom.

Kao rezultat razvijanja bilateralnih odnosa, i u saglasnosti sa nastojanjem da se diplomatske misije izjednače u rangu, Jugoslavija je sa 6 zemalja postigla sporazume o podizanju ranga misija sa stepena poslanstva na stepen ambasade, i to sa Avganistanom, Cejlonom, Marokom, Pakistanom, Sudanom i Tunisom.

Nova predstavništva otvorena su u sledećim zemljama: poslanstvo u Libiji, Boliviji i Venecueli, ambasade u Gani, Gvineji i Kubi, i konzulati u Roques Seanz Peni (Argentina), Quito-u (Ekvador) i Latakiji (Sirija).

U toku su pregovori sa još nekim državama za uspostavljanje diplomatskih odnosa i za otvaranje novih diplomatskih i konzularnih predstavništava.

ORGANIZACIJA I RAD SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA U 1959

UNUTRAŠNJA ORGANIZACIJA

Savezno izvršno veće, kao političko-izvršni organ Savezne narodne skupštine, vršilo je i u 1959 godini svoje funkcije u prvom redu određivanjem opšte političke linije za izvršavanje zakona i drugih odluka Skupštine i utvrđivanjem načela za donošenje propisa za koje su ovlašćeni savezni organi uprave.

Kao i ranijih godina, i u 1959 godini došao je do izražaja princip kolektivne odgovornosti Saveznog izvršnog veća Skupštini kako za njegov rad, tako i za izvršenje politike koju po njegovim smernicama sprovode savezni organi uprave.

Prava i dužnosti saveznih državnih sekretarijata i sekretarijata Saveznog izvršnog veća ostala su nepromenjena kako prema Veću, tako i prema drugim organima, ustanovama i organizacijama.

Saglasno jačanju položaja i odgovornosti sekretarijata Saveznog izvršnog veća, broj sekretarijata kojima se na čelu nalaze članovi Saveznog izvršnog veća povećan je postavljenjem člana Saveznog izvršnog veća na čelo Sekretarijata za pravosudne poslove. Od ukupno 12 sekretarijata Saveznog izvršnog veća, na čelu 7 sekretarijata nalaze se članovi Saveznog izvršnog veća (za industriju, za poljoprivredu i šumarstvo, za saobraćaj i veze, za rad, za socijalnu politiku i komunalna pitanja, za prosvetu i kulturu i za pravosudne poslove). Savezni državni sekretarijati i sekretarijati Saveznog izvršnog veća pojavljivali su se i dalje kao predlagači nacrtu zakona i predloga propisa koje Veće donosi, a odbori Veća su i dalje ostali u osnovi unutrašnja tela Veća, koja pretresaju nacrt propisa i drugih akata i ostala pitanja iz nadležnosti Veća pre njihovog iznošenja na sednicu Veća, dajući Veću mišljenja o podnetim predlozima.

Krajem godine, osnivanjem Odbora za ekonomske odnose sa inostranstvom i Komisije za predstavke i pritužbe, povećan je broj stalnih odbora i komisija Veća.

Sve intenzivniji razvoj ekonomskih odnosa naše zemlje sa inostranstvom i sve veći značaj problema iz te oblasti u opštem sklopu naše privredne politike, zahtevali su da se razmatranje ovih problema u okviru Saveznog izvršnog

veća i stavljanje predloga Veću za njihovo rešavanje poveri posebnom telu Veća. Dosad je pitanje politike u oblasti ekonomskih odnosa sa inostranstvom razmatrao Odbor za privredu, u čiji delokrug spadaju i pitanja tekuće privredne politike i privrednog sistema u celini. Međutim, kako obim i značaj problema iz oblasti ekonomskih odnosa sa inostranstvom, tako i potreba za razvijanjem i unapređivanjem naših ekonomskih veza sa inostranstvom, nalažali su da se obrazuje novi odbor Saveznog izvršnog veća, koji bi u celini razmatrao pitanja politike ekonomskih odnosa sa inostranstvom, kao i pitanja odnosa sa regionalnim ekonomskim organizacijama, i predlagao Saveznom izvršnom veću zauzimanje stavova i preduzimanje mera. Odbor za ekonomske odnose sa inostranstvom razmatraće takođe i nacrt međunarodnih konvencija i drugih sporazuma iz oblasti ekonomskih odnosa sa inostranstvom.

Komisija za predstavke i pritužbe osnovana je kao stalna komisija Saveznog izvršnog veća koja vrši određena prava i dužnosti u vezi sa predstavkama i pritužbama upućenim Saveznom izvršnom veću i drugim saveznim organima. Ona će razmatrati probleme koji proističu iz predstavki i pritužbi i predlaže nadležnim organima mere za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i za rešavanje tih problema; pratiće rad organa uprave, ustanova i organizacija u vezi sa rešavanjem o zahtevima građana, ustanova i organizacija sa gledišta zakonitosti, ekspeditivnosti i pravilnog odnosa prema strankama; saradivaće sa organima za predstavke i pritužbe u narodnim republikama, autonomnim jedinicama i narodnim odborima i pretresaće pitanja od zajedničkog interesa i ukazivati potrebnu pomoć. Isto tako, komisija će davati i smernice za rad Birou za predstavke i pritužbe Saveznog izvršnog veća.

Polovinom godine Savezno izvršno veće obrazovalo je i privremeni Odbor za pripremanje predloga o osnivanju »Muzeja Revolucije«, kome je stavljeno u zadatak da pripremi potrebne predloge i da preduzima druge pripremne mere u vezi sa osnivanjem Muzeja.

U oktobru 1959 godine Savezna narodna skupština izabrala je za novog člana Saveznog izvršnog veća Josipa Hrnčevića, tako da je Savezno izvršno veće na kraju 1959 godine brojalo 34 člana, računajući u taj broj i predsednike republičkih izvršnih veća, koji su po svom položaju članovi Veća.

U 1959 godini održano je 14 sednica Saveznog izvršnog veća. Na svim sednicama bile su ukupno 404 tačke dnevnog reda, ili prosečno 29 tačaka na jednoj sednici. Najveći

broj pitanja, oko 57%, odnosio se na predloge iz oblasti privrede. Iz socijalne politike i narodnog zdravlja bilo je 37 predloga, 27 predloga odnosilo se na službenička, a 26 na organizaciona i upravna pitanja, dok je iz oblasti prosvete i kulture bilo 20 predloga. Preostalih 68 predloga odnosili su se na oblasti unutrašnje i spoljne politike, narodnu odbranu, kadrovska i druga pitanja. Na sednici Veća u martu 1959 godine Predsednik Republike podneo je izveštaj sa puta u prijateljske zemlje Azije i Afrike.

Kao i ranijih godina, Koordinacioni odbor, pored svog samostalnog delokruga, vršio je i ulogu organa koji priprema sednice Veća. U Koordinacionom odboru raspravljen je ove godine veći broj načelnih pitanja, kao što su: problemi revizije sistema i sprovođenja socijalnog osiguranja; stanbena reforma; reorganizacija univerziteta, visokih i viših škola; teze o organizaciji naučnih ustanova; problemi organizacije šumarstva; organizacija i radničko samoupravljanje na Jugoslovenskim železnicama; spoljnotrgovinska razmena i stanje spoljnotrgovinske mreže. Ovakvim radom umnogome se olakšavao i ubrzavao rad na sednicama Veća.

U toku 1959 godine izvršene su neznatne promene u sastavu odbora i komisija Saveznog izvršnog veća, tako da je krajem 1959 godine njihov sastav bio sledeći:

Koordinacioni odbor:

1. Edvard Kardelj — predsednik
2. Aleksandar Ranković
3. Rodoljub Čolaković
4. Mijalko Todorović
5. Veljko Zeković
6. Marjan Breclj
7. Krste Crvenkovski
8. Ivan Gošnjak
9. Avdo Humo
10. Moma Marković
11. Nikola Minčev
12. Koča Popović
13. Milentije Popović
14. Vladimir Popović
15. Lidija Šentjurec

Odbor za unutrašnju politiku:

1. Aleksandar Ranković — predsednik
2. Avdo Humo
3. Dobrivoje Radosavljević
4. Svetislav Stefanović
5. Josip Hrnčević
6. Slobodan Penezić
7. Ivan Krajačić
8. Uglješa Danilović, potpredsednik Izvršnog veća NR Bosne i Hercegovine
9. Strahil Gigov, potpredsednik Izvršnog veća NR Makedonije
10. Mitja Ribičič, predsednik Odbora za unutrašnju politiku Izvršnog veća NR Slovenije
11. Nikola Đakonović, državni sekretar za unutrašnje poslove NR Crne Gore
12. Branko Jevremović, savezni javni tužilac

Odbor za perspektivni društveni plan:

1. Avdo Humo — predsednik
2. Miloš Minić, predsednik Izvršnog veća NR Srbije
3. Jakov Blažević, predsednik Izvršnog veća NR Hrvatske
4. Boris Krajer, predsednik Izvršnog veća NR Slovenije
5. Osman Karabegović, predsednik Izvršnog veća NR Bosne i Hercegovine

6. Ljupčo Arsov, predsednik Izvršnog veća NR Makedonije
7. Filip Bajković, predsednik Izvršnog veća NR Crne Gore
8. Hasan Brkić
9. Peko Dapčević
10. Slavko Komar
11. Sergej Krajer
12. Milentije Popović
13. Vojin Guzina, direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje
14. Vojo Nikolić, generalni direktor Jugoslovenskih železnica
15. Nikola Džuverović, predsednik Savezne industrijske komore
16. Ivan Buković, predsednik Saveza poljoprivredno-šumarskih komora FNRJ
17. Dušan Sekić, sekretar Centralnog veća SSJ

Odbor za privredu:

1. Mijalko Todorović — predsednik
2. Ljubo Babić
3. Marjan Breclj
4. Peko Dapčević
5. Slavko Komar
6. Sergej Krajer
7. Moma Marković
8. Nikola Minčev
9. Mika Špiljak, potpredsednik Centralnog veća SSJ
10. Vojin Guzina, direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje
11. Kiro Gligorov, sekretar Saveznog izvršnog veća za opšte privredne poslove
- 12.—17. predsednici odbora za privredu republičkih izvršnih veća

Odbor za ekonomske odnose sa inostranstvom:

1. Vladimir Popović — predsednik
2. Koča Popović
3. Sergej Krajer
4. Slavko Komar
5. Ljubo Babić
6. Vojin Guzina, direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje
7. Zoran Polić, državni potsekretar za poslove finansija
8. Milorad Zorić, državni potsekretar — načelnik Uprave Saveznog izvršnog veća za personalne poslove
9. Milan Kuprešanin, general-pukovnik
10. Direktor Uprave za tehničku pomoć

Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje:

1. Lidija Šentjurec — predsednik
2. Moma Marković
3. Velimir Stojnić
4. Herbert Kraus, sekretar Saveznog izvršnog veća za narodno zdravlje
5. Vojislav Đukanović, direktor Saveznog zavoda za narodno zdravlje
6. Zdenko Has, direktor Saveznog zavoda za socijalno osiguranje
7. Božidar Tomić, savezni narodni poslanik, potpredsednik Narodnog odbora grada Beograda
8. Olga Vračić, sekretar Centralnog veća SSJ
- 9.—14. za pitanja narodnog zdravlja — članovi republičkih izvršnih veća kojima su povereni poslovi narodnog zdravlja, a za pitanja socijalne politike — članovi republičkih izvršnih veća kojima su povereni poslovi socijalne politike

Odbor za prosvetu i kulturu:

1. Krste Crvenkovski — predsednik
2. Hasan Brkić
3. Krsto Popivoda
4. Bogdan Osolnik, sekretar Saveznog izvršnog veća za informacije
5. Ivo Froj, pomoćnik sekretara za prosvetu i kulturu u Saveznom izvršnom veću
6. Lepa Perović, državni savetnik u Sekretarijatu Saveznog izvršnog veća za prosvetu i kulturu
7. Mika Tripalo, savezni narodni poslanik
8. Mišo Pavićević, sekretar Centralnog veća SSJ
- 9.—14. za pitanja prosvete — članovi republičkih izvršnih veća kojima su povereni poslovi prosvete, a za pitanja kulture — članovi republičkih izvršnih veća kojima su povereni poslovi kulture

Odbor za organizaciona i upravna pitanja:

1. Vladimir Popović — predsednik
2. Marjan Brecelj
3. Stevan Doronjski
4. Slobodan Penezić
5. Đurica Jojkić, predsednik Narodnog odbora grada Beograda
6. Džemal Bijedić, savezni narodni poslanik
7. Leon Geršković, sekretar Saveznog izvršnog veća za zakonodavstvo i organizaciju
8. Vojo Biljanović, sekretar Saveznog izvršnog veća za opštu upravu
9. Petar Ivićević, državni potsekretar — šef Kabineta potpredsednika Saveznog izvršnog veća
10. Vuksan Ljumić, državni potsekretar — pomoćnik sekretara Saveznog izvršnog veća
- 11.—16. članovi republičkih izvršnih veća kojima su poverena organizaciono-upravna pitanja

Odbor za budžet i službenička pitanja:

1. Veljko Zeković — predsednik
2. Nikola Minčev
3. Svetislav Stefanović
4. Leo Mates, generalni sekretar Predsednika Republike
5. Srđa Prica, državni potsekretar za inostrane poslove
6. Otmar Kreačić, državni potsekretar za poslove narodne odbrane
7. Leon Geršković, sekretar Saveznog izvršnog veća za zakonodavstvo i organizaciju
8. Vojo Biljanović, sekretar Saveznog izvršnog veća za opštu upravu
9. Vuksan Ljumić, državni potsekretar — pomoćnik sekretara Saveznog izvršnog veća
10. Milorad Zorić, državni potsekretar — načelnik Uprave Saveznog izvršnog veća za personalne poslove

Administrativna komisija:

1. Vladimir Popović — predsednik
2. Slobodan Penezić
3. Svetislav Stefanović

Komisija za pomilovanja:

1. Ivan Krajačić — predsednik
2. Ljubo Babić
3. Stevan Doronjski

Komisija za pretstavke i pritužbe:

1. Josip Hrnčević — predsednik
2. Krsto Popivoda
3. Grga Jankeš, predsednik Odbora za pretstavke i žalbe Savezne narodne skupštine
4. Leo Mates, generalni sekretar Predsednika Republike

5. Neda Božinović, sekretar Centralnog odbora Saveza boraca Narodnooslobodilačkog rata

6. Savo Medan, predsednik Sindikata radnika i službenika industrije građevinskog materijala i građevinara, kao predstavnik Centralnog veća SSJ

7. Đuro Stanković, državni potsekretar za unutrašnje poslove

8. Mijat Vuletić, načelnik Biroa za pretstavke i pritužbe Saveznog izvršnog veća.

Kao i ranijih godina, određene poslove za Predsednika Republike vršio je Kabinet Predsednika Republike. Određene poslove za potpredsednike Veća, članove Veća i za Veće vršili su kabineti potpredsednika Veća, kao i kabineti članova Veća. U okviru Administrativnog sekretarijata vršili su za Veće određene poslove i pomoćnici sekretara Saveznog izvršnog veća, Biro sekretara, Biro za pretstavke i pritužbe i Opšte odeljenje.

U toku godine formirana je Uprava za personalne poslove, kao posebna organizaciona jedinica administracije Saveznog izvršnog veća, na čijem čelu se nalazi načelnik u položaju državnog potsekretara. Zadatak je Uprave da se bavi procenjenjem stanja i potreba u kadrovima za saveznu upravu i ustanove javnih službi koje osnivaju ili nad kojima nadzor vrše savezni organi.

DONOŠENJE PROPISA

Kao i dosad, normativna aktivnost Saveznog izvršnog veća i savezne uprave ogleda se u propisima koje oni donose na osnovu i radi izvršenja zakona i drugih akata Skupštine, kao i u pripremanju zakona i drugih akata koje donosi Skupština.

U toku 1959 godine Savezno izvršno veće i savezna uprava pripremili su niz zakona i drugih akata koje donosi Skupština. Znatn deo ovih akata je u obliku predloga dostavljen Skupštini. Broj ovih akata iznosi 97, i to: 61 predlog zakona i 36 predloga odluka, koje je Skupština posle pretresanja usvojila. Od ukupnog broja zakona, 35 su bile izmene i dopune zakona. Veliki broj ovih izmena i dopuna usledio je u prvom redu usled sprovođenja stanbene reforme.

U toku 1959 godine Savezno izvršno veće donelo je ukupno 91 uredbu (od toga 48 uredbi o izmenama i dopunama ranije donesenih uredbi), 223 odluke i 86 rešenja. Doneto je i više zaključaka internog karaktera.

Od ukupnog broja donetih uredbi je:

iz oblasti privrede.....	40
iz oblasti službeničkih pitanja	18
iz oblasti organizacionih i upravnih pitanja	14
iz oblasti socijalne politike i narodnog zdravlja	10
iz ostalih oblasti	9

Isto tako, Savezno izvršno veće je u toku 1959 godine ratifikovalo i odobrilo 185 međunarodnih ugovora i sporazuma.

Na osnovu ovlašćenja iz tačke II Odluke o potvrdi uredbi Saveznog izvršnog veća i o daljem radu na pripremi zakona o privrednom sistemu, Savezno izvršno veće donelo je 19 uredbi o izmenama i dopunama, od kojih je Savezna narodna skupština 16 već potvrdila.

U poređenju sa 1958 godinom normativna aktivnost izgleda ovako:

	1958	1959
zakoni	28	61
odluke Skupštine	19	36
uredbe	102	89
odluke	183	223
rešenja	97	86
ratifikacije	213	185

Iz ovog upoređenja može se zaključiti da se aktivnost Saveznog izvršnog veća naročito povećala u pripremanju predloga za Saveznu narodnu skupštinu.

REPUBLIČKE NARODNE SKUPŠTINE

SEDNICE NARODNE SKUPŠTINE NR SRBIJE

23 MARTA 1960

Na jedanaestoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 23. marta 1960, Narodna skupština NR Srbije saslušala je ekspoziciju predstavnika Izvršnog veća o predlozima Zakona o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta, Zakona o iskorišćavanju pašnjaka i Zakona o hidromelioracionim sistemima i iskorišćavanju zemljišta u hidromelioracionim sistemima, zatim razmotrila stanje i probleme fizičke kulture u Narodnoj Republici Srbiji i u vezi s tim usvojila Preporuku o merama za dalji razvoj i unapređenje fizičke kulture. Skupština je, pored toga, usvojila izveštaj Odbora za pretstavke i žalbe o radu Odbora od 20. juna 1959. do 11. februara 1960, razrešila jednog člana Odbora za pretstavke i žalbe i jednog člana Komisije za tumačenje zakona i izabrala nove članove i razrešila dužnosti jednog sudiju okružnog suda.

Na šesnaestoj sednici Republičkog veća i četrnaestoj sednici Veća proizvođača, 23. marta 1960, usvojeni su: Zakon o merama za sprovođenje Zakona o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta, Zakon o iskorišćavanju pašnjaka, Zakon o hidromelioracionim sistemima i iskorišćavanju zemljišta u hidromelioracionim sistemima, Zakon o izmeni Zakona o šumama i Zakon o nastojnicima zgrada.

Republičko veće, kao isključivo nadležno, na šesnaestoj sednici, 23. marta 1960, razrešilo je jednog i izabralo novog člana Odbora za prosvetu.

Veće proizvođača, kao isključivo nadležno, na četrnaestoj sednici, 23. marta 1960, donelo je Odluku o određivanju predstavnika Narodne skupštine u upravljanju Trgovinskom komorom NR Srbije.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o merama za sprovođenje Zakona o iskorišćavanju poljoprivrednog zemljišta određuje način izrade i korišćenja ekonomsko-tehničke dokumentacije za propisivanje obavezne primene agrotehničkih mera prilikom obrade poljoprivrednog zemljišta, zatim utvrđuje način izrade i postupak donošenja osnovnih planova iskorišćavanja zemljišta u društvenoj svojini, kao i uslove za sprovođenje arondacije poljoprivrednog zemljišta. Ekonomsko-tehnička dokumentacija mora sadržati pregled potrebnih i raspoloživih sredstava za ostvarenje predloženih agrotehničkih i agromelioracionih mera, zatim mogućnost i način njihovog sprovođenja, predračun troškova potrebnih za sprovođenje ovih mera, kao i podatke o ekonomičnosti njihovog sprovođenja. Poljoprivredne organizacije iskorišćavaju zemljište u društvenoj svojini prema svojim osnovnim planovima koje moraju doneti najkasnije do 30. septembra 1961, odnosno nove privredne organizacije najkasnije šest meseci posle svog osnivanja. Zakon određuje da se arondacija u korist poljoprivrednih organizacija može vršiti ako ukupna površina zemljišta u društvenoj svojini iznosi najmanje 30% i ako se veći deo ostalog zemljišta u tom potesu ne obrađuje u kooperaciji. Arondacija u korist individualnog proizvođača može se vršiti ako je ugovorima o dugoročnoj kooperaciji obuhvaćeno više od 60% zemljišta u potesu;

Zakon o iskorišćavanju pašnjaka određuje da se pašnjaci kako u društvenoj tako i u građanskoj svojini iskorišćavaju na način koji najviše odgovara prirodnim osobinama zemljišta i ekonomskim uslovima proizvodnje. Narodni odbori mogu propisati da se na pašnjacima u određenom području imaju primeniti pojedine agrotehničke mere. Na pašnjacima u društvenoj svojini individualni proizvođači imaju pravo napasati stoku pod određenim uslovima. Sva ta stoka mora se oba-

vezno cepiti protiv zaraznih bolesti i podleže primeni preventivnih mera za suzbijanje oboljenja. Zakon određuje da se pašnjaci mogu privoditi drugoj kulturi ako se time postiže bolji ekonomski rezultat. Vlasnici pašnjaka u građanskoj svojini dužni su da pašnjake iskorišćavaju na način uobičajen u odnosnom kraju, ukoliko nije propisan drugi način iskorišćavanja;

Zakon o hidromelioracionim sistemima i iskorišćavanju zemljišta u hidromelioracionim sistemima reguliše izgradnju, finansiranje, upravljanje i korišćenje hidromelioracionih sistema kao i iskorišćavanje poljoprivrednog zemljišta u tim sistemima. Zakon utvrđuje da organ upravljanja donosi osnovni plan iskorišćavanja sistema, koji sadrži obim, vrstu i način sprovođenja agrotehničkih i drugih mera, zatim sredstva za ostvarenje predviđene proizvodnje, kao i ekonomski efekat planirane proizvodnje. Svi korisnici poljoprivrednog zemljišta na području hidromelioracionog sistema dužni su da zemljište koriste prema osnovnom planu koji je prethodno odobrio sreski narodni odbor. Individualni poljoprivrednici mogu koristiti sistem samo preko jedne od poljoprivrednih organizacija, a to će najčešće biti zemljoradnička zadruga. Njihova međusobna prava i obaveze utvrđuju se ugovorom o proizvodnoj saradnji ili pravilnikom organizacije preko koje se iskorišćava hidromelioracioni sistem, a koji podleže potvrdi nadležnog saveta narodnog odbora opštine;

Zakon o nastojnicima zgrada propisuje opšte zadatke nastojnika zgrada, a propisima narodnog odbora i ugovorom o radu konkretnije se određuju vrsta i obim poslova koje pojedini nastojnik treba da obavlja. Ako obim ugovorenih poslova zahteva prosečan efektivni rad od 8 časova dnevno, sa nastojnikom se zaključuje ugovor o redovnom radnom odnosu, inače se u drugom slučaju zaključuje ugovor o privremenom radnom odnosu. Nastojnik zgrade treba da raspolaže znanjem koje je potrebno za obavljanje poslova na koje se obaveza ugovorom, što će kućni savet ceniti u svakom pojedinom slučaju. Zakon je odredio minimalnu platu nastojnika (9.000 dinara mesečno za osmočasovno radno vreme), a konkretna plata se utvrđuje ugovorom o radu. Minimalna plata se povećava ukoliko izdaci za stanarinu iznose više od 25% određene minimalne plate;

Zakon o izmeni Zakona o šumama određuje da se smatra prekršajem ako se u šumi poseče manje od jednog kubnog metra drveta, a ne ako šteta ne prelazi 2.000 dinara, kao što je u ranijem tekstu Zakona bilo određeno;

Odluka o određivanju predstavnika Narodne skupštine u upravljanju Trgovinskom komorom NR Srbije određuje 13 predstavnika u Skupštini i 3 predstavnika u Skupštini i Upravnom odboru Trgovinske komore;

Preporuka o merama za dalji razvoj i unapređenje fizičke kulture. Narodna skupština preporučuje sreskim i opštinskim narodnim odborima, privrednim i društvenim organizacijama da posvete više pažnje i da se organizovano zalažu za dalji ubrzan razvoj fizičke kulture, zatim da se u tu svrhu planski obezbeđuju finansijska sredstva i da se prilikom njihove raspodele prvenstvo daje izgradnji objekata za masovnu fizičku kulturu i rekreaciju. Sem toga, narodnim odborima se preporučuje da obezbeđuju odgovarajuće površine za izgradnju objekata za fizičku kulturu kao i da posebnu pažnju posvete pitanjima fizičke kulture u školama, obezbeđujući, pre svega, potreban broj nastavnog kadra za fizičku kulturu, a takođe i druge uslove, naročito odgovarajuće sportske objekte.

A. J.

SEDNICE NARODNE SKUPŠTINE NR SLOVENIJE

29 FEBRUARA 1960

Na trinaestoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 29. februara 1960, Narodna skupština NR Slovenije razmatrala je Izveštaj Izvršnog veća Narodne skupštine NR Slovenije za 1959, probleme turizma, ugostiteljstva i društvene ishrane i smernice za njihov dalji razvitak. Skupština je saslušala i prihvatila Izveštaj o radu Odbora za pretstavke i žalbe Narodne

skupštine NR Slovenije za period od 18 februara 1959 do 25 februara 1960, zatim usvojila Rešenje o razrešenju sudije Višeg privrednog suda NR Slovenije i sudija okružnih sudova (u Ljubljani i Mariboru) i o izboru sudije Vrhovnog suda NR Slovenije i sudije Okružnog privrednog suda (u Kopru) i potvrdila Uredbu o izmenama i dopunama Uredbe o organizaciji i radu Izvršnog veća Narodne skupštine NR Slovenije.

Republičko veće i Veće proizvođača na svojim dvanaestim odvojenim sednicama, 29 februara 1960, usvojili su Zakon o radnim odnosima poljoprivrednih radnika na individualnim poljoprivrednim gazdinstvima.

Republičko veće, kao isključivo nadležno, usvojilo je na dvanaestoj sednici, 29 februara 1960, Zakon o izmenama Zakona o područjima srezova i opština u Narodnoj Republici Sloveniji.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o radnim odnosima poljoprivrednih radnika na individualnim poljoprivrednim gazdinstvima. Radni odnos stalnih poljoprivrednih radnika na individualnim poljoprivrednim gazdinstvima se zasniva i reguliše pismenim ugovorom o radu, dok se radni odnos sa povremenim poljoprivrednim radnicima može zasnovati i usmeno. Za zaključenje ugovora potrebna je dozvola nadležnog organa opštinskog narodnog odbora koja se može izdati pod uslovom da zbog starosti ili bolesti vlasnik poljoprivrednog gazdinstva odnosno njegova porodica ne mogu na drugi način obezbediti obrađivanje zemlje. Radno vreme stalnog poljoprivrednog radnika iznosi prosečno 8 sati dnevno u toku cele godine s tim da radnik nijedan dan ne radi više od 10 sati. Pored toga, stalni poljoprivredni radnik ima pravo na 32 sata neprekidnog odmora najmanje jedanput mesečno. Poljoprivredni radnici imaju pravo na 12 do 30 radnih dana godišnjeg odmora, već prema godinama službe i na 7 dana plaćenog odsustva za neophodne privatne poslove. Plata, koja se određuje ugovorom, može jednim delom biti i u naturi;

Zakon o izmenama Zakona o područjima srezova i opština u Narodnoj Republici Sloveniji. U Srezu Maribor ukidaju se opštine Maribor—Košaki, koja se u celini pripaja opštini Maribor—Center, i opština Ruše, čije se područje prisajedinjuje opštinama Maribor—Center i Maribor—Tabor. Pošto se zasad ne predviđaju dalje izmene ovog Zakona, Zakonodavni odbor Republičkog veća je ovlašćen da izda prečišćen celokupni tekst ovog Zakona;

Rezolucija o Izveštaju Izvršnog veća Narodne skupštine NR Slovenije za 1959 godinu, kojom se usvaja Izveštaj i politika Izvršnog veća u 1959 i preporučuje Izvršnom veću da u svom budućem radu koristi mišljenja i predloge izložene u diskusiji;

Rezolucija o problemima turizma, ugostiteljstva i društvene ishrane, kojom se usvaja Izveštaj Izvršnog veća NR Slovenije o ovim pitanjima i daje preporuka Izvršnom veću da uloži potrebne napore za realizaciju smernica izloženih u Izveštaju, kao i predloga i inicijativa datih u diskusiji;

Odluka o potvrđivanju Uredbe o izmenama i dopunama Uredbe o organizaciji i radu Izvršnog veća Narodne skupštine NR Slovenije. Osniva se Uprava za kadrovska pitanja kao deo administracije Izvršnog veća NR Slovenije.

Dr M. P.

SEDNICE NARODNOG SOBRANIA NR MAKEDONIJE

23 I 24 MARTA 1960

Na petnaestoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 23 i 24 marta, Narodno sobranie NR Makedonije pretresalo je: Izveštaj Izvršnog veća o radu u 1959, Analizu o razvoju i problemima turizma, Godišnje izveštaje republičkih privrednih komora: Poljoprivredno—šumarske, Trgovinske, Ugostiteljske i Zanatske komore o njihovom radu u 1959 i donelo odluke o razrešenju dužnosti jednog sudije Okružnog suda u Skopju.

Pismeni izveštaj o radu Izvršnog veća u 1959 bio je dostavljen svim narodnim poslanicima. Odbori Republičkog veća i Veća Proizvođača, kao i Odbor za društvena sredstva Narodnog sobranja pretresali su na svojim sednicama Izveštaj Izvršnog veća. Na početku sednice Narodnog sobranja ekspozice o Izveštaju Izvršnog veća podneo je sekretar Izvršnog veća Trajče Gruevski, a potom su izvestioci pojedinih odbora izneli stanovišta odbora o pojedinim pitanjima iz delokruga odbora obuhvaćenih Izveštajem Izvršnog veća i to: Odbora za organizaciju vlasti i uprave, Odbora za prosvetu i Odbora za privredu Republičkog veća, Odbora za privredu i Odbora za privredne organizacije Veća proizvođača i Odbora za društvena sredstva Narodnog sobranja.

U diskusiji o Izveštaju Izvršnog veća je učestvovalo još 14 narodnih poslanika koji su diskutovali o pojedinim pitanjima iz oblasti privrede, prometa robom, turizma, prosvete i zdravstva. Sekretar Izvršnog veća u završnoj reči je izjavio da će Izvršno veće u svom budućem radu imati u vidu predloge, mišljenja i sugestije koji su u toku dvodnevne diskusije o Izveštaju izneti u Narodnom sobranju. Narodno sobranie je jednoglasno usvojilo Izveštaj Izvršnog veća o radu u 1959 godini.

Uvodnu reč u diskusiji Analize o razvoju i problemima turizma podneo je Morić Romano, član Izvršnog veća i državni sekretar za robni promet. U uvodnoj reči i diskusiji ukazano je na mere i sredstva potrebna za obezbeđivanje uslova za unapređenje turizma u Narodnoj Republici Makedoniji. Diskusiju o razvoju i problemima turizma Narodno sobranie je završilo prelasakom na dnevni red.

P. K.

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

SEDNICA 15 MARTA 1960

Na sednici Saveznog izvršnog veća razmatran je i usvojen Izveštaj Saveznog izvršnog veća u kome je iznet opšta politika Saveznog izvršnog veća u protekloj godini, kao i delatnost pojedinih organa savezne državne uprave.

Savezno izvršno veće je razmatralo takođe Izveštaj o kretanju privrede u 1959. Tom prilikom je konstatovano da je u prošloj godini u svim granama premašena proizvodnja predviđena Saveznim društvenim planom i da je ostvaren visok porast svih vidova potrošnje i nacionalnog dohotka. Porast nacionalnog dohotka od 18% u odnosu na 1958 je rezultat brzog razvoja svih privrednih oblasti, a posebno visoke poljoprivredne proizvodnje. Takođe je povećana robna razmena

sa inostranstvom, što je dovelo do izvesnog smanjenja deficita platnog bilansa. Zaključeno je da se prema potrebi predviđaju odgovarajuće mere kako bi se omogućilo dalje povećanje proizvodnje i obezbedilo izvršenje Saveznog društvenog plana za 1960.

Razmatran je takođe elaborat o osnovnim problemima naučno—istraživačkog rada u oblasti prirodnih nauka i prihvaćene su smernice za dalji rad u ovoj oblasti.

Na sednici je prihvaćeno nekoliko predloga zakona i to: Predlog zakona o jugoslovenskim standardima, Predlog zakona o privrednim prestupima, Predlog zakona o sudskim taksama, Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na lični dohodak i Predlog za obavezno tumačenje člana 2 stava 2 Zakona o svojini na delovima zgrada.

Izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1959 i predlozi pomenutih zakona biće upućeni Saveznoj narodnoj skupštini, koja će o tome diskutovati na svom narednom zasedanju.

Savezno izvršno veće usvojilo je sledeće uredbe:

Uredbu o izmenama i dopunama Uredbe o položajnim platama sudija i javnih tužilaca, Uredbu o izmenama i dopunama Uredbe o položajnim platama službenika prosvetnih ustanova, Uredbu o posebnom dodatku službenika organa uprave narodne odbrane i službenika koji rade na poslovima narodne odbrane u drugim organima uprave i ustanovama, Uredbu o dopuni Uredbe o isključivom pravu davanja na korišćenje stanova u kojima stanuju radnici i službenici određenih državnih organa i ustanova, Uredbu o izmenama Uredbe o društvenim investicionim fondovima, Uredbu o izmenama Uredbe o Jugoslovenskoj investicionoj banci, Uredbu o dopuni Uredbe o porezu na dohodak, Uredbu o izmenama i dopunama Uredbe o Višoj upravnoj školi za unutrašnje poslove i Uredbu o izmenama i dopunama Uredbe o organizaciji i radu Saveznog zavoda za statistiku.

Na sednici je takođe prihvaćeno više raznih odluka i to:

Odluka o izmenama i dopunama Odluke o minimalnim ličnim dohocima radnika privrednih organizacija, kojom se povećavaju minimalni lični dohodi radnika i službenika u izdavačkim preduzećima, preduzećima za proizvodnju cigle, crepa i betonskih prefabrikata, kao i kod industrije bitumenskih proizvoda;

Odluka o uslovima i načinu korišćenja sredstava kojima Federacija učestvuje u 1960 u izgradnji i opremanju određenih fakulteta, visokih škola i instituta, kojom se određuje da Federacija učestvuje svojim sredstvima određenim za ove svrhe sa 50% u troškovima izgradnje objekata i nabavke opreme za poljoprivredne, šumarske, veterinarske i tehničke fakultete i visoke škole, kao i za hemiske i fizičke institute koji služe ovim univerzitetima, a čija je izgradnja i oprema predviđena Operativnim programom izgradnje univerziteta u 1960. Odlukom je utvrđen način i uslovi za korišćenje ovih sredstava Federacije, kao i način odobravanja investicionih programa za ove objekte;

Odluka o osnivanju i radu Saveta za turizam, kojom se osniva Savet za turizam kao stručni savet Državnog sekretarijata za poslove robnog prometa, koji će razmatrati pitanja iz oblasti turizma i davati mišljenja i predloge za unapređenje turizma;

Odluka o davanju dotacije za poboljšanje uslova korišćenja godišnjih i drugih odmora, kojom se u 1960 daje iz saveznog budžeta iznos od 300 miliona din., bez obaveze vraćanja, za izgradnju izletišta u okolini velikih gradova i industrijskih centara i za izgradnju, adaptaciju i opremu turističkih objekata koji će služiti za odmor radnih ljudi i omladine. Sredstva su raspoređena na narodne republike i one će ih moći koristiti pod uslovom da za iste svrhe obezbede iz svojih sredstava najmanje 60% od iznosa koji će dobiti od Federacije;

Odluka o visini sredstava Opšteg investicionog fonda za izgradnju stanova za potrebe radnika i službenika rudnika uglja, kojom se na osnovu Saveznog društvenog plana za 1960 daje iznos od milijarde din. za nastavak stanbene izgradnje u rudnicima uglja i utvrđuju uslovi pod kojima mogu rudnici iz ovih sredstava podizati zajmove;

Odluka o produženju trajanja mandata članova skupština zavoda za socijalno osiguranje, kojom se svim članovima skupština zavoda za socijalno osiguranje, kao i članovima skupština filijala sreskih zavoda za socijalno osiguranje i članovima odbora ispostava za socijalno osiguranje produžuje mandat do novih izbora skupština i odbora, koji će se održati po donošenju novih propisa o organizaciji socijalnog osiguranja;

Odluka o odobravanju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1957, Odluka o odobravanju završnog računa Opšteg investicionog fonda za 1958, Odluka o zajmovima koje daje Jugoslovenska investiciona banka za nabavku određene uvozne opreme, Odluka o odobravanju zajmova iz sredstava Opšteg investicionog fonda za nabavku motornih vozila domaće seriske proizvodnje u 1960, Odluka o davanju kredita u 1960 za učešće i garantne iznose po zajmovima iz Opšteg investicionog fonda, Odluka o dopuni Odluke o produženju rešenja u 1960 Odluke o stopama poreze na dohodak za 1959 i nekoliko odluka u vezi sa utvrđivanjem najviših prodajnih cena za cel-vlakno i veštačku svilu.

Na kraju, Savezno izvršno veće je prihvatilo Odluku o otvaranju konzulata FNJR u Aleksandriji i ratifikovalo nekoliko međunarodnih sporazuma.

J. M.

AKTIVNOST NARODNE OMLADINE JUGOSLAVIJE¹

Posle VI Kongresa (januara 1958) aktivnost Narodne omladine Jugoslavije² bila je usmerena prvenstveno na šire uključivanje omladine u društveno-politički, privredni i kulturni život zemlje kao najefikasniji način socijalističkog vaspitanja mladih ljudi.

Kao rezultat pojačane aktivnosti organizacija Narodne omladine u preduzećima, na selu i u školama, stalno raste i broj mladih ljudi u organima društvenog samoupravljanja i narodnim odborima. U 1959 u narodnim odborima je bilo 8.650 omladinaca i omladinki, u radničkim savetima 36.000, u zadružnim savetima 12.500, u školskim odborima 9.600 i u ostalim organima društvenog samoupravljanja 12.900 omladinaca i omladinki.

Aktivniji odnos omladine prema društvenim problemima zajednice pokazuje porast broja članova Saveza komunista iz redova omladine. Dok je krajem 1957 u Savezu komunista Jugoslavije bilo 115.000 članova do 25 godina starosti, krajem 1959 njihov broj se povećao na 250.000 (za više od dva puta). Tokom 1958 i 1959 porastao je i broj omladine u Socijalističkom savezu radnog naroda Jugoslavije, tako da je krajem 1959 u njemu bilo oko 800.000 omladinaca i omladinki.

Sve razvijenija društvena aktivnost omladine bitno je uticala i na proširenje organizacije Narodne omladine. Tokom 1958 i 1959 broj članova Narodne omladine Jugoslavije povećao se za gotovo 200.000, tako da je krajem 1959 organizacija Narodne omladine Jugoslavije imala ukupno 1.350.000 članova.

Takođe je povećan broj aktiva (osnovnih organizacija) Narodne omladine. Krajem 1955 u organizaciji Narodne omladine Jugoslavije bilo je 21.618 aktiva, a krajem 1959 — 28.495. Broj sela u kojima nije bilo organizacije Narodne omladine smanjio se u istom razdoblju sa 3.215 na 2.558.

Porastom uloge Narodne omladine proširivala se i aktivnost rukovodstava koja su okupljala oko sebe širi krug aktivista kvalifikovanih za određena pitanja rada sa omladinom. Ti aktivisti su uključeni u komisije koje postoje pri svim rukovodstvima Narodne omladine — od CK NOJ do opštinskih komiteta i to: za idejno-vaspitni rad omladine, za kulturni rad, za radničku omladinu, školsku omladinu, seosku omladinu, za društvene organizacije koje okupljaju omladinu i za organizaciono-kadrovska pitanja.

IDEOLOŠKO-POLITIČKI RAD. Organizacije Narodne omladine su tokom poslednjih godina, a naročito od VII Kongresa SKJ, razvile intenzivan ideološko-politički rad. Materijali VII Kongresa SKJ potstakli su održavanje brojnih seminara omladine na kojima su razrađivana pitanja i problemi socijalističke teorije i prakse u Jugoslaviji i međunarodnom radničkom pokretu.

U 1958 i 1959 održano je oko 2.200 raznih seminara za omladinske aktiviste: mlade radnike-članove radničkih saveta, članove sekretarijata aktiva Narodne omladine, pretsednike i sekretare sreskih i opštinskih komiteta, članove sreskih i opštinskih komiteta zadužene za ideološki i kulturni rad, za seosku i školsku omladinu, rukovodioce marksističkih kružoka, debatih klubova, tribine mladih i druge omladinske aktiviste. Kroz ove seminare prošlo je više od 50.000 omladinskih aktivista. Na seminarima su obrađivana aktuelna pitanja iz oblasti privrede, komu-

nalnog razvitka, istorije SKJ i SKOJ-a, spoljne politike Jugoslavije, međunarodnog radničkog pokreta i dr.

U 1958 i 1959 održano je oko 28.000 naučnih i popularnih predavanja, kojima je prisustvovalo oko 1.500.000 omladinaca i omladinki, kao i 22.000 stručnih predavanja za oko 900.000 prisutnih.

U zemlji ima 318 večernjih škola i centara za ideološko-političko obrazovanje omladinskih aktivista. Pored toga, i večernje političke škole SKJ pohađa veliki broj omladinskih aktivista. U Hrvatskoj, naprimer, 70% od ukupnog broja polaznika škola SKJ čine omladinski aktivisti.

Program SKJ razvio je interesovanje kod većeg broja mladih ljudi za pojedina pitanja razvitka zemlje i međunarodnog radničkog pokreta. Pored drugih pitanja iz Programa SKJ, omladina je pokazala naročito interesovanje za probleme: uloge Saveza komunista, samoupravljanja, uloge države, savremenog kapitalizma, procese u međunarodnom radničkom pokretu. Mladi ljudi okupljeni su u marksističkim kružocima, debatnim klubovima, tribinama mladih, omladinskim katedrama i univerzitetima. Narodna omladina ima danas više od 1.100 marksističkih kružoka, 1.250 debatih klubova i oko 800 omladinskih tribina i omladinskih univerziteta.

Naročito razvijen politički rad bio je među srednjoškolskom omladinom.³ U 27% škola postoje debatni klubovi, u 36% marksistički kružoci, u 17% dački univerziteti, a u 15% škola omladinske tribine.

KULTURNA DELATNOST. Na inicijativu organizacije omladina neguje razne kulturno-umetničke amaterske delatnosti i u kulturnom vaspitanju omladine angažuje mnoge kulturne i umetničke institucije.

U 1958 i 1959 održano je preko 2.000 opštinskih kulturnih smotri u kojima je učestvovalo oko 500.000 omladinaca i omladinki i 150 sreskih kulturnih smotri sa preko 100.000 učesnika. U istom periodu održano je oko 40.000 raznih kulturno-umetničkih priredbi za omladinu. Osnovan je veći broj klubova mladih ljubitelja knjige, muzike, filmske i pozorišne umetnosti. U 2.500 kulturno-umetničkih društava radi 93.170 omladinaca i omladinki.

RADNIČKA OMLADINA

Stalno razgranjavanje i jačanje društvene aktivnosti omladine naročito se pozitivno odrazilo na aktivnost organizacija radničke omladine u fabrikama i na odnos mladih radnika prema najraznovrsnijim problemima koje su rešavala preduzeća, komune i šira društvena zajednica.

U aktivima Narodne omladine, u preduzećima, pored proizvodno-ekonomskih problema, razmatrana su i pitanja povezana sa društvenom ulogom proizvođača i njihovim obrazovanjem. Na sastancima aktiva raspravljalo se o raznim problemima proizvodnje, o produktivnosti rada, o sistemu nagrađivanja i tarifnim pravilnicima, o odnosima u kolektivu itd. Aktivni NO često su pokretali i druge probleme za čije je rešavanje bio zainteresovan ceo radni kolektiv. Organizacija Narodne omladine sprovodi organizovaniji rad na ekonomskom obrazovanju radnika. Veći broj članova Narodne omladine pohađa razne kurseve, seminare i večernje škole na kojima se upoznaje sa sistemom socijalističke demokratije u Jugoslaviji i posebno sa radničkim samoupravljanjem. Radnički univerziteti i rukovodstva Narodne omladine organizovali su više seminara za mlade radnike-članove radničkih saveta na kojima se raspravljalo o pitanjima privrednog i društvenog razvitka u zemlji.

Poslednjih godina naročito se razvila delatnost klubova mladih proizvođača,⁴ koji okupljaju najnaprednije mlade radnike, tehničare, inženjere i ekonomiste. U Srbiji, Hrvat-

¹ Napis obuhvata aktivnost Narodne omladine Jugoslavije posle VI Kongresa NOJ.

² Vidi: »Narodna omladina Jugoslavije«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 73–74 (3–4); »VI Kongres Narodne omladine Jugoslavije«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 17–20 (3–6).

³ Prema podacima ankete Saveznog zavoda za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja sprovedene 1959 u 50% škola, 74% organizacija Narodne omladine prorađuje minimalni program ideološko-političkog rada, koji donose ili centralni komiteti narodnih republika ili sreski i opštinski komiteti, uz dopunu onih pitanja koja naročito interesuju pojedine aktivne Narodne omladine.

⁴ Vidi: »Obrazovanje za funkcije upravljanja«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 393–396 (71–74).

skoj, Sloveniji, Bosni i Hercegovini (u Makedoniji i Crnoj Gori još nisu oformljeni) radi oko 200 klubova mladih proizvođača. Njihova aktivnost usmerena je na pronalazanje mogućnosti povećanja proizvodnje i produktivnosti rada, poboljšanje organizacije proizvodnje i ostvarenje ušteda u sirovinama i radnom vremenu. U klubovima se takođe diskutuje i o drugim pitanjima iz rada preduzeća, i predlažu konkretne mere za rešavanje pojedinih problema.

Tokom 1958 i 1959 aktivni Narodne omladine u preduzećima su se intenzivno bavili i materijalnim problemima mladih radnika, kao što su stvaranje uslova za jeftinu i dobru ishranu samaca, izgradnja stanova za samce, stvaranje mogućnosti za školovanje i sticanje stručnih kvalifikacija omladinaca organizovanjem nedeljnog i godišnjeg odmora.

Razvijanje novog privrednog sistema, a naročito promene u načinu raspodele dohotka i uvođenje stimulativnijih oblika nagrađivanja pojačali su zainteresovanost radničke omladine za *stručno osposobljavanje*. Narodna omladina je, zajedno sa ostalim društvenim faktorima u preduzećima i komunama, radila na što boljem korišćenju postojećih uslova i nastojala da se reše problemi škola za kvalifikovane radnike i stvore povoljni uslovi za život i rad učenika ovih škola. Donošenjem zakonskih propisa o obavezni privrednih organizacija da drže učenike, o dopunskim platama nastavnika stručnih škola, o sredstvima privrednih organizacija i obrazovanju fondova za kadrove u privredi, kao i donošenjem Opšteg zakona o školstvu znatno su poboljšani uslovi za rad ovih škola. Stabilizacija položaja i uslova rada škola za kvalifikaciju radnika pozitivno utiče na povećanje broja učenika u ovim školama i na izmenu odnosa između broja učenika u privredi u društvenom i privatnom sektoru. Dok su 1955 bila 79.362 učenika u privredi, njihov broj se u 1958 povećao na 95.574. Na učenju zanata u privatnom sektoru bilo je u 1955 — 47,2% od ukupnog broja u privredi, a u 1958 — 30,9%.

SREDNJOŠKOLSKA OMLADINA

Posle VI Kongresa Narodne omladine, omladinske organizacije u srednjim školama razvile su široku političko-vaspitnu delatnost. Preko političkih informacija, predavanja i diskusija, debata klubova, dačkih univerziteta i omladinskih tribina, marksističkih kružoka i naučnih grupa srednjoškolska omladina je ispoljila znatno interesovanje za aktuelna politička i društvena pitanja. Srednjoškolske organizacije Narodne omladine posvećivale su posebnu pažnju tumačenju reforme školstva i mobilisanju omladine na njenom sprovođenju, radu učenika u školskim odborima i dačkim zajednicama, razvijanju široke kulturne, sportske, tehničke i druge društvene aktivnosti u školi i van nje.

Objašnjavanje reforme školstva i svih zakonskih mera donesenih u vezi s njom uticalo je da učenici shvate i svoje nove obaveze. To se bitno odrazilo na poboljšanje *uspeha* u školama. (U školskoj 1958/59 87% učenika uspešno je završilo razred.) Preko školskih odbora i razrednih zajednica učenici su se svestranije uključivali u život škole i svojim inicijativama često doprinosili uspešnijem rešavanju mnogih problema. Oni su se angažovali u stvaranju dačkih radionica i pronalazili druge mogućnosti (rad u preduzećima i sl.) da nastavu povežu sa praksom. Razredne zajednice su najviše raspravljale o učenju, nastavi, vaspitnim problemima, udžbenicima, ispitima, pomoći slabim učenicima itd.

Prema podacima ankete Saveznog zavoda za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja, do kraja 1959 postignuti su sledeći rezultati u razvijanju raznovrsne delatnosti srednjoškolske omladine.

Učenička društva za fizičku kulturu deluju u 54% škola i obuhvataju 27% učenika, dok 6% učenika aktivno radi u kulturnim organizacijama van škole.

Društva Narodne tehnike deluju u 35% škola, obuhvataju 11% učenika, a u tehničkim organizacijama van škole radi 3% učenika.

Organizacije Ferijalnog saveza imaju u školama 399 družina sa 22.725 članova, a Savez izviđačkih organizacija 269 odreda sa 11.515 članova.

Sem učešća na izgradnji Autoputa, srednjoškolska omladina je učestvovala i na lokalnim radnim akcijama. U 60% škola postoje stalne *brigade* koje su učestvovala na lokalnim radnim akcijama. Samo u Hrvatskoj je na takvim radnim akcijama u 1959 učestvovalo 45.000 srednjoškolaca.

SEOSKA OMLADINA

Tokom 1958 i 1959 Narodna omladina na selu našla je konkretniji sadržaj rada i više se angažovala na tumačenju i sprovođenju politike socijalističkog preobražaja sela. Rezolucija VII Kongresa SKJ, Rezolucija Savezne narodne skupštine, materijal sa IX Plenuma Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije i drugi materijali o politici na selu prorađivani su u aktivima Narodne omladine, a organizovan je niz predavanja, seminara i diskusija o tim pitanjima. Seoska omladina se sve više uključuje i u konkretan rad na realizaciji te politike. Posle IX Plenuma SO SSRNJ posvećivana je veća pažnja radu na *stručnom osposobljavanju* mladih poljoprivrednih radnika. Povećan je i broj polaznika poljoprivrednih škola.

Sve veći broj aktivna Narodne omladine na selu diskutuje na svojim sastancima o *unapređenju poljoprivredne proizvodnje* i na tom planu pronalazi zadatke za omladinu. Aktivni Narodne omladine na selu se povezuju sa zadružnim i drugim poljoprivrednim organizacijama. Narodna omladina je preduzimala i sprovodila niz akcija koje su posredno ili neposredno uticale na razvoj poljoprivrede: izgradnja puteva do poljoprivrednih objekata, akcija za berbu kukuruza, pošumljavanje, zasadićvanje voća itd. Članovi i organizacije Narodne omladine bili su često i inicijatori u prihvatanju i razvijanju mera za unapređenje poljoprivrede, kao što su razni oblici kooperiranja združba sa individualnim proizvođačima, mehanizacija proizvodnje, sejanje hibridnog kukuruza i visokorodne pšenice, merinizacija ovaca, upotreba veštačkog đubriva itd.

Razvile su se i posebne organizacije koje se bave pitanjima proizvodnje i stručnog uzdizanja omladine. Tako je u Hrvatskoj osnovano 380 *sekcija mladih zadrugara* sa 8.000 članova, u Srbiji 270 klubova mladih poljoprivrednika sa 9.000 članova, u Sloveniji 30 aktivna zadružne omladine sa 11.800 članova, u Bosni i Hercegovini 136 sekcija mladih zadrugara sa 3.500 članova, u Makedoniji 37 sekcija sa 1.178 članova (u Crnoj Gori još nisu osnovane).

U isto vreme Narodna omladina radila je na uključivanju ženske omladine na selu u razne kurseve. U 1958 i 1959 u zemlji je održano ukupno oko 4.000 *zdravstvenih tečajeva*, koje je pohađalo oko 90.000 omladinki, zatim 1.400 *domaćičkih tečajeva* sa 35.000 omladinki i oko 1.200 ostalih tečajeva sa 30.000 omladinki.

To je uticalo na povećanje broja omladinki na selu u Narodnoj omladini. U 1959 taj broj je prema 1957 povećan za više od 30.000.

Politički rad sa seoskom omladinom je intenzivniji, ali je još uvek ograničen najviše na predavanja i nedovoljno orijentisan na najaktuelnija pitanja razvika poljoprivrede i socijalističkih društvenih odnosa na selu.

PROSLAVA 40-GODIŠNJICE SKJ I SKOJ-a

Proslava 40-godišnjice SKJ i SKOJ-a je tokom 1959 potstakla raznovrsnu i široku političku, kulturnu, sportsku, tehničku i radnu aktivnost omladinskih organizacija.

Program proslave u organizacijama Narodne omladine karakterisala je raznovrsnost formi — pohodi, marševi, izleti, korišćenje filmova i izložbi, razgovori sa istaknutim revolucionarima, improvizacija borbi, novi vidovi svečanih akademija i dr.

U mnogim manifestacijama, a naročito na kulturnim festivalima i zborovima i mitinzima, na kojima je tokom proslave učestvovalo više od milion mladih ljudi, kao i

na izletima, marševima i pohodima, učestvovala je radnička, seoska, srednjoškolska i studentska omladina.

Od posebnog značaja je bilo oživljavanje sećanja na ličnosti i događaje iz prošlosti manje poznate današnjim generacijama omladine. Održan je veliki broj političkih zborova, akademija i predavanja. U Splitskom srezu, naprimer, održano je 215 akademija posvećenih 40-godišnjici, kojima je prisustvovalo preko 45.000 omladinaca i omladinki, a razgovorima sa istaknutim skojevskim i partiskim rukovodiocima prisustvovalo je preko 5.000 omladinaca i omladinki; održana su 24 mitinga sa 70.000 učesnika itd. U Karlovačkom srezu je održano 13 većih zborova, kojima je, pored građana, prisustvovalo oko 50.000 omladinaca; u Srezu Sisak — 5 većih zborova, 336 razgovora i predavanja; u Osječkom srezu samo u prvoj polovini 1959 — 446 svečanih akademija sa preko 70.000 učesnika i 42 mitinga; u Riječkom srezu — 436 predavanja iz istorije SKJ i SKOJ-a, kojima je prisustvovalo 18.000 omladinaca i omladinki.

Tokom jubilarne godine održano je više sportskih i kulturnih manifestacija. Na festivalu u Prištini, naprimer, učestvovalo je 135 grupa sa 2.730 učesnika, na 6 festivala u Kruševcu 3.000 omladinaca i omladinki, na 14 festivala u Čačku više od 2.000 učesnika, a na 14 festivala u Kragujevcu 4.715 učesnika itd.

Najkrupnije kulturne manifestacije omladine tokom proslave su bile: Festival omladinskih amaterskih pozorišta iz cele zemlje u Kragujevcu, Festival mladih pisaca iz cele zemlje na Stražilovu, tri festivala na Autoputu, na kojima je učestvovalo preko 30.000 graditelja, Izložba likovnog stvaralaštva mladih u Beogradu, Festival revolucionarnih pesama u Titovom Užicu, Izložba o 40-godišnjem razviku jugoslovenskog omladinskog pokreta u Zagrebu i dr.

Pohodi, marševi i izleti na mesta gde su se u nedavnoj istoriji odigrali značajni događaji bili su takođe česti. U Bihacu je održana smotra ferijalaca Bosne i Hercegovine, na kojoj je učestvovalo preko 3.000 članova Ferijalnog saveza; u velikom pohodu na Drvar učestvovalo je 3.500 ferijalaca Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine. Savez izviđača organizovao je takođe veliko zborovanje izviđača iz cele zemlje povodom godišnjice V Zemaljske konferencije KPJ. Takvih i sličnih akcija bilo je u godini proslave 40-godišnjice SKJ i SKOJ-a u celoj zemlji. Jula 1959 CK NOJ organizovao je pohod »Tragom borbi u V ofanzivi«, u kome su učestvovali omladinski aktivisti iz cele zemlje.

U toku 1959 radilo se na prikupljanju građe iz istorijata omladinskog pokreta Jugoslavije. Veći deo te građe već je objavljen ili će biti objavljen narednih godina.

CK NOJ izdao je sledeće publikacije: »Savez komunističke omladine Jugoslavije od 1919 do 1941«; »Omladinski pokret u Narodnoj revoluciji«; »Razvitak omladinskih organizacija u posleratnom periodu«; »Bibliografija radova o omladinskom pokretu«; »Položaj omladine u predratnoj Jugoslaviji«; »Stvaranje i borba KPJ«; »Beogradska srednjoškolska omladina u godinama pred rat«, kao i fotografije sa osnovnim biografskim podacima 7 sekretara SKOJ-a palih u borbama s policijom u toku šestojanuarske diktature. Pripremljeni su za štampu dokumenti iz istorije omladinskog pokreta za razdoblje 1919—1941 i 1943—1945. Time je završen rad na sređivanju građe iz istorije omladinskog pokreta Jugoslavije, jer su dokumenti iz 1941—1943 štampani ranije.

U dogovoru sa CK NOJ zagrebačko preduzeće »Zora-film« proizvelo je u toku jubilarne godine filmove: »Revolucionarni omladinski pokret u Jugoslaviji između dva rata«; »Omladina Jugoslavije u Narodnooslobodilačkom ratu«; »Borba naprednih studenata Beogradskog univerziteta u razdoblju 1919—1941«; zatim film o sedmorici sekretara SKOJ-a, dva filma o naprednoj omladinskoj štampi u prošlosti i četiri filma iz života današnje omladine.

CK NOJ organizovao je u toku proslave nekoliko većih akcija. 19 septembra u Beogradu je održana svečana akademija posvećena sedmorici sekretara SKOJ-a. 10 oktobra, povodom 40-godišnjice osnivanja SKOJ-a, održana je svečana sednica CK NOJ, kojoj su, pored članova CK NOJ,

političkih i kulturnih radnika, prisustvovali i aktivisti omladinskog pokreta u prošlosti. Na sednici je, pored ostalog, usvojena odluka o podizanju spomenika sedmorici sekretara SKOJ-a. Istog dana u Beogradu je održana svečana prigodna priredba, u čijem su programu učestvovali mladi beogradski umetnici.

PROSLAVA DANA MLADOSTI

Dan mladosti sve više postaje smotra najraznovrsnije aktivnosti i delatnosti omladinskih organizacija. Broj aktivnosti i učesnika iz godine u godinu je sve veći (tabela 1).

TABELA 1 — AKTIVNOST NARODNE OMLADINE U TOKU PROSLAVE DANA MLADOSTI U 1959

Vrsta aktivnosti	Broj	Učesnici
Kulturno-umetničke priredbe	6.499	283.521
Festivali	407	63.855
Akademije	3.356	40.284
Predavanja i sastanci	12.216	474.103
Izložbe	778	68.661
Smotre tehničke delatnosti dece i tehničko-sportske priredbe dece	789	132.505
Pionijski sletski višebor	694	66.254
Sportska takmičenja	8.636	267.186
Sletovi »Partizana«	366	162.121
Srednjoškolske sportske igre	1.666	60.493
Seoske partizanske igre	785	48.888
Zborovi planinara	131	11.064
Zborovi izviđača	242	14.182
Takmičenja Streljačkog saveza	2.815	163.869
Vazduhoplovni mitinzi	44	2.269
Razni kursevi, seminari i tečajevi	752	67.283

U nošenju štafete 1959 učestvovala su 518.554, a u njenom praćenju 98.015 omladinaca i omladinki. Prilikom dočeka i ispraćaja organizovano je preko 1.500 mitinga kojima je prisustvovalo oko 3 miliona građana.

LOKALNE RADNE AKCIJE

Osim savezne radne akcije — izgradnje Autoputa⁵ — na kome je u 1958 i 1959 učestvovalo 105.000 omladinaca i omladinki, od kojih su 75% bili prvi put na radnim akcijama, sve veći značaj dobijaju i lokalne radne akcije omladine. Pored većeg broja akcija na uređenju gradova, izgradnji škola, domova kulture, omladinskih domova, puteva, sportskih terena, melioracionih radova, značajnije radne akcije omladine u 1958 i 1959 bile su: Autoput Ljubljana — Maribor, uređenje Ade Ciganlije, Zvezdare i Košutnjaka u Beogradu, izgradnja omladinskog odmarališta na Fruškoj Gori, melioracija Negotinske nizije, gradnja puta kroz Negotinsku Krajinu itd.

Neke od lokalnih radnih akcija organizovane su na principu logorskog života brigadista, što omogućuje politički i kulturni rad, kurseve Narodne tehnike i zdravstveno prosvetovanje. Na ovoj akciji u jednoj smeni boravi i po više stotina omladinaca i omladinki, većinom onih koji zbog potpunog broja nisu mogli poći na saveznu omladinsku radnu akciju⁶ (tabela 2).

TABELA 2 — LOKALNE RADNE AKCIJE NOJ PO REPU-BLIKAMA U 1959

	B r o		Vrednost radova
	učesnika	radnih časova	
Srbija	338.397	4.541.573	478.192.758
Hrvatska	249.096	3.654.000	183.300.000
Slovenija	1.466	173.700	175.000.000
Bosna i Hercegovina	119.682	1.396.853	—
Crna Gora	14.000	122.000	14.000.000
Makedonija	66.459	818.235	—
Ukupno	789.100	10.706.361	849.492.758

⁵ Vidi: »Autoput 1958 Ljubljana — Zagreb«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 437—438 (41—42); »Autoput 1959«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 419—422 (79—82).

⁶ Svake godine na saveznu radnu akciju šalje se oko 50.000 brigadista, dok broj prijavljenih obično prelazi 200.000.

PLENUMI CK NOJ

Centralni komitet NOJ nastojao je da prati sve značajnije društveno-političke promene u zemlji i da u odnosu na njih određuje svoje zadatke.

Na II Plenarnom sastanku (28. maja 1958) CK je diskutovao o aktuelnim političkim zadacima NOJ u vezi sa odlukama VII Kongresa SKJ i o metodi rada rukovodstava NOJ; na III Plenarnom sastanku (24. decembra 1958) o radnim akcijama NOJ u 1958, o pripremama za akcije u 1959 i o tehničkom vaspitanju omladine; na IV Plenarnom sastanku (28 i 29. maja 1959) o aktuelnim problemima radničke omladine i sprovođenju zaključaka Jugoslovenskog kongresa za fizičku kulturu; na V Plenarnom sastanku (26 i 27. januara 1960) o društveno-političkim problemima omladine i zadacima NOJ i o vaspitnom značaju radnih akcija i zadataka u vezi s tim.

Promene u Predsedništvu i Sekretarijatu CK NOJ. Usled odlaska na druge dužnosti jednog broja članova Predsedništva i Sekretarijata CK NOJ izvršene su promene u sastavu ovih organa tako da je danas Predsedništvo u sledećem sastavu: Mika Tripalo, Mića Novković, Latinka Perović, Tahir Hadžić, Franjo Sever, Milorad Kukić, Bećir Meholić, Pera Đoković, Srećko Bijelić, Milan Uzelac, Jovan Perčuklijevski, Dobroslav Čulafić, Stane Kranjc, Ljupče Stavre, Đorđe Lazić, Kasim Husović, Aleksandar Petković, Milosav Prelić i Toma Badovinac.

Sastav Sekretarijata: Mika Tripalo (predsednik), Mića Novković (sekretar), Latinka Perović, Tahir Hadžić i Franjo Sever (članovi).

MEĐUNARODNE VEZE

Narodna omladina Jugoslavije razvija saradnju sa 80 omladinskih organizacija svih područja sveta. Ta saradnja se odvija razmenom delegacija i studijskih grupa, štampe i drugih materijala o radu organizacija i o pojedinim problemima omladine; zatim putem organizovanja raznovrsnih seminara i kampova u Jugoslaviji, kao i učešća na sličnim akcijama omladine drugih zemalja.

Radne akcije omladine Jugoslavije naišle su na odziv među omladinom u svetu, naročito u zemljama Azije i Afrike, u kojima se sve više radi na organizovanju sličnih radnih akcija kao efikasnog načina bržeg izvlačenja iz ekonomske zaostalosti. Na izgradnji Autoputa »Bratstvo-jedinstvo« u 1958 i 1959 učestvovalo je 339 stranih omladinaca (1958 — 109 iz 10 zemalja, a 1959 — 230 iz 18 zemalja).

CK NOJ organizovao je dva međunarodna seminara o omladinskim radnim akcijama, jedan jula 1958 u Kronovu (Slovenija), a drugi marta 1960 u Niškoj Banji. Na oba seminara se najviše raspravljalo o ekonomskom i vaspitnom značaju jugoslovenskih omladinskih akcija i o načinu njihovog organizovanja. Seminaru u Niškoj Banji prethodila je XII Konferencija Koordinacionog komiteta za radne logore omladine pri UNESCO-u, kojoj je prisustvovalo 108 predstavnika iz 28 zemalja. Delegacija Narodne omladine Jugoslavije učestvovala je u radu Konferencije sa referatom »Značaj dobrovoljnog omladinskog rada u nerazvijenim zemljama«.

Narodna omladina Jugoslavije je jula 1958 u Dubrovniku organizovala seminar »Omladina i kultura danas«. Ovom seminaru je prisustvovalo 39 učesnika iz inostranstva, predstavnika 19 nacionalnih organizacija i to: Centralnog saveza muslimanskih studenata Alžira (Union Generale des etudiants d'Algerie), Saveza komunističke omladine Belgije (Jeunesse Communiste de Belgique), Socijalističke mlade garde Belgije (Federation National de Jeunes Gardes Socialistes), Dimitrovskog saveza omladine Bugarske (Dmitrov Union of the People's Youth), Studentske unije Cejlona (Students Union of Ceylon), Radikal-socijalističke omladine Francuske (Jeunesse Radical-Socialistes), Nacionalnog udruženja laburističkih studenata Engleske (National Association of Labour Students Organizations), Omladinske sekcije MAPAM (Youth Section MAPAM) i Omladinske sekcije MAPAJ (Youth Section MAPAJ) iz

Izraela, Federacije socijalističke omladine Italije (Federazione Giovanile Socialista), Nacionalne studentske unije Norveške (National Students Union of Norvege), Saveza socijalističke omladine Poljske (Socialist Youth Union of Poland), Saveza seoske omladine Poljske (Rural Youth Union of Poland), Saveza studenata Poljske (Students Union of Poland), Servisa američkih prijatelja (Kvekeri) (American Friends Service Committee), omladine Neodestura (Neodestur) i Muslimanskih tuniskih skauta iz Tunisa (Les Eclaireurs Musulmans Tunisiens), Nacionalnog komiteta službe svetskih univerziteta (WUS— World University Service) i Svetske federacije demokratske omladine (World Federation of Democratic Youth).

Na seminaru su obrađivane teme: »Šta znači kulturno vaspitanje omladine danas«, »Masovni kulturno-prosvetni rad među omladinom« i »Međunarodna kulturna saradnja i omladina«. Referate su podnela 3 jugoslovenska i 3 inostrana učesnika (Socijalistička omladina Italije, Muslimanski tuniski skauti i Savez studenata Poljske).

Veoma zastupljena forma saradnje Narodne omladine Jugoslavije sa omladinskim organizacijama u svetu bila je razmena delegacija i studijskih grupa. Tako su u 1958 delegacije NOJ prisustvovala XIII Kongresu Komsomola u Moskvi, učestvovala u radu seminara Socijalističke omladine Austrije (Socialistische Jugend Österreich) i letnje škole Međunarodnog udruženja socijalističke omladine (IUSY) u Norveškoj. Predstavnik NOJ prisustvovao je Generalnoj skupštini Svetske omladinske skupštine (World Assembly of Youth) (WAY). Delegacije NOJ posetile su Maroko, Poljsku i Demokratsku Republiku Nemačku.

U 1959 Narodna omladina je uputila jednu kulturnu grupu i sportsku ekipu od ukupno 226 omladinaca i omladinki na VII Svetski festival omladine i studenata u Beču. Predstavnici NOJ imali su na Festivalu susrete i razgovore sa omladinskim organizacijama Alžira, Azije, Afrike, Iraka, Italije, Kipra, Latinske Amerike, Maroka, SSSR, skandinavijskih zemalja i Francuske.

Predstavnici Narodne omladine Jugoslavije učestvovali su i u radu V Skupštine Svetske federacije demokratske omladine (World Federation of Democratic Youth), Kampa Međunarodnog udruženja Socijalističke omladine u Berlinu (International Union of Socialist Youth) i na Seminaru zemalja jadranskog područja »Zadaci omladine na mirosljubivom razvitku jadranskih zemalja«, održanom od 6 do 8. marta 1959 u Bariju.

U vreme održavanja Azisko-afričke konferencije u Kairu 1959, delegacija NOJ, koja se nalazila u poseti UAR kao gost Vrhovnog saveta za staranje o deci i omladini UAR, (The Supreme Council for Youth Welfare and Physical Education), imala je susrete sa delegacijama 15 zemalja-učesnica Azisko-afričke konferencije.

U 1959 delegacije Narodne omladine Jugoslavije posetile su sledeće omladinske organizacije: Slobodnu nemačku omladinu (Freie Deutsche Jugend) (Kongres u Rostoku), Omladinsku sekciju Progresivne partije Libana (Progressive Socialist Party of Lebanon), Komsomol (VLKSM), Radničku omladinu Norveške (Arbeidermes Ungdoms Fylking), Savez socijalističke omladine Poljske (Socialist Youth Union of Poland), a studiska grupa — Mlade socijaliste Savezne Republike Nemačke (Jungsozialisten Deutschlands), Savez seoske omladine Poljske (Rural Youth Union of Poland) i Organizaciju egipatske omladine (Egyptian Organization for Youth) i učestvovala u radu seminara Klivlend programa⁷ USA, zatim u radu Foruma »New York Herald Tribune«.⁸

Kao gosti Narodne omladine tokom 1959 boravili su u Jugoslaviji predstavnici Saveta za staranje o omladini i deci UAR, delegacije omladine Latinske Amerike i Afrike

⁷ Klivlend program je privatna institucija koja okuplja svake godine 80 mladih ljudi iz čitavog sveta. Oni u toku šestomesečnog seminara proučavaju probleme vaspitanja dece.

⁸ Redakcija lista »New York Herald Tribune« svake godine organizuje Forum za mlade ljude do 20 godina. Organizatori Foruma polaze od potreba za mirom mladih generacija celoga sveta i organizuju predavanja i diskusije o tim temama.

koje su učestvovala na VII Festivalu omladine i studenata u Beču, predsednik Radničke omladine Norveške, predstavnik Nacionalnog udruženja laburističkih studenata Engleske, delegacije Saveza seoske omladine Poljske, radničke omladine SSSR i Federacije komunističke omladine Italije (Federazione Giovanile Comunista Italiana), kao i studentska grupa Saveza socijalističke omladine Poljske.

Značajne rezultate u 1958 i 1959 ostvario je Biro za međunarodnu razmenu omladine i studenata Jugoslavije. Preko Bira su u 1959 boravila 4.633 predstavnika iz raznih krajeva sveta u Jugoslaviji, a 576 omladinaca i studenata iz Jugoslavije u drugim zemljama.

Biro je organizovao seminare za predstavnike omladinskih organizacija: Socijalističke omladine Nemačke (Socialistische Jugend Deutschland — Die Falken), Nacionalnog udruženja organizacija laburističkih studenata (National Association of Labour Students Organizations—NALSO), Unije levih socijalista Francuske (Union de la Gauche Socialistes), MAPAM i MAPAJ. Održan je takođe seminar za studente južnoslovenskih jezika i književnosti na kome su, pored jugoslovenskih predstavnika, učestvovali i studenti iz Poljske.

U februaru 1960 omladina Jugoslavije učestvovala je na Susretu omladine i studenata zemalja balkansko-jadranskog područja u Bukureštu. Na ovom Susretu delegacija

NOJ predložila je nekoliko konkretnih akcija za buduću saradnju zemalja balkansko-jadranskog područja, među kojima konferenciju omladinskih turističkih eksperata i konferenciju predstavnika omladinske štampe, koje treba da se održe u Beogradu.

U Jugoslaviji je marta 1960 boravila delegacija Slobodne nemačke omladine (Freie Deutsche Jugend) iz Demokratske Republike Nemačke, a delegacija radničke omladine Jugoslavije vratila je posetu radničkoj omladini Sovjetskog Saveza.

Predstavnici omladine iz inostranstva pokazuju sve veće interesovanje za aktivnost i život jugoslovenske omladine, a naročito za učešće omladine u sistemu društvenog samoupravljanja, za radne akcije, za odnos društvenih faktora prema vaspitanju omladine itd. Narodna omladina Jugoslavije se interesovala za iskustva i rezultate omladinskih organizacija u svetu i nastojala da ih populariše među svojim članstvom.

U želji da svoje brojne prijatelje redovno obaveštava o delatnosti jugoslovenske omladine, CK NOJ izdaje na engleskom mesečni ilustrovani časopis »Youth Life« i Bilten na ruskom i španskom jeziku.

IZVOR: Dokumentacija Centralnog komiteta Narodne omladine Jugoslavije.

L. P.

JUGOSLOVENSKA LIGA ZA MIR, NEZAVISNOST I RAVNOPRAVNOST NARODA

Jugoslovenska liga za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda osnovana je na Skupštini održanoj 3 aprila 1959 u Beogradu.

Liga je kolektivni član Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije. Sedište Lige je u Beogradu.

Cilj Lige je, prema Pravilima usvojenim na Osnivačkoj skupštini, davanje inicijativa i podržavanje svih napora i akcija u oblasti borbe za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda, protiv kolonijalizma, za aktivnu koegzistenciju i svestranu međunarodnu saradnju.

U ovom cilju Jugoslovenska liga za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda:

- održava i razvija veze sa odgovarajućim mirovnim, antikolonijalnim i sličnim pokretima i organizacijama u inostranstvu;

- razvija organizovanu saradnju sa svim društvenim organizacijama i institucijama, koje, u okviru svoje redovne delatnosti, učestvuju u radu međunarodnih organizacija ili razvijaju međunarodne veze na bilateralnoj osnovi;

- prikuplja informacije i proučava savremene probleme u borbi naroda za mir, protiv kolonijalizma, za aktivnu koegzistenciju i svestranu međunarodnu saradnju i radi na popularisanju akcija koje se vode na ovom polju.

Članstvo. Član Lige može postati svaki pojedinac, organizacija ili ustanova koja se bavi proučavanjem i popularisanjem borbe za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda ili učestvuje u međunarodnim akcijama na ovom polju.

Organi Lige su: Skupština, Nacionalni odbor i Nadzorni odbor. Skupština je najviši organ i sastaje se jedanput godišnje. Pravila predviđaju osnivanje teritorijalnih organa kao odbora Lige.

Nacionalni odbor izabrao je Predsedništvo Jugoslovenske lige. Na osnivačkom sastanku za predsednika Lige je izabran Krsto Bulajić, koji je u isto vreme i predsednik Predsedništva Lige, a za generalnog sekretara Miroslav Vitorović.

Liga obezbeđuje finansijska sredstva od članarine, dobrovoljnih priloga i drugih prihoda.

AKTIVNOST. Liga je neposredno po osnivanju aprila 1959 preuzela veze, kontakte i saradnju koju je SSRNJ do osnivanja Lige ostvarivao sa mirovnim, antikolonijalnim i oslobodilačkim pokretima u svetu. Istovremeno, Liga je uspostavila nove veze sa sličnim organizacijama raznih zemalja i vodila razgovore sa predstavnicima tih organizacija i pokreta. Pored toga, pristupilo se proučavanju savremenih problema u borbi naroda za mir, antikolonijalnoj i oslobodilačkoj borbi, kao i uopšte u borbi za aktivnu miroljubivu koegzistenciju i razvijanje svestrane međunarodne saradnje. Liga sarađuje sa naučnim institutima i društvenim organizacijama koje se posebno bave tim pitanjima.

Saradnju sa nacionalnim mirovnim, antikolonijalnim i oslobodilačkim organizacijama, Liga zasniva pretežno na bilateralnoj osnovi. Od međunarodnih organizacija Liga je za sada jedino uključena u *Stalni komitet za borbu protiv kolonijalizma na Mediteranu i Srednjem Istoku*. Zbog njenog vrlo aktivnog učešća u ovoj organizaciji, bilo joj je povereno organizovanje III Antikolonijalne konferencije Mediterana i Srednjeg Istoka.

Konferencija je okupila od 2 do 5 decembra 1959 u Beogradu predstavnike — delegacije iz 10 zemalja-članica Komiteta: Alžira, Grčke, Italije, Velike Britanije, Libana, Malte, Omana, Tunisa, UAR i Jugoslavije. Pored delegacija-članica Konferenciji su, u svojstvu posmatrača, prisustvovali i delegacije Severne Rodezije i Obale Slonove Kost. Dnevni red Konferencije obuhvatio je opšte probleme antikolonijalne borbe i pojedina pitanja borbe protiv ostataka kolonijalizma u oblasti Mediterana i Srednjeg Istoka.

Jedan od glavnih referata na Konferenciji »Ekonomske problemi i ekonomska saradnja zemalja Mediterana i Srednjeg Istoka« podneo je jugoslovenski delegat Janko Smole. U referatu je istaknuto da je stvarna stabilizacija mira moguća samo rešavanjem putem široke demokratske saradnje ne samo aktuelnih političkih već i gorućih socijalnih i ekonomskih pitanja. Ukazano je na potrebu preduzimanja mera za otklanjanje jaza između ekonomski razvijenih i ekonomski slabo razvijenih zemalja i traženje neodložnih rešenja. Naglašeno je jugoslovensko uverenje o potrebi finansiranja ekonomskog razvoja slabo razvijenih zemalja putem UN, i istaknute velike mogućnosti za široku regionalnu ekonomsku saradnju zemalja ovog područja.

Pored ovog, Konferenciji su podneti sledeći referati: »Problemi kolonijalizma danas« (Fenner Brockway — Velika Britanija); »Antikolonijalna borba na Mediteranu i

Srednjem Istoku» (Salah Abdel Hafez — UAR); »Borba protiv kolonijalizma na Mediteranu i Srednjem Istoku u okviru sadašnje situacije i akcije za mir i za aktivnu miroljubivu koegzistenciju« (Lucio Luzzatto — Italija) i drugi.

Konferencija je usvojila rezoluciju koja sa vanblokovskih pozicija daje ocenu sadašnje međunarodne situacije i daljih perspektiva razvitka međunarodnih odnosa i ističe da je aktivna koegzistencija jedini put za sprečavanje svetskog sukoba, pružajući istovremeno podršku svim tendencijama koje vode popuštanju zategnutosti u svetu. Rezolucija je dala punu podršku i borbi za oslobođenje naroda Alžira, Omana i ostalih naroda Afrike. Konferencija je takođe uputila i dva apela UN: o pitanju Alžira i pitanju pomoći ekonomskom razviku nerazvijenih zemalja. Doneta je odluka da Stalni komitet za borbu protiv kolonijalizma na Mediteranu i Srednjem Istoku stupi u vezu sa ostalim antikolonijalnim pokretima u Aziji, Africi i Latinskoj Americi.

Pretstavnik Jugoslovenske lige izabran je za člana Sekretarijata Stalnog komiteta za borbu protiv kolonijalizma na Mediteranu i Srednjem Istoku.

Jugoslovenska liga vrši izmenu mišljenja po važnijim pitanjima iz oblasti borbe za mir sa *Svetskim savetom za mir*, kao i razmenu informacionog materijala. Ovo je nastavak saradnje koju su predstavnici SSRNJ uspostavili sa Svetskim savetom za mir tokom 1957 i 1958, kada su, u svojstvu posmatrača, učestvovali na sastanku Svetskog saveta za mir na Cejlonu i na Kongresu za razoružanje i međunarodnu saradnju u Štokholmu.

Oktobra 1959 delegacija Jugoslovenske lige boravila je u SSSR-u kao gost *Sovjetskog komiteta za zaštitu mira*. Time je delegacija Lige uzvratila posetu Sovjetskom komitetu za zaštitu mira, učinjenu krajem 1958 Jugoslaviji, kojom prilikom je sovjetska mirovna delegacija vodila razgovore sa predstavnicima SSRNJ, s obzirom da u to vreme Liga još nije bila osnovana.

Jugoslovenska liga za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda nastavila je održavanje veze sa japanskim *Savetom protiv atomskih i hidrogenskih bombi*, koji svake godine organizuje svetsku konferenciju posvećenu borbi za zabranu nuklearnih eksperimenata u ratne svrhe, kao i pitanjima borbe za opšte i potpuno razoružanje. Ta veza je bila uspostavljena 1958 učestvovanjem predstavnika SSRNJ na IV Svetskoj konferenciji održanoj u Hirošimi. Na V Svetskoj konferenciji (avgust 1959) učestvovao je predstavnik Lige, koja je preuzela vezu sa ovim pokretom od SSRNJ.

Specijalne poruke koje je uputio predsednik Tito poslednjim dvema konferencijama jasno obeležavaju stav Jugoslavije o pitanjima akcija koje su usmerene u pravcu postizanja opšteg i potpunog razoružanja, kao i obezbeđenja trajnog mira u svetu. Predsednik Tito je u svojoj poruci V Svetskoj konferenciji protiv atomskih i hidrogenskih bombi, održanoj avgusta 1959 u Hirošimi, rekao:

»Jugoslovenski narodi i vlada i dalje će, kao i do sada, dosledno podržavati svako konstruktivno nastojanje koje vodi popuštanju međunarodne zategnutosti i stvaranju povoljne atmosfere za napredak u oblasti razoružanja. Polazeći od ogromne važnosti i neslučenih mogućnosti koje se kriju u primjeni nuklearne energije i svih naučnih dostignuća u miroljubive svrhe, Jugoslavija će i ubuduće pozdraviti svaku korisnu inicijativu u tom pravcu.«

Razgovori sa delegacijom *Italijanskog komiteta za mir*, vođeni u Beogradu 7 i 8 decembra 1959, protekli su u duhu prijateljskog razumevanja i obostrane želje za što uspešnijom saradnjom dve organizacije. Zajedničko saopštenje delegacija, dato na završetku razgovora, karakteriše zajednički pogledi na bitne probleme borbe za mir. U pogledu međunarodne

situacije konstatovana je saglasnost u oceni da popuštanje zategnutosti u međunarodnim odnosima pruža povoljnije uslove za proširenje borbe za jačanje mira, pri čemu su pozdravljene kao pozitivne sve inicijative koje vode opštem razoružanju, kao i drugi susreti i kontakti između vlada, koji imaju za cilj uspostavljanje uzajamnog poverenja. Dve delegacije su se saglasile da i dalje razvijaju najtešnje kontakte i uzajamnu saradnju, doprinoseći time stvari mira u svetu.

U cilju oživljavanja i jačanja saradnje balkanskih zemalja, Jugoslovenska liga za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda je pokrenula inicijativu za uspostavljanje saradnje sa nacionalnim *mirovnim organizacijama Bugarske i Rumunije*, i predložila da se u najskorije vreme izvrši razmena delegacija, koje bi razmotrile pitanja iz opšte problematike borbe za mir, kao i oblike i mogućnosti saradnje između mirovnih organizacija ovih zemalja na bilateralnoj osnovi.

Od 5 do 13 februara 1959 delegacija Jugoslovenske lige za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda posetila je Bugarsku, gde je vodila razgovore sa predstavnicima Bugarskog komiteta za zaštitu mira. Na kraju razgovora dato je zajedničko saopštenje u kome je istaknuto da delegacije pozdravljaju sve inicijative i akcije usmerene ka smanjenju međunarodne zategnutosti, kao i da podržavaju sveopštu borbu miroljubivih snaga za miroljubivu koegzistenciju i ravnopravnu saradnju među narodima i državama, bez obzira na njihovo društveno uređenje, za nemešanje u unutrašnje stvari drugih zemalja, protiv raspirivanja »hladnog rata«, protiv eksperimenata sa atomskim oružjem i stvaranja atomskih baza.

Posebno je istaknuta potreba proširenja odnosa između dva pokreta, kao i aktiviranje svih miroljubivih snaga Balkana i Jadrana i razvijanje i učvršćivanje svestrane međunarodne saradnje zemalja ovog područja u cilju obezbeđenja mira na Balkanu i u svetu uopšte.

Ocenjujući značaj borbe afričkih i aziskih naroda za nacionalno oslobođenje, Liga je uspostavila veze sa *Sveafričkom narodnom konferencijom i Afričko-aziskim komitetom solidarnosti*. Učešće delegacije Jugoslovenske lige za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda na II Sveafričkoj narodnoj konferenciji održanoj u Tunisu od 25 do 31 januara 1960, predstavlja nastavak i razvijanje tih veza.

Govoreći o pomoći koju narodi Jugoslavije pružaju narodima Afrike u njihovoj borbi protiv kolonijalizma, predsednik Tito je u svojoj poruci II Sveafričkoj narodnoj konferenciji u Tunisu rekao:

»Narodi Jugoslavije, koji su vijekovima vodili borbu protiv stranog ugnjetavanja, za slobodu i nezavisnost svoje zemlje, davali su i daju moralnu, političku i drugu pomoć narodima afričkih zemalja u njihovoj borbi protiv kolonijalizma, kako preko Ujedinjenih nacija tako i direktno sarađujući prema svojim mogućnostima u izgradnji i ekonomskom razviku novih nezavisnih država Afrike.«

Uspostavljena je saradnja i sa nekoliko nacionalnih mirovnih, antikolonijalnih i oslobodilačkih organizacija iz Afrike i Azije.

Delegacija *antikolonijalnog pokreta Kenije* boravila je u Jugoslaviji kao gost Jugoslovenske lige za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda u decembru 1959.

Boravak predsednika *Nacionalnog komiteta za oslobođenje Obale Slonove Kosti* u Beogradu, u decembru 1959, takođe je pružio mogućnost uspostavljanja saradnje između ovog pokreta i Jugoslovenske lige za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda.

Uspostavljene su veze i sa *Indonežanskim komitetom za mir* za vreme održavanja Kongresa mira u Bandungu od 25 do 31 januara 1960 na kome je, u svojstvu posmatrača, učestvovao predstavnik Lige.

IZVOR: Dokumentacija Jugoslovenske lige za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda.

Lj. J.

PRAVA I ZAŠTITA BIVŠIH BORACA

U sklopu socijalne politike u Jugoslaviji, zakonodavstvo koje reguliše pravni i socijalni položaj bivših boraca nastoji da njihovo učešće u ratu i eventualno fizičko ili psihičko oštećenje svede na minimum ličnog i društvenog gubitka i da ih maksimalno readaptira ekonomskoj i socijalnoj sredini. Jedna od najznačajnijih formi brige o bivšim borcima je njihovo uključivanje u celokupan društveni život zemlje.

Jugoslavija spada u red zemalja u kojima su za vreme Drugog svetskog rata izvršena ogromna razaranja i podnete velike ljudske žrtve. Od ukupnog broja predratnog stanovništva 10,8% izgubilo je život u ratu. Ranjeno je lakše ili teže oko 400.000 boraca, od kojih su 64.000 ostali invalidi. Iz ratnog zarobljeništva se povratilo oko 170.000 ratnih vojnih zarobljenika, a iz zatvora i koncentracijskih logora oko 320.000 političkih zatvorenika i interniraca. Oko 280.000 dece ostalo je bez jednog ili oba roditelja.

Propisima o kolonizaciji odmah posle oslobođenja zemlje, ratnim vojnim invalidima, porodicama palih boraca i borcima bila je data mogućnost da se koloniziraju u određene rejone uz besplatno dobijanje kuće, nameštaja, zemlje i potrebnog alata za obradu zemlje. Svako kolonizirano domaćinstvo dobilo je od 8 do 12 katastarskih jutara zemlje. Ovu mogućnost iskoristilo je preko 42.000 porodica bivših boraca.

Među prvim pravnim aktima donesenim posle rata bili su akti kojima su regulisana prava ratnih vojnih invalida i porodica poginulih boraca. Zakonom o ratnim vojnim invalidima donesenim 1946¹ počela je izgradnja pravnog sistema zaštite boraca. Ovaj sistem je kasnije razrađivan i proširivan uporedo sa ekonomskim i celokupnim društvenim razvojem zemlje. Propisima donesenim 1958 i 1959 konstituisana su nova ili proširena dotadašnja prava bivših boraca i njihovih porodica.

Pored propisa koji isključivo regulišu položaj bivših boraca, neki propisi, koji regulišu druga pitanja, sadrže samo pojedine odredbe koje u određenoj oblasti predviđaju razne povlastice za bivše borce.

S obzirom na kategorije lica na koja se odnose, pravnih propisa iz oblasti zaštite bivših boraca ima uglavnom tri vrste:

propisi koji regulišu prava ratnih vojnih invalida i članova porodica palih boraca i umrlih ratnih vojnih invalida;

propisi koji, regulišući prava u oblasti radnog prava i socijalnog osiguranja, predviđaju razne povlastice za ratne vojne invalide i bivše borce; i

propisi koji regulišu prava pojedinih kategorija bivših boraca.

Društvena zajednica, međutim, pruža pomoć bivšim borcima i van okvira ovog zakonodavstva.

ZAŠTITA RATNIH VOJNIH INVALIDA I PORODICA PALIH BORACA²

Propise koji regulišu prava ratnih vojnih invalida donose savezni organi. U saveznom budžetu se obezbeđuju i finansijska sredstva potrebna za realizaciju ovih prava. U sprovođenju ovog zakonodavstva učestvuju lokalni i republički organi. Savezni organi kontrolišu sprovođenje propisa, pomažu lokalne i republičke organe, nastojeći da se postigne što veća jednoobraznost u primeni pravnih propisa.

Zakonom o ratnim vojnim invalidima obuhvaćeni su borci svih ratova koje su jugoslovenski narodi

vodili u bliskoj prošlosti, zatim lica koja su se borila u savezničkim vojnim formacijama i pokretima otpora protiv fašizma u drugim zemljama, kao i strani državljani koji su se borili u oslobodilačkom pokretu Jugoslavije (ako ta prava ne uživaju u drugoj državi).

Lični ratni vojni invalid je lice kod koga je, pod određenim uslovima, nastalo fizičko ili psihičko oštećenje usled rane, povrede ili bolesti za najmanje 20%. Za priznanje invalidskog svojstva uzima se u obzir i pogoršanje bolesti odnosno oštećenja koje je nastupilo u ratu.

S obzirom na visinu procenta ratnog invaliditeta, lični invalidi su podeljeni u deset grupa (tabela 1).

Zakonom o ratnim vojnim invalidima zaštićeni su i članovi porodica poginulih boraca i članovi porodica živih i umrlih ratnih vojnih invalida od 50% ili više procenata invaliditeta. U članove porodice koji mogu uživati invalidska prava ulaze: bračna žena, bračna i vanbračna deca, roditelji (kao i očuh i maćeha, usvojitelj i hranitelj), ded i baba. Pod decom se podrazumevaju i usvojena deca i deca uzeta na izdržavanje.

Vidovi zaštite ratnih vojnih invalida su sledeći: invalidske prinadležnosti, zdravstvena zaštita, rehabilitacija, zapošljavanje i posebna zaštita u radnom odnosu, specijalne povlastice pri sticanju prava iz invalidskog i penzijskog osiguranja, pomoć za opremu novorođenog deteta, besplatna i povlašćena vožnja i razne druge povlastice, naknada i pomoć u slučaju smrti i dobijanje zemlje putem agrarne reforme.

INVALIDSKE PRINADLEŽNOSTI. Invalidske prinadležnosti su mesečna novčana primanja i čine ih: invalidnina, dodatak za negu i pomoć drugog lica (za pratioca), invalidski dodatak, dodatak na decu, poseban dodatak za školovanje dece palih boraca i poseban dodatak korisnicima koji stalno žive u inostranstvu.

Invalidnina ima pretežno karakter narodnog priznanja, jer ne zavisi od imovnog stanja i prihoda. Ona, osim za najteže invalide, ne predstavlja osnov za obezbeđenje egzistencije. Invalidnina može biti lična i porodična.

Lična invalidnina zagarantovana je svim ratnim vojnim invalidima. Ona nije uslovljena (ni pravo, ni visina) imovnim stanjem i prihodima od rada ili prihodima iz drugih izvora. Visina invalidnine zavisi isključivo od stepena invaliditeta, a isplaćuje se prema skali kojom su razvrstani invalidi prema procentu invaliditeta.

U 1959 ličnu invalidninu primalo je ukupno 98.755 invalida (tabela 1).

TABELA 1 — BROJ INVALIDA I VISINA LIČNE INVALIDNINE PO GRUPAMA INVALIDNOSTI NA KRAJU 1959

Grupa invalidnosti prema postotku invaliditeta	Broj invalida	Visina invalidnine
I = 100% (sa tuđom pomoći)	1.489	18.000
II = 100%	4.251	15.000
III = 90%	2.675	12.000
IV = 80%	7.274	9.000
V = 70%	5.067	6.500
VI = 60%	9.057	4.000
VII = 50%	18.852	3.000
VIII = 40%	15.218	2.000
IX = 30%	19.250	1.500
X = 20%	15.622	1.000

Invalidi I grupe kojima je potrebna tuđa pomoć primaju još i 9.000 (ukupno 27.000) na ime pomoći drugog lica.

Lični invalid, pored lične invalidnine, može primati i porodičnu invalidninu za poginulog bračnog druga ili dete.

Porodična invalidnina isplaćuje se članovima porodice palih boraca i umrlih ratnih vojnih invalida. Ona iznosi mesečno za jedno lice 1.200 dinara, a za svako dalje lice još po 200 dinara. Roditeljima koji su izgubili jedino dete (borca) u ratu koje nije ostavilo poroda povećava se invalidnina za 50%. Uдова kojoj su u ratu poginuli muž i dete,

¹ »Službeni list FNRJ«, br. 44/46.

² Vidi: »Zaštita ratnih vojnih invalida«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 207—208 (9—10).

deca kojima su u ratu poginula oba roditelja ili roditelji kojima je poginulo više dece mogu istovremeno primati onoliko porodičnih invalidnina koliko su lica u ratu izgubili.

U 1959 porodičnu invalidninu primalo je 48.369 članova porodica poginulih boraca u Balkanskom i I Svetskom ratu i 163.537 u II Svetskom ratu.

Invalidski dodatak isplaćuje se onim ratnim vojnim invalidima i korisnicima porodične invalidnine koji su, s obzirom na imovno stanje, nesposobnost za rad i godine starosti, potpuno ili pretežno upućeni na invalidska primanja kao izvor egzistencije. Pravo na invalidski dodatak i njegova visina uslovljeni su ekonomskim stanjem ratnog — ličnog ili porodičnog — vojnog invalida. Invalidski dodatak uživaju oni korisnici invalidnine koji nisu u radnom odnosu ili ne uživaju penziju, a zbog bolesti ili rana zadobijenih u ratu nisu u stanju da rade.

Invalidski dodatak isplaćuje se pod povoljnijim uslovima i u većim iznosima ratnim vojnim invalidima koji nemaju drugih prihoda, kao i samohranim korisnicima porodične invalidnine.

Lični invalidi sa 70% ili više procenata invaliditeta mogu ostvariti pravo na invalidski dodatak bez obzira na godine starosti, dok ostali to mogu učiniti ako su napunili 65 godina (muškarci) odnosno 55 godina (žene) ili ako su potpuno i trajno nesposobni za rad. Udovi-korisniku porodične invalidnine koja ima jedno dete mlađe od 11 godina ili više dece mlađe od 15 godina, ili starije dete koje je nesposobno za rad, pripada pravo na invalidski dodatak bez obzira na godine starosti, ako se o toj deci stara i sa decom živi u istom domaćinstvu.

Invalidski dodatak ima poseban značaj za članove porodica palih boraca i umrlih invalida, jer im primanje i minimalnog invalidskog dodatka daje pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu.

Invalidski dodatak za lične ratne vojne invalide iznosi mesečno 5.200 do 12.300 din., a za korisnike porodične invalidnine od 1.400 do 7.300 din., odnosno za samohrane porodične korisnike invalidnine do 9.300 din.

U 1959 godini invalidski dodatak primalo je 11.626 ličnih ratnih vojnih invalida: 55,77% — 4.500 din. mesečno, 3,97% — 5.500 din., 17,78% — 6.500 din., 18,33% — 8.500 din. i 4,15% — 10.500 din. mesečno.

U istoj godini invalidski dodatak primala su 39.033 porodična ratna vojna invalida: 11,73% — 1.200 din., 10,64% — 1.800 din., 12,55% — 2.900 din., 23,01% — 4.000 din., 4,56% — 5.500 din., 0,53% — 6.000 din., 30,22% — 7.500 din. i 6,76% — 9.500 din. mesečno.

Dodatak na decu isplaćuje se ratnim vojnim invalidima od 50% ili više procenata invaliditeta pod istim uslovima kao i radnicima i službenicima. Dodatak na decu primaju i deca koja uživaju porodičnu invalidninu. Deca bez oba roditelja mogu istovremeno da primaju i posebni dodatak za školovanje, a deca čiji je drugi roditelj živ imaju pravo na jedan dodatak — onaj koji je za njih povoljniji.

U 1959 dodatak na decu isplaćivan je za 29.768 dece, a na ime ovog dodatka isplaćeno je oko 806 miliona din.

Poseban dodatak za školovanje dece palih boraca iznosi: za decu koja se nalaze na školovanju u osmogodišnjim školama — do 9.000 din.; za decu koja se nalaze na školovanju u stručnim školama, srednjim školama ili su učenici u privredi — do 10.000 din.; za decu koja se nalaze na višim školama, fakultetima ili drugim visokim školama u rang fakulteta — do 11.000 din. mesečno.

U 1959 taj dodatak primalo je 31.755 dece: 9.486 u osmogodišnjim školama, 18.236 u srednjim i industrijskim školama i 4.033 na višim školama i fakultetima. Od ukupnog broja 24.262 dece živi u gradovima, a 6.493 na selu. Prosečni iznos posebnog dodatka u 1959 bio je 6.071 din. mesečno.

Za isplatu posebnog dodatka za školovanje dece palih boraca utrošeno je u 1959 — 2.130.000.000 din.

Posebni dodatak za školovanje dece palih boraca i stalni dodatak za decu ratnih vojnih invalida omogućuje velikom broju dece palih boraca da nastave i završe školovanje.

Ukupna novčana primanja ratnih vojnih invalida i članova porodica palih boraca pokazuju tabele 2 i 3.

TABELA 2 — PRIMANJA RATNIH VOJNIH INVALIDA

Grupa	Minimalna primanja	Maksimalna* primanja
I	27.000	45.360
II	15.000	33.360
III	12.000	30.360
IV	9.000	27.360
V	6.500	20.860
VI	4.000	18.360
VII	3.000	17.360
VIII	2.000	10.300
IX	1.500	9.800
X	1.000	9.300

* Uračunato: invalidnina, maksimalni invalidski dodatak (na dan 1. I. 1960), a kod invalida od I do VII grupe maksimalni dodatak za dva deteta.

TABELA 3 — PRIMANJA ČLANOVA PORODICA PALIH BORACA

Primaoci	Broj članova	Minimalno primanje	Maksimalno* primanje
Udova	1	1.200	12.500
Roditelji	2	1.400	13.400
Deca umrlog invalida	2	1.400	12.700
Deca palog borca na školovanju	2	1.400	23.400

* Uračunato: invalidnina, maksimalni invalidski dodatak (na dan 1. I. 1960) i maksimalni dodatak za školovanje dece palih boraca.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA. Svi lični ratni vojni invalidi imaju doživotno pravo na besplatnu kompletnu zdravstvenu zaštitu.³ Lični ratni vojni invalidi I i II grupe imaju pravo na besplatnu zaštitu i za članove svoje uže porodice. Besplatnu zdravstvenu zaštitu za članove uže porodice lični ratni invalidi od III do VII grupe imaju ako primaju invalidski dodatak, tj. ako osim invalidskih primanja nemaju drugih prihoda ili imaju nedovoljno prihoda.

Ratni vojni invalidi, nezavisno od procenta invaliditeta i imovnog stanja, dobijaju besplatno proteze, ortopedska pomagala i sanitarne sprave koje su im po nalazu lekara-ortopeda potrebne.

U Jugoslaviji 15 specijalizovanih ortopedskih preduzeća besplatno snabdevaju ortopedskim pomagalima oko 45 hiljada ratnih vojnih invalida.

Korisnici porodične invalidnine uživaju besplatnu zdravstvenu zaštitu ako se izdržavaju isključivo ili pretežno od invalidskih prinadležnosti, tj. ako pored invalidnine primaju i invalidski dodatak. Pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu bez obzira na imovno stanje imaju članovi porodice poginulih narodnih heroja, roditelji koji su u ratu izgubili jedino dete koje su imali, kao i članovi porodica koji primaju porodičnu invalidninu po više osnova.

U razdoblju 1952—1959 utrošeno je samo iz saveznog budžeta za zdravstvenu zaštitu ratnih vojnih invalida 8.067,833.276 din. Sredstva za zdravstvenu zaštitu ovih

³ Pod kompletnom zdravstvenom zaštitom podrazumeva se: lekarski pregled i lečenje u zdravstvenim ustanovama i u stanu bolesnika; davanje lekova i drugih lekovitih sredstava i sanitetskog materijala potrebnog za lečenje; lekarska i druga stručna nega i pomoć pre, za vreme i posle porođaja u zdravstvenim ustanovama i u stanu porodilje — za invalide ženskog pola, kao i za bračne drugove invalida muškog pola; nega zuba, zubotehnička pomoć i zubna protetična sredstva; davanje proteza i drugih ortopedskih pomoćnih i sanitarnih sprava; lečenje u prirodnim lečilištima i banjama sa potpunom opskrbom.

lica rastu iz godine u godinu: 1952 iznosila su 391,427.210, 1955 — 968,757.095, a 1959 — 1.539,000.000 din., ili prosečno 4.850 dinara po jednom invalidu.

Pravo na pomoć i opremu novorođenog deteta pripada ženama-ličnim ratnim vojnim invalidima sa 50% ili više procenata invaliditeta, i to u visini i pod uslovima predviđenim propisima o socijalnom osiguranju. Ovo pravo imaju i ratni vojni invalidi istog procenta invaliditeta u slučaju porođaja njihove braćne drugarice. Pomoć za opremu novorođenog deteta iznosi 8.000 din. za svako novorođeno dete, a isplaćuje se bez obzira na imovno stanje i druge prihode invalida. Ova se pomoć isplaćuje i za vanbračno dete na osnovu priznanja ili sudskog ustanovljavanja očinstva.

REHABILITACIJA I ZAPOSŁJAVANJE. Ratni vojni invalidi imaju pravo na medicinsku i profesionalnu rehabilitaciju.

Medicinska rehabilitacija ratnih vojnih invalida je uglavnom završena. Manji broj ratnih vojnih invalida nalazi se na rehabilitaciji u 6 centara za rehabilitaciju invalida.

Profesionalnom rehabilitacijom ratni vojni invalidi se osposobljavaju za vršenje ranijeg ili drugog zanimanja sticanjem kvalifikacija ili stručnim usavršavanjem. Profesionalna rehabilitacija vrši se: praktičnim radom na odgovarajućim radnim mestima i zaštitnim radionicama; izučavanjem određenog zanimanja u posebnim ustanovama za rehabilitaciju invalida; školovanjem u raznim školama, na fakultetima ili na posebno organizovanim kursevima; i sticanjem stručne spreme u ustanovama za obrazovanje odraslih. Ako su za vršenje profesionalne rehabilitacije potrebne adaptacije prostorija, mašina i drugih uređaja u pojedinim privrednim organizacijama, finansijska sredstva za to obezbeđuju se u fondovima socijalnog osiguranja, odnosno u budžetu savezne uprave za socijalnu politiku.

Radi osposobljavanja putem profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja invalida, sve privredne organizacije i ustanove, kao i privatni poslodavci obavezni su da određena radna mesta rezervišu za sprovođenje profesionalne rehabilitacije i za zapošljavanje invalida. Takva radna mesta utvrđuju se za svaku organizaciju od strane opštinskih organa, a na predlog posebne komisije. Zaposleni invalid može se rasporediti na drugo radno mesto ako to mesto po uslovima rada odgovara njegovim radnim mogućnostima, s obzirom na prirodu i stepen invaliditeta.

Ratni vojni invalidi koji žive na selu osposobljavaju se i usavršavaju za razne poljoprivredne poslove.

Problem nezaposlenosti ratnih vojnih invalida gotovo i ne postoji. Ukoliko se i pojavi, on je pretežno lokalnog značaja i vezan je za pojedino privredno nerazvijeno područje gde je veća koncentracija invalida i boraca.

PRAVO NA BESPLATNU I POVLAŠĆENU VOŽNJU I DRUGE POVLAŠĆE. Svi lični invalidi i korisnici porodične invalidnine i njihovi pratioci, ukoliko su im potrebni, kada putuju radi ostvarivanja svojih invalidskih prava imaju pravo na besplatnu vožnju, a kad putuju privatnim poslom na povlašćenu vožnju od 75%, i to lični invalidi tri puta godišnje (odlazak i povratak), a porodični jedanput. Članovi porodica palih boraca imaju pravo na jedno putovanje godišnje uz povlašćenu vožnju radi obilaska grobova svojih poginulih.

Ratnim vojnim invalidima kojima su amputirane ili oduzete obe noge daju se na besplatnu upotrebu malolitražni automobili (dosada je ovakvim invalidima dat 271 automobil), a ostali teži invalidi i invalidi čiji se invaliditet sastoji u oštećenju organa za kretanje oslobađaju se taksa za registraciju i korišćenje motornih i drugih vozila, kao i plaćanja carine i drugih taksa za uvezeni automobil.

PRAVO NA NAKNADU I POMOĆ U SLUČAJU SMRTI. U slučaju smrti ratnog vojnog invalida sa 80% ili više procenata invaliditeta, a pod izvesnim uslovima i u slučaju smrti invalida nižeg procenta invaliditeta, njegovoj porodici isplaćuje se u jednokratnom iznosu naknada

na ime troškova sahrane, koja približno odgovara stvarnim najnužnijim troškovima sahrane. Sem toga, porodici umrlog invalida, bez obzira na procenat invaliditeta isplaćuje se posmrtna pomoć u iznosu od njegove dvomesečne invalidnine (od 2.000 do 36.000 din.).

Savezna sredstva za realizaciju invalidskih prava predviđenih propisima o ratnim vojnim invalidima rasla su iz godine u godinu iako je broj zaštićenih lica uglavnom neznatno rastao (tabela 4).

TABELA 4 — PORAST SAVEZNIH SREDSTAVA UTROŠENIH ZA REALIZACIJU INVALIDSKIH PRAVA 1950—1960

Godina	Utrošeno din.
1950	3.298.000.000
1952	8.189.000.000
1953	9.200.700.000
1955	10.553.600.000
1958	12.857.500.000
1959	14.433.300.000
1960*	18.114.000.000

* Predviđena sredstva.

ZAŠTITA BIVŠIH BORACA U RADNOM ZAKONODAVSTVU I U SISTEMU SOCIJALNOG OSIGURANJA

Zakonom o *javnim službenicima*, licima koja su aktivno učestvovala u organizovanom radu u Narodnooslobodilačkoj borbi od 1941, 1942 i 1943, a imaju potrebnu praksu za službu u koju stupaju, zvanja se određuju prema dužnostima na kojima su bila i poslovima koje će vršiti, nezavisno od školske spreme. Osim toga, bivšim boricima za napredovanje u službi priznaje se i vreme koje su proveli u ratu.

Zakonom o *radnim odnosima* invalidi koji stupaju u javnu službu postavljaju se kao redovni službenici, bez obzira da li su sposobni da rade sa punim ili skraćenim radnim vremenom, i razvrstavaju se uz priznanje ranijeg radnog staža za napredovanje.

Zakonom o *penziskom osiguranju*⁴ i Zakonom o *invalidskom osiguranju*⁵ ustanovljen je niz posebnih prava ratnih vojnih invalida i drugih bivših boraca i pogledu penziskog staža, ostvarivanja starosne i invalidske penzije, razvrstavanja u osiguraničke razrede i visine penzije, jer su bivši borci u revolucionarnom radu izgubili deo radnog staža ili su zbog oštećenosti zdravlja i nemanja uslova za školovanje i sticanje kvalifikacija zaostali u tom pogledu za drugim građanima.

Za penziski staž računa se u dvostrukom trajanju: vreme koje je osiguranik proveo do kraja rata u sastavu Narodnooslobodilačke vojske i Jugoslovenske armije, na aktivnom i organizovanom radu u Narodnooslobodilačkom pokretu, u sastavu bivše Španske republikanske armije, u sastavu savezničkih vojski ili u izvršavanju vojnih zadatka u konvojima savezničke mornarice a pod određenim uslovima i vreme provedeno u zatvorima, logorima i internaciji.

U penziski staž se, pod određenim uslovima, računa i vreme provedeno pre 6 aprila 1941 godine na ilegalnom revolucionarnom radu u zemlji i inostranstvu, vreme provedeno u ranijim ratovima, kao i u zarobljeništvu, internaciji, na prinudnom radu i u koncentracionim logorima.

Težim ratnim vojnim invalidima (sa 80% i više procenata invaliditeta) vreme provedeno u radnom odnosu sa punim radnim vremenom računa se u penziski staž sa uvećanim trajanjem (10 meseci zaposlenja kao puna godina), a starosna granica se smanjuje za po 1 godinu za svakih 5 godina zaposlenja. U penziski staž računa se ratnim vojnim invalidima i vreme provedeno na rehabilitaciji.

⁴ Vidi: »Penzisko osiguranje«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 39—42 (1—4).

⁵ Vidi: »Invalidsko osiguranje«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 131—133 (5—7).

Učesnici Narodnooslobodilačke borbe koji su stupili u borbu pre 9. septembra 1943 i učesnici Španskog građanskog rata stariji od 50 odnosno 55 godina života mogu da ostvare ličnu penziju sa 15 godina penziskog staža, ili ako imaju pune godine penziskog staža bez obzira na godine života. Ova lica i ratni vojni invalidi sa 60% ili više procenata invaliditeta mogu pod određenim uslovima da ostvare invalidsku penziju i kad im profesionalna sposobnost nije potpuno smanjena.

Borcima Narodnooslobodilačke borbe od 1941 i učesnicima Španskog građanskog rata kojima bi lična invalidska penzija, s obzirom na penziski staž, iznosila manje od 100%, pripada puna penzija. Učesnicima koji su stupili kasnije u Narodnooslobodilačku borbu, kojima penzija određena prema penziskom stažu iznosi manje od 100% penziskog osnova, povećava se lična odnosno invalidska penzija od 20% do 90% zavisno od godine stupanja u Narodnooslobodilačku borbu, s tim da ne može preći penziski osnov. Ratnim vojnim invalidima sa 60% ili više procenata invaliditeta koji su posle rata bili u radnom odnosu bar pet godina, kad ostvaruju pravo na invalidsku penziju pripada penzija od 100% penziskog osnova, bez obzira da li je ratni invaliditet uticao na njihovu profesionalnu nesposobnost. Učesnici Narodnooslobodilačke borbe do 9. septembra 1943 i Španskog građanskog rata koji nemaju odgovarajuće kvalifikacije razvrstavaju se u X osiguranički razred. Time je omogućeno penzionisanje onih boraca koji su zbog učešća u ratu i u posleratnoj izgradnji bili sprečeni da steknu kvalifikacije.

Učesnici Narodnooslobodilačke borbe do 9. septembra 1943 i učesnici Španskog građanskog rata mogu da ostvare starosnu penziju s 15 godina penziskog staža i pre navršetka određenih godina života, ukoliko iz zdravstvenih i drugih opravdanih razloga ne mogu dalje da rade. Onim licima kojima bi na ovaj način utvrđena minimalna penzija bila veća od plate koju ostvaruju na radnom mestu isplaćuje se razlika između plate i garantovanog iznosa 18.500 dinara mesečno (X platni razred). Ta se razlika isplaćuje u punom iznosu učesnicima Narodnooslobodilačkog rata od 1941 i učesnicima Španskog građanskog rata, a učesnicima Narodnooslobodilačkog rata od 1942 u iznosu od 90%, odnosno učesnicima koji su u Narodnooslobodilački rat stupili do 9. septembra 1943, u iznosu od 60%. Ovim dodatkom stimulirani su oni borci kojima bi minimalna penzija bila veća od plate da i dalje ostanu u radnom odnosu.

U sistemu penziskog osiguranja zaštićene su i porodice poginulih boraca. Pravo na porodičnu penziju, bez obzira na dužinu penziskog staža poginulog lica, imaju: članovi porodica radnika i službenika palih u Španskom građanskom ratu, Narodnooslobodilačkoj borbi ili zarobljeništvu, kao i članovi porodica radnika i službenika koji su kao žrtve fašističkog terora ubijeni od okupatora ili njegovih pomagača ili su poginuli i umrli u zatvoru, internaciji, koncentracionim logorima i slično. Pravo na porodičnu penziju pod povoljnim uslovima priznaje se i članovima porodica lica koja su umrli posle rata od posledica ranjavanja ili bolesti zadobijenih u ratu, zarobljeništvu, logorima i slično.

U članove porodice koji mogu uživati penziju ulazi: bračna žena, deca (bračna, vanbračna, usvojena i uzeta na izdržavanje), kao i roditelji koje je poginuli izdržavao.

POSEBNA PRAVA POJEDINIH KATEGORIJA BIVŠIH BORACA

NOSIOCI »PARTIZANSKE SPOMENICE 1941«. »Partizanska spomenica 1941« je znak državnog priznanja organizatorima narodnog ustanka i prvoborcima Narodnooslobodilačke borbe, koji su u borbi za oslobođenje jugoslovenskih naroda proveli od 1941 do kraja rata — 15. maja 1945. Nosioci »Partizanske spomenice 1941« imaju određena prava koja su regulisana posebnim zakonom.⁶

⁶ Zakon o pravima nosilaca »Partizanske spomenice 1941«, »Službeni list FNRJ«, br. 15/56.

U ta prava spadaju: pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu; pravo na puni plaćeni godišnji odmor (za lica koja se nalaze u radnom odnosu); pravo na naknadu troškova godišnjeg odmora; pravo na povlastice u vožnji u javnim saobraćajnim sredstvima; i pravo na naknadu na ime troškova sahrane.

Nosiocima »Spomenice« pripada naknada putnih troškova za putovanje van mesta stanovanja radi lečenja.

Nosiocima »Spomenice« koji se nalaze u radnom odnosu pripada plaćeni godišnji odmor u punom trajanju od 30 radnih dana.⁷ Osim toga, svakom nosiocu »Spomenice« pripada naknada u visini prosečnih troškova za korišćenje godišnjeg odmora van mesta stanovanja bez obzira da li se nalazi u radnom odnosu ili ne i bez obzira na bilo kakve druge okolnosti. Visina naknade prosečnih troškova godišnjeg odmora određuje se svake godine, a za 1959 iznosila je 30.000 din.

Nosioci »Spomenice« imaju pravo: na besplatnu vožnju dvaput godišnje železnicom, brodom i autobusom; na povlasticu od 75% od redovne vozne cene za osam putovanja godišnje pomenutim prevoznim sredstvima i na povlasticu od 50% od redovne vozne cene za 4 putovanja godišnje avionom.

Porodici nosioca »Spomenice« koji umre pripada naknada na ime sahrane u paušalnom iznosu od 40.000 din.

Krajem 1959 bilo je 20.279 živih nosilaca »Spomenice«, od kojih su 3.114 žene. Novčana sredstva za ostvarenje ovih prava obezbeđuju se u saveznom budžetu. Na ime ostvarivanja prava po osnovi »Partizanske spomenice 1941« u 1959 utrošeno je 543.886.000 din.

NOSIOCI ORDENA NARODNOG HEROJA. Posebnom uredbom⁸ regulisana su prava lica odlikovanih Ordenom narodnog heroja i njihovih porodica. Nosioci Ordена imaju pravo: na potpunu zdravstvenu zaštitu predviđenu za radnike i službenike; na besplatnu vožnju za 4 putovanja godišnje železnicom, brodom i autobusom; na četiri besplatne vožnje godišnje u avionskom saobraćaju; na neograničeni broj putovanja železnicom, brodom i autobusom sa povlasticom od 75% od redovne cene; na novčano primanje u mesečnom iznosu od 1.000 din.

Prava nosilaca Ordена narodnog heroja su lična prava, i ne mogu se prenositi na drugo lice, pa ni na članove uže porodice posle njegove smrti. Izuzetno, novčano primanje od 1.000 din. posle smrti nosioca Ordена prelazi na njegove članove porodice. Pravo na ovo novčano primanje imaju i članovi uže porodice lica koje je posle smrti odlikovano Ordenom narodnog heroja.

Ordenom narodnog heroja ukupno su odlikovana 1.304 lica, od kojih 414 živih (15 žena).

NOSIOCI VISOKIH ODLIKOVANJA IZ RANIJIH RATOVA. Nosioci Ordена Karađorđeve zvezde sa mačevima i Ordена belog orla sa mačevima (ratna odlikovanja iz Prvog svetskog rata) kao i Zlatne medalje Obilića (ustanovljene u Crnoj Gori 1851 godine) imaju pravo na: potpunu besplatnu zdravstvenu zaštitu predviđenu za radnike i službenike i besplatnu vožnju četiri puta godišnje na železnici, brodu ili autobusu. Sredstva za ostvarivanje ovih prava obezbeđuju se u saveznom budžetu.

PRAVA MIRONODOPSKIH VOJNIH INVALIDA

Posebnim propisima⁹ regulisana su prava mironodopskih vojnih invalida.

⁷ Po opštim propisima o godišnjem odmoru radnika i službenika plaćeni godišnji odmor na teret preduzeća odnosno ustanove, iznosi od 12 do 30 radnih dana, zavisno od dužine radnog staža, težine posla i sl.

⁸ Uredba o povlasticama nosilaca Ordена narodnog heroja, »Službeni list FNRJ«, br. 56/55.

⁹ Zakon o mironodopskim vojnim invalidima — prečišćen tekst, »Službeni list FNRJ«, br. 46/59.

Sa mirnodopskim vojnim invalidima izjednačena su u pravima i lica koja postanu invalidi u vršenju službe Narodne milicije i Službe državne bezbednosti. Ista prava imaju i lica koja postanu invalidi u vršenju dužnosti za vreme školovanja u vojnim školama, za vreme službe protivavionske zaštite, dužnosti predvojničke obuke i vanarmiskog vaspitanja, kao i članovi porodica lica koja izgube život prilikom vršenja vojne dužnosti za vreme mira. Ovim propisima zaštićeni su i članovi porodice lica koja izgube život za vreme mira vršeći vojne dužnosti.

U pogledu vrste i obima invalidskih prava mirnodopski vojni invalidi su u potpunosti izjednačeni sa ratnim vojnim invalidima. Izuzetak je učinjen samo u pogledu na pravo na penziju. Mirnodopski vojni invalidi ne mogu po istom osnovu uživati i pravo na invalidninu i pravo na invalidsku penziju. Sem toga, postoje i izvesna ograničenja u pogledu sticanja invalidskih prava po osnovu bolesti zadobijene u mirno doba.

OSTVARIVANJE PRAVA BIVŠIH BORACA

Propisi koji regulišu prava bivših boraca uglavnom se sprovode preko organa uprave nadležnih za poslove socijalne zaštite i socijalnog osiguranja (penziska i druga prava iz socijalnog osiguranja), kao i organa uprave nadležnih za službenička pitanja (napredovanje u službi). Organi uprave nadležni za sprovođenje zakonskih propisa i rešavanje o invalidskim pravima su: sreski narodni odbori (prvostepeni organi), organi uprave za invalidska i boračka pitanja narodnih republika (drugostepeni organi) i Savezna uprava za invalidska i boračka pitanja. Drugostepeni organi imaju i zadatak da putem instruktaže i revizije (pravne i finansijske) pomažu sreskim organima i kontrolišu njihov rad, nastojeći da ujednače praksu u sprovođenju propisa. Savezna uprava za invalidska i boračka pitanja, u sastavu Sekretarijata SIV-a za socijalnu politiku i komunalna pitanja, uglavnom prati i proučava probleme na ovom sektoru sa aspekta Federacije, radi na pripremanju nacrtu zakonskih i drugih propisa i stručno obrađuje pitanja iz ove oblasti.

U proučavanju i rešavanju problema iz oblasti zaštite bivših boraca, posebno ratnih vojnih invalida, značajnu ulogu imaju *Savez ratnih vojnih invalida Jugoslavije*¹⁰ i *Savez boraca NORJ*.¹¹ Ove organizacije rade na okupljanju svojih članova, brinu se o njihovoj zaštiti, a naročito dece palih boraca, učestvuju u svim pripremnim fazama za donošenje pravnih propisa i u sprovođenju propisa i mera.

POMOĆ BIVŠIM BORCIMA VAN OKVIRA ZAKONODAVSTVA

Regulisanjem prava ratnih vojnih invalida i ostalih bivših boraca putem pravnih propisa nije iscrpna aktivnost društvene zajednice na njihovoj zaštiti. Organi komuna, društvene organizacije i drugi faktori rešavaju lične probleme ratnih vojnih invalida i boraca, kao što su: stanbeni problemi, školovanje i dokvalifikacija, zdravstvena zaštita obolelih, materijalno obezbeđenje boraca neobuhvaćenih sistemom socijalnog osiguranja i slično.

Da bi se ubrzalo rešavanje stanbenih problema ratnih vojnih invalida i ostalih bivših boraca, pored opštih fondova za stanbenu izgradnju, obezbeđuju se i posebna

sredstva za izgradnju stanova za invalide. Savez boraca NOR i Savez ratnih vojnih invalida formirali su u 1960 Fond za izgradnju stanova za bivše borce i invalide. Republički fondovi za izgradnju stanova Saveza boraca i Saveza RVIJ formirani su u svim republikama, osim u Srbiji, gde je oformljena zajednička komisija boračkih organizacija pri republičkom Sekretarijatu za socijalnu politiku.

Osim 450.000.000 din. dodeljenih od prihoda Jugoslovenske lutrije, koje je Uprava fonda dodelila republikama, republička izvršna veća dala su određena sredstva za ovu namenu i to: u Srbiji 500.000.000 (100.000.000 iz budžeta i 400.000.000 iz Stanbenog fonda), u Hrvatskoj 370.000.000 (100.000.000 iz budžeta i 270.000.000 iz Stanbenog fonda za kreditiranje opravki oštećenih kuća u ratu), u Sloveniji 70.000.000 (iz Stanbenog fonda), u Bosni i Hercegovini 52.000.000 (iz budžeta 22.000.000 i iz Stanbenog fonda 30.000.000), u Makedoniji 20.000.000 (iz budžeta), a republičkom Izvršnom veću Crne Gore podnet je odgovarajući zahtev. Znatna sredstva za izgradnju stanova za bivše borce odvojili su i pojedini narodni odbori.

Preduzete su nove mere da se poboljša i zdravstveno stanje invalida i ostalih bivših boraca i olakša ostvarenje zdravstvene zaštite. Savezno izvršno veće je u 1959 izdvojilo 368.000.000 din., iz kojih sredstava su osnovane četiri zdravstvene ustanove za lečenje ratnih vojnih invalida i boraca sa ukupno 400 ležaja (lečilište u Lučicama na moru, lečilište »Žvečevo« na Papuku, lečilište »Mrakovica« na Kozari i »Triglav« u Donjoj Mojstrani). U toku je proučavanje mogućnosti za proširivanje mreže zdravstvenih ustanova za lečenje invalida i boraca od ostalih oboljenja, a takođe i za osnivanje savetovališta za borce.

U cilju poboljšanja zdravstvenog stanja boraca i invalida, Savez ratnih vojnih invalida je otvorio svoja odmarališta — oporavišta, u kojima ratni vojni invalidi sa članovima svojih porodica mogu provesti odmor pod veoma povoljnim uslovima (na Ohridskom Jezeru, u Makarskoj na moru, u Ivanjici, na Fruškoj Gori i Igalo na moru).

U toku je razmatranje i rešenje problema materijalnog obezbeđenja starijih učesnika Narodnooslobodilačke borbe koji nisu obuhvaćeni sistemom socijalnog osiguranja.

POLOŽAJ ŽRTAVA FAŠISTIČKOG TERORA I GRAĐANSKIH ŽRTAVA RATA

Zakonodavstvo Jugoslavije koje se odnosi na prava ratnih vojnih invalida i ostalih boraca ne obuhvata i ostale kategorije građanskih lica nastradalih za vreme rata ili kao žrtve fašističkog terora. Socijalna zaštita žrtava fašističkog terora i građanskih žrtava rata ima karakter socijalne pomoći,¹² i regulisana je republičkim propisima. Ovim propisima određeni su uslovi za sticanje prava na zaštitu, visinu pomoći, postupak za ostvarenje prava i drugo. Sredstva za finansiranje ove zaštite obezbeđuju narodni odbori svojim budžetima.

Međutim, deca žrtava fašističkog terora koja se školuju, imaju pravo na stipendije za školovanje u istoj visini i po istom kriterijumu kao i deca palih boraca.¹³

Zakonom o penziskom osiguranju, članovi porodica poginulih žrtava fašističkog terora koji su bili u radnom odnosu, imaju pravo na porodičnu penziju bez obzira na dužinu radnog staža koji je poginuli imao.

B.V.—B.P.

¹⁰ Vidi: »Savez ratnih vojnih invalida Jugoslavije«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 375—377 (71—73).

¹¹ Vidi: »Savez boraca NORJ«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 45—49 (3—7).

¹² Vidi: »Korisnici socijalne zaštite«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 351—352 (17—18).

¹³ Vidi: »Zaštita dece palih boraca i žrtava fašističkog terora«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 407—409 (35—37).

ZAŠTITA DECE I OMLADINE¹

Usvajajući princip da porodicu treba pomoći u nase-
lju gde ona stanuje i živi, tj. u stanbenoj zajednici, —
organi socijalne politike su nastojali da doprinesu aktivi-
zaciji stanbenih zajednica na rešavanju socijalnih problema
uopšte, a naročito na zaštiti i vaspitanju dece zaposlenih
roditelja.

Stanbene zajednice i komune izradile su program razvoja
mreže raznovrsnih ustanova za zaštitu i zabavu dece, obje-
dinjujući, prema potrebi i mogućnostima, raspoloživa
sredstva privrednih preduzeća, društvenih organizacija,
ustanova, budžeta komune i sredstva građana za izgradnju
ovih ustanova.

Razvoju ustanova za decu² doprinela je i aktivnost
društveno-političkih organizacija. Problemi dečje zaštite
i pomoći porodici bili su predmet diskusija republičkih
plenuma Socijalističkog saveza, republičkih sindikalnih
veća, više savetovanja i sastanaka društava prijatelja dece,
Saveza žena, i dr. Organi društvenog upravljanja u komuni
i veći broj narodnih odbora raspravljali su o ovim pro-
blemima na svojim sednicama. Takođe su izvršna veća
narodnih republika razmatrala ova pitanja, dala preporuke
narodnim odborima da u društvenim planovima i budže-
tima daju odgovarajuće mesto zaštiti dece i omladine i da
obezbede potrebna sredstva.

Preduzete mere su doprinele bržem razvoju dečjih
ustanova. U odnosu na 1958, u 1959 broj ustanova za
dnevni boravak dece, naprimer, povećan je za 40, a broj
štićenika u njima za 3.982.

USTANOVE ZA DNEVNI BORAVAK DECE

Godina	Broj ustanova	Broj štićenika
1958	884	62.011
1959	924	65.993

Podaci prema popisu Saveznog zavoda za statistiku na dan 15.V.1959.

Znatnu pomoć u vaspitanju i zbrinjavanju školske
dece zaposlenih roditelja dali su školski odbori i njihove
komisije za socijalna i zdravstvena pitanja. I pored sku-
ćenog prostora, izvestan broj škola obezbedio je prostor
za smeštaj dece u školskoj kuhinji³ i organizovao ishranu
za njih. Pored toga, u 13.640 školskih kuhinja bilo je obu-
hvaćeno 88% dece koja su primala dopunski obrok. Kra-

¹ Prema Izveštaju Saveznog izvršnog veća za 1959 godinu.

² Vidi: »Socijalne ustanove za decu i omladinu«, »Jugoslovenski
pregled«, 1957, str. 491—493 (29—31).

³ Vidi: »Školske kuhinje«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 264—
265 (26—27).

jem školske godine, u maju 1959, bilo je još i 506 kuhinja
koje su pripremale potpunu ishranu za 75.000 dece.

Međutim, problem zbrinjavanja dece zaposlenih rodi-
telja i dalje ostaje kao jedan od prioriteta zadatka ko-
mune, odnosno stanbenih zajednica i organa socijalne
politike.

U 1959 problemu odmora i letovanja dece posvećena
je znatna pažnja: proširen je broj organizatora letovališta,
a, pored ustaljenih oblika letovanja, šire su korišćeni i
drugi oblici kao što su organizovanje pohoda, taboro-
vanje, izleti i sl.

U sistemu brige za decu u gradovima i industrijskim
centrima važno mesto zauzima i obezbeđenje slobodnog
prostora za dečju igru (dečja igrališta). Donošenjem Za-
kona o nacionalizaciji građevinskog zemljišta data je mo-
gućnost društvenim organizacijama i stanbenim zajedni-
cama da obezbede slobodan prostor za dečju igru. Tačnih
podataka o broju igrališta nema, ali je aktivnost stanbe-
nih zajednica i društvenih organizacija, naročito društava
za staranje i brigu o deci, u izgradnji ovih ustanova bila
u toku 1959 značajna.

U toku 1959 rađeno je i na zbrinjavanju dece smešta-
njem u druge porodice, a šire su korišćene i ustanove za
dnevni boravak dece. U nekim narodnim republikama
(Hrvatska, Srbija) nastoji se da svaki srez ima dečji dom
za smeštaj dece bez roditelja i dece iz deficitarnih poro-
dica sa svoje teritorije. U saradnji organa prosvete i organa
upravljanja, u đačkim domovima i internatima obezbe-
đen je prioritet u smeštaju dece bez roditelja i dece pod
starateljstvom, koji iznosi 50% do 80%.

Organi socijalne politike više su se u toku 1959 bavili
problemom izolacije dece iz tuberkuloznih sredina. Ovu
akciju je pokrenuo pre dve godine Crveni krst, a njome
se danas bave organi uprave, naročito organi zdravlja
i socijalne politike, zatim socijalno osiguranje i druge
institucije za borbu protiv tuberkuloze.

I suzbijanju vaspitne zapuštenosti dece i omladine⁴
posvećena je znatna pažnja. Neki narodni odbori, naro-
čito oni sa razvijenom socijalnom službom (savetovali-
štima za rad sa decom, centrima za socijalni rad, i sl.)
u suzbijanju ove pojave šire koriste postojeće ustanove
za zbrinjavanje dece zaposlenih roditelja, ustanove za
vanskolski rad sa decom, omladinske i druge društvene
organizacije, radne kolektive, i dr.

Zakonom o krivičnom postupku i Zakonom o izvršenju
kazni i mera bezbednosti, socijalne službe i organi stara-
teljstva dobili su nove zadatke u suzbijanju vaspitne zapu-
štenosti, kriminaliteta i drugih asocijalnih pojava. S obzi-
rom da je primena nekih odredaba Krivičnog zakonika
u odnosu na maloletnike odložena do 1963 (vaspitne mere
upućivanja u disciplinski centar, stavljanje pod pojačan
nadzor organa starateljstva), preduzimaju se organiza-
cione i druge mere za pripremanje službi i organa stara-
teljstva za sprovođenje postavljenih zadataka.

⁴ Vidi: »Vaspitna zapuštenost kod dece i omladine«, »Jugoslovenski
pregled«, 1958, str. 176—178 (18—20).

UČENIČKE ZADRUGE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Učenička zadruga¹ u osnovnoj školi predstavlja novi, posebno značajan vid vannastavnih — slobodnih aktivnosti učenika, vrstu organizacije učenika koja putem proizvodnog i drugog društveno-korisnog rada, učeničke samouprave i drugih aktivnosti deluju na radno, tehničko, ekonomsko i društveno vaspitanje svojih članova.

Učenička zadruga nastoji da kod svojih članova razvija shvatanje i navike koje karakterišu savremenog proizvođača u poljoprivredi i drugim privrednim granama i vaspitava ih kao aktivne učesnike sistema društvenog samoupravljanja. Rad učenika u učeničkoj zadrugi usklađen je s obrazovno-vaspitnim zadacima škole, prilagođen uzrastu učenika, a odvija se na školskim objektima: u školskom vrtu i u ekonomiji zadruga, u školskoj radionici, na ekonomijama poljoprivrednih organizacija, a delom i u lokalnim industrijskim preduzećima i zanatskim radionicama.

Učenička zadruga, između ostalog, omogućuje bolje povezivanje škole i nastave sa životom komune uz obustranu saradnju i pomoć, solidnije upoznavanje procesa proizvodnje, posebno savremene poljoprivredne proizvodnje, sticanje novih praktičnih saznanja iz raznih oblasti prirodnih nauka i tehničkog obrazovanja; daje osnove za ekonomsko obrazovanje; znatno utiče na sticanje radnih navika; omogućuje razvijanje smisla za organizaciju poslova; razvija kolektivnu svest i odgovornost i omogućuje pripremu za društveno samoupravljanje; razvija drugarske odnose u školi, smisao za saradnju i međusobno pomaganje; zbližuje učenike i nastavnike, školu i sredinu; omogućuje da se radom učenika brže rešavaju neka materijalna pitanja škole i učenika i sarađuje u izgradnji komune itd.

Zadrugom upravljaju birani organi (skupština, upravni odbor, nadzorni odbor i dr.) na principu dačke samouprave. Svaka zadruga vodi finansijsko poslovanje i administraciju.

Učeničke zadruge i slične organizacije osnivaju se i u gimnazijama i u stručnim školama.

RAZVITAK. Prve učeničke zadruge na sadašnjoj osnovi² javljaju se školske 1954/55 i 1955/56 najpre u pojedinim osnovnim školama Hrvatske, Srbije i Makedonije, a zatim i u drugim republikama. U to vreme u nekim osnovnim školama³ nastojalo se da se novim oblicima i metodima rada škola više poveže sa životom i poboljša obrazovanje i vaspitanje učenika. Inicijatori, uglavnom upravitelji i nastavnici osnovnih škola, nastojali su da novoosnovanu organizaciju postave kao veoma pogodnu formu učešća učenika u proizvodnom i društveno-korisnom radu, upoznavanja s poljoprivrednom i drugom proizvodnjom, sticanja radnih navika i rešavanja materijalnih i drugih problema škole.

Uopštavanje i prenošenje prvih iskustava omogućilo je da se još u početku otklone i neke slabosti, do kojih je dolazilo uglavnom zbog preteranog podražavanja organizacije i sadržaja rada zadrughinih organizacija odraslih, kao i zbog izrazite orijentacije jednog broja zadruga na poslove oko nabavke i prodaje udžbenika i školskog pribora.

¹ Ova organizacija ima razne nazive: učenička zadruga, školska zadruga, dačka zadruga, pionirska zadruga, pionirska radna zadruga, pionirski kombinat, dačko privredno društvo i sl.

² Neki oblici udruživanja, i to uglavnom mladih razreda osnovne škole, na zadrugnoj osnovi postojali su i pre II Svetskog rata i neposredno posle oslobođenja.

³ U grupu najranije osnovanih spadaju učeničke zadruge u Goričanima (Srez Čakovec), Dudovici (Srez Valjevo), Nedelišću (Srez Čakovec), Vrboskom (Srez Ogulin), Trabotivštu (Srez Štip).

Zavod za unapređenje nastave NR Hrvatske organizovao je više savetovanja o učeničkim zadrugama u cilju prenošenja iskustava, a 1958 i prvi seminar za nastavnike koji rade u učeničkim zadrugama.

Na savetovanju o ulozi seoske osmogodišnje škole u preobražaju poljoprivrede, koje je marta 1958 organizovao Odbor za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća, zaključeno je da je u celoj zemlji potrebno osnivati učeničke zadruge u osnovnim školama.

Novembra 1958 Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja u saradnji sa republičkim zavodima za školstvo organizovao je u Pančevu I savezni seminar o učeničkim zadrugama. Učesnici su bili prosvetni savetnici i izvestan broj nastavnika iz svih narodnih republika. Na osnovu dotadašnjih iskustava razmotrena su osnovna pitanja karaktera, organizacije, sadržaja i metoda rada u zadrugama i istaknut njihov značaj.

Posle ovog i sličnih seminara u nekim republikama (Srbija, Slovenija), zadruge su se počele osnivati i u republikama u kojima dotada ili nisu postojale (Slovenija) ili ih je bilo veoma malo (Crna Gora, Bosna i Hercegovina). Neki republički saveti za prosvetu (NR Slovenije, na primer) dali su posebne preporuke za osnivanje učeničkih zadruga u osnovnim školama.

MESTO UČENIČKE ZADRUGE U ORGANIZACIJI OSNOVNE ŠKOLE. Opšti zakon o školstvu, koji je juna 1958 donela Savezna narodna skupština,⁴ dao je pravnu osnovu za delovanje zadruga kao vida slobodnih aktivnosti učenika (čl. 91, 93, 103). Pojedini republički zakoni o osnovnoj školi sadrže principe organizovanja ovog vida slobodnih aktivnosti učenika.

U Osnovama nastavnog plana i programa osnovne škole,⁵ koje je februara 1959 usvojio Prosvetni savet Jugoslavije, a na temelju kojih su izrađeni republički nastavni planovi i programi, ukazano je na značaj zadruga u organizaciji proizvodnog i društveno-korisnog rada učenika i objašnjena njihova unutrašnja organizacija.

U skladu s tim i u nastavnim planovima i programima, odnosno objašnjenjima uz programe osnovnih škola u pojedinim narodnim republikama (Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina), daje se odgovarajuće mesto učeničkoj zadrugi.

Učeničke zadruge u osnovnim školama prihvaćene su u međuvremenu i kao forma delatnosti pionirske organizacije. Savet društava za staranje o deci i omladini Jugoslavije, u zajednici s nekim drugim organizacijama i organima, pokrenuo je i organizovao Jugoslovensku smotru pionira-zadrugara i mladih prirodnjaka,⁶ čiji je cilj, između ostalog, da se škole potstaknu na osnivanje odnosno jačanje zadruga i aktivnosti u njima.

BROJNO STANJE. Učeničke zadruge se osnivaju većinom u razvijenim (sa 8 razreda) osnovnim školama, ali postoje i u školama sa 4 i 6 razreda. Formiranjem t. zv. centralnih (matičnih) osnovnih škola, u čiji sastav ulaze okolne nepotpune osnovne škole, učeničke zadruge iz područnih škola postaju pogoni zajedničke zadruga, sa sedištem u centralnoj školi. Zbog takvih organizacionih promena podaci o porastu broja zadruga ne pokazuju uvek intenzitet njihovog širenja.

Prema nepotpunim podacima Saveznog zavoda za statistiku,⁷ školske 1958/59 u 14.219 osnovnih škola (sa 4, 6 i 8 razreda i u nižim gimnazijama) bilo je ukupno 3.645 učeničkih zadruga i privrednih društava ili 26 na 100 škola. Prema školskoj 1957/58 broj učeničkih zadruga u školskoj 1958/59 povećan je za 1.141 (tabela 1).

⁴ »Službeni list FNRJ«, br. 28/58.

⁵ »Službeni list FNRJ«, 13/1959, dodatak.

⁶ Smotra se održava od oktobra 1959 i traje do novembra 1960. U nju je uključeno oko 2.600 pionirskih kolektiva škola i učeničkih zadruga sa ukupno oko 500.000 učenika.

⁷ Savezni zavod za statistiku prikuplja podatke o učeničkim zadrugama i ostalim slobodnim aktivnostima učenika od školske 1957/58. Podaci nisu potpuno sređeni i objavljeni. pa se ovde navode kao prethodni.

TABELA 1 — BROJ UČENIČKIH ZADRUGA U OSNOVNIM ŠKOLAMA U 1957/58 I 1958/59

Škole	Broj zadruga i privrednih društava*		Broj zadruga na 100 škola	
	1957/58	1958/59	1957/58	1958/59
Ukupno	2.586	3.645	18	26
Osnovne sa 4 razreda	712	1.070	8	12
Osnovne sa 6 razreda	217	308	22	34
Osnovne sa 8 razreda	456	2.267	26	53
Niže gimnazije**	12	—	26	—
Osmogodišnje škole**	1.189	—	49	—

* U kategoriji »Učeničke zadruge« iskazani su podaci i o privrednim društvima učenika, organizacijama sličnim zadrudnim. Zbog toga se može smatrati da je stvarni broj učeničkih zadruga nešto manji od iskazanog.

** U školskoj 1958/59 svi tipovi škola obaveznog školovanja uključeni su u osnovnu školu.

Povećanje broja zadruga u školskoj 1958/59 rezultat je veće aktivnosti školskih kolektiva, prosvetnih organa i društvenih organizacija.

U odnosu na ukupan broj škola, najviše zadruga ima u Srbiji (33 na 100 škola) i u Hrvatskoj (31), zatim u Sloveniji (24) i Makedoniji (18), a najmanje u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori (po 13). Najveći napredak u širenju zadruga postignut je, međutim, u Crnoj Gori i Sloveniji (tabela 2).

TABELA 2 — BROJ ZADRUGA PO NARODNIM REPUBLIKAMA 1957/58 I 1958/59

	Broj zadruga i privrednih društava	
	1957/58	1958/59
Jugoslavija	2.586	3.645
Srbija	1.211	1.600
Hrvatska	833	1.030
Slovenija	109*	270
Bosna i Hercegovina	233	323
Makedonija	182	276
Crna Gora	18	86

* Uračunati prirodnački kružoci i zadrugi slične organizacije. Pravih zadruga nije bilo.

OSNOVNI TIPOVI ZADRUGA I SADRŽAJ NJIHOVOG RADA. Po pravilu, u jednoj samostalnoj osnovnoj školi može postojati samo jedna učenička zadruga, koja ima svoje pogone po vrstama delatnosti ili radne jedinice po razredima. Zadruge koje sada postoje su po svome osnovnom karakteru proizvođačke, nabavno-prodajne (uslužne) ili mešovite, mada većina razvija raznovrsne delatnosti.

Veći broj zadruga je u seoskim osnovnim školama, jer u naseljima u kojima se stanovništvo pretežno bavi poljoprivredom postoje šire mogućnosti za organizaciju proizvodnog rada učenika u školskom vrtu, na ekonomiji učeničke zadruge, u poljoprivrednim organizacijama i slično. U gradskim osnovnim školama mogućnosti za proizvodni rad učenika su dosada bile manje, i glavni pogoni zadruga u tim školama su školske radionice u kojima se izrađuju učila, razni predmeti za domaćinstvo i slično, dok samo u manjim gradovima članovi učeničkih zadruga sudeluju i u poljoprivrednom radu.

Po osnovnim grupama delatnosti postoje učeničke zadruge poljoprivrednog tipa, industrijsko-zanatskog tipa, nabavno-prodajnog tipa, mešovite zadruge, ostale zadruge i privredna društva učenika.

Najviše ima zadruga poljoprivrednog tipa (osnovna delatnost je u poljoprivredi) i mešovitog (proizvodni rad poljoprivrednog karaktera, rad u radionicama i drugo), a najmanje industrijsko-zanatskog tipa (tabela 3).

TABELA 3 — BROJ ZADRUGA PO TIPOVIMA U 1958/59

Tip zadruge	Broj zadruga	% od ukupnog broja
Svega	3.645	100
Poljoprivredni	2.107	57,8
Industrijsko-zanatski	92	2,5
Nabavno-prodajni	411	11,3
Mešoviti	670	18,4
Ostale zadruge i privredna društva	365	10,0

Prethodni podaci Saveznog zavoda za statistiku.

Sadržaj rada učeničkih zadruga je po raznovrsnosti, međutim, daleko bogatiji no što bi se moglo zaključiti iz orijentacije zadruga po tipu.

Delatnosti u zadrugama imaju prvenstveno za cilj da se putem zadruga ostvaruju određeni nastavni i drugi obrazovni i vaspitni zadaci škole, tj. praktični rad iz oblasti prirodnih nauka, poljoprivredno i ekonomsko obrazovanje, razvijanje radnih navika, drugarskih odnosa, samoupravljanja i drugo, a zatim da se pruži doprinos napretku škole i komune. Zato se vrste i obim poslova prilagođavaju potrebama, interesima i mogućnostima dece.

Najviše se neguje *proizvodni rad u poljoprivredi*. Na oglednim parcelama u školskom vrtu obično se prethodno organizuju eksperimenti s raznim kulturama. Ovim eksperimentima ispituje se uticaj prirodnih uslova (sunce, vlaga, zemljište) i veštačkog đubriva na pojedine poljoprivredne kulture. Na ekonomijama učeničkih zadruga, uz primenu savremenih agrotehničkih sredstava (manjim delom vlasništvo zadruga, a više pozajmljenim od poljoprivrednih organizacija, naprimer traktori) gaje se razne poljoprivredne kulture, uglavnom visokorodne vrste pšenice, kukuruza i druge.

Učeničke zadruge proizvode na svojim ekonomijama i povrće, cveće, sadnice voća i šumskog drveća, rasade, industrijsko bilje, lekovito bilje i druge poljoprivredne kulture. Neke zadruge gaje voće, vinovu lozu i obavljaju druge poljoprivredne radove, a u nekima se uzgaja živina, golubovi, sitna stoka, svileni buba i razvija pčelarstvo.

Proizvodnim radom u poljoprivredi učenici se, između ostalog, osposobljavaju da, ako ne nastave školovanje, svoja znanja mogu korisno upotrebiti u poljoprivredi.

Pojedine grupe članova u zadrugama sakupljaju lekovito bilje, šumske plodove, industrijske otpatke i drugo. Članovi zadruga povremeno rade i na ekonomijama poljoprivrednih organizacija.

Osnovna težnja učeničkih zadruga je da svoj rad obavljaju savremenim tehničkim sredstvima i metodima obrade. Neke učeničke zadruge, naprimer u osnovnim školama: Nedelišće (Čakovec), Vraneši (Kraljevo), Odžaci (Sombor), Capari (Bitola), Solina (Tuzla) i dr., imale su više prinosa od individualnih proizvođača u svom mestu i služile za primer gazdinstva u selu (uvođenjem nekih novih rentabilnih kultura i slično).

Sve veći broj učeničkih zadruga kooperira s poljoprivrednim organizacijama (dobrima i zadrugama) odraslih na sličnim principima na kojima se inače razvija kooperacija u poljoprivredi. Najčešće učenička zadruga koristi traktore i druge mašine za osnovnu obradu zemlje, a učenici pružaju pomoć poljoprivrednim organizacijama kada je potreban veliki broj radne snage.

Proizvodi koje dobija učenička zadruga prodaju se direktno na tržištu ili posredstvom poljoprivrednih organizacija, ili se koriste za potrebe dačke kuhinje.

Proizvodni rad *industrijskog odnosno zanatskog karaktera* manje je obima. U školskoj radionici ili u pojedinim pogonima privrednih preduzeća grupe članova zadruga u slobodno vreme proizvode razne predmete, koji imaju upotrebnost vrednost i mogu se prodavati: razna nastavna sredstva za njihove i druge škole, električne uređaje za domaćinstvo, igračke, korpe, ukrase i dr.

Radionice nekih škola, naprimer u zadrugama osnovnih škola — Dudovica (Valjevo), Darda (Osijek) i dr., služe kao mali servisi za opravku bicikla, uređaja u domaćinstvu i slične potrebe.

Proizvodni rad u školskoj radionici se povezuje s nastavom fizike i drugih prirodnih nauka kao i s nastavom osnova opštetechničkog obrazovanja. Iako je proizvodni rad dosta pojednostavljen, između ostalog i zbog toga što se raspolaze sa malo mašina i alata, kao i zbog uzrasta dece, nastoji se da se proces rada usavršava sitnim racionalizacijama, organizacijom grupnog rada i slično.

U svim zadrugama postoji *društveno-korisni rad* koji doprinosi unapređenju materijalnih i drugih uslova života u školi i komuni. Članovi zadruge rade, između ostalog, na uređenju škole i okoline, na pošumljavanju, pružaju pomoć privrednim organizacijama u obavljanju sezonskih radova koji odjednom traže brojnu radnu snagu u granicama fizičkih mogućnosti dece. Najčešće se preduzimaju: izgradnja igrališta i dvorišta u školi; pružanje pomoći privrednim organizacijama u sakupljanju letine (berba kukuruza, voća, grožđa); uništavanje biljnih štetočina (krompirove zlatice, gubara i dr.); pošumljavanje; radovi na navodnjavanju; asanacija zemljišta i kopanje i čišćenje kanala; izgradnja i popravak puteva; obeležavanje šumskih puteva; izgradnja parkova; podizanje spomenika i spomen-česmi; raznošenje mleka; prodaja školskog pribora i drugo.

U okviru većine zadruga razvija se posebni *prosvetni rad*. Nastoji se da se svaka akcija prethodno obrazloži i da se učenicima daju nužne teorijske osnove za obavljanje pojedinih poslova u poljoprivredi i drugom proizvodnom radu. U te svrhe drže se sastanci, predavanja, seminari, prikazuju filmovi, čitaju stručne i naučno-popularne edicije i slično. Krajem 1959 počeo je da izlazi u Beogradu 14-dnevni list »Naša zadruga«, koji će pomoći unapređenju rada u učeničkim zadrugama. List izdaje Savet društava za staranje o deci i omladini Jugoslavije. U radu na poljoprivrednom prosvetavanju i na upućivanju učenika u savremene metode rada učestvuju i agronomi i drugi stručnjaci.

Učeničke zadruge drže razna proizvodna savetovanja, organizuju posete drugim učeničkim zadrugama i raznim privrednim organizacijama, idu na ekskurzije u druge krajeve, posećuju poljoprivredne i druge izložbe i dopisuju se s drugim zadrugama.

U manjim mestima učeničke zadruge, u zajednici s drugim učeničkim organizacijama (sekcijama mladih prirodnjaka i sl.) ili samostalno, organizuju predavanja iz oblasti poljoprivrede i zdravstvenog prosvetavanja i pripremaju priredbe za javnost.

Unutar zadruge odvija se *društveni život* na bazi učeničke samouprave. Drže se sastanci, skupštine, radni dogovori i sl. sa referatima i diskusijom o raznim pitanjima iz života zadruge, a povremeno se održavaju i zabavne priredbe za članove.

ČLANSTVO U ZADRUZI. Članstvo u zadrugi je dobrovoljno. Članovi su pretežno učenici viših razreda, ali ih sve više ima i iz nižih. U nekim školama učenici nižih razreda učlanjuju se u zadrugu kolektivno, po razredima.

Pored učenika, članovi zadruge mogu biti i bivši učenici odgovarajuće škole, nastavnici, poljoprivredni i drugi stručnjaci, kao i dački roditelji.

O broju članova u zadrugama ne postoje tačni podaci. Početkom 1958 u tadašnjih 1.360 zadruga bilo je 192.293 učenika. Školske 1959/60 u zadrugama je učlanjeno oko 400.000 učenika.

U nekim učeničkim zadrugama učenici plaćaju upisninu (udeo) i članarinu, dok u drugim ne plaćaju. U nekim zadrugama članovima se izdaju članske karte, radne knjižice i slični dokumenti o članstvu.

Članstvo teče od stupanja u zadrugu do završetka osnovne škole. Retki su slučajevi isključenja iz zadruge.

Prava i dužnosti članova regulisana su pravilima zadruge, a ako ih nema, ona su ista kao i u drugim učeničkim organizacijama. Dok su prva pravila bila prosta kopija pravila

zemljoradničkih nabavno-prodajnih i drugih zadruga, i sadržavala niz organizacionih odredbi, sada postepeno svaka zadruga sastavlja pravila prema svojim potrebama polazeći od toga da je učenička zadruga vrsta učeničke organizacije a ne privredna organizacija odraslih. Pravila su kraća i sadrže principijelne odredbe: naziv zadruge, osnovni zadatak, delatnosti kojima se bavi, način upravljanja, finansijskog poslovanja i sl.

ORGANIZACIONI PRINCIPI I UPRAVLJANJE. Učeničke zadruge su samostalne organizacije u školi. Samo u Hrvatskoj postoje kotarski i Republički savez učeničkih zadruga.

Upravljanje učeničkom zadrugom zasnovano je na principu dačkog samoupravljanja. Najviši organ upravljanja zadrugom jeste *godišnja skupština* učeničke zadruge, koja donosi pravila, program rada, sasluša izveštaje, donosi odluku o raspodeli finansijskih sredstava, bira i razrešava izvršne organe i nadzorni odbor. Izvršni organ ima razne nazive: upravni odbor, izvršni odbor i sl. Izvršni organ ima pretsednika, sekretara, blagajnika, ekonomu i druge funkcionere. Ukoliko je izvršni organ sastavljen samo od učenika, na skupštini se posebno bira *zadružni savet*, sastavljen od odraslih koji pomaže izvršnom organu u obavljanju poslova. U nekim zadrugama skupština bira još i upravnika ili pravnog zastupnika, većinom odrasle koji mogu obavljati finansijske poslove sa organima i organizacijama van škole. U svim zadrugama postoji i nadzorni odbor.

U gradskim školama zadružni organi se većinom biraju na sličan način kao organi radničkog samoupravljanja u preduzećima (postoje: skupština, radnički savet, upravni i nadzorni odbor i sl.).

Rad organa zadruge pomažu nastavnici, bez obzira da li su članovi tih organa ili su samo savetodavci.

Organizovanje učenika u procesu proizvodnog i društveno-korisnog rada vrši se po radnim jedinicama (brigadama, pogonima, desetinama, ekipama i sl.), koje mogu biti stalne ili formirane po potrebi. Obično jedan razred čini radnu četu ili pogon zadruge. Na čelu radne jedinice su učenici — brigadiri, vođe grupa, deseteri i sl., a pomoć im pružaju nastavnici i stručnjaci — agronomi, tehničari, kvalifikovani radnici, bilo kao roditelji bilo kao predstavnici društvenih i privrednih organizacija.

MATERIJALNO POSLOVANJE. Zadruga ima prihode od proizvodnog i društveno-korisnog rada, od članarine i drugih primanja. Ona ima i tekuće izdatke, uglavnom za nabavku sredstava potrebnih za rad. Čista dobit (prihod koji ostaje zadrugi pošto namiri režiske troškove) obično se po ključu koji odredi godišnja skupština deli na fondove: za osnovna sredstva, za eksperimentalni rad, za kulturno-prosvetni rad, za samostalno raspolaganje i dr. Odluku o utrošku sredstava donose izvršni organi zadruge ako su pravilima ovlašćeni, ili skupština zadruge. U školskoj 1958/59 i 1959/60 sredstva su najviše trošena za nabavku savremenih nastavnih sredstava (radio, televizora, magnetofona, gramofona, kinoaparature, dijaprojektora, episkopa i sl.), za nabavku poljoprivrednih mašina, alata, semena, sadnica, veštačkih đubriva, a zatim za ekskurzije, poboljšanje ishrane u školskoj kuhinji, troškove izgradnje školskih objekata (igralište, park), nabavku mašina i alata za školsku radionicu, nabavku knjiga, nagrade učenicima i dr.

Iz fonda za samostalno raspolaganje mogu se deliti nagrade učenicima u novcu (prema efektu rada) ili izdvajati sredstva za zajedničke potrebe (ekskurzije, poboljšanje ishrane u školskoj kuhinji, unapređenje rada u zadrugi itd.). Nagrade se obično dodeljuju na kraju takmičenja ili po završetku nekih značajnijih akcija.

Učeničke zadruge su oslobođene svih davanja zajednici (poreza).⁸

⁸ Uredba Saveznog izvršnog veća o posebnim uslovima za raspodelu dohotka nekih vrsta privrednih organizacija (»Službeni list FNRJ«, br. 15/58).

U zadrugama se vodi uprošćeno knjigovodstvo, a postoje i knjige zapisnika sa sastanaka i evidencije o članstvu i njegovom radu.

IZVOR: Opšti zakon o školstvu (»Službeni list FNRJ«, br. 28/58); Zakon o osnovnoj školi NRH (»Narodne novine«, br. 32/1959); Zakon o osnovnoj školi BiH (»Službeni list BiH«, br. 26/1959); Zakon o osnovnoj školi NR CG (»Službeni list NR CG«, br. 18/1959);

Osnove nastavnog plana i programa osnovne škole (»Službeni list FNRJ«, br. 13/1959, dodatak);

»Jugoslovenska smotra pionira-zadrugara i mladih prirodnjaka Jugoslavije«, Osnovni materijal, izdao Savet društava za staranje o deci i omladini Jugoslavije, Beograd 1959.

FESTIVAL JUGOSLOVENSKOG DOKUMENTARNOG I KRATKOMETRAŽNOG FILMA

Festival jugoslovenskog dokumentarnog i kratkometražnog filma održan je u Beogradu od 5 do 9 marta 1960 u organizaciji Festivala jugoslovenskog filma.¹ Na Festivalu je prikazano 40 filmova u konkurenciji za službene nagrade i 52 filma van konkurencije.

Festival jugoslovenskog dokumentarnog i kratkometražnog filma ustanovljen je kao poseban festival (do 1959 odabrani dokumentarni i kratkometražni filmovi prikazivani su na Pulskom festivalu) kako bi se ova vrsta filmova, u čijoj je proizvodnji postignut napredak i znatan kvalitet, još više afirmisala i popularisala.

Za Festival je 12 filmskih preduzeća prijavilo 92 filma: »Avala-film« 4, »Bosna-film« 3, »UFUS« 4, »Lovćen-film« 7, »Zastava-film« 4, »Vardar-film« 4, »Dunav-film« 6, »Viba-film« 8, »Triglav-film« 4, »Zora-film« 20, »Zagreb-film« 20, i »Slavija-film« 9. Između prijavljenih filmova žiri Festivala je odabrao sledećih 40 filmova koji su prikazani na Festivalu u konkurenciji za službene nagrade:

»Bosna-film«: »Sutjeska«, »Deset na jednoga«;

»Dunav-film«: »Rad i fizička kultura« i »Putem kooperacije«;

»Lovćen-film«: »Dobro nam došao«, »Mali voz« i »II Padobrinski jadranski kup«;

»Slavija-film«: »Blago u brdima« i »Nadežda Petrović«;

»Triglav-film«: »Nenavaden lov«, »Prvi koraci«, »Fazani« i »Na sončni strani ceste«;

»UFUS«: »Stop«;

»Vardar-film«: »Po vrvicite na slobodata«;

»Viba-film«: »Naši najboljši«, »III međunarodna grafična razstava«, i »Trije spomeniki«;

»Zagreb-film«: »Koncert za mašinsku pušku«, »Stop«, »Jedan iz Legende«, »Svi crteži grada«, »Do srži od kostiju«, »Rep je ulaznica«, »Mali vlak«, »Turnir kandidata« i »Piccolo«;

»Zastava-film«: »Montaža visećeg mosta« i »Osnovni principi tehnike veranja po snegu«;

»Zora-film«: »Briga za potomstvo«, »Rat koji još traje«, »Hidroelektrane«, »Srce u snijegu«, »Između dvije prozivke«, »Opasnosti pri radu«, »Zabranjena istina«, »Svojim putem«, »Gradnja broda«, »Za vlastite proizvode« i »Bjeloglavi sup«.

Na festivalu je, osim toga, van konkurencije prikazano: 14 filmova nagrađenih na VI Festivalu jugoslovenskog filma u Puli 1959 (»Kamenom zarobljenik«, »Krava na Mesecu«, »Svetli grobovi«, »Moša Pijade«, »Ljudi na obali«, »Putevi«, »Mladić s ružom«, »Ohridsko Jezero«, »Kamera 300«, »Slavni sude«, »Takva je naša obala«, »Romeo i Julija«, »On i njegovci« i »Prometni znaci ulični junaci«); 35 istorisko-retrospektivnih i 15 inostranih filmova (po jedan iz Belgije, Bugarske, Engleske, Francuske, Indije, Italije, Kanade, Mađarske, Demokratske Republike Nemačke, Poljske, Rumunije, Sjedinjenih Američkih Država, Sovjetskog Saveza i Turske).

NAGRADE. Na osnovu ocene idejno-umetničkih vrednosti u pojedinim prikazanim filmovima, žiri Festivala u sastavu: Dušan Popović (predsednik), Zora Birnbah, Ratko Đurović, Miša Nikolić, Lepa Perović, Igor Pretnar, Vicko Raspor i Ivo Vrhovec dodelio je na kraju Festivala (9 marta) 20 nagrada za najbolja ostvarenja. Nagrade su dobili:

»Stanje i problemi učeničkih zadruga u osnovnim školama«, izdao Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja (šap.), Beograd, 1958.

»Uloga i organizacija učeničke zadruge«, izdao Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja (šap.), Beograd 1958.

»Rasprostranjenost slobodne aktivnosti učenika osnovne škole, gimnazije i stručnih škola«, izdao Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja (šap.), Beograd 1958.

Prethodni podaci Saveznog zavoda za statistiku o slobodnim aktivnostima učenika u školskoj 1957/58 i 1958/59.

M. J.

za režiju: dve prve nagrade od po 200.000 din. Dušan Povha za film »Trije spomeniki« i Dušan Vukotić za film »Piccolo«; drugu nagradu od 150.000 din. — Matijaž Klopčič za film »Na sončni strani ceste«; tri treće nagrade od po 100.000 din. — Branislav Bastać za film »Mali voz«, Svetomir Janjić za film »Sutjeska« i Dušan Vukotić za film »Koncert za mašinsku pušku«;

za ideju i scenario: prvu nagradu od 150.000 din. — Miljenko Štrbac za film »Do srži od kostiju«; dve druge nagrade od po 100.000 din. — Dušan Vukotić i Ivo Vrbanić za film »Svi crteži grada« i Andra Lušićić za film »Srce u snijegu«;

za kameru: prvu nagradu od 150.000 din. — Anton Markić za filmove: »Briga za potomstvo« i »Bjeloglavi sup«; drugu nagradu od 100.000 din. — France Cerar za film »Na sončni strani ceste«; treću nagradu od 75.000 din. — Josip Novak za film »Stop« (»UFUS«);

za tekst: prvu nagradu od 100.000 din. — Matej Bor za film »Trije spomeniki«; dve druge nagrade od po 75.000 din. — Puriša Đorđević za film »Mali voz« i Kruno Kvijen za film »Između dve prozivke«; dve treće nagrade od po 50.000 din. — Kruno Kvijen za film »Briga za potomstvo« i Momčilo Ilić za film »Rad i fizička kultura«;

za muziku: nagradu od 100.000 din. — Alojz Srebotnjak za film »III međunarodna grafična razstava«;

za glavnu crtaču u crtanom filmu: nagradu od 100.000 din. — Boris Kolar za film »Koncert za mašinsku pušku«;

za scenografiju: nagradu od 100.000 din. — Zvonimir Lončarić za filmove »Koncert za mašinsku pušku« i »Piccolo«.

Pored službenih nagrada festivalskog žirija, posebne nagrade dodelili su: Turistički savez Jugoslavije (4 nagrade u ukupnom iznosu od 500.000 din. za najbolje turističko-propagandne filmove snimljene u 1959), Savezni centar za nastavni film (tri nagrade u ukupnom iznosu od 400.000 din. za najbolje nastave filmove), Savet društava za staranje o deci i omladini (nagradu od 100.000 din. za najbolji film o deci i omladini), Jugoslovensko društvo za širenje i unapređenje nauke i tehnike »Nikola Tesla« (zlatnu plaketu za najbolji film iz oblasti nauke i tehnike) i Savez sportova Jugoslavije (nagradu od 100.000 din. za najbolji sportski film).

Žiri kritike je proglasio za najbolju režiju rad Dušana Vukotića na filmu »Piccolo« i Dušana Povha na filmu »Trije spomeniki«.

Sekretarijat Saveznog izvršnog veća za informacije dodelio je godišnje nagrade za najbolja ostvarenja u informativno-dokumentarnim filmovima iz oblasti političkog i privrednog razvoja Jugoslavije. Nagradeni su: Dušan Makavejev sa 150.000 din. za scenario filma »Šta je to radnički savet«, Boro Čuškar, Jovan Popovski i Kočo Netkov sa ukupno 100.000 din. za scenario filma »Prilep juče i danas«, Miljenko Štrbac sa 150.000 din. za režiju filma »Do srži od kostiju« i Krsto Škanata i Momčilo Ilić sa 100.000 din. za režiju filma »Rad i fizička kultura«.

Na Festivalu su, osim pretstava filmova u konkurenciji za službene nagrade i van konkurencije, organizovane svakodnevno po tri pretstave za školsku decu sa posebno pripremljenim programom za različiti uzrast.

U toku Festivala su održane diskusije za »Okruglim stolom« o temama »Kratkometražni film i publikak« i »Estetski problemi dokumentarnog i kratkometražnog filma«. U ovim diskusijama učestvovalo je oko 150 filmskih radnika, novinara i predstavnika društvenih organizacija i ustanova.

Festivalu su prisustvovala 24 strana gosta iz: Sovjetskog Saveza (2), Poljske (4), Mađarske, Bugarske i Rumunije (po jedan), Zapadne Nemačke (8), Belgije (1), Italije (3), Engleske (1), Austrije (1), Francuske (1).

Festivalski program je gledalo ukupno 58.300 gledalaca, od toga u Beogradu 36.300. Ceo festivalski program je podeljen na 11 grupa koje su 12 i 13 marta prikazivane u 22 sreska mesta u Srbiji, tako da ih je videlo 22.000 gledalaca.

IZVOR: Dokumentacija Festivala jugoslovenskog filma.

B. T.

¹ Festival jugoslovenskog filma je ustanova sa samostalnim finansiranjem i društvenim samoupravljanjem, osnovana 1958, a otpočela sa radom 1. IV. 1959. Ima zadatak da organizuje filmske festivale u zemlji.

DRŽAVNA PRVENSTVA U 1959

ATLETIKA

Prvenstvo Jugoslavije u *krosu* za muškarce i žene održano je 12 aprila u Zagrebu. Državni prvaci su:

Muškarci: 4.000 m — Joško Murat, »Dinamo« Zagreb (13:04,2); ekipno 4.000 m — »Crvena zvezda« Beograd (31 bod); 8.000 m — Franjo Mihalić, »Partizan« Beograd (26 : 28,6); ekipno — »Spartak« Subotica.

Žene: 2.000 m — Anica Slamnik, »Kladivar« Celje (5:53,6); ekipno — »Kladivar« Celje (7 bodova).

Prvenstvo Jugoslavije u *partizanskom maršu* održano je 24 maja u Kumrovcu na stazi dugoj 28 km. Prvi je Dobrovoje Stojanović, »Dubočica« Leskovac (1 h 42:54,0), a ekipno — »Spartak« Subotica.

POJEDINAČNO PRVENSTVO Jugoslavije u atletici za muškarce i žene održano je od 1 do 5 jula u Beogradu u okviru Saveznog sleta STV »Partizan«. Državni prvaci su:

Muškarci: 100 m — Stanko Lorgier, »Kladivar« Celje (10,6); 200 m — Srdan Savić, »Crvena zvezda« Beograd (21,8); 400 m — Miloje Grujić, »Partizan« Beograd (48,5); 800 m — Srećko Radišić, »Crvena zvezda« Beograd (1:52,8); 1.500 m — Leo Čular, »Mladost« Zagreb (3:49,9); 5.000 m — Slavko Subotić, »Partizan« Beograd (14:35,3); 10.000 m — Franjo Mihalić, »Partizan« Beograd (31:14,0); 110 m prepone — Stanko Lorgier, »Kladivar« Celje (14,3); 400 m prepone — Đani Kovač, »ASK« Split (53,4); 3.000 m sa preprekama — Franc Hafner, »ŽAK« Ljubljana (9:09,5); maraton — Franjo Škrinjar, »Dinamo« Zagreb (2 h 35:11,0); skok uvis — Vladimir Marjanović, »Partizan« Beograd (1,93); skok motkom — Mirko Kuzmanović, »Crvena zvezda« Beograd (4,30); skok u dalj — Branko Miler, »Mladost« Zagreb (7,29); troskok — Radoslav Jocić, »Partizan« Beograd (14,96); bacanje kugle — Dako Radošević, »Sarajevo« Sarajevo (16,02); bacanje diska — Dako Radošević, »Sarajevo« Sarajevo (50,21); bacanje kopla — Mirko Vujačić, »Zeta« Golubovci (72,14); bacanje kladi — Krešimir Račić, »Partizan« Beograd (59,22); desetboj — Jože Brodnik, »Kladivar« Celje (6.688 bodova); štafeta 4x100 m — »Kladivar« Celje (43,4); štafeta 4x400 m — »Partizan« Beograd (3:24,6); štafeta 400+300+200+100 m — »Mladost« Zagreb (1:55,9).

Žene: 100 m — Olga Šikovec, »Kladivar« Celje (12,3); 200 m — Olga Šikovec, »Kladivar« Celje (25,0); 400 m — Milica Rajkov, »Crvena zvezda« Beograd (58,7); 800 m — Milica Rajkov, »Crvena zvezda« Beograd (2:16,7); 80 m prepone — Draga Stamejčić, »Olimpija« Ljubljana (11,4); skok uvis — Ljerka Jug, »Mladost« Zagreb (1,60); skok u dalj — Draga Stamejčić, »Olimpija« Ljubljana (5,51); bacanje kugle — Milena Usenik, »Olimpija« Ljubljana (13,98); bacanje diska — Alenka Hudobivnik, »Olimpija« Ljubljana (43,20); bacanje kopla — Dana Karaskovska, »Crvena zvezda« Beograd (45,31); petboj — Smiljka Vuković, »Senta« Senta (3:45,3 bod); štafeta 4x100 m — »Kladivar« Celje (49,2); štafeta 4x200 m — »Kladivar« Celje (1:45,4).

EKIPNO PRVENSTVO Jugoslavije održano je u dva kola. Po šest najboljih ekipa plasiralo se u finale na osnovu zbir bodova. Finalno takmičenje za muškarce održano je 11 i 12 jula u Zagrebu, a za žene 12 jula u Celju. Konačan plasman je sledeći:

Muškarci: 1. »Partizan« Beograd (36.268 bodova); 2. »Crvena zvezda« Beograd (33.748); 3. »Kladivar« Celje (31.925); 4. »Mladost« Zagreb (30.724); 5. »ŽAK« Ljubljana (30.127); 6. »Metalac« Osijek (29.473 bodova).

Žene: 1. »Olimpija« Ljubljana (15.423 boda); 2. »Mladost« Zagreb (14.230); 3. »Crvena zvezda« Beograd (14.181); 4. »Vojvodina« Novi Sad (13.810); 5. »Kladivar« Celje (13.356); 6. »Sloboda« Varaždin (12.612 bodova).

AUTOMOTO SPORT

Prvenstvo Jugoslavije u *motociklizmu* održano je u tri trke: 5 jula u Sarajevu, 2 avgusta u Ljubljani i 12 i 13 septembra u Beogradu. Na osnovu zbir bodova takmičara iz sve tri trke prvaci su sledeći: klasa motora od 125 ccm — Oblak Boris, Slovenija (25 bodova); klasa motora od 175 ccm — Radovan Madić, Makedonija (19); klasa motora od 250 ccm — Leon Pinter, Slovenija (17); klasa motora do 1.200 ccm sa prikolicom — Đorđe Nalović i Branko Levaja, Srbija (23 boda).

Prvenstvo Jugoslavije u *ocensko-terenskoj vožnji* održano je 26 i 27 septembra na stazi Niš—Priština, dugoj 275 km. Prvak je Pero Popović, Vogošća (10 bodova).

Prvenstvo Jugoslavije u *spideju* održano je u 5 trka: 9 maja u Zagrebu, 27 juna u Mariboru, 18 jula u Zemunu, 1 avgusta u Crikvenici i 28 avgusta u Bjelovaru. Prvak je Valent Medved, Varaždin (70 bodova).

BICIKLIZAM

Prvenstvo Jugoslavije u *drumskoj vožnji* održano je u tri trke: 24 maja — Beograd—Požarevac—Beograd (156 km); 12 jula — Ljubljana—Ajdovščina—Ljubljana (160 km); 6 septembra — Zagreb—Petrinja—Zagreb (170 km). Na osnovu zbir bodova takmičara iz sve tri trke prvak je Nevio Valčić, »Pula« Pula (46 bodova).

EKIPNO PRVENSTVO Jugoslavije u drumskoj vožnji održano je na stazi Zagreb—Novi Marof—Zagreb (100 km). Prva je ekipa »Rog« Ljubljana (2:40:16,0).

BOKS

POJEDINAČNO PRVENSTVO Jugoslavije održano je 4 i 5 septembra u Beogradu. Prvaci po kategorijama su: muva — Stevan Ljubimirović, »Radnički« Kragujevac; bantam — Mihajlo Jelačić, »Beograd« Beograd; pero — Miodrag Mitrović, »Partizan« Beograd; laka — Nikodije Stojanović, »14 Oktobar« Kruševac; poluvelter — Branislav Krstić, »Partizan« Beograd; velter — Josip Hus, »Metalac« Zagreb; polusrednja — Dragošlav Jakovljević, »Radnički« Kragujevac, srednja — Petar Milošević, »Dinamo« Pančevo; poluteška — Nikola Popović, »Partizan« Beograd; teška — Dragan Šojić, »Partizan« Beograd.

EKIPNO PRVENSTVO Jugoslavije u 1959 nije održano već samo prvenstvo republika.

BRODARSTVO

JEDRENJE NA VODI — *Pojedinačno prvenstvo* Jugoslavije održano je od 4 do 9 jula u Zadru. Prvaci po klasama su: »L — 5« — Vice Kulumbatović, »Mornar« Split (4.602 boda); »Dragon« — Petar Vicić, »Split« Split (2.312); »Fin« — Tonko Piščević, »Mornar« Split (4.220); »Olimpiska jola« — Joško Prizmić, »Mornar« Split (4.324); »Snajp« — Anton Grego, »Galeb« Rijeka (5.772); »Kadet« — Lenko Jakelić, »Mornar« Split (4.258); »Star« — Ante Mitrović, »Mornar« Split (58 bodova).

KAJAKAŠTVO — Prvenstvo Jugoslavije u kajaku na *divljim vodama* održano je u spustu 5 jula na Savi Dolinki od Zirovnice do Radovljice, a u slalomu 7 juna u Tacnu. Prvaci u spustu su: »F—1« — Josip Lipokatić, »Sidro« Maribor, (31:50,3); »C—2« — Borut Justin i Jerner Bolka, »Ljubljansko brodersko društvo« Ljubljana (34:09,5). Prvaci u slalomu su: »F—1« — Albin Špical, »Kajak klub Soške elektrarne« Nova Gorica (191,8); »C—2« — Franc i Leon Žitnik, »Ljubljansko brodersko društvo« Ljubljana (291,0); 3 x »F—1« — ekipa »Kajak kluba Soške elektrarne, Nova Gorica (320,5). Sveukupni ekipni prvak je »Ljubljansko brodersko društvo« Ljubljana (135,5 bodova).

Prvenstvo Jugoslavije u kajaku na *mirtin vodama* održano je 18 i 19 jula u Sremskoj Mitrovici. Prvaci po disciplinama su:

Muškarci »K—1« 500 m — Pravdoljub Petrović, »Zmaj« Zemun (1:52,8); »K—1« 1.000 m — Aleksandar Kerčev, »Jugoslovensko rečno brodarstvo« Beograd (2:49,9); »K—1« 10.000 m — Ramo Kolenović, »Zmaj« Zemun (50:14,0); »K—2« 500 m — Ignjatijević—Kerčev III, »Jugoslovensko rečno brodarstvo« Beograd (1:39,2); »K—2« 1.000 m — Ignjatijević — Kerčev III, »Jugoslovensko rečno brodarstvo« Beograd (3:32,2); »K—2« 10.000 m — Jovanović — Cvitan, »Ivo Lola Ribar« Zemun (45:24,7); »K—1« 4x500 m — Kerčev I—Kerčev II—Kerčev III—Ignjatijević, »Jugoslovensko rečno brodarstvo« Beograd (10:12,9); »K—4« 1.000 m — Križan—Kreša—Bajer—Bratković, »Ivo Lola Ribar« Zemun (3:25,7); »K—4« 10.000 m — Mastilović—Dumić—Blažić—Perušić, »Zmaj« Zemun (42:52,2); »C—1« 1.000 m — Kruno Lipnicki, »1 maj« Belišće (5:14,6); »C—1« 10.000 m — Josip Sabo, »1 maj« Belišće (60:15,0); »C—2« 1.000 m — Lipnicki — Vukobratović, »1 maj« Belišće (4:58,2); »C—2« 10.000 m — Lipnicki—Holjvac, »1 maj« Belišće (1:06:53).

Žene: »K—1« 500 m — Slobodanka Zorić, »Jugoslovensko rečno brodarstvo« Beograd (2:11,9); »K—1« 1.000 m — Alenka Brandner, »Sidro« Maribor (4:42,4); »K—2« 500 m — Zorić—Legeza, »Jugoslovensko rečno brodarstvo« Beograd (1:51,6); »K—2« 1.000 m — Zorić—Legeza, »Jugoslovensko rečno brodarstvo« Beograd (4:15,8).

U sveukupnom plasmanu prva je ekipa broderskog društva »Vale« Sremska Mitrovica (216 bodova).

FUDBAL

Prvenstvo Jugoslavije u *fudbalu* održano je po liga sistemu u dva dela: u jesenjem od 31 avgusta do 23 novembra 1958 i prolećnom od 15 marta do 22 juna 1959. Konačan plasman je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Nerešeno	Izgubio	Gol razlika	Bodovi
1. »Crvena zvezda«	Beograd	22	14	3	5	50:19	31
2. »Partizan«	Beograd	22	14	3	5	39:29	31
3. »Vojvodina«	Novi Sad	22	13	4	5	47:22	30
4. »Radnički«	Beograd	22	9	4	9	35:27	22
5. »Dinamo«	Zagreb	22	9	4	9	35:28	22
6. »Velež«	Mostar	22	10	2	10	35:38	22
7. »Hajduk«	Split	22	7	7	8	33:35	21
8. »Rijeka«	Rijeka	22	8	4	10	29:44	20
9. »Budućnost«	Titograd	22	7	5	10	25:41	19
10. »Sarajevo«	Sarajevo	22	7	4	11	24:36	18
11. »Željezničar«	Sarajevo	22	7	3	12	26:35	17
12. »Vardar«	Skopje	22	4	3	15	23:47	11

HOKEJ NA LEDU

Prvenstvo Jugoslavije u hokeju na ledu je održano po liga sistemu. Konačan plasman lige je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Nere- šeno	Izgubio	Gol razlika	Bodovi
1. »Jesenice«	Jesenice	10	10	0	0	103:22	20
2. »Ljubljana«	Ljubljana	10	5	3	2	64:35	13
3. »Partizan«	Beograd	10	4	2	4	26:24	10
4. »Crvena zvezda«	Beograd	10	3	1	6	22:58	7
5. »Tašmajdan«	Beograd	10	2	2	6	33:42	6
6. »Zagreb«	Zagreb	10	2	0	8	21:88	4

HOKEJ NA TRAVI

Prvenstvo Jugoslavije za muškarce održano je po turnir sistemu. Finalni deo prvenstva igrao se od 19 do 21 jula u Zagrebu. Konačan plasman je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Nere- šeno	Izgubio	Gol- razlika	Bodovi
1. »Jedinstvo«	Zagreb	3	2	1	0	11:0	5
2. »Elektroštroj«	Zagreb	3	1	2	0	4:0	4
3. »Čukarički«	Beograd	3	0	2	1	0:2	2
4. »Partizan«	Senovo	3	0	1	2	0:13	1

Žene: Prvenstvo Jugoslavije za žene održano je takođe po turnir sistemu. U finalu su se sastale ekipe »Čukaričkog« Beograd i »Mladosti« Zagreb. U dve utakmice pobedio je »Čukarički« Beograd: 24 maja u Zagrebu sa rezultatom 1:0 i 6 juna u Beogradu sa istim rezultatom. Prvak je ekipa »Čukaričkog« Beograd, a drugo mesto zauzima ekipa »Mladosti« Zagreb.

KOTURALJKE

Prvenstvo Jugoslavije u koturaljkama održano je 19 i 20 septembra u Ljubljani. Prvaci su sledeći:

Muškarci: Petar Persin, »Olimpija« Ljubljana (166 bodova).

Žene: Tjaša Andree, »Olimpija« Ljubljana (195,43 boda).

Parovi: Tjaša Andree i Petar Persin, »Olimpija« Ljubljana (11,17).

KOŠARKA

Prvenstvo Jugoslavije za muškarce je održano po liga sistemu u dva dela: prolećnom od 19 aprila do 8 juna i jesenjem od 26 avgusta do 4 oktobra. Konačan plasman Savezne lige je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Nere- šeno	Izgubio	Razlika u košu	Bodovi
1. »Olimpija«	Ljubljana	18	13	1	4	1486:1192	27
2. »Crvena zvezda«	Beograd	18	11	1	6	1562:1471	23
3. »Željezničar«	Karlovac	18	11	0	7	1304:1274	22
4. »Partizan«	Beograd	18	10	1	7	1399:1430	21
5. »Zadar«	Zadar	18	10	0	8	1462:1421	20
6. »Beograd«	Beograd	18	9	0	9	1406:1298	18
7. »Ljubljana«	Ljubljana	18	8	1	9	1286:1431	17
8. »Proleter«	Zrenjanin	18	8	0	10	1237:1278	16
9. »Lokomotiva«	Zagreb	18	4	0	14	1183:1331	8
10. »Zastava«	Kragujevac	18	4	0	14	1119:1427	8

Žene: Prvenstvo Jugoslavije za žene je održano po turnir sistemu. Finalni deo prvenstva održan je od 11 do 14 septembra u Beogradu. Konačan plasman je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Nere- šeno	Izgubio	Razlika u košu	Bodovi
1. »Crvena zvezda«	Beograd	3	3	0	0	179:134	6
2. »Radnički«	Beograd	3	2	0	1	170:148	4
3. »Olimpija«	Ljubljana	3	1	0	2	139:161	2
4. »Jugomontaža«	Zagreb	3	0	0	3	116:161	0

KUGLANJE

Prvenstvo Jugoslavije u kuglanju za muškarce održano je od 29 do 30 maja u Celju. Prvak je Slavko Marinček, »Beton« Celje (903 čunja). U ekipnom plasmanu prva je ekipa »Triglava« Kranj (5.131 čunja i prosek 855,1).

Prvenstvo Jugoslavije u kuglanju za žene je održano 9 i 10 maja u Zagrebu. Prvakinja je Irena Kazi, »Vatrogasac« Zrenjanin (433 čunja). U ekipnom plasmanu prva je ekipa »Medvedgrada« Zagreb (2.239 čunjeva i prosek 373,1).

KUGLANJE NA LEDU — Prvenstvo Jugoslavije je održano 14 i 15 februara na Bledu. Prvak je Armii Hudrić iz Jesenica (38 bodova). U ekipnom plasmanu prvi je »Bled« Bled (28 bodova).

BOČANJE — Prvenstvo Jugoslavije u četvorkama je održano 26 jula u Ljubljani. Prvak je ekipa »Torpedo« Rijeka.

Prvenstvo Jugoslavije u parovima je održano 16 i 17 avgusta u Sežani. Prvak je ekipa »Žabe« Ljubljana.

Prvenstvo Jugoslavije za pojedince je održano 30 avgusta u Puli. Prvak je Fatur, »Lučki radnik« Rijeka.

Prvenstvo Jugoslavije u izbijanju je održano 20 jula na Rijeci. Prvak je Marijan Jurman, »Torpedo« Rijeka (430 bodova).

MAČEVANJE

POJEDINAČNO PRVENSTVO Jugoslavije je održano od 9 do 12 maja u Beogradu. Prvaci su:

Muškarci: floret — Miodrag Nikolić, »Crvena zvezda« Beograd; mač — Miodrag Nikolić, »Crvena zvezda« Beograd; sablja — Aleksandar Vasin, »Jugoslavija« Beograd.

Žene: Prvak u floretu za žene je Vera Marković, »Crvena zvezda« Beograd.

ODBOJKA

Prvenstvo Jugoslavije za muškarce održano je po liga sistemu. Konačan plasman Savezne lige je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Izgubio	Set razlika	Bodovi
1. »Jugoslavija«	Beograd	14	13	1	39: 9	26
2. »Mladost«	Zagreb	14	11	3	36:19	22
3. »Crvena zvezda«	Beograd	14	8	6	27:26	16
4. »Željezničar«	Beograd	14	7	7	32:29	14
5. »ŽOK«	Ljubljana	14	7	7	27:29	14
6. »Partizan«	Beograd	14	7	7	27:30	14
7. »DTV Partizan«	Novo Mesto	14	3	11	17:36	6
8. »Sindelić«	Beograd	14	0	14	15:42	0

Prvenstvo Jugoslavije za žene održano je po liga sistemu. Konačan plasman Savezne lige je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Izgubio	Set razlika	Bodovi
1. »Crvena zvezda«	Beograd	14	12	2	38: 9	24
2. »Partizan«	Beograd	14	10	4	33:15	20
3. »Poštar«	Beograd	14	10	4	32:21	20
4. »Mladost«	Zagreb	14	9	5	31:22	18
5. »Maribor«	Maribor	14	7	7	24:23	14
6. »Lokomotiva«	Zagreb	14	5	9	22:27	10
7. »Branik«	Maribor	14	2	12	9:38	4
8. »Sindelić«	Beograd	14	1	13	6:40	2

PLIVAČKI SPORTOVI

PLIVANJE: *Pojedinačno prvenstvo* Jugoslavije za muškarce i žene održano je od 23 do 25 avgusta u Kranju. Prvaci po disciplinama su:

Muškarci: 100 m — Janez Kočmur, »Triglav« Kranj (57,8); 400 m — Vlado Brinovec, »Triglav« Kranj (4:44,8); 1.500 m — Vlado Brinovec, »Triglav« Kranj (19:19,6); 100 m leđno — Mihovil Dorčić, »Primorje« Rijeka (1:06,8); 200 m prsno — Đorđe Perišić, »Primorac« Kotor (2:47,8); 200 m leprir — Stevan Nikin, »Sever« Beograd (2:39,2); štafeta 4x100 m mešovito — »Primorje« Rijeka (4:36,6); štafeta 4x200 m slobodno — »Triglav« Kranj (9:13,5). U ekipnom plasmanu prva je ekipa »Jadrana« Hercegnovi (74 boda).

Žene: 100 m — Tija Čamdžić, »Jadran« Hercegnovi (1:10,4); 400 m — Hilda Cajer, »Jug« Dubrovnik (5:35,0); 100 m leđno — Natalija Bajković, »Jadran« Hercegnovi (1:19,2); 200 m prsno — Sonja Tominšek, »ŽPK« Ljubljana (3:10,8); 100 m — leprir Zagorka Golubin, »Jadran« Hercegnovi (1:25,8); štafeta 4x100 m mešovito — »Jadran« Hercegnovi (5:28,2); štafeta 4x100 m slobodno — »Jadran« Hercegnovi (5:03,8).

VATERPOLO: Prvenstvo Jugoslavije u vaterpolu je održano po liga sistemu u dva dela od 24 jula do 15 septembra. Konačan plasman je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Nere- šeno	Izgubio	Gol razlika	Bodovi
1. »Jadran«	Hercegnovi	10	7	3	0	30:17	17
2. »Jadran«	Split	10	5	3	2	40:27	13
3. »Mornar«	Split	10	4	3	3	51:40	11
4. »Mladost«	Zagreb	10	3	4	3	32:27	10
5. »Jug«	Dubrovnik	10	3	3	4	24:23	9
6. »KPK«	Korčula	10	0	0	10	21:64	0

SKOKOVI U VODU: Prvenstvo Jugoslavije za muškarce i žene održano je 29 i 30 avgusta u Zagrebu. Prvaci su:

Muškarci: toranj — Jože Dobrin, »Ilirija« Ljubljana (119,63); daska — Damir Novak, »Naprijed« Zagreb (124,06). U ekipnom plasmanu prva je ekipa »ŽPK« Ljubljana (1.015,14 bodova).

Žene: daska — Marijana Peršin, »ŽPK« Ljubljana (96,43); toranj — Zlata Rebernjak, »Naprijed« Zagreb (51,24).

RAGBI

Prvenstvo Jugoslavije u ragbiju je održano po turnir sistemu od 30 septembra do 4 oktobra u Pančevu i Beogradu. Konačan plasman je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Nere- šeno	Izgubio	Gol razlika	Bodovi
1. »Partizan«	Beograd	3	2	1	0	52:27	5
2. »Jedinstvo«	Pančevo	3	2	1	0	52:32	5
3. »Mladost«	Zagreb	3	1	0	2	40:43	2
4. »Zmaj«	Zemun	3	0	0	3	22:64	0

RUKOMET

Prvenstvo Jugoslavije u rukometu za muškarce održano je po liga sistemu u dva dela: u jesenjem od 31 avgusta do 26 oktobra 1958 i prolećnom od 19 aprila do 28 juna 1959. Konačan plasman je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Nere- šeno	Izgubio	Gol razlika	Bodovi
1. »Borac«	Banja Luka	18	12	0	6	297:237	24
2. »Partizan«	Bjelovar	18	11	1	6	285:221	23
3. »Mlada Bosna«	Sarajevo	18	11	1	6	288:285	23
4. »Mladost«	Zagreb	18	11	0	7	252:219	21
5. »Crvena zvezda«	Beograd	18	8	2	8	245:265	18
6. »Zagreb«	Zagreb	18	8	1	9	270:265	17
7. »Rabotnički«	Skopje	18	7	2	9	234:230	16
8. »Partizan«	Leskovac	18	7	2	9	242:276	16
9. »Železničar«	Beograd	18	7	1	10	260:263	15
10. »Lokomotiva«	Zagreb	18	2	2	14	241:353	6

Prvenstvo Jugoslavije za žene održano je po liga sistemu u dva dela: jesenjem od 7 septembra do 2 novembra 1958 i prolećnom od 17 maja do 28 juna 1959. Konačan plasman je sledeći:

K l u b	Mesto	Igrao	Dobio	Nere- šeno	Izgubio	Gol razlika	Bodovi
1. »Lokomotiva«	Zagreb	14	12	1	1	114: 57	25
2. »Lokomotiva«	Virovitica	14	11	2	1	104: 40	24
3. »Spartak«	Subotica	14	8	1	5	125: 83	17
4. »Železničar«	Novi Sad	14	5	2	7	66: 89	12
5. »Gračar«	Osijek	14	5	1	8	70: 86	11
6. »Slavonka«	Nova Gradiška	14	5	0	9	78:135	10
7. »Vojvodina«	Novi Sad	14	4	1	9	67: 87	9
8. »Železničar«	Beograd	14	2	0	12	51: 98	4

SMUČANJE

Prvenstvo Jugoslavije u klasičnim disciplinama održano je od 26 do 28 marta na Kopaoniku. Prvaci po disciplinama su:

Muškarci: trčanje 15 km — Cveto Pavčić, »Enotnost« Ljubljana (46,25); štafeta 4x10 km — »Enotnost« Ljubljana (4:19,28); klasična kombinacija — Gašper Kordež, »Triglav« Kranj (440,1). Takmičenje u samostalnim skokovima nije održano zbog nedovoljnih količina snega.

Žene: trčanje 10 km — Mara Rekar, »Mojstrana« Mojstrana (45,40); štafeta 3x5 km — »Mojstrana« Mojstrana (1:56:33).

Prvenstvo Jugoslavije u alpskim disciplinama održano je od 27 februara do 1 marta na Popovoj Šapki. Prvaci po disciplinama su:

Muškarci: veleslalom — Janez Štefe, »Ljubelj« Tržič (1:41,8); slalom — Ludvik Dornik, »Ljubelj« Tržič (1:45,0); smuk — Petar Lakota, »Jesenice« Jesenice (1:47,5); trojna kombinacija za članove (veleslalom, slalom, smuk) — Petar Lakota, »Jesenice« Jesenice (3,81).

Žene: U svim disciplinama (veleslalom, slalom, smuk i trojna kombinacija) prvak je Slavica Župančić, »Triglav« Kranj, i to: veleslalom — 1:58,1, slalom — 1:16,0, smuk — 1:23,6 i trojna kombinacija 0,0.

Na osnovu zbira bodova prvenstva u klasičnim i alpskim disciplinama u ukupnom plasmanu klubova prvak je ekipa »Enotnosti« Ljubljana (9.538,3 boda).

STONI TENIS

Prvenstvo Jugoslavije u stonom tenisu za muškarce i žene održano je 12 i 13 decembra u Subotici. Prvaci su:

Muškarci pojedinačno — Vojislav Marković, »Partizan« Beograd; muški parovi — Radivoj Hudec i Branko Franjić, »Poštar« Zagreb.

Žene: pojedinačno — Margita Čović, »Partizan« Beograd, ženski parovi — Marijana Plut, »Triglav« Kranj i Marija Knap, »Mladost« Kranj.

Mešoviti parovi — prvaci su Marijana Plut i Janez Teran, »Triglav« Kranj.

Ekipni prvak za muške ekipe je STK »Partizan« Beograd. Ekipni prvak za ženske ekipe je STK »Partizan« Beograd.

STRELJAŠTVO

Prvenstvo Jugoslavije održano je od 14 do 18 jula u Sarajevu. Prvaci po disciplinama su:

Muškarci: vojnička puška — Titova meta — Miroslav Stojanović, Srbija (508 krugova); vojnička puška — brza paljba — Vlado Bašić, Hrvatska (10/83 kruga); puška slobodnog izbora velikog kalibra — Josip Čuk, Hrvatska (1.100 krugova); vojnički pištolj — Slaviša Drinić, Srbija (477 krugova); malokalibarski pištolj — Edvard Delorenco, Slovenija, (535 krugova); malokalibarska puška slobodnog izbora — Branislav Lončar, Srbija (1.116); olimpijski mač — Nemanja Marković, Srbija (525 krugova). Ekipni prvaci su: vojnička puška — Titova meta — Srbija (2.000 krugova); vojnička puška — brza paljba, Slovenija (40/273 kruga); vojnički pištolj — Srbija (1.863 kruga); malokalibarska puška slobodnog izbora — Srbija (4.416 krugova); olimpijski mač — Slovenija (2.075 krugova).

Žene: malokalibarska puška slobodnog izbora — Magda Herold, Srbija (841 krug); olimpijski mač — Mira Dautović-Lukić, Bosna i Hercegovina (499 krugova). Ekipni prvaci su: malokalibarska puška slobodnog izbora — Hrvatska (3.152 kruga); olimpijski mač — Hrvatska (1.934 kruga).

ŠAH

Muškarci: pojedinačno prvenstvo Jugoslavije za muškarce je održano od 2 do 26 aprila u Kragujevcu. Prvak je Svetozar Gligorić, »Partizan« Beograd (11,5 bodova).

Žene: Pojedinačno prvenstvo Jugoslavije za žene održano je od 5 do 23 oktobra u Zagrebu. Prvak je Ljubica Jocić, Sarajevo (10,5 bodova)

TENIS

Prvenstvo Jugoslavije u tenisu održano je od 2 do 7 septembra u Beogradu.

U pojedinačnom prvenstvu prvaci su:

Muškarci: — Ilija Panajotović, »Partizan« Beograd; muški parovi — Nikola Pilić i Srdan Jelić, Split

Žene: — Maja Đukić, »Vojvodina« Novi Sad.

Mešoviti parovi — Marica Crnadak, »ZTK« Zagreb i Nikola Pilić, »Split« Split.

Ekipni prvak je ekipa »Partizan« Beograd (muškarci) i »Mladost« Zagreb (žene).

TEŠKA ATLETIKA

Rvanje: Prvenstvo Jugoslavije u rvanju *grčko-rimskim* stilom održano je 1 i 2 avgusta u Varaždinu i Zrenjaninu. Prvaci po kategorijama su: muva — Borivoje Vukov, »Partizan« Beograd; bantam — Milutin Rudaković, »Železnica« Beograd; pero — Vojislav Gološin, »Proleter« Zrenjanin; laka — Branko Martinović, »Železnica« Beograd; velter — Stevan Horvat, »Partizan« Beograd; srednja — Branko Simić, »Proleter« Zrenjanin; poluteška — Borislav Pavičević, »Partizan« Beograd; teška — Ladislav Bakšaj, »Varteks« Varaždin.

Prvenstvo Jugoslavije u rvanju *slobodnim* stilom održano je 31 maja u Zagrebu. Prvaci po kategorijama su: muva — Josip Vuković, »Prvomajski« Zagreb; bantam — Milivoj Žganjec, »Lokomotiva« Zagreb; pero — Mirko Fiočić, »Lokomotiva« Zagreb; laka — Božidar Pozder, »Varteks« Varaždin; velter — Ranko Trkulja, »Radnik« Petrinja; srednja — Božidar Ivković, »Lokomotiva« Zagreb; poluteška — Darko Glas, »Jedinstvo« Zagreb i teška — Savo Mijatov, »Sljeme« Zagreb. Ekipni prvak je »Lokomotiva« Zagreb (11 bodova).

DIZANJE TERETA

Prvenstvo Jugoslavije u dizanju tereta je održano 20 i 21 juna u Beogradu. Prvaci po kategorijama su: bantam — Andrija Maleč, »Železnica« Sarajevo (265 kg); perolaka — Zdravko Solesa, »Dinamo« Pančevo (260 kg); laka — Janez Jamšek, »ŽTAK« Ljubljana (300 kg); srednja — Ivan Perge, »Srem« Sremska Mitrovica (320 kg); lakoteška — Zlatko Milovac, »Srem« Sremska Mitrovica (332,5 kg); srednjeteška — Stevan Živković, »Srem« Sremska Mitrovica (345 kg); teška — Roman Dolenc, »ŽTAK« Zagreb (325 kg).

Ekipno prvenstvo Jugoslavije je održano 25 oktobra u Sarajevu. Prvak je ekipa »ŽTAK« Ljubljana (1.516 kg).

DŽU-DO

Prvenstvo Jugoslavije u džudou je održano 11 i 12 aprila u Beogradu. Prvaci po kategorijama su: laka — Mladen Mastela, »Radnički« Beograd; srednja — Džemal Šijan, »Mladost« Zagreb; teška — Mladen Vukomanović, »Partizan« Beograd. Apsolutni šampion Jugoslavije je Džemal Šijan.

Šijan, »Mladost« Zagreb (ovu titulu osvojio je na šampionatu Jugoslavije 13 decembra u Mariboru).

Ekipno prvenstvo Jugoslavije je održano 20 decembra u Zagrebu. Prvak je ekipa »Radnički« iz Beograda.

VAZDUHOPLOVSTVO

VAZDUHOPLOVNO JEDRILIČARSTVO: Prvenstvo Jugoslavije je održano od 1 do 12 jula u Vršcu. Prvak je Božidar Komac, Savezni vazduhoplovni centar, Vršac (5.996,17 bodova).

VAZDUHOPLOVNO MODELARSTVO: Prvenstvo Jugoslavije je održano od 9 do 12 jula na Rijeci. Prvaci po disciplinama su: leteci modeli jedrilica — Kruno Špoljarić, Hrvatska (900 bodova); leteci modeli penjača — Mirko Bjelajac, Bosna i Hercegovina (835 bodova); leteci modeli gumenjaci — Julije Merori, Hrvatska (899 bodova); brzinski modeli u kružnom komandovanom letu — Emil Fresl, Hrvatska (775 bodova i prosečna brzina od 155,172 km/h). Najbolji vazduhoplovni modelar u 1959 je Emil Fresl, Hrvatska (1.573 boda).

U ekipnom plasmanu prva je ekipa Hrvatske (6.621 bod).

PADOBRANSTVO: Prvenstvo Jugoslavije je održano od 14 do 19 jula u Tivtu. Prvak je Milivoje Rončević, Savezni vazduhoplovni centar, Vršac (1.215,56 bodova), a prvakinja Nada Iceva, Skopje (820,42 boda).

VESLANJE

Prvenstvo Jugoslavije u veslanju za muškarce i žene održano je 22 i 23 jula na Bledu. Prvaci po disciplinama su:

Muškarci: četverac sa kormilarom — (Miroslav Konečni, Željko Plašćar, Antun Ivanković, Nikola Čupin i kormilar Željko Vizek) »Mladost« Zagreb (6:54,3); dvojac bez kormilara — (Bora Andrić i Bogdan Krga) »Tamiš« Pančevo (7:35,8); skif — Perica Vlašić, »Osijek« Vela Luka (7:36,9); dvojac sa kormilarom — (Škarica Paško, Ante Vričić i kormilar Neven Glavanović), »Krka« Šibenik (8:12,0); četverac bez kormilara — (Davor Paden, Vladimir Petrović, Boris Tučić, Josip Tamulić), »Jadrani« Rijeka (6:54,7); dubl skul — (Milenko Garić i Srđoljub Saratlić), »Danubius« Novi Sad (7:09,8); osmerac — (Janez Pintar, Janko Gabersčik, Dragan Nikodijević, Adolf Potokar, Slavko Črnjač, Petar Črnjač, Anton Gunde, Igor Radin i kormilar Roman Slabe), »Savica« Ljubljana (6:17,3).

Žene: skif — Vera Stepanov, »Crvena zvezda« Beograd (4:11,0); dubl skul — (Darinka Svetina i Ljuba Čop), »Bled« Bled (3:58,4).

VEŽBE NA SPRAVAMA

Prvenstvo Jugoslavije za muškarce i žene je održano od 30 juna do 1 jula u okviru Saveznog sleta STV »Partizan« u Beogradu. Prvak je Miroslav Cerar, Ljubljana (114,75 bodova), a prvakinja Tereza Kočić, Beograd (7.195 bodova).

IZVOR: Dokumentacija Saveznog zavoda za fizičku kulturu.

O. A.

BILATERALNI ODNOSI U 1959¹

Saradnja sa susednim zemljama u 1959 godini bila je intenzivnija i raznovrsnija, pogotovu tamo gde su se i ove zemlje zalagale za unapređenje odnosa. U tom pogledu treba naročito podvući napredak koji je postignut u razvijanju naše svestrane saradnje sa Grčkom i Italijom i, donekle, Austrijom. Posebno treba pomenuti sporazume za uspostavljanje i proširivanje malograničnog prometa, čime se stvara i razvija atmosfera uzajamnog poverenja. Sprovodeći politiku poštovanja ravnopravnosti i davanja punih prava nacionalnim manjinama u Jugoslaviji, jugoslovenska vlada stalno se zalagala da se jugoslovenskim nacionalnim manjinama u susednim zemljama obezbede uslovi za pun kulturni i nacionalni razvitak, u čemu, nažalost, nije svuda nailazila na potrebno razumevanje, ali očekujemo da će u nastupajućem periodu biti postignut napredak, što bi svakako doprinelo daljem unapređivanju saradnje sa tim zemljama.

Rukovođena željom i nastojanjem da naši odnosi sa evropskim zemljama socijalističkog lagersa budu što bolji, i s obzirom na činjenicu da sa ovim zemljama imamo široko područje identičnih ili sličnih gledišta o nekim od najkrupnijih međunarodnih problema, Jugoslavija je u toku 1959 godine ulagala napore za poboljšanje svojih odnosa i saradnje sa ovim zemljama. Izvestan napredak koji je u 1959 godini bio postignut u tim odnosima potvrdio je u praksi gledište koje je više puta u prošlosti iznosila naša vlada, da normalnom i uspešnom razvoju međudržavnih odnosa između naše i ovih zemalja nisu smetnja ideološka razmimoilaženja, već određena politika vlada ovih zemalja prema Jugoslaviji. Stanje naših odnosa sa NR Albanijom, koja se, zajedno sa NR Kinom, izrazito isticala u anti-jugoslovenskoj politici i kod koje je takva politika dobijala karakter jedne stalne kampanje, najbolje ilustruje i potvrđuje ovakvu ocenu.

Pored toga što je, u celini uzev, preovladavala tendencija postepenog poboljšavanja međusobnih odnosa, uglavnom se i u 1959 godini, u većoj ili manjoj meri, nastavilo sa praksom tendencioznog i netačnog obaveštavanja javnosti ovih zemalja o unutrašnjem razviku Jugoslavije. Dalje, i pored postojanja sličnih gledišta o mnogim pitanjima međunarodne politike, javnost ovih zemalja obaveštavana je uglavnom jednostrano o nekim stavovima jugoslovenske vlade na međunarodnom planu i o širokoj aktivnosti naše zemlje u borbi za mir i unapređivanje međusobne saradnje.

Bilateralni odnosi u oblasti ekonomske, kulturne i druge saradnje odvijali su se pretežno na osnovu postojećih sporazuma i obaveza.

Vlada FNRJ je ispoljila želju i spremnost da ove odnose stalno unapređuje. Međutim, rezultati su se ostvarivali u onoj meri u kojoj je pojedinačno svaka od vlada zemalja Istočne Evrope pokazivala svoju spremnost i interesovanje za poboljšanje ili regulisanje odnosa sa Jugoslavijom.

I pored izvesnih smetnji i teškoća, redovna robna razmena odvijala se uglavnom u skladu sa postojećim ugovornim obavezama. Na zadovoljavajući način realizovani su ugovori sa Bugarskom, Mađarskom, Nemačkom Demokratskom Republikom i SSSR-om.

Sa nekim zemljama Istočne Evrope nastavljani su kontakti i saradnja na području pojedinih društveno-političkih organizacija, naročito sindikata.

Planovi kulturne i naučno-tehničke saradnje za 1959 godinu uglavnom su realizovani, mada i u ovoj oblasti obim saradnje nije adekvatan željama i nastojanju naše vlade.

Rukovođeci se, kao što je već istaknuto, težnjom za stalnim poboljšavanjem odnosa sa socijalističkim zemljama, a budući da je to u obostranom interesu i u interesu opšte stabilizacije međunarodnih odnosa i učvršćivanja mira, vlada FNRJ očekuje, pogotovu u današnjoj međunarodnoj situaciji, da će se i vlade ovih zemalja sve više zalagati za iste ciljeve.

Polazeći od principa poštovanja i nezavisnosti, ravnopravnosti i nemešanja u unutrašnje stvari, saradnja naše zemlje sa zemljama Zapadne Evrope zabeležila je u proteklom periodu vidne rezultate, i to kako na ekonomskom, tako i na tehničkom, kulturnom i ostalim sektorima. Dalje jnjenjavanje hladnog rata i popuštanje međunarodne zaagnutosti, proces koji je započeo već u prethodnoj godini — otvorili su perspektive i realne mogućnosti da se naši odnosi s tim zemljama još više unaprede i razviju, bez obzira na razlike u društvenom uređenju i u gledištima o pojedinim pitanjima.

Zemlje zapadnoevropskog područja pretstavljaju najznčajnije privredne partnere naše zemlje u domenu ekonomskih odnosa. Pored sporazuma o robnoj razmeni, tokom 1959 godine zaključeni su sa zemljama ovog područja i drugi sporazumi koji regulišu ostale vidove ekonomske saradnje, kao što su saobraćaj, industrijska i tehnička saradnja itd. Takođe su sa nekim od ovih zemalja zaključeni u toku 1959 godine sporazumi o plaćanju predratnih javnih dugova, a sa manjim brojem će se pregovori nastaviti. U celini, može se konstatovati da je u toku 1959 godine poraslo interesovanje zapadnoevropskih zemalja za privrednu saradnju sa našom zemljom, i to ne samo na području redovne robne razmene, nego i na području industrijske i tehničke kooperacije, transporta, isporuka industrijske i druge opreme na kredit, i slično.

Odnosi sa zemljama Severne Amerike (SAD i Kanada) razvijali su se povoljno u toku 1959 godine, pri čemu je došlo do izražaja obostrano nastojanje da se uzajamna saradnja, gde god je to moguće, a naročito na ekonomskom i kulturnom polju, i dalje razvija.

Što se tiče zemalja Latinske Amerike, naši odnosi sa većinom tih zemalja bili su dosta intenzivni tokom prolekle godine. Pokazan je obostrani interes da se saradnja što više razvije i proširi. To naročito pokazuje veliki broj poseta parlamentarnih i drugih delegacija, zvaničnih ličnosti, privrednika, novinara, kulturnih i javnih radnika i drugih istaknutih ličnosti iz Latinske Amerike našoj zemlji. Isto tako, i sa naše strane učinjen je niz veoma značajnih poseta. Tako je neke zemlje Latinske Amerike posetila Misija dobre volje na čelu sa članom Saveznog izvršnog veća Vladimirom Popovićem. Predsednik Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije Svetozar Vukmanović takođe je posetio nekoliko zemalja Južne Amerike, gde je, pored kontakta sa sindikalnim centralama, imao korisne razgovore i sa najvišim zvaničnim krugovima u Braziliji i Urugvaju, dok je državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović bio u zvaničnoj poseti Kubi.

Tokom svih ovih poseta, kao i u drugim prilikama, pokazano je veliko interesovanje za naša iskustva i izražena je želja za proširivanjem i jačanjem saradnje, i to kako bilateralne, tako i u nizu važnijih međunarodnih pitanja.

U toku 1959 godine još nisu mogli da dođu do izražaja naponi naše zemlje da se privredna saradnja, a naročito robna razmena sa zemljama Latinske Amerike, poveća i proširi. I pored izvesnog povećanja razmene u 1959 godini u odnosu na prethodnu godinu, obim razmene se ipak zadržao na relativno niskom nivou i bio ograničen na mali broj zemalja.

Međutim, Jugoslavija se u toku 1959 godine pojavila i kao važan partner u isporukama većih investicionih dobara u nekim zemljama Latinske Amerike. Potrebni su dalji naponi da se naša industrija više angažuje i afirmiše na ovom tržištu, gde besumnje postoje mogućnosti za svestranu privrednu saradnju.

Naša nastojanja da razvijemo što svestraniju saradnju sa svim zemljama Azije i Afrike, i bliskost pogleda sa većinom aziskih i afričkih zemalja o osnovnim pitanjima među-

¹ Iz Izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1959 godinu.

narodne politike u borbi za mir, i primenu načela miroljubive koegzistencije, doprinela su u protekloj godini daljem razvoju i jačanju naših odnosa sa zemljama ovog područja. Pojava i razvoj niza nezavisnih država u Africi stvorili su povoljnije uslove za saradnju Jugoslavije sa narodima Afrike i doprineli afirmaciji pomenutih načela i jačanju mira u svetu.

U cilju jačanja prijateljskih veza i miroljubive međunarodne saradnje, bio je uspostavljen niz međusobnih susreta između Jugoslavije i zemalja Azije i Afrike.

Sličnost stavova Jugoslavije i velike većine zemalja aziskog i afričkog područja o nizu značajnih međunarodnih pitanja, kao što su borba za mir i popuštanje međunarodne zategnutosti, stavovi o kolonijalnim pitanjima i pomoći nedovoljno razvijenim zemljama, i sl., omogućili su i u protekloj godini plodnu saradnju sa tim zemljama u Ujedinjenim nacijama i drugim međunarodnim organizacijama i skupovima. Naša zemlja pružala je doslednu podršku oslobodilačkim pokretima i sticanju i jačanju nezavisnosti novih država, što je ojačalo njen ugled i poštovanje kod naroda ovog područja.

U cilju unapređivanja saradnje sa zemljama ovog područja, Jugoslavija je uspostavila neposredne diplomatske odnose sa Ganom, Gvinejom i Nepalom, sporazumela se sa Liberijom o uspostavljanju neposrednih diplomatskih odnosa i podigla rang većeg broja diplomatskih predstavništava.

Dok su se, dakle, u celini razvijale i ojačale prijateljske veze Jugoslavije sa zemljama Azije i Afrike, naši odnosi sa NR Kinom nisu se, nažalost, poboljšali. I u protekloj godini u Kini je nastavljena aktivnost kojom se pokušava da diskredituje socijalistički razvitak i miroljubiva politika Jugoslavije, naročito pred zemljama Azije i Afrike.

U protekloj godini učinjeni su ozbiljniji koraci u pravcu uklanjanja raznih teškoća i jačanja privredne saradnje sa područjima Azije i Afrike, iako ekonomski odnosi i trgovinska razmena Jugoslavije sa zemljama tih područja i dalje zaostaju za stepenom prijateljskih veza i obostranim mogućnostima i interesom. Sa nekim zemljama, sa kojima nisu postojali, sklopljeni su trgovinski i platni sporazumi i sporazumi o naučno-tehničkoj saradnji. U obostranom interesu razvoja i proširivanja ekonomske saradnje, Jugoslavija je već u prošloj godini bila u mogućnosti da pruži kredite pojedinim zemljama Azije i Afrike.

Zahvaljujući iskustvima protekle prijateljske saradnje i sve većoj afirmaciji naših privrednih mogućnosti, poraslo je interesovanje za našu tehničku pomoć. U toku 1959 godine preko 100 naših stručnjaka boravilo je u tim zemljama, a oko 200 njihovih stručnjaka nalazilo se na specijalizaciji i praksi u Jugoslaviji, ne računajući redovne studente iz ovih zemalja.

I na kulturnom i naučnom polju dalje je unapređena međusobna saradnja novim sporazumima o kulturnoj saradnji, razmenom raznih kulturnih, naučnih i umetničkih delegacija, grupa i ličnosti, kao i organizovanjem raznih gostovanja i izložbi.

Početkom januara 1960 godine delegacija Saveznog izvršnog veća, na čelu sa članom Saveznog izvršnog veća Sergejom Krajgerom, prisustvovala je u Liberiji inauguraciji

predsednika Republike Tubmana, a zatim u toku januara i februara posetila kao jugoslovenska Misija dobre volje Ganu, Gvineju, Nigeriju i Siera Leone. Delegacija je svuda naišla na vrlo prijateljski prijem i imala razgovore sa nizom rukovodećih ljudi, što će svakako doprineti daljem razvijanju prijateljskih odnosa i saradnje sa tim zemljama.

Jedna delegacija Saveznog izvršnog veća, na čelu sa članom Saveznog izvršnog veća Ljupčom Arsovom, prisustvovala je prvih dana januara 1960 godine svečanostima proglašenja nezavisnosti Kameruna. Posle toga Ljupčo Arsov je nezvanično posetio i Maroko i Tunis. U obe ove zemlje bio je primljen sa velikom pažnjom od najviših predstavnika.

U Sudanu je u toku januara i februara 1960 godine boravila zvanična kulturna delegacija, na čelu sa članom Saveznog izvršnog veća Krstom Crvenkovskim, uzvratajući posetu odgovarajuće sudanske delegacije. Tom prilikom ova delegacija je posetila i Ujedinjenu Arapsku Republiku.

Na poziv indiske vlade, delegacija Saveznog izvršnog veća, koju je predvodio Nikola Minčev, posetila je Indiju. Delegacija je takođe vratila posetu Pakistanu na poziv pakistanskog ministra finansija. U obe zemlje delegacija je naišla na prijateljski prijem.

Ovakva svestrana aktivnost u cilju proširivanja naših odnosa, naročito na ekonomskom području, dala je u prošloj godini sledeće rezultate u pogledu učešća pojedinih područja u našoj ukupnoj spoljnotrgovinskoj razmeni:

	1958	1959
Zapadna Evropa	45,7	43,8
Istočna Evropa	28,2	27,3
Azija i Afrika	8,9	11,1
Severna Amerika	14,9	14,9
Južna Amerika	1,5	2,1
Okeanija	0,8	0,8

I pored relativnog smanjenja učešća zemalja Zapadne i Istočne E rope u našoj ukupnoj spoljnotrgovinskoj razmeni, kod o a dva područja nije došlo do bitnih promena u njihovom apsolutnom učešću u okviru naše spoljnotrgovinske razmene. Zemlje ovih područja ostale su i dalje najznačajniji partneri u našoj robnoj razmeni sa inostranstvom. Međutim, kao što pokazuje ovaj pregled, u prošloj godini došlo je do izvesnog porasta učešća zemalja Azije, Afrike i Južne Amerike u našoj spoljnotrgovinskoj razmeni. Ipak, ovaj napredak se još uvek ne može smatrati zadovoljavajućim, pa se, u cilju proširivanja naših spoljnotrgovinskih odnosa sa ovim područjima, moraju ulagati dalji naponi u narednom periodu.

Jugoslavija je, u duhu politike aktivne miroljubive koegzistencije, ulagala krupne napore da u 1959 godini razvije što širu kulturnu saradnju sa drugim zemljama. Saradnja se odvijala ispunjavanjem planova iz kulturnih konvencija, redovnih godišnjih programa takve saradnje, kao i direktnim ugovaranjem naših i stranih kulturnih institucija.

JUGOSLAVIJA I AUSTRIJA

Redovni diplomatski odnosi između Jugoslavije i Austrije ponovo su obnovljeni 1951.¹ Jugoslavija je, međutim, odmah posle završetka Drugog svetskog rata imala u Beču svoje političko i ekonomsko predstavništvo.

Odnosi između dve zemlje posle rata počeli su se prvo odvijati na ekonomskom planu. Tako je marta 1946 potpisan Protokol o privremenom regulisanju PTT saobraćaja, a jula 1947 zaključen je kompenzacioni sporazum između Jugoslovenske izvozne banke i austrijskog »Warenverkehrs-büro«-a.

Širi razvitak jugoslovensko-austrijskih odnosa u tom razdoblju ometali su nerešeno pitanje austrijskog Državnog ugovora i nerešeno pitanje razgraničenja. Jugoslovenski zahtevi u pogledu Koruske i reparacija od Austrije odbijeni su na konferenciji Saveta ministara inostranih poslova u Parizu juna 1949. Ova konferencija je, međutim, postigla sporazum o bitnim tačkama austrijskog Državnog ugovora, uključujući i odredbe o zaštiti manjina.

Uprkos ovih teškoća u razvitku jugoslovensko-austrijskih odnosa, jugoslovenska vlada je ulagala napore za poboljšanje bilateralnih odnosa kao i za pozitivno rešenje austrijskog problema. U memorandumu koji je uputila decembra 1949 SAD, Velikoj Britaniji i Francuskoj, jugoslovenska vlada se, između ostalog, založila i za to da »Austrija što pre zauzme odgovarajuće mesto u međunarodnoj zajednici slobodnih i nezavisnih nacija.«

U istom duhu vlada FNRJ je donela odluku o puštanju na slobodu svih ratnih zarobljenika austrijskih državljana koji su do kraja 1951 repatriirani u Austriju. Na predlog vlade FNRJ, Prezidijum Narodne skupštine FNRJ je 16 januara 1951 doneo Odluku o ukidanju ratnog stanja sa Austrijom, što je omogućilo da se neposredno posle toga, 27 januara 1951, umesto dotadašnjih političkih predstavništava u Beču i Beogradu uspostave diplomatska predstavništva u rang u poslanstva. Vlada FNRJ je u toku 1953 amnestirala sve austrijske građane koji su bili osuđeni zbog ratnih zločina u toku Drugog svetskog rata.

Normalizacija odnosa uslovlila je proširenje robne razmene i poboljšanje saradnje na kulturnom polju.

U februaru 1951 zaključen je Sporazum o austrijskom investicionom kreditu Jugoslaviji u iznosu od 10 miliona dolara, a 10 maja 1951 potpisan je Protokol o uređenju pograničnog prometa.

U cilju daljeg unapređivanja međudržavnih odnosa došlo je do uzajamnih poseta ministara inostranih poslova. Na poziv jugoslovenske vlade u Jugoslaviji je bio od 19 do 24 juna 1952 austrijski ministar inostranih poslova dr Karl Gruber. U zajedničkom kominikeu objavljenom na kraju ove posete konstatuje se da je u razgovorima bilo reči o aktuelnim pitanjima koja interesuju obe zemlje i o njihovom opštem položaju; naročito je naglašen »pozitivan stav vlade FNRJ prema pitanju što bržeg uspostavljanja pune nezavisnosti Austrije i njenog suvereniteta kao i prijema Austrije u OUN«; postignut je principijelan sporazum o položaju austrijskih dvovlasnika. Isto tako je rešeno da se što pre sastanu delegacije obe zemlje radi zaključenja konkretnog sporazuma o pitanjima koja su bila predmet razgovora.

Na osnovu gornjih preporuka od 25 jula do 1 septembra 1952 vođeni su pregovori o pitanju dvovlasništva, i 19 marta 1953 potpisan je Sporazum o nekretninama austrijskih dvovlasnika u jugoslovenskoj pograničnoj zoni (Glejhen-

¹ Jugoslavija je prekinula političke odnose sa Austrijom 1937, kada je ona pripojena Nemačkom Rajhu. Usled učestvovanja u II Svetskom ratu kao deo Trećeg Rajha, Austrija više godina posle rata nije imala regulisan međunarodni status. U tom periodu jugoslovensko-austrijski odnosi su se više svodili na međusobne ekonomske i druge aranžmane.

berški sporazum), kao i Sporazum o uređenju pograničnog prometa između FNRJ i Austrije. Prvim sporazumom austrijskim državljanima iz pogranične oblasti vraćena su 952 ha zemlje na jugoslovenskoj teritoriji, dok je drugim sporazumom omogućena življa veza između stanovništva u pograničnoj oblasti.

Državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović bio je u zvaničnoj poseti Austriji od 9 do 12 novembra 1953. U zajedničkom kominikeu objavljenom na kraju ove posete kaže se, između ostalog, da je temeljno razmotreno pitanje ekonomske saradnje i da je postignuta saglasnost o mogućnosti rešenja niza pravnih pitanja.

Za vreme ovih razgovora odlučeno je da se diplomatska predstavništva dve zemlje podignu na rang ambasada i potpisan Sporazum o vazdušnom saobraćaju.

25 aprila 1954 potpisan je u Ženevi Sporazum o pitanjima vodoprivrede između dve zemlje koja se tiču Drave. Ovim Sporazumom je rešen dugogodišnji spor oko energetskog iskorišćavanja reke Drave i postavljena je osnova za saradnju na polju elektroenergije.

Od 10 novembra do 17 decembra 1954 vođeni su u Beču pregovori između predstavnika jugoslovenske i austrijske vlade o nekim otvorenim pitanjima iz međusobnih odnosa. Jugoslovensku delegaciju predvodio je ambasador u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove dr Milan Bartoš. Na kraju pregovora parafirana je konzularna konvencija, potpisana Konvencija o pravnoj saradnji sudova i vlasti dve zemlje, Sporazum o vodoprivrednim pitanjima graničnog toka Mure, Sporazum o regulisanju međusobnih privrednih odnosa u oblasti filma, Sporazum o uvođenju i saobraćaju međudržavnih turističkih autobuskih linija i Protokol o veterinarskim pitanjima.

Povodom potpisivanja Državnog ugovora o Austriji 15 maja 1955, državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović dao je izjavu Tanjugu, u kojoj je, između ostalog, rekao:

»Jugoslovenska vlada je naročito zadovoljna da se austrijsko pitanje rešilo, vodeći računa o interesima samog austrijskog naroda. Time se ustvari postiglo da to bude i u opštem interesu.

Jugoslovenska vlada je svesrdno podupirala težnje austrijskog naroda za nezavisnošću, jer je bila ubeđena da će uspostavljanje jedne nezavisne i slobodne Austrije dati i novog potstrek za dalji razvoj prijateljske saradnje između dve zemlje.«

U izjavi se dalje kaže da potpisivanje Državnog ugovora otklanja izvesne smetnje u međusobnim odnosima koje su dotle bile predmet spora i trajno ozakonjuje prava jugoslovenskih nacionalnih manjina u Austriji članom 7 Državnog ugovora.² Zatim se konstatuje: »Što se tiče drugog stava čl. 27 Državnog ugovora, koji govori o ranijoj austrijskoj imovini u Jugoslaviji, mi smo ubeđeni da će se na bazi jedne šire ekonomske saradnje između dve zemlje, uzimajući u obzir faktičko stanje i neka nerešena jugoslovenska potraživanja, moći pronaći jedno praktično rešenje kojim će biti zadovoljeni interesi obeju zemalja.«

U skladu sa uslovima Državnog ugovora, austrijski Parlament je 26 oktobra 1955 doneo Ustavni zakon o trajnoj neutralnosti Austrije.

Austrijski državni kancelar Julius Rab, govoreći u Parlamentu povodom donošenja Zakona o neutralnosti, rekao je sledeće o odnosima s Jugoslavijom: »Sa našim jugoistočnim susedom Jugoslavijom mi smo, uprkos razlika u uređenju koje su nastupile posle rata, nedavno stupili u

² Čl. 27 stav 2 austrijskog Državnog ugovora glasi: »Bez obzira na prethodne odredbe, Federativna Narodna Republika Jugoslavija imaće pravo da zapleni, zadrži ili likvidira austrijsku imovinu, prava i interese koji se nalaze na jugoslovenskoj teritoriji na dan stupanja na snagu ovog Ugovora. Austrijska vlada obavezuje se da obešteti austrijske državljane čija je imovina uzeta prema ovoj tački.«

I pored toga što je Državnim ugovorom tako jasno rešeno pitanje bivše austrijske imovine u Jugoslaviji, austrijska vlada je uvek i pre i posle potpisivanja Državnog ugovora tražila od vlade FNRJ da vrati, tj. da obešteti Austriji tu imovinu.

prijateljske odnose. Naši odnosi razvijaju se u pravcu iskrenog prijateljstva i razmene na kulturnom i ekonomskom polju koja je od interesa za obe države.»

Jugoslavija je pristupila austrijskom Državnom ugovoru. Sekretar Saveznog izvršnog veća Veljko Zeković je u svom obrazloženju predloga za ratifikaciju u Saveznoj narodnoj skupštini 10. novembra 1955, između ostalog, rekao:

»Jugoslavija će uvek sa simpatijama i podrškom pratiti konstruktivnu i miroljubivu politiku susedne Austrije koja je u interesu austrijskog naroda, njegove nezavisnosti i prosperiteta, a u isto vreme u interesu sređivanja prilika i održavanja mira u Evropi.«

U duhu politike prijateljstva i saradnje Jugoslavija je podržala na X Zasedanju Generalne skupštine UN, decembra 1955, kandidaturu Austrije za prijem u članstvo ove međunarodne organizacije.

Na osnovu čl. 27 austrijskog Državnog ugovora Savezno izvršno veće je 30. januara 1957 donelo Odluku o likvidaciji austrijske imovine u Jugoslaviji. Time je i praktično rešeno to sporno pitanje koje je čl. 27 Državnog ugovora principijelno rešio.

Međutim, u isto vreme u austrijskoj štampi oživela je kampanja protiv primene odredaba Državnog ugovora o bivšoj austrijskoj imovini u Jugoslaviji, kao i protiv prava jugoslovenskih nacionalnih manjina a u vezi sa projektom Zakona o školstvu koji je pokrajinska vlada Koruške pripremila i dala na razmatranje nadležnom odboru austrijskog Parlamenta. U tom projektu formalno je bio postavljen princip prema kome bi roditelji odlučivali da li će njihova deca u školama učiti svoj maternji jezik. Taj princip u konkretnim uslovima u kojima žive jugoslovenske nacionalne manjine u Austriji znači praktično sužavanje njihovih stečenih prava, garantovanih i Zakonom o dvojezičkim školama u Austriji od oktobra 1945³ i kršenje obaveza koje je austrijska vlada prihvatila Državnim ugovorom. Zbog toga je u toku 1956 i 1957 došlo do zastoja u razvoju međusobnih odnosa.

Krajem 1957 austrijska vlada je predložila pregovore o svim neresenim pitanjima između FNRJ i Austrije, što je od strane jugoslovenske vlade bilo prihvaćeno. Vlade delegacije FNRJ i Austrije sastale su se 25. februara 1958 u Beču na pregovore o nizu otvorenih pitanja, formulisanih u dnevnom redu koji je utvrdjen redovnim diplomatskim putem. Obe delegacije su rešile da se konstituišu kao Mešovita jugoslovensko-austrijska komisija.

U toku jednomesečnih pregovora u Beču februara 1958 i dvonedeljnih pregovora u Beogradu i na Bledu aprila i avgusta 1958 rešen je uspešno veći broj pitanja. Postignuta je saglasnost o zaključenju Konzularne konvencije, Dodatnog sporazuma uz Sporazum o uređenju pograničnog prometa od 19. marta 1953, Sporazuma o načinu sprovođenja arhivskog sporazuma od 1923, Sporazuma o restituciji kulturnih dobara (arhive odnete u toku Drugog svetskog rata), Sporazuma o uvođenju kursnih kola Rijeka — Beč i o otvaranju novog železničkog prelaza Prevalje — Blajburg, Konvencije o zaštiti bilja, Sporazuma o uzajamnom priznavanju i izvršenju odluka izabranih sudova u trgovinskim stvarima, Sporazuma o transferu prihoda Austrijskog dunavskog parobrodarskog društva i Sporazuma o proširenju robne liste iz Trgovinskog sporazuma od 1957. Postignut je isto tako i Sporazum o uzajamnom priznavanju i izvršenju odluka iz osnova alimentacije, s tim da se što pre izvrši konačna redakcija teksta Sporazuma itd. Ostala su otvorena pitanja u vezi sa čl. 7 austrijskog Državnog ugovora (položaj jugoslovenskih nacionalnih manjina u Austriji) i jugoslovenska finansiska potraživanja i potraživanja iz osnova socijalnog osiguranja.

³ Ovaj Zakon utvrđuje teritoriju od 62 političke opštine na teritoriji od 2.155 km² sa 106.400 stanovnika na kojoj 109 osnovnih škola i 11 glavnih škola treba da budu dvojezičke.

U prva tri razreda nastava u ovim školama obavlja se po svim predmetima, tj. prva polovina gradiva na slovenačkom, a druga na nemačkom jeziku. Od četvrtog razreda dalje nastavni jezik je samo nemački, a slovenački se predaje kao predmet, i to u četvrtom razredu 4 časa, a u višim razredima 3 časa nedeljno. Veronauka se predaje isključivo na maternjem jeziku. Školski zakon predviđa poseban nadzor nad dvojezičkim školama i propisuje izdavanje potrebnih udžbenika.

Odvojeno od ovih pregovora, u martu 1958 vođeni su u Mariboru i Gracu jugoslovensko-austrijski pregovori za zaključenje Konvencije o obnovi graničnih oznaka i uređenju granice. Razmenom nota 15. maja 1958 ova Konvencija je stupila na snagu. Zajednička komisija sprovela je u 1959 odredbe ove Konvencije.

EKONOMSKI ODNOSI. Komplementnosti dve prirede i blizina tržišta uslovi su živu trgovinsku razmenu između dve zemlje. Austrija je još u periodu između dva rata predstavljala jednog od glavnih partnera u trgovinskoj razmeni Jugoslavije.

Odmah posle završetka Drugog svetskog rata otpočela je robna razmena između dve zemlje, iako u ograničenom obimu zbog posebnog položaja u kome se nalazila Austrija. Prvi trgovinski sporazum posle rata zaključen je 25. oktobra 1948, kada je zaključen i Platni sporazum. Ovi instrumenti stvorili su osnovu za dalji razvoj ekonomskih odnosa. Zaključenim sporazumima predviđena je trgovinska razmena na bazi kontingentnih lista i plaćanje putem kliringa. Na osnovu Trgovinskog i Platnog sporazuma Mešovita trgovinska komisija utvrđuje svake godine robne liste i druge modalitete za naredni jednogodišnji period.

Dopunskim protokolom od 8. novembra 1957 utvrđeno je da Jugoslavija može 20% sa svog klirinškog računa sa Austrijom transferisati u druge zemlje-članice OEEC. Prelaskom Austrije 1959 na spoljnu konvertibilnost, ovih 20% su takođe postali konvertibilni.

Robna razmena između Austrije i predratne Jugoslavije bila je znatna. Austrija je učestvovala 1937 u ukupnoj robnoj razmeni Jugoslavije sa 13,52%, u izvozu i sa 10,29% u uvozu.

Posleratni razvoj robne razmene između dve zemlje prikazuje tabela 1.

TABELA 1 — ROBNA RAZMENA IZMEĐU JUGOSLAVIJE I AUSTRIJE 1952—1959

(U milionima dolara)			
Godina	Izvoz u Austriju	Uvoz iz Austrije	S a l d o
1952	28,9	26,1	+ 2,8
1953	12,3	23,2	- 10,9
1954	19,4	24,5	- 5,1
1955	17,2	19,7	- 2,5
1956	17,3	19,3	- 2,0
1957	19,2	25,0	- 5,8
1958	18,9	25,4	- 6,5
1959	20,9	26,3	- 5,4

Prema predratnom stanju struktura jugoslovenskog izvoza i uvoza znatno se izmenila. Pre rata 83% izvoza u Austriju otpadalo je na poljoprivredno-prehranbene proizvode (stoka, kukuruz, živina, jaja, voće), dok se sada taj procenat kreće između 40% i 50%. Nove artikle u jugoslovenskom izvozu predstavljaju riblje konzerve, celulozno drvo i sl. Nešto je povećan i izvoz hemijskih proizvoda i kože. Međutim, izvoz u Austriju najviše čine poljoprivredno-prehranbeni proizvodi i sirovine (tabela 2).

TABELA 2 — STRUKTURA JUGOSLOVENSKOG IZVOZA U AUSTRIJU U 1937 I 1955

(U procentima)		
Izvozni artikli	1937	1955
Prehranbeni artikli	83,0	41,0
Ugalj	—	3,0
Drvo	3,5	9,0
Hemiski proizvodi	2,0	12,2
Koža (sirova i obrađena)	—	2,5
Metali	1,0	11,0

Jugoslovenski uvoz iz Austrije je i posle rata industriskog karaktera, ali je njegova unutrašnja struktura znatno izmenjena. Porastao je uvoz opreme i kapitalnih dobara, a opao uvoz finalnih proizvoda (tabela 3).

TABELA 3 — STRUKTURA JUGOSLOVENSKOG UVOZA IZ AUSTRIJE 1937 I 1955

Uvozni artikli	(U procentima)	
	1937	1955
Mašine	10,0	40,0
Instrumenti i aparati	0,6	1,3
Metalni polufabrikati	30,5	24,5
Metalna finalna roba	17,5	6,2
Celuloza	4,0	0,1
Papir	10,0	5,6
Tekstilne izradevine	33,0	6,0
Hemiski proizvodi	7,0	12,5

U 1959 Austrija je učestvovala u ukupnom jugoslovenskom izvozu sa 4,4%, a u uvozu sa 4,0%. Jugoslavija je 1958 učestvovala u austriskom izvozu sa 2,85%, a u uvozu sa 1,64%.

Robna razmena između dve zemlje je 1959 dostigla relativno visok nivo, ali još uvek ne odgovara realnim mogućnostima. Proširivanju robne razmene i ekonomskih odnosa u celini stoji na putu pre svega ograničena liberalizacija za izvoz poljoprivredno-prehrambenih artikala iz Jugoslavije u Austriju. Pored toga i izvoz jugoslovenskih industriskih proizvoda je još uvek na vrlo niskom nivou iako dostignuti stepen industriske proizvodnje u Jugoslaviji omogućava znatno veći nivo.

Stalno proširenje trgovinske razmene, uporedo sa poboljšanjem odnosa na drugim poljima, dovelo je do zaključivanja Sporazuma o investicionom kreditu Jugoslaviji od 10 miliona dolara februara 1951, sa rokom otplate od 5 godina.

Posebno pitanje predstavlja regulisanje jugoslovenskih zahteva imovinske i finansijske prirode, koji proističu iz perioda rata kao i po Državnom ugovoru. Naime, u toku rata, a delimično i pre rata u Austriji je radio veliki broj radnika koji su uplaćivali doprinos za socijalno osiguranje. Pored toga, u toku rata pravna i fizička lica su imala svoje depozite u austriskim bankama. Najveću stavku čine vrednosni papiri — jugoslovensko vlasništvo — koji su se završetkom rata zatekli u Austriji. Po ovim pitanjima pregovori su još u toku.

Turizam zauzima sve značajnije mesto u privrednim odnosima između Jugoslavije i Austrije i ima tendenciju stalnog porasta. Broj austriskih turista u Jugoslaviji iznosio je 1949 — 590, 1953 — 44.044, 1955 — 73.910, 1958 — 112.516 i 1959 — 182.939. Najveći broj turista iz Austrije pre rata bio je u Jugoslaviji 1936 — 64.427.

KULTURNA SARADNJA. Razvijanje dobrosusedskih odnosa između Jugoslavije i Austrije uključivalo je i obostane napore za što širu saradnju na kulturnom i naučnom polju.

Do prvih značajnijih kulturnih manifestacija između dve zemlje došlo je u razdoblju od 1952 do 1954. U to vreme Beogradska opera učestvovala je na Bečkim letnjim igrama, a Burg-teatar iz Beča gostovao je u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani. Osim toga, Austrija je organizovala u Beogradu izložbu majstorskih dela Bečkog umetničko-istoriskog muzeja, dok je Jugoslavija organizovala u Beču izložbu kopija srednjovekovnih fresaka.

Tokom 1955 Muzej za primenjenu umetnost iz Beograda organizovao je u Beču i Gracu izložbu obrade metala u Srbiji od XIII do XVIII veka, a Muzej pozorišne umetnosti iz Beograda učestvovao je na Međunarodnoj izložbi pozorišne umetnosti u Beču; Balet Beogradske opere gostovao je na Festivalu u Beču sa »Ohridskom legendom« S. Hristića, »Licitarskim srcem« i »Kineskom pričom« K. Baranovića i »Romeom i Julijom« Prokofijeva; Ansambl zagrebačkih solista, pod upravom Antonija Janigra, gostovao je u Beču i Gracu; u

Gracu je gostovao Ansambl narodnih igara »Kolo«, Mariborska opera gostovala je u Klagenfurtu, a Slovenačka filharmonija i Hor Radiotelevizije Beograda imali su niz gostovanja u Austriji. Iste godine bečki Burg-teatar gostovao je u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani sa Geteovom »Ifigenijom na Tauridi« i Šniclerovim »Ljubakanjem«; u Narodnom muzeju u Beogradu i Modernoj galeriji u Zagrebu prikazana je izložba »Od Ticijana do Tiepola«, a u Ljubljani izložba grafike iz bečkog Instituta »Albertina«. Pored toga, na VI Letnjem slavističkom seminaru za strane slaviste učestvovalo je 6 slavista iz Austrije, a sastanku slavista prisustvovao je jedan profesor slavistike Bečkog univerziteta. Pored većeg broja studenata koji su bili na redovnim studijama i specijalizaciji u Jugoslaviji odnosno Austriji o svom trošku, u 1955 su dve zemlje razmenile po tri stipendije.

U 1956 Jugoslovensko dramsko pozorište je izvelo u Beču »Dunda Maroja« od Držića; u bečkom Rajmund-teatru gostovao je Balet Sarajevske opere, sa delima Musorgskog, Ravela i S. Hristića.

Na osnovu sporazuma između nadležnih organa Slovenije i Koruške, u Klagenfurtu je organizovana Izložba slovenačkih impresionista Jakopiča, Grohara, Sternena i Jame, a u Ljubljani je prikazano moderno koruško slikarstvo; Muzej za obrt i umetnost u Zagrebu prikazao je u Bečkom muzeju primenjene umetnosti izložbu moderne hrvatske keramike. Na inicijativu Komisije za kulturne veze sa inostranstvom, Saveza kompozitora Jugoslavije i Saveza muzičara Jugoslavije, u Beogradu je priređen svečani komemorativni koncert povodom 200-godišnjice smrti Mocarta. Na koncertu je učestvovala Beogradska filharmonija. Sve muzičke organizacije u Beogradu i drugim gradovima takođe su održale niz komemorativnih koncerata u spomen na velikog kompozitora.

U 1957 Mariborska opera gostovala je u Gracu sa »Kavalerijom rustikanom« i Baranovićevim baletom »Licitarsko srce«, a Opera iz Graca u Mariboru sa Mocartovom operom »Cosi van Tutte«. U okviru razmene Slovenija — Koruška, u Klagenfurtu je gostovala Ljubljanska opera sa 2 izvođenja »Toske« a Opera iz Klagenfurta održala je 2 pretstave u Ljubljani; u Zagrebu je gostovalo bečko pozorište Kaldoskop; u Bečkoj Folks-operi izvedena je Gotovčeva opera »Ero s onog svijeta«, u režiji Tita Strocija. Istu operu izveo je u Insbruku ansambl inšburškog pozorišta (operu je uvežbao dirigent Ivo Stajcer iz Sarajeva). U Insbruku je gostovao Balet Sarajevske opere. Na osnovu sporazuma Slovenija — Koruška, u Klagenfurtu je izlagao slovenački slikar Anton Gojmir-Kos. Otvaranju izložbe prisustvovali su predsednik koruške vlade i predsednik Izvršnog veća Slovenije. Iste godine tri austriska studenta redovno su studirala na Zagrebačkom sveučilištu kao stipendisti Komisije za kulturne veze sa inostranstvom.

U 1958 ansambl Ljubljanske opere gostovao je u Klagenfurtu i prikazao operu »Zaljubljen u tri narandže« od Prokofijeva i balet »Labudovo jezero« od Čajkovskog; u Beču su gostovali zagrebački solisti pod rukovodstvom Antonija Janigra i violinista Igor Ozim; u Klagenfurtu i Beljaku prikazana je izložba dela savremenih slovenačkih slikara, vajara i kopija srednjovekovnih fresaka, a u Modernoj galeriji u Ljubljani izlagalo je 13 koruških slikara 85 radova. Iste godine sekretar SAN i profesor Beogradskog univerziteta Kosta Petković izabran je za člana austriske Akademije nauka.

U 1959 Bečka opera angažovala je prvaka Beogradske opere Dušana Popovića za nekoliko pretstava u operama »Boris Godunov« i »Knez Igor« i Biserku Cvejić za opere »Aida« i »Don Karlos«. Na poziv Bečkog muzeja za uporednu umetnost, slikar i likovni kritičar iz Beograda dr Pavle Vasić održao je predavanje o umetničkim vezama Srba i Austrijanaca u XVIII i XIX veku, dokumentovano ilustracijama.

U školskoj 1959/60 dve zemlje su, pored većeg broja studenata koji na univerzitetima dve zemlje studiraju o svom trošku, razmenile po tri stipendije.

SARADNJA DRUŠTVENIH ORGANIZACIJA. U razdoblju od 1952 do 1954 došlo je i do uzajamnih inicijativa za kontakte između austriskih i jugoslovenskih društvenih organizacija.

U toku 1954 izvršena je razmena delegacija Sindikata metalnih radnika Jugoslavije s kolektivom Železare Mircușlag

(Muerzzuschlag). Delegacija Sindikata tekstilnih i kožarskih radnika Jugoslavije prisustvovala je kongresu Sindikata kožaraca i tekstilaca Austrije (Gewerkschaft der Textile Bekleidungs- und Lederarbeiter).

Delegat Sindikata radnika i službenika PTT Jugoslavije prisustvovao je 1955 kongresu Sindikata PTT Austrije (Gewerkschaft der Post- und Telegraphen-Bediensteten), dok je austrijska delegacija prisustvovala Kongresu sindikata radnika i službenika PTT Jugoslavije.

Kongresu Sindikata ugostiteljskih radnika (Gewerkschaft der Arbeiter im Hotel- und Gastgewerbe) i drvodeljaca (Gewerkschaft der Bau und Holzarbeiter) Austrije prisustvovali su 1956 pretstavnici odgovarajućih jugoslovenskih sindikata (Sindikat trgovačkih, ugostiteljskih i turističkih radnika, Sindikat građevinskih radnika i Sindikat drvodeljskih radnika).

Početkom 1957 boravio je u Jugoslaviji predsjednik Pokrajinskog komiteta Sindikata Štajerske Fric Macner (Fritz Matzner). Delegacija Republičkog veća Slovenije vodila je u septembru razgovore sa predstavnicima sindikalnih organizacija u Celovcu (saradnja sa Koruškom). Pretstavnici Sindikata grafičara Slovenije posetili su u septembru Sindikat koruških grafičara (Gewerkschaft der Arbeiter der graphischen- und papierverarbeitenden Gewerbe).

Pretstavnik Sindikata tekstilnih i kožarskih radnika Jugoslavije prisustvovao je 1958 Kongresu tekstilaca Austrije. Generalni sekretar Sindikata tekstilaca i kožaraca Austrije Maksimilijan Čučentaler (Maximilian Tschutschenthaler) posetio je u oktobru Jugoslaviju. Jugoslovenska delegacija Centralnog odbora Sindikata rudarskih, metalurških i hemijskih radnika prisustvovala je zasjedanju Izvršnog odbora Međunarodne federacije rudara u Beču u oktobru i novembru.

Jugoslovenski pretstavnici prisustvovali su seminaru koji je organizovao u Gracu 1959 Savez sindikata Austrije (OEGB—Oesterreichischer Gewerkschaftsbund) na temu Položaj radnika u kolektivnoj privredi. Na kongresu Sindikata radnika i službenika

PTT Jugoslavije u martu je bio pretstavnik Pokrajinskog odbora Koruške. Delegacija Sindikata tekstilnih i kožarskih radnika Jugoslavije boravila je u aprilu i maju u Austriji kao gost Sindikata tekstilnih, odevnih i kožarskih radnika. Centralno veće Saveza Sindikata Jugoslavije posetili su u julu zamenik rukovodioca kulturno-prosvetnog veća OEGB i 3 člana. Na seminaru OEGB u avgustu u Salzburgu prisustvovao je jugoslovenski pretstavnik. Na kongresu Sindikata tekstilnih i kožarskih radnika Jugoslavije u oktobru prisustvovali su pretstavnici tekstilaca i kožaraca Austrije. Pretstavnici Sindikata železničara Jugoslavije boravili su u oktobru u Austriji na kongresu Sindikata železničara Austrije (Gewerkschaft der Eisenbahner). Kongresu sindikata nameštenika ličnih usluga u Austriji (Gewerkschaft der Arbeiter fuer personliche Dienstleistungen) prisustvovao je u oktobru jugoslovenski pretstavnik. Jedna studentska grupa austrijskih ekonomista izučavala je u oktobru planiranje u Jugoslaviji. Grupu je predvodio rukovodilac ekonomskog odeljenja OEGB dr Heinc Kincl. Na poziv OEGB bila je u decembru u Austriji folklorna grupa »Vinko Jedjut« iz Zagreba. U isto vreme jedan hor iz Austrije gostovao je u Jugoslaviji.

U 1960 (februar) nekoliko pretstavnika Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije (studentska delegacija za radničko obrazovanje) bili su gosti OEGB. Pretstavnici OEGB na čelu sa sekretarom Francom Senghoferom, boravili su u martu u Jugoslaviji.

U toku poslednjih godina uspostavljena je korisna i prijateljska saradnja između Stalne konferencije gradova Jugoslavije i Saveza austrijskih gradova.

IZVOR: Godišnji izveštaji Saveznog izvršnog veća za 1950, 1954, 1955, 1956, 1957 i 1958.

Dokumentacija Državnog sekretarijata za inostrane poslove.

P. M.—Đ. J.

POSETA POTPRETSEDNIKA SIV-a MIJALKA TODOROVIĆA GRČKOJ

Na poziv potpredsednika grčke vlade Panajotisa Kanelopulosa,¹ potpredsednik Saveznog izvršnog veća Mijalko Todorović boravio je u zvaničnoj poseti Grčkoj od 17 do 23 marta 1960.

U toku boravka u Grčkoj potpredsednika Todorovića primio je grčki kralj Pavle, koji je priredio 19 marta ručak u njegovu čast.

Potpredsednik grčke vlade Panajotis Kanelopulos priredio je 17 marta u Atini svečanu večeru u čast potpredsednika Todorovića.

U svojoj zdravici Panajotis Kanelopulos je rekao da su Jugoslavija i Grčka, i pored razlika u političkim i društvenim sistemima i u međunarodnom položaju, »sjednjene iskrenim prijateljstvom i obostranim poverenjem, zajedničkim interesima i podjednako privrženošću idealima nezavisnosti i pravde, te kao takve one danas predstavljaju primer stvaralačke saradnje u interesu mira u ovom delu sveta u kojem živimo i doprinos međunarodnoj stabilnosti«.

Odgovarajući na zdravicu, potpredsednik Todorović je izrazio zadovoljstvo što mu se pružila prilika da sa potpredsednikom Kanelopulosom nastavi korisno delo razmene mišljenja o pitanjima od zajedničkog interesa i o merama za dalji razvoj međusobnih odnosa. »Naša nastojanja, — rekao je potpredsednik Todorović — nerazdvojni su deo mnogobrojnih napora koji se čine u svetu za postizanje povoljnije međunarodne situacije, za afirmaciju principa aktivne, ravnopravne i miroljubive saradnje. Iako je možda još prerano donositi su-

više optimističke sudove, verujemo da su stvari krenule povoljnijim pravcem, a to nas ohrabruje da sa još više zalaganja i dalje zastupamo nužnost rešavanja krupnih problema današnjice u skladu sa interesima svih zemalja, velikih i malih, u duhu principa formulisanih u Povelji OUN.«

Potpredsednik Todorović je konstatovao da ovaj susret predstavlja korak dalje na putu međusobne saradnje, »koju smo dalekovidom politikom naših najviših državnika tako srećno uspostavili za dobro naša dva naroda«, i da se polje jugoslovensko-grčke saradnje, široko postavljeno već u prvim danima, postepeno ispunjavalo sve bogatijom sadržinom.

Pretsednik grčke vlade Karamanlis priredio je 18 marta ručak u čast potpredsednika Todorovića.

U toku boravka u Atini vođeni su razgovori u kojima su sa grčke strane učestvovali, pored potpredsednika vlade Panajotisa Kanelopulosa, ministar inostranih poslova Evangelos Averof, ministar trgovine Leonidas Dertilis, ministar industrije N. Martis i njihovi saradnici, a sa jugoslovenske, pored potpredsednika Saveznog izvršnog veća Mijalka Todorovića, član Saveznog izvršnog veća i potpredsednik Komiteta za spolnu trgovinu Sergej Kraiger, pomoćnik državnog sekretara za inostrane poslove Bogdan Crnobrnja i njihovi saradnici. U razgovorima su takođe učestvovali ambasador Kraljevine Grčke u Jugoslaviji Demetre Nikolareizis i ambasador FNRJ u Grčkoj Mita Miljković.

Razgovori su vođeni u duhu prijateljstva i u srdačnoj atmosferi, što odgovara tradicionalnim odnosima između dve zemlje. Razmenjena su mišljenja o aktuelnim međunarodnim pitanjima koja interesuju obe zemlje, raznim pitanjima od zajedničkog interesa, a u prvom redu o onima koja se odnose na grčko-jugoslovenske privredne odnose i njihov dalji razvoj.

¹ Vidi: »Poseta potpredsednika Ministarskog saveta Grčke Panajotisa Kanelopulosa«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 366 (38).

U krugovima obe delegacije izražavano je zadovoljstvo tokom i rezultatima razgovora koji otvaraju novu etapu u razvitku grčko-jugoslovenske saradnje, koja se ne iscrpljuje samo obostranim koristima dve zemlje, nego, predstavlja i ozbiljan elemenat stabilizovanja odnosa u ovom delu sveta i konkretan doprinos opštim naporima za mir i konstruktivnu saradnju među državama.

U zajedničkom saopštenju o jugoslovensko-grčkim razgovorima, objavljenom 22 marta 1960 u Atini, konstatuje se, između ostalog, da su potpredsednik Mijalko Todorović i predsednik Konstantin Karamanlis i drugi članovi grčke vlade izvršili korisnu razmenu mišljenja o međunarodnim problemima. Predsednik Karamanlis prihvatio je poziv potpredsednika Todorovića da poseti Jugoslaviju. Vreme posete biće naknadno utvrđeno.

Dve delegacije su konstatovale da su mešovite komisije predviđene sporazumima potpisanim jula 1959 u vršenju svojih misija bile vrlo plodne. One su takođe konstatovale da se robna razmena između Jugoslavije i Grčke razvija sve povoljnije i sa tendencijom uravnoteženja.

Dve strane su odlučile da nastave saradnju u oblasti turizma, koja će dobiti novi polet usled obimnih drumskih radova koji se izvode sa obe strane.

Dve delegacije su se saglasile »da postoje realne mogućnosti za proširenje ekonomske saradnje i u skladu s tim postignuta je saglasnost da se poveća obim i stabilnost robne razmene. U tu svrhu odlučeno je da Mešovita komisija predviđena Sporazumom o ekonomskoj saradnji i tehničkoj pomoći prouči praktične mere i predloži dvema vladama izradu plana robne razmene za narednih pet godina, čiji će konačni cilj biti udvostručenje obima sadašnje razmene. Pored toga, ova Komisija će predložiti dvema vladama načine i metode za što uspešniju realizaciju ovoga plana«.

Obe strane su se složile da bi u tom cilju pre svega trebalo uzeti u obzir planove privrednog razvitka obe zemlje. Dele-

gacije su potvrdile obostrani interes da jugoslovenske privredne organizacije učestvuju, u uslovima povoljnim za obe zemlje, u realizaciji grčkog petogodišnjeg plana izgradnjom jednog ili više bazičnih objekata.

U okviru konkretizacije ovog plana bilo je reči o skoroj poseti jedne delegacije jugoslovenske industrije Grčkoj, a posebno zbog želje grčke vlade da Jugoslavija preuzme kompletnu izgradnju jednog ključnog objekta prvog petogodišnjeg plana Grčke.

Razgovori su vođeni i o proširenju industrijske kooperacije, što će konkretno razmotriti odgovarajuće mešovite komisije formirane još ranije.

U pogledu malograničnog prometa između dve zemlje, Jugoslavija se u principu zalaže za njegovo proširenje sa susednim zemljama, jer je to pogodan oblik ne samo za povećanje prometa nego i za razvijanje saradnje između susednih zemalja. Sa grčke strane je izjavljeno da će vlada razmotriti ovo pitanje.

Grčka delegacija je obavestila jugoslovensku delegaciju o nameri Grčke da se kao pridruženi član uključi u Zajedničko tržište, ali je istovremeno s grčke strane naglašeno da to neće imati uticaja na jugoslovensko-grčku privrednu saradnju, jer Grčka smatra saradnju sa Jugoslavijom veoma korisnom.

Po povratku iz Grčke potpredsednik Todorović je u izjavi predstavnicima »Borbe« i Tanjuga 24 marta izjavio da je u Grčkoj naišao na srdačno gostoprimstvo i da se uverio da se u toj zemlji gaje duboka prijateljska osećanja i poverenje prema Jugoslaviji.

IZVOR: »Borba«, 17–25 mart 1960; »Zajedničko saopštenje o grčko-jugoslovenskim razgovorima«, »Borba«, 23 mart 1960.

T. P.

POSETA MINISTRA INOSTRANIH POSLOVA REPUBLIKE AUSTRIJE dr BRUNA KRAJSKOG

Na poziv jugoslovenske vlade ministar inostranih poslova Republike Austrije dr Bruno Krajski, zajedno sa državnim sekretarom za inostrane poslove profesorom dr Franc Gšnicerom, bio je u zvaničnoj poseti Jugoslaviji od 16 do 19 marta 1960.

Ministra Krajskog primio je 18 marta potpredsednik Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj.

Predsednik Republike Josip Broz Tito primio je ministra Krajskog 19 marta na Brionima i zadržao se u dužem razgovoru s njim i njegovim saradnicima.

U toku boravka u Beogradu vođeni su opširni razgovori o aktuelnim međunarodnim problemima i o odnosima između dve zemlje.¹ U razgovorima su sa austrijske strane učestvovali pored dr Krajskog i dr Gšnicera, austrijski ambasador u Jugoslaviji Vilhelm Gerc, direktor Političkog odeljenja za Istok u Ministarstvu inostranih poslova dr Valter Vodak, direktor Odeljenja za bilateralne ekonomske poslove u Ministarstvu inostranih poslova dr Alojz Marke, direktor Odeljenja za kreditne poslove Ministarstva finansija dr Hubert Šmit, šef Kabineta ministra inostranih poslova dr Alojz Rajtbauer, šef Kabineta državnog sekretara za inostrane poslove dr Robert Labner i sekretar Poslanstva dr Harald Gmozer, a sa jugoslovenske strane, pored državnog sekretara Koče Popovića

i državnog potsekretara Srđe Price, jugoslovenski ambasador u Austriji Jože Zemljak, načelnik Odeljenja u DSIP Đura Jović, opunomoćeni ministri u DSIP Ivo Sarajčić i Nenad Popović, viši savetnik u DSIP dr Ladislav Serb i sekretari Zdenko Dostal i Hinko Lotrič.

U zajedničkom saopštenju o jugoslovensko-austrijskim razgovorima, objavljenom 19 marta 1960, konstatuje se da su razgovori vođeni u duhu uzajamnog razumevanja i prijateljskoj atmosferi i da je izvršena »široka i otvorena razmena mišljenja o najvažnijim problemima sadašnje međunarodne situacije«.

Obe strane su se saglasile da problem opšteg i kontrolisanog razoružanja predstavlja danas jedno od najvažnijih pitanja međunarodne politike, čijem rešavanju treba prići što pre, i pridale su u vezi s tim posebnu važnost pitanju zabrane eksperimenata atomskim oružjem.

»Obostrano je izraženo uverenje da je zadatak svih država da ulože sve napore za dalje popuštanje zategnutosti međunarodne situacije. Obostrano je izražena nada da će pretstojeća konferencija na najvišem nivou predstavljati značajan doprinos u tom pravcu, da će dovesti do jačanja međunarodne saradnje i uvršćenja mira.«

Obe strane su posebno podvukle značaj Organizacije ujedinijenih nacija kao univerzalnog foruma za tretiranje i rešavanje međunarodnih problema.

Konstatovano je da »potsticanje svih mera koje koriste privrednom razvitku nerazvijenih zemalja predstavlja efikasan prilog napretku čovečanstva i obezbeđenju mirac«.

U pogledu razvijanja međusobne saradnje i dobrosusedskih odnosa dve delegacije su izrazile saglasnost da razlike koje postoje u društvenom i političkom uređenju dve zemlje, kao i razlike u oceni nekih međunarodnih problema, ne predstavljaju smetnju takvom razvitku.

¹ Vidi: »Jugoslavija i Austrija«, »Jugoslovenski pregled« 1960, str. 135–138 (21–24).

Saglasivši se da je dalje produbljivanje privrednih odnosa u interesu obe zemlje, delegacije su se dogovorile da »u najskorije vreme povedu pregovore u cilju zaključivanja dugoročnog trgovinskog sporazuma. U toku ovih pregovora svestrano će se ispitati sve mogućnosti za povećanje i olakšanje međusobnog robnog prometa. Ocenjeno je da treba razvijati industrijsku saradnju između austrijskih i jugoslovenskih preduzeća«.

Opširno su razmenjena mišljenja o nizu otvorenih pitanja finansijske prirode. »Oba ministra inostranih poslova izvestiće svoje vlade o rezultatima postignutim u tom pogledu.«

Dve vlade su se saglasile da pojačaju međusobnu kulturnu saradnju, a o konkretnim merama u tom pravcu sporazumeće se diplomatskim putem.

U razgovorima je sa jugoslovenske strane »istaknut poseban značaj koji se pridaje pravednom rešenju problema koji se tiču položaja slovenačke i hrvatske manjine u Austriji² u cilju očuvanja njihovog etničkog karaktera i nesmetanog nacionalnog razvitka, a u skladu sa obavezama iz Državnog ugovora i sa međunarodnim normama«. U vezi s tim austrijska strana je izjavila »da austrijska vlada nastoji da u duhu principa austrijskog Ustava i u smislu čl. 7 Državnog ugovora konsoliduje položaj pomenutih manjina u Austriji«.

U toku posete dva ministra su potpisala Konzularnu konvenciju. Sporazum o priznavanju i izvršenju odluka izabranih sudova o sporovima u trgovinskim stvarima. Dodatni sporazum uz Sporazum o uređenju malograničnog prometa od 19 marta 1953 i Sporazum o zaštiti bilja.

Državni sekretar Koča Popović je prihvatio poziv austrijske vlade, koji mu je uručio ministar Krajski, da zvanično poseti Austriju. Vreme posete utvrdiće se diplomatskim putem.

Na konferenciji za štampu u Beogradu, 18 marta, ministar dr Krajski je izjavio da je zadovoljan tokom razgovora i njihovim rezultatima i da je stekao najlepše utiske o Jugoslaviji. On je naglasio da vidi pozitivne perspektive za dalji razvoj odnosa između Jugoslavije i Austrije i da su ekonomski odnosi između dve zemlje veoma važan element u opštim odnosima dva suseda.

Po povratku u Austriju, ministar dr Krajski je na konferenciji za štampu 30 marta u Beču izjavio da su njegova zvanična poseta i razgovori sa državicima u Beogradu dopri-

neli poboljšanju odnosa između dve zemlje i regulisanju nekih otvorenih bilateralnih pitanja.

Osvrćući se na pitanje austrijske imovine u Jugoslaviji, dr Krajski je rekao da je ono potpuno jasno objašnjeno u Državnom ugovoru i da se austrijska vlada obavezala da reguliše pitanje imovine onih građana čija je imovina ostala u Jugoslaviji. On je zatim rekao da za vreme zvaničnih razgovora austrijska delegacija nije predlagala izmenu ove odredbe u Državnom ugovoru, već su se razgovori vodili o postavljanju izvesnih globalnih zahteva između dve zemlje.

Austrijski ministar je u vezi s razgovorima o socijalnom osiguranju napomenuo da je postignut sporazum o globalnom rešenju. On je rekao da je Austrija tražila da joj se preda socijalni doprinos koji su uplatili bivši folksdoidžeri iz Jugoslavije, dok je Jugoslavija zahtevala vraćanje socijalnog doprinosa koji su uplatile desetine hiljada jugoslovenskih radnika radeći za vreme II Svetskog rata na austrijskoj teritoriji. Jugoslavija isto tako traži da joj se vrate akcije koje poseduje Austrija, a koje su stvarno vlasništvo Jugoslavije i predstavljaju plaćanja za isporuke uglja iz Jugoslavije nemačkoj državi.

Ministar Krajski je zatim naglasio pozitivan karakter zajedničkog austrijsko-jugoslovenskog kominikea, rekavši da zajedničko istupanje na trećim tržištima, gde Jugoslavija ima vrlo dobre pozicije, kao na Bliskom Istoku i u Aziji — predstavlja vrlo važan oblik saradivanja.

O pitanju regulisanja prava hrvatske i slovenačke manjine u Austriji, ministar Krajski je izjavio da su jugoslovenski državni istupali u razgovorima s velikim taktom, zastupajući gledište da ga treba rešavati u kontaktima s predstavnicima manjina.

Osvrćući se na izjavu ministra Krajskog, jugoslovenski predstavnik je na konferenciji za štampu u DSIP 27 marta istakao da je »naročito važno što je (dr Krajski) jasno i zvanično izjavio i objasnio zašto pitanje austrijske imovine ne postoji. To je važno zbog toga što su na osnovu pisanja dela austrijske štampe austrijsko stanovništvo i interesiti bili dezinformisani i mogli steći utisak da je reč o određenom austrijskom pravu koje se ne može realizovati zbog negativnog stava Jugoslavije, čime su se izazvala očekivanja za koja nema nikakvog osnova.

IZVOR: »Borba«, 17—20 mart 1960; »Zajednički jugoslovensko-austrijski kominike«, »Borba«, 20 mart 1960; Izjava za štampu dr Bruna Krajskog u Beču, »Politika«, 31 mart 1960; Izjava predstavnika na konferenciji za štampu u DSIP, »Borba«, 2 april 1960.

T. P.

² Vidi: »Jugoslavija i koraški Slovenci u Austriji«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 257—259 (25—27).

SPISAK OBJAVLJENIH INFORMACIJA U 1957, 1958 I 1959 GODINI

U rubrici STANOVNIŠTVO:

Porast stanovništva i gustina naseljenosti (1, I)¹
Kretanje nataliteta, fertiliteta i mortaliteta (7-8, II)
Struktura stanovništva po polu i starosti (4, I)
Stanovništvo prema aktivnosti i zanimanju (9, I)
Pismenost i školska sprema stanovništva (1, II)
Aktivno stanovništvo i školovanje kadrova (2, III)

U rubrici DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE:

Federativno uređenje Jugoslavije (7-8, II)
Prava i dužnosti čoveka, građanina i proizvođača (12, II)
Savezna narodna skupština (1, I)
Sastav Savezne narodne skupštine (4, II)
Izbori za Saveznu narodnu skupštinu (3, II)
Zakonodavni rad Savezne narodne skupštine 1953-1957 (2, II)
Društveni i državni sistem u Jugoslaviji (4, III)
Obezbeđenje zakonitosti u Jugoslaviji (10, II)
Postupak za donošenje zakona i drugih akata narodnih skupština (5, III)
Republičke narodne skupštine (2, II)
Sastav republičkih narodnih skupština (5, II)
Izbori za republičke narodne skupštine (4, II)
Sednice Savezne narodne skupštine i republičkih narodnih skupština
Pretnednik Republike (5, I)
Savezno izvršno veće (3, I)
Sastav Saveznog izvršnog veća (4, II)
Sastav republičkih izvršnih veća (4, II)
Politika i rad Saveznog izvršnog veća (4, III)
Sednice Saveznog izvršnog veća i izvršnih veća narodnih republika
Izbirni sistem (10, I)
Zborovi birača (6, II)
Državna uprava (4, I)
Organizacija saveznih organa uprave (9, II)
Funkcioneri saveznih organa uprave (4, I; 11, II)
Funkcioneri republičkih organa uprave (1, III)
Republički saveti (8, I)
Organi uprave u narodnim odborima (12, III)
Inspekcije (9, II)
Prekršaji i administrativno-kazneni postupak (1, III)
Službenički sistem (1, III)
Službenici u ustanovama i nadležnostima (5, I)
Radni odnosi (1, III)
Razvoj radničkog samoupravljanja (1, I)
Sastav i aktivnost radničkog samoupravljanja (5, I)
Kongres radničkih saveta (6, I)
Lokalna samouprava (2, I)
Saveti u narodnim odborima (11, I)
Opštine u gradovima i gradska veća (3, III)
Izbori za narodne odbore opština (11, I)
Odbornici narodnih odbora (2, II)
Mesni odbori (5, II)
Stalna konferencija gradova (6, I; 5, II; 5, III)
Stanbene zajednice (6, III)
Nacionalizacija najamnih zgrada i građevinskog zemljišta (11, III)
Društveno upravljanje javnim službama (7, I)
Statistički sistem FNRJ (9, III)
Krivično pravo FNRJ (10, III)
Organizacija sudova (3, I)
Javno tužništvo (6, I)
Javno pravobranstvo (8, I)
Advokatura (8, I)
Savezni vrhovni sud (11, I)
Privredni sudovi (3, III)
Pravosudni organi u JNA (7-8, II)
Sistem narodne odbrane (2, I)
Organizacija JNA (9, I)
Razvoj JNA (12, I)
Nasledovanje (1, III)
Nacionalne manjine u Jugoslaviji (7-8, III)

Položaj verskih zajednica u FNRJ (11, I)
Služba društvenog knjigovodstva (11, III)
Vatrogasna služba (3, III)

U rubrici POLITIČKE I DRUŠTVENE ORGANIZACIJE:

Savez komunista Jugoslavije (4, III)
VII Kongres SKJ (4, II)
Kratak pregled razvika KPJ 1919-1959 (7-8, III)
Programi i programski dokumenti KPJ (SKJ) (3, III)
Statuti KPJ (SKJ) (3, III)
Međunarodne veze SKJ (3, I; 2, 3, II)
Plenumi CK SKJ i republičkih CK SKJ
Kongresi SK narodnih republika (3, 4, 5, 6, 7-8, III)
Plenumi Saveznog odbora SSRNJ i glavnih odbora SSRN narodnih republika
Sastav pomoćnih organa Saveznog odbora SSRNJ (6, II)
Međunarodne veze SSRNJ (10, I; 11, I)
Savez sindikata Jugoslavije (8, I)
IV Kongres Saveza sindikata Jugoslavije (4, III)
Plenumi Centralnog veća SSJ
Međunarodne veze SSJ (12, III)
Narodna omladina Jugoslavije (2, I)
VI Kongres Narodne omladine Jugoslavije (1, II)
Omladinske radne akcije (2, II)
Autoput 1958 i 1959 (11, II; 11, III)
Savez studenata Jugoslavije (7, I; 1, III)
Dan mladosti (9, II)
Decje organizacije (3, II)
Društva i saveti društava za staranje o deci i omladini (12, I)
Savez boraca Narodnooslobodilačkog rata (2, III)
Savez ratnih vojnih invalida Jugoslavije (10, III)
Udruženje bivših jugoslovenskih dobrovoljaca španske republikanske vojske (2, III)
Savez ženskih društava Jugoslavije (9, II)
Jugoslovenski Crveni krst (9, III)
Savez inženjera i tehničara Jugoslavije (7, I)
Savez udruženja pravnika Jugoslavije (10, I; 5, II)
Savez lekarskih društava FNRJ (3, II)
Savez novinara Jugoslavije (3, I; 7-8, II)
Savez književnika Jugoslavije (9, II)
Savez Udruženja za Ujedinjene nacije Jugoslavije (7-8, II)
Društvene organizacije u Jugoslaviji (5, I)

U rubrici PRIVREDA:

Razvoj privrede u periodu 1945-1956 (11, I)
Društveni plan privrednog razvoja Jugoslavije 1957-1961 (12, I)
Savezni društveni plan za 1957 (1, I)
Savezni društveni plan za 1958 (1, II)
Savezni društveni plan za 1959 (12, II)
Savezni društveni plan za 1960 (12, III)
Ostvarivanje društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije 1957-1961 (7-8, III)
Kretanje privrede u 1957 (4, I; 7, I; 10, I; 2, II)
Kretanje privrede u 1958 (5, II; 7-8, II; 11, II; 1, III)
Kretanje privrede u 1959 (4, III; 7-8, III; 10, III)
Nacionalni dohodak u godinama 1947-1956 (10, I)
Nacionalni dohodak u godinama 1952-1956 (3, II)
Investicije u privrednom razvoju Jugoslavije (9, I)
Investicije u 1957 (6, II)
Sistem raspodele ukupnog prihoda privrednih organizacija (4, I)
Devizni režim (11, I)
Udruživanje u privredi (11, II)
Razvoj industrije u posleratnom periodu (6, I)
Elektroprivreda (3, I)
Proizvodnja i prerada uglja (2, I)

Proizvodnja i prerada nafte (2, II)
Crna metalurgija (1, I)
Boksit (1, I)
Rudarstvo i industrija bakra (11, I)
Aluminijumska industrija (3, I)
Olovo i cink (3, II)
Industrija nemetala (9, II)
Industrija cementa (7-8, II)
Industrija stakla (4, III)
Metalna industrija (4, I)
Brodogradnja (4, II)
Industrija motora i motornih vozila (12, III)
Razvoj elektroindustrije (12, I)
Radioindustrija (4, II)
Hemiska industrija (2, III)
Drvena industrija (1, II)
Industrija nameštaja (8, I)
Industrija papira (9, I)
Tekstilna industrija (7, I)
Industrija kože (9, I)
Prehrambena industrija (5, II)
Proizvodnja šećerne repe i šećera (2, II)
Proizvodnja i prerada brašna (5, III)
Razvoj građevinarstva u posleratnom periodu (6, I; 7-8, II)
Železnički transport (5, II)
Trgovačka mornarica i luke (2, I)
Unutrašnja plovidba (8, I)
Civilni i vazdušni saobraćaj (8, I)
Drumski saobraćaj (3, I)
Javni putnički saobraćaj u gradovima (7-8, II)
PTT saobraćaj (6, II)
Proizvodnja, fondovi i proizvođači u poljoprivredi (5, I)
Krupna poljoprivredna gazdinstva (9, II)
Opšte zemljoradničke zadruge (6, III)
Dohodak seljačkih gazdinstava (7-8, III)
Poljoprivredna dobra u proizvodnji i na tržištu (1, III)
Iskorišćavanje poljoprivrednog zemljišta (11, III)
Zakup poljoprivrednog zemljišta (11, III)
Hidro-sistem Dunav - Tisa - Dunav (1, I)
Melioracije u Makedoniji (10, II)
Ratarstvo (2, III)
Trgovnja i potrošnja pšenice (1, III)
Proizvodnja kukuruza (3, II)
Proizvodnja belih žita u 1959 (7-8, III)
Stočarstvo (12, II)
Lovstvo (10, II)
Pčelarstvo (3, II)
Kapaciteti za smeštaj žitarica (10, III)
Lična potrošnja (1, I; 10, I)
Opšta potrošnja (10, I)
Kretanje realnih i nominalnih plata (9, III)
Trgovina (7, I; 5, II)
Robni promet na malo (9, III)
Sajmovi (11, I)
Ugostiteljstvo (8, I)
Turizam (8, I; 4, II)
Inostrani turizam u Jugoslaviji (4, III)
Sistem spoljne trgovine (3, II; 5, II)
Ekonomske-finanisnski odnosi sa inostranstvom (1, I)
Deset godina spoljne trgovine (4, I)
Razvoj spoljne trgovine (12, III)
Najveći spoljnotrgovinski partneri Jugoslavije (5, III)
Izvoz investicione opreme i izvođenje investicionih radova u inostranstvu (11, III)
Izvoz nameštaja i drvne galanterije (11, III)
Izvoz stočarskih proizvoda i preradevina (7-8, III)
Gradnja stanova i stanovanje (2, I)
Stanbena izgradnja 1956-1959 (6, III)
Kretanje i struktura zaposlenosti (1, II)

U rubrici SOCIJALNA POLITIKA I NARODNO ZDRAVLJE:

Finansiranje zdravstvene zaštite (11, III)
Rashodi za zdravstvenu zaštitu (6, II)
Dodatak na decu (2, I)
Sanitarna inspekcija (2, I; 10, II)
Lekari (4, I)
Medicinsko osoblje sa srednjoškolskim obrazovanjem (9, I)

¹ Arapska brojka označava broj časopisa, a rimska godište.

Mreže i kapaciteti stacionarnih zdravstvenih ustanova (8, I)
 Banjska lečilišta (4, II)
 Ambulantno-polikliničke i dispanzerske ustanove (7-8, II)
 Bolnice (11, I)
 Apotekarska služba (3, II)
 Zdravstvena zaštita učenika (7-8, III)
 Služba transfuzije krvi (10, II)
 Kretanje obolevanja i smrtnost stanovništva (12, I)
 Kretanje zaraznih bolesti (11, II)
 Vakcinacija protiv zaraznih bolesti (5, I; 6, III)
 Suzbijanje malarije (5, II)
 Suzbijanje trahoma (5, III)
 Tuberkuloza (12, II)
 Poliomiolit (4, III)
 Suzbijanje endemske gušavosti (5, III)
 Borba protiv alkoholizma (10, III)
 Primena nuklearne energije (radioaktivnih izotopa) u medicini (9, III)
 Zaštita slepih (10, III)
 Zaštita gluhih (5, III)
 Socijalna i zdravstvena zaštita studenata (9, III)
 Zdravstvena i socijalna zaštita žena (2, III)
 Zaštita dece palih boraca (10, II)
 Zaštita ratnih vojnih invalida (4, I)
 Zaštita materinstva (6, I)
 Socijalne pomoći (4, II)
 Školske kuhinje (6, II)
 Letovanje i odmor dece (3, II)
 Ustanove za stare i nesposobne (10, II)
 Vaspitna zapaštenost i kriminalitet kod dece i omladine (4, II)
 Socijalno osiguranje (3, I; 7-8, II)
 Zdravstveno osiguranje radnika i službenika (9, I)
 Penzisko osiguranje (1, II)
 Invalidsko osiguranje (3, II)
 Socijalno osiguranje slobodnih profesija po ugovorima (4, III)
 Socijalno osiguranje u prve dve godine Društvenog plana (6, III)
 Konvencije o socijalnom osiguranju (11, III)
 Higijensko-tehnička zaštita rada (8, I)
 Služba posredovanja rada i zaštita lica van radnog odnosa (4, II)
 Odmarališta (6, II)

U rubrici KULTURA:

Društveno upravljanje u prosveti i školstvu (5, III)
 Društvena davanja za prosvetu (9, III)
 Reforma školstva (6, II)
 Razvoj školstva (11, III)
 Prosvetni savet Jugoslavije (12, II)
 Prosvetno pedagoška služba (7-8, II)
 Stipendije (9, I)
 Školski prostor (2, I)
 Osnove nastavnog plana i programa osnovne škole (5, III)
 Ostvarivanje obaveznog osnovnog školovanja (6, III)
 Preškolske ustanove (8, I)
 Gimnazije (7, I)
 Stručne škole (5, I)
 Fondovi za kadrove u privredi (3, III)
 Niže i srednje umetničke škole (2, II)
 Škole za obrazovanje nastavnog kadra (9, I)
 Škole, ustanove i organizacije za obrazovanje odraslih (9, III)
 Škole za pripadnike nacionalnih manjina (2, III)
 Specijalno školstvo (11, I)
 Više škole (4, II)
 Visoka nastava (3, I; 1, III)
 Diplomiranje i trajanje studija na visokim i višim školama (5, II)
 Upis na fakultete, visoke škole i umetničke akademije (3, III)
 Međuuniverzitetska saradnja (9, II)

Međunarodna razmena studenata na stručnoj praksi (11, II)
 Obrazovanje za funkcije upravljanja (društveno-ekonomsko obrazovanje) (10, III)
 Obrazovanje stručnih kadrova za privredu (12, III)
 Radnički univerziteti (2, I)
 Narodni univerziteti (3, II)
 Kolarčev narodni univerzitet (11, I)
 Ekonomski institut (1, I)
 Ustanove u oblasti nuklearne energije (2, I)
 Geološko-istraživačke organizacije (4, I)
 Leksikografski zavod FNRJ (11, I)
 Hemiski institut »Boris Kidrič« (7-8, II)
 Institut za međunarodnu politiku i privredu (9, III)
 Institut za izučavanje radničkog pokreta (12, III)
 Bibliografski institut FNRJ (6, III)
 Akademije nauka i umetnosti Jugoslavije (5, I)
 Akademski savet Jugoslavije (6, III)
 Organizacija naučnog rada (12, I)
 Jugoslovenski centar za tehničku i naučnu dokumentaciju (12, I)
 Doktorske disertacije i doktori nauka (5, II; 7-8, III)
 Reforma pravopisa (1, III)
 Arhivi (2, II)
 Radni odnosi i nagrađivanje umetničkog osoblja (1, III)
 Profesionalna pozorišta (10, II)
 Jugoslovensko dramsko pozorište (4, II)
 Jugoslovenske pozorišne igre »Sterijino pozorište« (5, I; 6, III)
 Dubrovačke letnje igre (9, I; 9, II; 9, III)
 Festival jugoslovenskog filma u Puli (8, I; 7-8, II; 9, III)
 Film i filmska proizvodnja (3, III)
 Proizvedeni filmovi u 1956, 1957, 1958 i 1959 (2, I; 3, II; 3, III)
 Filmske novosti (12, III)
 Bioskopi (6, I)
 Biblioteke (11, I)
 Slovenska matica (9, III)
 Matica srpska (9, II)
 Muzeji (7, I)
 Etnografski muzeji (11, II)
 Jugoslovenska likovna umetnost u inostranstvu i inostrana u Jugoslaviji (7-8, II)
 Ansambl narodnih igara (12, I)
 Kulturno-prosvetno veće Jugoslavije (6, II)
 Organizacija masovnog kulturno-prosvetnog rada u republikama (4, III)
 Kulturno-prosvetni i društveno zabavni rad u JNA (9, II)
 Izdavačka delatnost (9, I)
 Jugoslovenski sajam knjiga (11, I)
 Dela jugoslovenskih pisaca u prevodu (3, II)
 Izdavačka delatnost za decu i omladinu (11, II)
 Književna dela u 1956, 1957 (3, I)
 Književne nagrade u Jugoslaviji (4, I)
 Časopisi (3, II)
 Političko-informativni listovi (2, I)
 Radiodifuzija (6, I)
 Tanjug (11, II)

U rubrici FIZIČKA KULTURA I NARODNA TEHNIKA:

Zavodi za fizičku kulturu (11, I)
 Škole za obrazovanje nastavnika fizičke kulture (7, I)
 Nastavni kadrovi u fizičkoj kulturi (10, II)
 Finansiranje fizičke kulture (12, III)
 Savez sportova Jugoslavije (3, I)
 Konjički savez Jugoslavije (11, I)
 Streljački savez Jugoslavije (7, I)
 »Partizan« Jugoslavije — Savez za telesno vaspitanje (1, I)
 Šahovski savez Jugoslavije (10, II)
 Ferijalni savez Jugoslavije (10, III)

Deset godina Narodne tehnike Saveza za tehničko vaspitanje (1, I)
 Deset godina Fudbalskog kupa Jugoslavije (5, I)
 Štafeta mladosti (5, I)
 Studentski sport Jugoslavije (7, I)
 Državna prvenstva u 1957 (2, II)
 Državna prvenstva u 1958 (1, III)
 Jugoslovenski rekordi u 1957 (11, II)
 Jugoslovenski rekordi u 1958 (11, II)
 Jugoslovenski rekordi u 1959 (12, III)
 Međunarodna takmičenja jugoslovenskih sportista u 1957 (1, II)
 Međunarodna takmičenja jugoslovenskih sportista u 1958 (12, II)
 Jugoslovenski sportisti na XVI Olimpijadi u Melburnu (1, I)
 Jugoslovenski kongres za fizičku kulturu (11, II)

U rubrici SPOLJNA POLITIKA:

Opšta spoljnopoliitička aktivnost Jugoslavije (3, I; 4, II)
 Državne posete u 1956, 1957, 1958, 1959 (3, I; 8, I; 7-8, II; 3, III; 6, III)
 Stav Jugoslavije o:
 Dogadajima u Mađarskoj (1, I)
 Sueckoj krizi (1, I)
 Pitanju razoružanja (4, I)
 Problemima eksperimentalnih eksplozija nuklearnog oružja (5, I; 5, II)
 Pomoći ekonomskom razvoju nerazvijenih zemalja (9, II)
 Kolonijalnom pitanju (7-8, II)
 Diplomatsko-konzularna predstavništva u Jugoslaviji i jugoslovenska u inostranstvu (2, I; 7, I; 2, II; 3, III)
 Stavovi jugoslovenskih predstavnika o važnijim pitanjima na XI, XII i XIII zasjedanju Generalne skupštine OUN (5, I; 3, II; 2, III)
 Jugoslavija u nevladinim međunarodnim organizacijama (12, I)
 Jugoslavija u specijalizovanim agencijama OUN (1, II)
 Jugoslavija na XIV Zasedanju ECOSOC-a (8, I)
 Jugoslavija i Evropska ekonomska komisija (4, II; 12, III)
 Jugoslavija na XV i XVI zasjedanju Ekonomskog saveta OUN (4, II)
 Jugoslavija i Međunarodna agencija za atomsku energiju (10, II)
 Jugoslavija na III redovnom zasjedanju Generalne konferencije MAAE (10, III)
 Stavovi Jugoslavije na Međunarodnoj konferenciji za pomorsko pravo (7-8, II)
 Jugoslavija i kriza na Srednjem Istoku (9, II)
 Jugoslavija i nemački problem (5, III)
 Jugoslavija i koruški Slovenci u Austriji (6, III)
 Jugoslavija i GATT (12, III)
 Jugoslavija i Norveška (8, I)
 Jugoslavija i Švedska (8, I)
 Jugoslavija i Danska (7-8, II)
 Jugoslavija i Benelux (11, III)
 Jugoslavija i Poljska (10, I)
 Jugoslavija i Rumunija (12, I)
 Jugoslavija i Velika Britanija (11, I)
 Jugoslavija i Francuska (9, III)
 Jugoslavija i Grčka (2, II)
 Jugoslavija i Italija (11, II)
 Jugoslavija i Kanada (12, III)
 Jugoslavija i Indija (6, II)
 Jugoslavija i Burma (4, II)
 Jugoslavija i UAR (1, III)
 Jugoslavija i Etiopija (1, III)
 Jugoslavija i Sudan (1, III)
 Jugoslavija i Cejlon (1, III)
 Jugoslavija i Indonezija (10, II)
 Jugoslavija i Japan (10, III)
 Međunarodni ugovori (1, I; 1, II; 7-8, II; 12, II; 6, III)

SADRŽAJ 1960

DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE	Suzbijanje endemskog sifilisa	71—72
Akti republičkih izvršnih veća	Prava i zaštita bivših boraca	119—123
Društveno upravljanje stanbenim zgradama	Zaštita dece i omladine	124
Žene u organima narodne vlasti i društvenog samoupravljanja		48—51
Opšta politika Saveznog izvršnog veća i njena ostvarenja u 1959		93—107
Organizacija i rad Saveznog izvršnog veća u 1959		107—109
Republičke narodne skupštine 1—4; 52;		110—111
Sednice Saveznog izvršnog veća 51; 111—112		
POLITIČKE I DRUŠTVENE ORGANIZACIJE	KULTURA	
Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije	Radnički univerziteti 1957—1959....	29—32
Proslava 40-godišnjice KPJ i SKOJ-a u jubilarnoj 1959 godini	Institut društvenih nauka.....	32—34
Aktivnost Narodne omladine Jugoslavije	Ekonomski fakulteti	73—75
Jugoslovenska liga za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda	Strani studenti u Jugoslaviji	75—76
	Učeničke zadruge u osnovnoj školi	125—128
	Festival jugoslovenskog dokumentarnog i kratkometražnog filma....	128
	FIZIČKA KULTURA I NARODNA TEHNIKA	
PRIVREDA	Fudbal u Jugoslaviji	77—79
Raspodela ukupnog prihoda privrednih organizacija	Međunarodna takmičenja jugoslovenskih sportista u 1959.....	79—84
Vinogradarstvo	Državna prvenstva u 1959	129—132
Ribarstvo		
Privreda u 1959 godini.....	SPOLJNA POLITIKA	
SOCIJALNA POLITIKA I NARODNO ZDRAVLJE	Stavovi Jugoslavije o pitanju konferencije na vrhu.....	35—37
Služba inspekcije rada i zaštita rada	Učešće Jugoslavije na XIV Zasedanju Generalne skupštine UN.....	37—44
Jugoslavija i Svetska zdravstvena organizacija	Jugoslavija i Organizacija UN za ishranu i poljoprivredu (FAO).....	85—88
Zdravstvena služba u 1959	Poseta ministra inostranih poslova Kube Raula Roa Garsija	89
Kadrovi službe socijalnog osiguranja	Diplomatsko-konzularna predstavništva	89—92
	Bilateralni odnosi u 1959	133—134
	Jugoslavija i Austrija	135—138
	Poseta potpredsednika SIV-a Mijalka Todorovića Grčkoj	138—139
	Poseta ministra inostranih poslova Republike Austrije dr Bruna Krajskog.....	139—140

»Jugoslovenski pregled« izlazi u mesečnim svezimama.
 Godišnja pretplata 6.000 dinara / Redakcija: Nemanjina 34 / tel. 27-190
 Administracija: Ulica Kosmajska 7 / tel. 22-778 / pošt. fah 62 / Beograd.

Tekući račun kod Narodne banke br. 101—14
2—645

Štampa: Beogradski grafički zavod, Beograd.

